UCHWAŁA NR XXIX/142/2016
RADY MIEJSKIEJ W GRYBOWIE

z dnia 14 grudnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Grybów na lata 2016-2022.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.) oraz art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777 z późn. zm.) Rada Miejska w Grybowie uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Gminny Program Rewitalizacji dla Miasta Grybów na lata 2016-2022 jako podstawowe i strategiczne narzędzie wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, integrujące w sposób kompleksowy wszystkie elementy procesu rewitalizacji na terenie Miasta Grybów, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Grybów.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Grybowie

Józef Góra

Załącznik
do Uchwały Nr XXIX/142/2016
Rady Miejskiej w Grybowie
z dnia 14 grudnia 2016 r.

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA GRYBÓW NA LATA 2016-2022

Grybów, grudzień 2016 rok

Dokument powstał w ramach projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Spis treści

WSTĘP **4**

1. STRUKTURA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI **6**

1.1 Okres realizacji 8

1.2 Wskaźniki i uzasadnienie wyboru obszaru wsparcia 10

1.3 Metodologia opracowania 10

2. POWIĄZANIE PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI DOTYCZĄCYMI MIASTA **11**

2.1 Programy Krajowe 11

2.2 Programy Regionalne i Subregionalne 13

2.3 Programy Lokalne 16

3. ZAŁOŻENIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI MIASTA GRYBOWA (GPR) **18**

3.1 Cele oraz Wizja rewitalizacji Miasta Grybowa 18

3.2 Misja rewitalizacji Miasta Grybowa 23

3.3 Kryteria wyboru obszarów kryzysowych 23

4. DELIMITACJA OBSZARÓW KRYZYSOWYCH **24**

4.1 Opis Obszarów Kryzysowych wraz z uzasadnieniem wyboru 25

5. RODZAJE DZIAŁAŃ MOŻLIWYCH DO REAZLIZACJI NA OBSZARACH REWITALIZOWANYCH **30**

5.1 Zadania inwestycyjne do realizacji na obszarach rewitalizowanych 31

5.2 Zadania nieinwestycyjne planowane do wdrożenia w ramach programu rewitalizacji. 39

6. POWIĄZANIE CELÓW GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI ORAZ ZADAŃ 49

7.OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ **54**

8.KARTY PROJEKTÓW INWESTYCYJNYCH I NIEINWESTYCYJNYCH W SFERZE PRZESTRZENNEJ, GOSPODARCZEJ I SPOŁECZNEJ **60**

8.1 Zestawienie projektów /karty projektów/ 60

8.1.1 Projekty inwestycyjne 60

8.1.2 Projekty nieinwestycyjne 75

8.1.3 Projekty uzupełniające: działania społeczne 86

9. FINANSOWANIE REALIZACJI GPR NA LATA 2016-2022 ..... **87**

9.1 Instrumenty Finansowania Programu Rewitalizacji 87

9.2 Finansowanie inwestycji w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne (PPP) 102

10. UWARUNKOWANIA BUDŻETOWE REALIZACJI ZADAŃ INWESTYCYJNYCH MIASTA GRYBÓW DO REALIZACJI W LATACH 2016-2022 ..... **107**

10. 1 Wykaz niezbędnych pozwoleń 109

11.SYSTEM WDRAŻANIA GPR WRAZ Z HARMONOGRAMEM **112**

12. ZARZĄDZANIE, MONITORING, EWALUACJA GPR MIASTA GRYBOWA 116

12.1 System wdrażania programu 116

12.2 Ewaluacja i monitorowanie Gminnego Programu Rewitalizacji 119

12.3 Ocena oddziaływania na środowisko Gminnego Programu Rewitalizacji 119

12.4 System wprowadzania zmian w programie rewitalizacji /procedury uaktualniania 120

12.5 Specjalna Strefa Rewitalizacji 120

Spis Tabel 121

WSTĘP

Przemiany społeczno-gospodarcze na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza wywołane procesem globalizacji oraz transformacją ustrojową i wyzwaniami gospodarki wolnorynkowej spowodowały szereg niekorzystnych zjawisk i procesów na obszarach jednostek samorządu takich jak degradacja tkanki materialnej oraz narastające problemy w sferach społecznej i gospodarczej. W takiej sytuacji szczególnego znaczenia zaczęło nabierać planowanie oraz realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych, obejmujących sferę przestrzenną, społeczną, gospodarczą, środowiskową i kulturową, a tym samym odpowiadających na indywidualny zestaw zidentyfikowanych problemów, czynników i zjawisk kryzysowych występujących na danym obszarze.

Na potrzeby projektowania interwencji wspierających rewitalizację współfinansowaną ze środków programów operacyjnych w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 rewitalizacja została zdefiniowana jako kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnętrznie (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnętrznie (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych). [*Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Minister Rozwoju, Warszawa, 02.08.2016, s.5-6*].

Program rewitalizacji jest inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446), wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji (np. lokalne programy rewitalizacji, miejskie programy rewitalizacji). [*Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Minister Rozwoju, Warszawa, 02.08.2016, s.7*].

Rewitalizacja Miasta Grybowa koncentruje się na czterech głównych obszarach:

a. gospodarczym – nowe miejsca pracy oraz warunkowanie powstawania nowych podmiotów gospodarczych, rozpowszechnianie i ułatwianie aktywności gospodarczej,

b. społecznym – działania koncentrujące się na zapobieganiu patologiom i wykluczeniu społecznemu (marginalizacji, bezrobociu, ubóstwu) oraz mające na celu wzrost poziomu integracji mieszkańców miasta,

c. przestrzenno-funkcjonalnym – w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, w tym: zaplanowano inwestycje w zakresie budowy elementów małej infrastruktury rekreacyjnej, zagospodarowania obszarów stanowiących miejsca rozrywki i integracji dla mieszkańców,

d. technicznym – zły stan techniczny obiektów użyteczności publicznej, brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Dzięki wdrożeniu Gminnego Programu Rewitalizacji zwiększy się atrakcyjność gospodarcza Miasta Grybów, a co za tym idzie stworzona zostanie szansa do tworzenia nowych podmiotów gospodarczych oraz miejsc pracy. Ponadto wdrożenie działań zaplanowanych w GPR pozwoli na rozwój kulturalno-społeczny miasta, a co za tym idzie na przeciwdziałanie wykluczeniu kulturowemu mieszkańców miasta.

Objęcie danego obszaru GPR będzie stanowiło podstawę do ubiegania się o dofinansowanie poszczególnych przedsięwzięć w ramach funduszy zewnętrznych w tym środków Unii Europejskiej.

Przedmiotowy dokument opracowany został w ramach projektu pt. Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Grybowa. Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

1. STRUKTURA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Na etapie opracowania dokumentu zastosowano zasady: partycypacja społeczna, dokładna diagnoza, koncentracja, planowanie w oparciu o realnie możliwe do uzyskania środki. Proces rewitalizacji w dokumencie został przedstawiony jako przedsięwzięcie całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany. Rewitalizacja, poprzez realizację spójnych i komplementarnych działań jest kompleksowa poprzez zmiany w różnych sferach życia mieszkańców: społecznej, kulturowej, gospodarczej oraz przestrzennej i środowiskowej.

Obszary, w których zaplanowano potrzebę realizacji działań rewitalizacyjnych wyznaczono biorąc pod uwagę wyniki wszystkich prowadzonych analiz statystycznych danych dotyczących problemów Miasta Grybowa oraz jej poszczególnych osiedli. Ponadto w trakcie analizy prowadzono konsultacje społeczne, które pozwoliły na doprecyzowanie oraz zdiagnozowanie potrzeb społeczności lokalnej.

Partycypacja społeczna jest nieodłącznym elementem procesu rewitalizacji i stanowi fundament wszelkich działań na każdym etapie tego procesu. Udział wszystkich interesariuszy w tworzeniu gminnego programu rewitalizacji (dalej: GPR) można określić jako szeroki i wystarczający, poczynając od informacji o działaniach władz lokalnych, poprzez współudział w podejmowaniu decyzji o kierunkach interwencji aż po aktywne uczestnictwo w projektach. Duży wkład w przygotowaniu oraz wdrażaniu programu ma zarówno społeczność lokalna, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, jak i inni interesariusze obszarów zdegradowanych. Partycypacja społeczna w tworzeniu GPR miała miejsce na etapie: diagnozy sytuacji kryzysowej; identyfikacji możliwych rozwiązań (identyfikacja głównych problemów, propozycja działań rewitalizacyjnych). Ponadto w GPR założono czynny wkład społeczności lokalnej przy wdrażaniu i utrzymaniu przyjętych założeń.

Jako narzędzia partycypacji społecznej zastosowano:

- ✓ elektroniczną komunikację bezpośrednią w postaci: zamieszczenia na stronie www Urzędu Miejskiego w Grybowie oraz w BIP informacji nt. prowadzonych prac nad GPR oraz konsultacje projektu uchwały o wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji,
- ✓ komunikację bezpośrednią w postaci spotkań z mieszkańcami osiedli oraz informacji udzielanych bezpośrednio w Urzędzie Miejskim w Grybowie,
- ✓ komunikację pośrednią za pomocą Radnych oraz Przewodniczących Zarządu Osiedli z obszaru Miasta Grybowa.

Dzięki przeprowadzonej analizie stref: społecznej, technicznej, przestrzenno – funkcjonalnej, gospodarczej i środowiskowej oraz dzięki konsultacjom społecznym określono obszary kryzysowe wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych. Działania zaplanowane do realizacji w GPR przyczynią się do odnowy zarówno struktur społecznych jak i gospodarczych w mieście. Realizacja założonych projektów o charakterze infrastrukturalnym i nieinwestycyjnym realizowanych przez miasto oraz innych partnerów procesu rewitalizacji pozwoli na osiągnięcie synergii efektów przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Będzie to możliwe dzięki strategicznemu podejściu do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a także objęciu wsparciem projektów komplementarnych realizowanych przez kilka podmiotów. Wyznaczone cele rewitalizacji wynikają ze zdiagnozowanych problemów, które skumulowały się na obszarze miasta. Ich realizacja wpłynie na rozwiązanie lub zminimalizowanie najistotniejszych problemów miasta oraz przyczyni się do wzrostu jej atrakcyjności w ocenie inwestorów, turystów a przede wszystkim mieszkańców.

Gminny Program Rewitalizacji dla Miasta Grybowa na lata 2016 – 2022 został opracowany zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777 z późn. zm.).

1.1 Okres realizacji

Ramy czasowe Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Grybowa zostały określone na podstawie okresów programowania i budżetowania funduszy z Unii Europejskiej na lata 2014-2020. W ramach programu przewiduje się przeprowadzenie działań naprawczych w latach 2016 – 2022 w układzie kroczącym z możliwością zmian, zarówno pod względem terminów realizacji poszczególnych zadań jak i merytorycznym, tj. poszerzenia zakresu planowanych zadań pod warunkiem utrzymania ich w obszarze planowanej rewitalizacji.

Tabela 1. Harmonogram działań w zakresie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji

Działania	Termin
Podjęcie uchwały przez Radę Miejską w Grybowie w sprawie opracowania "Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grybowa na lata 2015-2022"	01.10.2015r.
Zarządzenie Nr RM-SO.0050.61.2016 Burmistrza Miasta Grybów z dnia 3 czerwca 2016 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu uchwały Rady Miejskiej Grybów w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy miejskiej Grybów.	03.06.2016 r.
Konsultacje społeczne projektu uchwały Rady Miejskiej Grybów w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy miejskiej Grybów.	06.06- 15.07.2016 r.
Podjęcie uchwały w sprawie przystąpienia do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Grybów na lata 2016-2022.	04.08.2016r.
Przyjęcie uchwały Rady Miejskiej w Grybowie w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Grybów	04.08.2016r.
Konsultacje społeczne dot. gromadzenia propozycji projektów jakie powinny być wsparte w ramach opracowywanego GPR	sierpień 2016 r.
Konsultacje społeczne założeń Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Grybów na lata 2016-2022 oraz projektu Regulaminu Komitetu Rewitalizacji Miasta Grybów	31.08.-30.09.2016 r.
Konsultacje społeczne Gminnego Programu Rewitalizacji	Listopad- grudzień 2016 r.
Przyjęcie GPR na sesji Rady Miejskiej w Grybowie	grudzień 2016 r.
Wdrażanie GPR, bieżący monitoring oraz ewaluacja co najmniej raz na 3 lata.	od grudzień 2016 r. do 2022r.

Źródło: opracowanie własne

Konsultacje społeczne

Ze względu na kompleksowy charakter procesu rewitalizacji, kilkuletni czas realizacji oraz długofalowe rezultaty i oddziaływanie zadań realizowanych w ramach GPR – Miasto Grybów podjęło szereg działań zmierzających do szerokiej popularyzacji problemów w przedmiotowym zakresie.
Bezpośrednim celem konsultacji społecznych było:
- zapoznanie mieszkańców z szansami, jakie daje proces rewitalizacji,
- konsultacja i gromadzenie pomysłów projektów,
- udział przy wyznaczeniu obszaru wsparcia – obszaru problemowego,
- zapoznanie mieszkańców z wynikami wcześniej prowadzonych konsultacji.

Konsultacje społeczne prowadzono w trybie art. 6 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777 z późn. zm.), za pomocą poniższych narzędzi konsultacyjnych:

a) spotkania konsultacyjne z mieszkańcami
b) przekazywanie informacji o opracowywanym programie rewitalizacji do radnych i przewodniczących zarządów osiedli oraz omawianie kolejnych etapów podczas spotkań roboczych w Urzędzie Miejskim w Grybowie (okres od sierpień do listopad 2016)
c) zbieranie uwag i opinii w formie papierowej oraz elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego
d) papierowe zbieranie ankiet, kart projektów do rewitalizacji i innych uwag
e) zbieranie uwag ustnych.

Konsultacje prowadzone w ramach opracowywanego programu rewitalizacji:

1. Konsultacje społeczne w celu poznania opinii społeczeństwa na temat aktualnych potrzeb w zakresie rewitalizacji problemowych obszarów Miasta Grybowa oraz oczekiwanych działań mających na celu jej ożywienie społeczno-gospodarcze, w związku z przystąpieniem do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Grybów na lata 2016-2022

   Narzędzia: papierowe i elektroniczne zbieranie uwag z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, zbieranie uwag ustnych, spotkania z mieszkańcami,
   Termin: IV kw. 2015r. oraz 31 sierpnia 2016r. - 30 września 2016r.
2. Konsultacje społeczne projektu uchwały o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Grybów na lata 2016-2022

   Narzędzia: papierowe i elektroniczne zbieranie uwag z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, zbieranie uwag ustnych, spotkania z mieszkańcami,
   Termin: 6 czerwca 2016 r. do 15 lipca 2016 roku
3. Konsultacje społeczne- zbieranie propozycji kart projektów do programu rewitalizacji

   Narzędzia: papierowe i elektroniczne zbieranie uwag z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, zbieranie uwag ustnych, spotkania z mieszkańcami,
   Termin: 01-31 sierpień 2016 roku
4. Konsultacje społeczne zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji

   Narzędzia: papierowe i elektroniczne zbieranie uwag z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, zbieranie uwag ustnych, spotkania z mieszkańcami,
   Termin: 31.08.-30.09.2016 r.
5. Konsultacje społeczne Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grybów na lata 2016-2022

   Narzędzia: papierowe i elektroniczne zbieranie uwag z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, zbieranie uwag ustnych, spotkanie z mieszkańcami.
   Termin: listopad- grudzień 2016

Szczegóły prowadzonych konsultacji społecznych zawarte są w raportach z ich przebiegu, które stanowią odrębne dokumenty zatwierdzone Zarządzeniem Burmistrza Miasta Grybów.

1.2 Wskaźniki i uzasadnienie wyboru obszaru wsparcia

Diagnoza obecnej sytuacji w Mieście Grybów w podziale na poszczególne osiedla pozwoliła na wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji składającego się z dwóch podobszarów. Uchwałą Nr XXV/116/2016 Rady Miejskiej w Grybowie z dnia 04 sierpnia 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Grybów, Rada Miejska w Grybowie zatwierdziła wnioskowane przez Burmistrza Miasta Grybów następujące podobszary rewitalizacji:

- Obszar Śródmieście
- Obszar Śródmieście II

Wykaz ulic do obszaru rewitalizowanego: ul. Armii Krajowej, ul. 600-lecia, ul. Grottgera, cz. ul. Grunwaldzka, cz. ul. Jakubowskiego, ul. Kazimierza Wielkiego, ul. Kilińskiego, ul. Kolejowa, ul. Kościuszki, ul. Parkowa, ul. Rynek, cz. ul. Topolowa, cz. ul. Węgierska, ul. Wyspiańskiego, ul. Zielona.

Poniższa Tabela wskazuje, iż wyznaczone podobszary spełniają warunki określone w Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777) co do powierzchni obszaru objętego rewitalizacją oraz liczby zamieszkującej go ludności.

Tabela 2. Powierzchnia i liczba mieszkańców podobszarów rewitalizacji Miasta Grybów

Wyszczególnienie	miasta ogółem	dopuszczalna wartość z ustawy o rewitalizacji			wartość w obszarze rewitalizacji	
	[km²]	%	km²	ha	ha	Mb
Powierzchnia	17	20	3,4	340	12,62	41839,30
				w tym os. Śródmieście	9,56	-
				w tym os. Śródmieście II	3,06	-
	Liczba	%	liczba		Liczba	
Ludność	6160	30	1848		1313	

Źródło: opracowanie własne

1.3 Metodologia opracowania

Gminny Program Rewitalizacji dla Miasta Grybowa /dalej: GPR/ opracowany został z wykorzystaniem modelu ekspercko-partycypacyjnego, polegającego na możliwie szerokim udziale wszystkich interesariuszy w pracach nad GPR, przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych, odpowiadających między innymi za przeprowadzenie procesu konsultacji społecznych oraz opracowanie dokumentu pn. Gminny Program Rewitalizacji dla Miasta Grybów.

Etapy prac nad GPR obejmowały następujące działania:

1. Podjęcie dnia 1 października 2015 r. przez Radę Miejską Grybów uchwały o przystąpieniu do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grybów na lata 2015-2022 [UCHWAŁA NR XII/55/2015 Rady Miejskiej w Grybowie z dnia 1 października 2015 r. w sprawie opracowania "Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grybowa na lata 2015-2022"].
2. Przeprowadzenie diagnozy obecnej sytuacji w Mieście Grybów w celu wyznaczenia obszarów problemowych oraz wskazania działań mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze, tj.: pozyskanie danych statystycznych i rejestrowych nt. sytuacji Miasta Grybów.

3. Opracowanie oraz konsultacje projektu Uchwały Rady Miejskiej o wyznaczenie obszarów zdegradowanych oraz obszarów do rewitalizacji wraz z uzasadnieniem. Przyjęcie uchwały przez Radę Miejską w Grybowie.
4. Opracowanie oraz konsultacje społeczne Gminnego Programu Rewitalizacji.
5. Uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Grybów na lata 2016–2022 przez Radę Miejską w Grybowie.

Gminny Program Rewitalizacji dla Miasta Grybów powstał w wyniku prac przedstawicieli samorządu lokalnego, instytucji publicznych, przedsiębiorców i pracowników Urzędu Miejskiego w Grybowie, przy współudziale ekspertów i specjalistów zewnętrznych, a także mieszkańców miasta, jako głównych interesariuszy procesu rewitalizacji.

2. POWIĄZANIE PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI DOTYCZĄCYMI MIASTA

2.1 Programy Krajowe

Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju.

Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju –dokument określający główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 5 lutego 2013 r. Głównym celem dokumentu jest wytyczenie i charakterystyka działań skierowanych ku poprawie, jakości życia Polaków i rozwoju Polski na tle Unii Europejskiej. Założeniem strategii jest przezwyciężenie kryzysu finansowego w możliwie najkrótszym czasie oraz wzrost gospodarczy kraju.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Grybowa jest zgodny z następującymi celami w obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:

- ✓ Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki;
- ✓ Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state" Kapitał Ludzki;
- ✓ Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, Obszar Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski: Rozwój regionalny;
- ✓ Cel 11 Wzrost społecznego kapitału rozwoju, Obszar Efektywności i sprawności państwa: Kapitał społeczny.

Strategia Rozwoju Kraju 2020.

Dokument wyznacza najważniejsze zadania państwa, których realizacja przyczyni się do szybszego i bardziej zrównoważonego rozwoju kraju i poprawy, jakości życia ludności poprzez wzmocnienie potencjałów gospodarczych, instytucjonalnych i społecznych. Główne działania obejmują trzy obszary: sprawne i efektywne państwo, konkurencyjną gospodarkę oraz spójność społeczną i gospodarczą.

- ✓ Obszar strategiczny: Sprawne i efektywne państwo, Cel 3 Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli, kierunek: rozwój kapitału społecznego.
- ✓ Obszar strategiczny: Konkurencyjna gospodarka, Cel 4 Rozwój kapitału ludzkiego, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego.
- ✓ Obszar strategiczny: Spójność społeczna i terytorialna, Cel 1 Integracja społeczna, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020, Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie.

Kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny odnoszący się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim.

Cel główny: Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju –wzrostu zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.
Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

Dokument określający zasady ładu przestrzennego w Polsce. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju jest najważniejszym dokumentem strategicznym w kwestii zagospodarowania przestrzennego kraju. Został on stworzony w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania jego przestrzeni. Dokument zawiera cele i kierunki działań służące takiemu planowaniu przestrzennemu, który pozwoli na wzrost społeczno-gospodarczy państwa. Cele określone w dokumencie to:

- ✓ Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającego spójności.
- ✓ Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystywanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
- ✓ Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.
- ✓ Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.
- ✓ Zwiększanie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.
- ✓ Przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego.

2.2 Programy Regionalne i Subregionalne

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

Dokumentem będącym podstawą programowania rozwoju województwa, a pośrednio także rozwoju poszczególnych powiatów i gmin województwa, jest strategia rozwoju. Celem głównym strategii jest: Efektywne wykorzystanie potencjałów regionalnej szansy dla rozwoju gospodarczego oraz wzrost spójności społecznej i przestrzennej Małopolski w wymiarze regionalnym, krajowym i europejskim.

- Obszar 2 Kierunki polityki rozwoju; Dziedzictwo i przemysły czasu wolnego:
  Ochrona małopolskiej przestrzeni kulturowej m in. poprzez ochronę, rozwój i uporządkowanie systemu obszarów chronionych, zapobieganie degradacji i ochronę zasobów dziedzictwa przyrodniczego regionu, stworzenie systemu oraz procedur zarządzania dziedzictwem przyrodniczym, zintegrowaną ochronę krajobrazu kulturowego i środowiska przyrodniczego, szczególnie w zakresie wysokiego poziomu estetycznego otoczenia i ładu przestrzennego.
- Obszar 5 Kierunki polityki rozwoju; Rozwój miast i terenów wiejskich:
  - ✓ 5.2. Rozwój gospodarczy małych i średnich miast oraz terenów wiejskich m.in. poprzez aktywizację gospodarczą obszarów wiejskich o funkcjach rolniczych w zakresie wsparcia dla rozwoju ekologicznego rolnictwa i przetwórstwa oraz marketingu wysokiej jakości produktów żywności regionalnej.
  - ✓ 5.3. Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią na poziomie lokalnym, w tym poprzez zabieganie o wdrożenie instrumentów regulacyjnych i planistycznych służących właściwemu gospodarowaniu na obszarach górskich i chronionych.
- Obszar 6 Kierunki polityki rozwoju; Bezpieczeństwo ekologiczne, zdrowotne i społeczne 6.1. Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz wykorzystanie ekologii dla rozwoju Małopolski, obejmująca m. in. działania w zakresie: ochrony zasobów wodnych, poprawy jakości powietrza, ochrony środowiska przed hałasem komunikacyjnym, komunalnym, przemysłowym, minimalizacji oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego, prawidłowej gospodarki odpadami, przeciwdziałanie występowaniu i minimalizowanie skutków negatywnych zjawisk atmosferycznych, geodynamicznych i awarii przemysłowych, działania w zakresie ochrony i zachowania środowiska przyrodniczego, rozwój regionalnej polityki energetycznej, w tym w zakresie energii odnawialnej, prowadzenie edukacji społeczeństwa w zakresie ochrony środowiska oraz kształtowania i promocji postaw proekologicznych.

Strategia Rozwoju Polski Południowej w obszarze województwa Małopolskiego i Śląskiego do roku 2020.

Rozwój Polski Południowej powinien obejmować całość obszaru województw małopolskiego i śląskiego oraz uwzględniać zasadę zrównoważonego rozwoju miast i obszarów wiejskich. Wewnętrzne zróżnicowanie makroregionu stwarza możliwości dla generowania licznych i urozmaiconych projektów współpracy, łączących obszary i podmioty o podobnych problemach, aspiracjach czy potencjałach.

GPR jest zgodny z następującymi zapisami Strategii:

- Cel główny - Polska Południowa nowoczesnym i atrakcyjnym regionem Europy;
- Cel II strategiczny – polska południowa przestrzenią partnerskiej współpracy na rzecz efektywnego wykorzystania możliwości rozwojowych;
  Kierunki interwencji:
  - ✓ Współpraca podmiotów nakierowana na rozwijanie kapitału ludzkiego makroregionu;
  - ✓ Wspólne tworzenie sieciowych produktów łączących podmioty i obszary makroregionu;

- ✓ Infrastrukturalne integrowanie przestrzeni województw;
- ✓ Rozwijanie współpracy w zakresie ochrony środowiska i zabezpieczenia przed sytuacjami kryzysowymi;

➢ Cel III strategiczny - Polska Południowa miejscem przyciągającym ludzi, podmioty i inicjatywy wzmacniające potencjały makroregionu;
Kierunki interwencji:
- ✓ 3.1. Tworzenie pakietowych produktów turystycznych wykorzystujących potencjał obydwu województw;

Subregionalny Program Rozwoju (SPR) na lata 2014-2020.

GPR zgodny w ramach Program Rozwoju Subregionu Sądeckiego tj.

Obszar tematyczny 2 - rozwój potencjału gospodarczego subregionu sądeckiego:

2.1. Poprawa warunków dla rozwoju gospodarczego subregionu:
- ✓ strefy aktywności gospodarczej
- ✓ rozwój oferty inwestycyjnej oraz poprawa standardów obsługi inwestorów
- ✓ ośrodki B+R oraz wsparcie innowacyjności, w tym wsparcie rozwoju ośrodka związanego z działalnością w zakresie nowych technologii
- ✓ kształcenie ustawiczne i zawodowe o zasięgu ponadlokalnym

2.2. Poprawa warunków dla rozwoju przemysłów czasu wolnego w subregionie:
- ✓ turystyka uzdrowiskowa i prozdrowotna na bazie uzdrowisk sądeckich oraz innych miejscowości o potencjale uzdrowiskowo-leczniczym
- ✓ turystyka aktywna, rekreacyjna i specjalistyczna, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju infrastruktury sportowej oraz szlaków pieszych, rowerowych i tras biegowych
- ✓ zachowanie i udostępnienie obiektów dziedzictwa kulturowego
- ✓ organizacja imprez kulturalnych
- ✓ wykorzystanie współpracy transgranicznej ze Słowacją dla rozwoju rynku pracy oraz turystyki w strefie przygranicznej

2.3. Rozwój subregionalnego systemu transportowego
- ✓ drogi powiatowe dopełniające regionalny układ drogowy
- ✓ transport publiczny
- ✓ system tras rowerowych w subregionie

Obszar tematyczny 3 - rozwój małych i średnich miast w subregionie sądeckim

3.1. Uzupełnienie deficytów w zakresie lokalnej infrastruktury społecznej:
- ✓ edukacyjnej
- ✓ kulturalnej
- ✓ rekreacyjnej i sportowej
- ✓ ochrony zdrowia
- ✓ opieki nad osobami starszymi

w szczególności na obszarach o najniższej dostępności do usług publicznych

3.2. Pakiet działań dla rozwoju kapitału ludzkiego, komplementarnych wobec działań infrastrukturalnych:
- ✓ wspieranie działań lokalnych instytucji rynku pracy na rzecz zwiększenia zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu, w tym wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia,
- ✓ aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- ✓ wsparcie ekonomii społecznej,
- ✓ wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych, w szczególności doradztwo dla przedsiębiorców,

- ✓ wsparcie lokalnego partnerstwa na rzecz adaptacyjności,
- ✓ wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych – szkoły ponadgimnazjalne,
- ✓ wyrównywanie dostępności do usług opieki zdrowotnej.

Strategia Rozwoju Powiatu Nowosądeckiego na lata 2011-2020 Aktualizacja

GPR jest zgodny z następującymi zapisami zaktualizowanej Strategii Rozwoju Powiatu Nowosądeckiego:

- Misją w której za cel nadrzędny powiatu uznano: *Powiat Nowosądecki obszarem Europy o dużych możliwościach rozwoju.* Zredagowana w taki sposób misja powiatu jest esencją wszystkich społecznych oczekiwań i potrzeb mieszkańców, którzy dążą wraz z władzami powiatu nowosądeckiego do poprawy standardu i jakości życia. Ponadto misja odzwierciedla dążenia do rozwoju przedsiębiorczości i ożywienia gospodarczego tego regionu. Tereny inwestycyjne gmin powiatu nowosądeckiego są najlepszym miejscem na inwestycje i rozwój przedsiębiorczości w celu pobudzenia potencjału w niej drzemiącego.
- Wizją - Powiat nowosądecki – obszarem o bogatej ofercie turystycznej i kulturalnej, zapewniającym mieszkańcom możliwość rozwoju i wysoką jakość życia, atrakcyjnym do prowadzenia działalności gospodarczej.
- Cel strategiczny I: Rozwój gospodarczy powiatu poprzez udoskonalony układ komunikacyjny i sprawną infrastrukturę techniczną o standardzie europejskim oraz stały rozwój przedsiębiorczości gospodarczej i obszarów wiejskich gwarancją wzrostu ekonomicznego regionu;

  Cele operacyjne:
  I.1 Rozwój przedsiębiorczości i inwestycji
  I.2 Usuwanie barier w funkcjonowaniu układu drogowego powiatu w zakresie obsługi komunikacyjnej obszaru oraz dostępności do zewnętrznych połączeń drogowych
  I.3 Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego
  I.4 Rozbudowa gospodarki przestrzennej
  I.5 Rozwój infrastruktury technicznej /wodno-kanalizacyjnej, teleinformatycznej, drogowej/
  I.6 Poprawa stanu środowiska naturalnego
  I.7 Rozwój rolnictwa i terenów wiejskich
  I.8 Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi turystyki, agroturystyki oraz rekreacji i sportu
- Cel strategiczny II: Rozwój sfery społecznej powiatu poprzez wysoki poziom ochrony zdrowia oraz pomocy społecznej, zachowanie bogactwa walorów przyrodniczych i kulturowych powiatu oraz likwidację zjawiska bezrobocia;
  Cele operacyjne:
  II.1 Powiat Nowosądecki jako ośrodek edukacji, propagujący wysoki poziom kształcenia młodzieży oraz mieszkańców powiatu
  II.2 Rozwój kultury i ochrona dziedzictwa kulturowego
  II.3 Sprawnie funkcjonujący system opieki zdrowotnej i społecznej
  II.4 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury sportowej
  II.5 Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych
  II.6 Przeciwdziałanie bezrobociu
- Cel strategiczny III: Rozwój strefy instytucjonalnej powiatu poprzez wzrost efektywności funkcjonowania administracji publicznej na terenie powiatu oraz stałą jego promocję

Cele operacyjne:
III.2 Rozbudowa sprawnego systemu bezpieczeństwa mieszkańców
III.3 Rozwój współpracy ponadlokalnej i międzynarodowej
III.4 Promocja Powiatu

Program ochrony środowiska dla powiatu nowosądeckiego na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019.

GPR jest zgodny z następującymi strategiami działań w zakresie ochrony środowiska dla powiatu nowosądeckiego /Cele do 2019 roku/:

- **Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska**
  Cel: *Edukacja mieszkańców powiatu nowosądeckiego w zakresie ochrony środowiska oraz kształtowanie i promocja postaw proekologicznych, dostęp do informacji o środowisku;*
- **Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych**
  Cel: *Zapewnienie włączenia celów ochrony środowiska do wszystkich sektorowych dokumentów strategicznych i przeprowadzenia oceny wpływu ich realizacji na środowisko przed ich zatwierdzeniem;*
- **Zarządzanie środowiskowe**
  Cel: *Promowanie i wsparcie wdrażania systemów zarządzania środowiskowego w jednostkach samorządu terytorialnego i przedsiębiorstwach powiatu nowosądeckiego;*
- **Ochrona przyrody**
  Cel: *Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych powiatu z uwzględnieniem bio- i georóżnorodności;*
- **Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, zmniejszanie materiałochłonności i energochłonności**
  Cel: *Wzrost efektywności wykorzystania surowców, wody i energii oraz zapobieganie i ograniczanie powstawania odpadów;*
- **Ochrona wód**
  Cel: *Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu ekologicznego i chemicznego wód;*

2.3 Programy Lokalne

Miasto Grybów posiada Strategię Rozwoju Miasta Grybowa na lata 2015-2020. Strategia Rozwoju Miasta to długofalowy proces wytyczania i osiągania celów wspólnoty samorządowej. Określa ona generalny kierunek, aspiracje i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki oraz przedstawia metody i narzędzia wdrożeniowe. Zapisy Strategii stanowią determinantę decyzji merytorycznych, organizacyjnych i finansowych podejmowanych przez władze samorządowe. W dokumencie tym zawarto dwa założenia:

WIZJA „MIASTO GRYBÓW 2020”

W 2020 roku Miasto Grybów w pełni korzysta ze swojego położenia, walorów środowiska i dostępności komunikacyjnej. Rozwinęła się gospodarka lokalna oraz turystyka. Efektywne zarządzanie publiczne, aktywność przedsiębiorców i organizacji pozarządowych zapewniły wysoki poziom życia mieszkańców i dostęp do usług o dobrym standardzie.

MISJA „MIASTO GRYBÓW 2020”

Miasto Grybów poprzez realizację wyznaczonych celów strategicznych dąży do zapewnienia jak najlepszego środowiska życia mieszkańcom i korzystnych warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych, przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju i kształtowania pozytywnego wizerunku miasta jako bezpiecznego i przyjaznego miejsca do zamieszkania, rozpoczęcia działalności

gospodarczej i rozwoju turystyki.
W dokumencie tym wyznaczono obszary strategiczne:
OBSZARY STRATEGICZNE

I. GOSPODARKA I RYNEK PRACY
II. TURYSTYKA I DZIEDZICTO KULTUROWE
III. WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE
IV. SPRAWNOŚĆ ADMINISTRACYJNA
V. KAPITAŁ SPOŁECZNY
VI. REWITALIZACJA MIASTA

OBSZAR 1.
GOSPODARKA I RYNEK PRACY
Cel strategiczny:
Wzrost atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej Miasta Grybowa.
1.1. Rozwój infrastruktury gospodarczej.
1.2. Rozwój aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców.
1.3. System edukacji wspierający rozwój kapitału intelektualnego.
1.4. Rozwój kształcenia zawodowego i wspieranie zatrudnienia.

OBSZAR 2. TURYSTYKA I DZIEDZICTO KULTUROWE
Cel strategiczny:
Wysoka atrakcyjność turystyczna miasta dzięki wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych.
2.1. Budowa spójnej oferty turystycznej i kulturowej.
2.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej i kulturowej.
2.3. Ochrona krajobrazu kulturowego i dziedzictwa.

OBSZAR 3. WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE
Cel strategiczny:
Wysoka dostępność komunikacyjna miasta dla konkurencyjności gospodarczej i turystycznej.
3.1. Wsparcie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej miasta.
3.2. Wewnętrzna spójność komunikacyjna.
3.3. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego.

OBSZAR 4. SPRAWNOŚĆ ADMINISTRACYJNA
Cel strategiczny:
Nowoczesne zarządzanie publiczne oraz współpraca wielosektorowa.
4.1. Nowoczesne zarządzanie publiczne.
4.2. Współpraca międzygminna, międzysektorowa i międzynarodowa.

OBSZAR 5. KAPITAŁ SPOŁECZNY
Cel strategiczny:
Wysoka jakość i dostępność do usług publicznych.
5.1. Poprawa dostępności do usług edukacyjnych na wysokim poziomie.
5.2. Rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej.
5.3. Sprawna i integrująca polityka społeczna.
5.4. Dbałość o stan środowiska naturalnego.
5.5. Wysokie poczucie bezpieczeństwa publicznego.

OBSZAR 6. REWITALIZACJA MIASTA
Cel strategiczny:

Wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego poprzez usunięcie zjawisk, które spowodowały jego degradację.
6.1. Poprawa warunków życia mieszkańców Miasta Grybów w sferze bytowej, ekologicznej oraz społecznej.
6.2. Podniesienie walorów estetycznych i funkcjonalnych przestrzeni publicznej.
6.3. Dbałość i rewitalizacja obiektów o wartości historycznej i kulturowej.
6.4. Nadanie nowych funkcji kulturalno – turystycznych poprzez budowę i modernizację infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej.

GPR wpisuje się w cele Strategii Rozwoju Miasta Grybowa na lata 2015-2020 poprzez realizację celu strategicznego: Wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego poprzez usunięcie zjawisk, które spowodowały jego degradację. GPR wpisuje się z cele szczegółowe wskazane powyżej w ramach obszaru 6 strategii.

3. ZAŁOŻENIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI MIASTA GRYBOWA (GPR)

3.1 Cele oraz Wizja rewitalizacji Miasta Grybowa

Wizja w myśl definicji to wyraz aspiracji społecznych i wyobrażeń przyszłości określających: rangę, atrakcyjność, efekty wykorzystania atutów i szans rozwojowych oraz eliminację problemów i zagrożeń.
Wizja określa ton przyszłych celów strategicznych, przedstawia miasto naszych marzeń.

Wizja rewitalizacji miasta Grybowa została skonstruowana przy uwzględnieniu stanów i procesów pożądanych przez mieszkańców.

Wizja rewitalizacji jest ściśle związana z wizją miasta Grybowa i składa się z elementów komplementarnych, wzajemnie się wspomagających.
Pełni funkcje motywacyjne wobec podmiotów lokalnych do podejmowania działań na rzecz rozwoju miasta.

Wypracowane podczas spotkań cele oraz wizja rewitalizacji miasta Grybowa zawiera akceptowane społecznie oczekiwania mieszkańców dotyczące rozwoju miasta w prognozowanym okresie 2016 - 2022.

WIZJA

**Ożywienie zdegradowanego obszaru na terenie miasta Grybowa połączone z podniesieniem atrakcyjności przestrzeni miejskiej dla turystów i inwestorów,
wsparte rozwojem przedsiębiorczości lokalnej, jakością usług publicznych i poziomem życia mieszkańców.**

Cele strategiczne dla realizacji Programu Rewitalizacji Miasta Grybów na lata 2016-2022 wypracowane podczas konsultacji społecznych oraz spotkań roboczych zdefiniowano jak poniżej:

SFERA SPOŁECZNA
Cel strategiczny nr 1: Niwelowanie zjawisk związanych z problemami społecznymi na obszarze rewitalizacji.
Cele szczegółowe:
1.1. Przeciwdziałanie i zapobieganie zjawiskom wykluczenia społecznego oraz patologii społecznych.
1.2. Wykorzystanie zasobów kulturowych oraz turystyczno- rekreacyjnych miasta do wzmacniania aktywności społecznej.
1.3. Wzmocnienie roli organizacji pozarządowych w przezwyciężaniu stanów kryzysowych oraz aktywizacja i integracja mieszkańców.

SFERA PRZESTRZENNA
Cel strategiczny nr 2: Podniesienie jakości przestrzeni publicznych w kierunku poprawy standardu życia mieszkańców.
Cele szczegółowe:
2.1 Poprawa społecznej i gospodarczej atrakcyjności przestrzeni publicznych.
2.2 Poprawa jakości i stanu technicznego obiektów użyteczności publicznej.
2.3 Poprawa dostępu do podstawowej infrastruktury technicznej –sieci kanalizacyjnej i wodociągowej a także ochrona środowiska naturalnego.

SFERA GOSPODARCZA
Cel strategiczny nr 3: Stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji.
Cele szczegółowe:
3.1 Wspieranie tworzenia nowych podmiotów gospodarczych, w tym przedsiębiorczości społecznej.
3.2 Wspieranie lokalnych inicjatyw na rzecz zwiększania zatrudnienia oraz podnoszenie kwalifikacji mieszkańców dostosowanych do rynku pracy.

Tabela 3. Cele rewitalizacji Miasta Grybowa

Cel strategiczny	Cel szczegółowy	Kierunki działań	Efekty
Cel strategiczny nr 1: Niwelowanie zjawisk związanych z problemami społecznymi na obszarze rewitalizacji.	1.1. Przeciwdziałanie i zapobieganie zjawiskom wykluczenia społecznego oraz patologii społecznych.	-Zapewnienie rodzinom dotkniętym problemem uzależnienia oraz samym uzależnionym, szerszego wsparcia psychologicznego i społecznego, - Zapewnienie wsparcia rodzinom z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, - Praca ze środowiskami patologicznymi, - Organizacja zajęć dla dzieci i młodzieży, -Podejmowanie inicjatyw w zakresie zapewnienia dostępności do infrastruktury kultury, -Wsparcie w zakresie aktywizacji społeczno- kulturalnej osób starszych, -Stworzenie nowych miejsc przedszkolnych poprzez rozbudowę obiektu przedszkola, -Poprawa bezpieczeństwa publicznego.	-Zmniejszenie się liczby osób dotkniętych problemem uzależnienia, -Zwiększenie bezpieczeństwa rodziny, -Poprawa systemu opieki nad dziećmi i rodziną, -Aktywizacja społeczna osób starszych, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu tej grupy, -Zapewnianie dostępu do infrastruktury kultury, -Zapewnienie dostępu dzieciom do lat 6 do edukacji przedszkolnej wysokiej jakości, - Ograniczenie przestępczości.
	1.2. Wykorzystanie zasobów kulturowych oraz turystyczno-rekreacyjnych miasta do wzmacniania aktywności społecznej.	-Zapewnienie dostępu do infrastruktury kultury poprzez modernizacją obiektu Sokoła oraz budowę budynku biblioteki -Budowa turystycznej strefy aktywności gospodarczej, gdzie w kompleksowy sposób zapewniony zostanie dostęp do infrastruktury turystyczno- rekreacyjnej -Organizacja wydarzeń kulturalnych oraz sportowo-rekreacyjnych co pozwoli na wzmocnienie aktywności społecznej	-Wzrost liczby osób odwiedzających Miasto Grybów -Wzrost podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w obszarze turystyki -Wzrost liczby wydarzeń kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych w mieście -Wzrost liczby obiektów kulturalno- sportowych dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.
	1.3. Wzmocnienie roli organizacji pozarządowych w przezwyciężaniu stanów kryzysowych	-Wspieranie oddolnych inicjatyw mieszkańców, - Stworzenie i utrzymanie miejsc aktywności lokalnej na obszarze rewitalizacji,	-Wzrost liczby inicjatyw obywatelskich, -Większa integracja mieszkańców dzięki przystosowanym do tego miejscom, które mieszczą się na terenie obszaru rewitalizacji,

	oraz aktywizacja i integracja mieszkańców.	-Wsparcie dla działalności organizacji pozarządowych, -Promocja działań związanych z wolontariatem.	-Wzrost liczby organizacji pozarządowych działających w mieście, - Wzrost liczby wolontariuszy.
Cel strategiczny nr 2: Podniesienie jakości przestrzeni publicznych w kierunku poprawy standardu życia mieszkańców.	2.1 Poprawa społecznej i gospodarczej atrakcyjności przestrzeni publicznych.	-Nadanie nowych funkcji kulturalnych, edukacyjnych i społecznych obiektom oraz terenom zdegradowanym poprzez modernizację otwartej przestrzeni publicznej, -Wsparcie i rozwój aktywnej formy spędzania czasu wolnego w oparciu o istniejącą infrastrukturę na terenie obszaru rewitalizacji, -Zagospodarowanie terenów zielonych w mieście, -Budowa i modernizacja infrastruktury społecznej oraz kulturalnej (w tym dla osób niepełnosprawnych).	-Zatrzymanie procesu degradacji obiektów publicznych, -Wzrost zainteresowania wśród mieszkańców miasta wyspecjalizowaną ofertą kulturalną- aktywizacja kulturalna mieszkańców, -Wzrost liczby mieszkańców korzystających z aktywnej formy spędzania czasu wolnego, -Zapewnienie dostępu do terenów zielonych co pozwoli na aktywne spędzanie czasu na świeżym powietrzu, - Zwiększenie dostępu do infrastruktury miejskiej dla wszystkich grup społecznych.
	2.2 Poprawa jakości i stanu technicznego obiektów użyteczności publicznej.	-Modernizacja i nadanie nowych funkcji kulturalnych, edukacyjnych i społecznych obiektom zdegradowanym, -Organizacja akcji informacyjnych dotyczących negatywnego wpływu niskich emisji na zdrowie, -Wymiana instalacji cieplnych generujących niskie emisje, -Modernizacja i rewitalizacja zabytkowych obiektów w obszarze rewitalizowanym -Modernizacja oraz dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych obiektu Urzędu Miejskiego w Grybowie -Modernizacja oświetlenia zewnętrznego poprawiająca bezpieczeństwo mieszkańców oraz zmniejszająca zużycie energii.	-Zatrzymanie procesu degradacji obiektów publicznych, -Poprawa infrastruktury mieszkalnej oraz publicznej w obrębie Rynku a także zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców dzięki przeprowadzonym remontom, -Zmniejszenie się udziału budynków generujących emisje niskie, -Zapewnienie dostępu do obiektu użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych, -Wzrost bezpieczeństwa w mieście, -Zwiększenie efektywności energetycznej.
	2.3 Poprawa dostępu do podstawowej infrastruktury	-Budowa sieci kanalizacyjnej oraz wodociągowej	-Zapewnienie dostępu do podstawowej infrastruktury technicznej- sieci wodociągowej i kanalizacyjnej a co za tym idzie zmniejszenie zanieczyszczenia

	technicznej –sieci kanalizacyjnej i wodociągowej a także ochrona środowiska naturalnego.	-Prowadzenie działań w zakresie edukacji proekologicznej -Budowa infrastruktury ścieżek pieszo –rowerowych	środowiska naturalnego -Wzrost świadomości w zakresie działań proekologicznych -Zapewnienie dostępu do infrastruktury czasu wolnego a także stworzenie możliwości do aktywnego spędzania wolnego czasu oraz przemieszczania się rowerem zamiast samochodem w obszarze Miasta; budowa systemów Park & Ride.
Cel strategiczny nr 3: Stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji.	3.1 Wspieranie tworzenia nowych podmiotów gospodarczych, w tym przedsiębiorczości społecznej.	-Promocja idei współpracy i partnerstwa branżowego wśród podmiotów gospodarczych, -Współpraca lokalnych władz i instytucji otoczenia biznesu, -Utworzenie Centrum Organizacji Pozarządowych stanowiące platformę współpracy pomiędzy samorządem, organizacjami pozarządowymi oraz przedsiębiorcami -Utworzenie turystycznej strefy aktywności gospodarczej	-Utworzenie nowych, trwałych miejsc pracy, - Powstanie nowych mikro oraz małych przedsiębiorstw na terenie obszaru rewitalizacji, - Wzrost aktywności gospodarczej na terenie obszaru zdegradowanego poprzez realizację wspólnych przedsięwzięć – nawiązanie partnerstw.
	3.2 Wspieranie lokalnych inicjatyw na rzecz zwiększania zatrudnienia oraz podnoszenie kwalifikacji mieszkańców dostosowanych do rynku pracy.	-Programy aktywizujące i propagujące idee przedsiębiorczości, -Doradztwo i szkolenia dla osób biernych zawodowo i bezrobotnych, -Wzmocnienie roli podmiotów ekonomii społecznej.	-Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, - Zmniejszenie liczby osób biernych zawodowo, - Większa liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, -Większa liczba osób korzystających z doradztwa zawodowego.

Źródło: opracowanie własne

3.2 Misja rewitalizacji Miasta Grybowa

Misja rewitalizacji miasta Grybowa – opisuje jego mandat do realizacji wizji rozwoju i rewitalizacji oraz nadrzędne wartości (zasady), jakimi miasto będzie się kierowało podejmując działania na rzecz realizacji wizji.
Misja to syntetyczny opis sposobu postępowania w celu realizacji wizji miasta.

MISJA

Koncentracja działań rewitalizacyjnych na obszarze zdegradowanym przy udziale partycypacji społecznej mieszkańców Grybowa i zachowaniem partnerstwa oraz transparentności działań w sferze przestrzennej, gospodarczej i społecznej.

3.3 Kryteria wyboru obszarów kryzysowych

Zasięg każdego z obszarów rewitalizacji wyznaczany jest przy założeniu, że stanowi on teren o istotnym znaczeniu dla rozwoju miasta, obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, na którym ze względu na szczególną koncentrację negatywnych zjawisk, projektowana lub prowadzona jest rewitalizacja.

Dany program rewitalizacji może obejmować więcej niż jedno terytorium wymagające wsparcia, jednak **obszar rewitalizacji łącznie nie obejmuje więcej niż 20% powierzchni gminy i dotyczy liczby ludności nie większej niż 30% jej mieszkańców.**

Opis planowanych działań rewitalizacyjnych, które będą realizowane w ramach danego programu rewitalizacji powinien zawierać przede wszystkim: identyfikację głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, tj. takich, bez których obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z kryzysowej sytuacji oraz innych uzupełniających rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych tj. takich, które ze względu na mniejszą skalę oddziaływania trudno zidentyfikować indywidualnie, a są oczekiwane ze względu na realizację celów programu rewitalizacji. W opisie przedsięwzięć uzupełniających należy wskazać obszary tematyczne, zagadnienia istotne z punktu widzenia potrzeb rewitalizowanego obszaru.

Zarówno przedsięwzięcia główne, jak i uzupełniające są przedsięwzięciami zaplanowanymi/ wynikającymi z programu rewitalizacji.

Na terenach objętych analizą związaną z Gminnym Programem Rewitalizacji występują liczne zjawiska kryzysowe w sferach funkcjonalno – przestrzennych, środowiskowych, społecznych i ekonomicznych.

Przy braku szybkiej reakcji na te zjawiska przez władze miasta można doprowadzić do nieodwracalnych degradacji substancji historycznej miasta i wyraźnego pogorszenia się bytu jego mieszkańców.

Zidentyfikowano problemy do rozwiązania na obszarze kryzysowym objętym rewitalizacją miasta Grybowa:

Obszar miasta znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw, brak przygotowanych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych, niskiego poziomu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, brak odnawialnych źródeł energii, brak Strefy Aktywności Gospodarczej.

2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.

3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych.

4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych[1].

4. DELIMITACJA OBSZARÓW KRYZYSOWYCH

Dla określenia i zdefiniowania charakterystyki aktualnego stanu obszaru przeprowadzono następujące inwentaryzacje, obserwacje i analizy:

- Inwentaryzację: urbanistyczną obszaru, techniczną zabudowy, konserwatorską obiektów zabytkowych;
- Przeanalizowano materiały planistyczne i ekspertyzy dotyczące miasta Grybowa;
- Kwerendę archiwalną i zebrano materiały źródłowe;
- Wywiady z ludnością, przedstawicielami instytucji i organizacji społecznych,
- Zebrano wyniki rozesłanych i rozdanych ankiet;

[1] Ustawa o rewitalizacji z dnia 23 lipca 2015r.

Przy delimitacji obszarów problemowych, wymagających rewitalizacji przyjęto następujące kryteria:

- Zły stan techniczny istniejącej zabudowy;
- Niedostateczne wyposażenie w sieci i urządzenia infrastruktury technicznej lub ich zły stan techniczny;
- Poziom przedsiębiorczości mieszkańców;
- Poziom wykluczenia społecznego i biedy;
- Występowanie zjawisk patologii społecznej.

W wyniku tych opracowań powstał obraz obszaru Programu z szerokim spektrum zagadnień od technicznych, przez ekonomiczne, po społeczne i środowiskowe.

Szczegółowy opis obszaru kryzysowego wraz z danymi statystycznymi uzyskanymi z Głównego Urzędu Statystycznego, Komendy Miejskiej Policji w Nowym Sączu, Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Sączu, Urzędu Miejskiego w Grybowie oraz wynikami z przeprowadzonych badań ankietowych i konsultacji społecznych znajduje się w załączniku nr 1 do GPR.

4.1 Pogłębiona analiza obszaru rewializacji

Na terenie miasta Grybowa w wyniku przeprowadzonej delimitacji został określony obszar kryzysowy obejmujący 2 podobszary.

Podobszary te cechują się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk wśród których wymienić należy m.in.:

- zły stan dróg na obszarze rewitalizowanym,
- mała liczba miejsc parkingowych na obszarze rewitalizowanym,
- brak lub niedostateczne oświetlenie obszaru rewitalizacji,
- degradacja stanu technicznego obiektów zabytkowych,
- niewystarczająca lub brak infrastruktury wodno-kanalizacyjnej - obniżająca poziom dostępu mieszkańców do tych usług - zwiększająca zagrożenie dla stanu środowiska naturalnego,
- mała ilość infrastruktury kulturalnej – problem spędzania wolnego czasu przez mieszkańców, turystów,
- mała liczba miejsc na obszarze rewitalizowanym pełniącym funkcje integracyjne dla mieszkańców,
- mała ilość infrastruktury turystycznej na obszarze rewitalizowanym miasta, co hamuje rozwój tego sektora,
- mała ilość infrastruktury rekreacyjnej lub jej zły stan na obszarze rewitalizowanym – niemożność rozwoju sektorów tzw. około rekreacyjnych np. gastronomia, baza noclegowa,
- niedostateczna infrastruktura sportowa na obszarze rewitalizowanym,
- brak placu zabaw na obszarze rewitalizowanym,

- niewystarczająca ilość terenów zielonych na obszarze rewitalizowanym,
- rosnąca liczba osób bezrobotnych w wieku produkcyjnym,
- mała liczba inwestorów, także z udziałem wkładu zagranicznego,
- mała liczba przedsiębiorstw na terenie miasta,
- niedostateczny rozwój gospodarczy miasta powodujący konieczność podejmowania pracy poza nią i związane z tym negatywne zjawiska społeczne,
- rosnące zagrożenie występowania patologii społecznych,
- mała liczba działań skierowanych do dzieci korzystających z edukacji przedszkolnej.

Podobszar Śródmieście

Ze względu na rodzaj zabudowy, liczbę ludności oraz infrastrukturę, która się tu znajduje, jednostka ta pełni dwie funkcje: mieszkaniowo-usługową oraz administracyjno- gospodarczą.

Powyższa jednostka w większości to obszar mieszkalny. Panuje tu zabudowa wielorodzinna i jednorodzinna z przewagą wielorodzinnej (bloki). Zabudowa jest dość zwarta, niska oraz wysoka (w większości czynszowa). W wskazanej jednostce urbanistycznej prócz budynków mieszkalnych znajdują się także: szkoła ponadgimnazjalna; kościół; urząd miejski; biblioteka miejska; liczne sklepy i restauracje; obiekt Caritasu; park miejski; zabytkowe obiekty kultury; przedszkole publiczne; obiekty usługowe.

Jest to obszar cechujący się największą kumulacją negatywnych zjawisk społecznych w skali całego miasta. Na najwyższym poziomie w mieście jest tu: udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców osiedla oraz odsetek osób długotrwale bezrobotnych. Również najwyższy jest tu poziom długotrwałego bezrobocia liczony jako liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby bezrobotnych mieszkańców osiedla. Fakt występowania bezrobocia w tak dużej skali pociąga za sobą kolejne problemy społeczne w postaci dużej liczby klientów pomocy społecznej głównie właśnie ze względu na ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, ale również ze względu na niepełnosprawność czy alkohol.

Osiedle Śródmieście stanowi centrum życia miasta. Tu znajduje się Urząd Miejski, szkoły, Bazylika, rynek, większość sklepów i główne skupisko podmiotów gospodarczych z miasta. Na obszarze tym występuje największa liczba obiektów zabytkowych oraz budynków wybudowanych przed 1989r., które są w bardzo złym stanie technicznym. Co więcej na obszarze tym występują znaczne przekroczenia wskaźników zanieczyszczenia powietrza z uwagi na wysoka niską emisję z piecy w budynkach mieszkalnych oraz transportu miejskiego. Obszar ten posiada deficyty w zakresie wystarczającej liczby miejsc parkingowych, w tym brak parkingów Park&Ride.

Ponieważ jest to najludniejsze osiedle to właśnie tutaj zamieszkuje największa liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Zarówno oni jak i pozostali mieszkańcy całego miasta maja do swojej dyspozycji zaledwie 1 świetlicę i 1 tymczasowe pomieszczenie, które może być wykorzystywane pod działalność społeczną mieszkańców (pomieszczenie znajdujące się w piwnicach Urzędu Miejskiego). Obszar ten cechują także liczne negatywne czynniki gospodarcze tj. niski wskaźnik aktywności gospodarczej oraz niski wskaźnik aktywności nowotworzonych podmiotów, a także brak terenów inwestycyjnych.

Biorąc pod uwagę powyższe konieczne jest wdrożenie przedsięwzięć w zakresie aktywizacji społeczno- zawodowej mieszkańców Osiedla Śródmieście w zakresie m.in. tworzenia nowych miejsc pracy poprzez rozwój turystyczno- usługowy Miasta Grybów. Obszar ten z uwagi na swoje funkcje wymaga podjęcia działań w zakresie prac konserwatorskich oraz działań w zakresie budowy infrastruktury społecznej i technicznej. Konieczne jest także podjęcie działań w zakresie ograniczenia

niskiej emisji, poprzez wymianę systemów grzewczych w budynkach mieszkalnych a także wdrożenie niskoemisyjnego transportu miejskiego w szczególności budowę parkingów Park&Ride.

Podobszar Śródmieście II

Jest to kolejne zaraz po Śródmieściu osiedle z największą kumulacją negatywnych zjawisk społecznych, które w głównej mierze są konsekwencją wysokiego poziomu bezrobocia wśród zamieszkujących tu osób. Na obszarze tym występuje bardzo wysoki wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy OPS-u z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych. Dodatkowe zidentyfikowane problemy społeczne dotyczą braku stałych wydarzeń kulturalnych w ciągu roku, czy też braku oferty zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży. Odczuwalny jest brak publicznych obiektów kultury, odpowiedniej infrastruktury sportowej, czy rekreacyjnej np. w postaci placu zabaw dla dzieci.

Wskazana jednostka pełni funkcję mieszkaniowo-usługową oraz turystyczno- rekreacyjną.

Omawiany teren przylega do rzeki Biała, co pozwala na rozwój na jej obszarze usług turystyczno-rekreacyjnych. Przeważa tu zabudowa zwarta, czynszowa i wielorodzinna. Biorąc pod uwagę intensywność pionową występuje tu zabudowa niska. Mieszkańcy traktują ten obszar jako obszar rekreacyjno- wypoczynkowy. Występują tu usługi podstawowe, w tym obiekty związane z handlem. Jednostka ta w swoich granicach zawiera: teren sportowy z boiskiem do gry w piłkę, ośrodki zdrowia, obiekty usługowe oraz handlowe, obiekt szkoły oraz obiekty turystyczne.

Tabela 4. Zestawienie projektów w podziale na poszczególne podobszary rewitalizacji

OBSZAR REWITALIZACJI /KRYZYSOWY	Nr zadania	**TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA** – Projektu rewitalizacyjnego	LOKALIZACJA		
			Nr działki	Powierzchnia ha	Mie**szkańcy**
Sfera Społeczna oraz Przestrzenno- Funkcjonalna					
Śródmieście i Śródmieście II	1	Ekologiczne Miasto **Wiązka projektów:** 1. Wymiana tradycyjnego **oświetlenia ulicznego na energooszczędne na obszarach** rewitalizowanych. 2. Niskoemisyjny transport miejski –budowa systemów Park & Ride, budowa **parkingów, budowa ścieżek** rowerowych 3. **Poprawa jakości środowiska** miejskiego- rozwój terenów **zielonych w Mieście Grybów**	**Dot. całego** obszaru	12,62 ha (powierzchnia w zadaniach od 2 **do 11 wlicza się** do przedmiotowej pow.)	1313 (liczba **ludności w** zad. od 2 do **11 wlicza się** do przedmiotowej **wartości)**
Śródmieście	2	Rewitalizacja zabytkowego obiektu sakralnego - Synagogi przy ul. **Kilińskiego wraz z drogą dojazdową.**	Dz. Nr 425 (0,0608 ha) Dz. Nr 434 (0,1301 ha)	0,1909 ha	30
Śródmieście i Śródmieście II	3	Remont, modernizacja i budowa sieci kanalizacyjnej i **wodociągowej na obszarze kryzysowym objętym**	Obszar obj. **rewitalizacją**	12,62 ha	-

		rewitalizacją.			
Śródmieście i Śródmieście II	4	Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji **Wiązka projektów:** 1. Projekt I - budowa obiektu z **przeznaczeniem na działalność biblioteczną,** 2. Projekt II - modernizacja obiektu **b. Sokoła** - Miejskiego Domu **Kultury w Grybowie, połączona z renowacją przyległego terenu** parku miejskiego.	Dz. Nr 653, 706	3,1999ha	100
Śródmieście	5	Renowacja i modernizacja obiektu **użyteczności publicznej - Urzędu** Miejskiego.	Dz. Nr 432	0,1011 ha	100
Śródmieście	6	**Budowa małej architektury wraz** z wyznaczeniem i zagospodarowaniem terenów zielonych oraz poprawa **bezpieczeństwa mieszkańców** osiedli wspólnot mieszkaniowych **poprzez modernizację dróg** gminnych, chodników oraz **oświetlenia ulicznego**.	Dz. Nr 571/3, 571/4, 571/13, 53/10	1,3 ha	767
Śródmieście II	7	Modernizacja obiektu dawnego **internatu Zespołu Szkół** Zawodowych w Grybowie na potrzeby Liceum **Ogólnokształcące im. Artura** Grottgera.	Dz. Nr 678, 679/2	0,4621 ha	10
Sfera Gospodarcza					
Śródmieście II	8	Wytycznie oraz zagospodarowanie **terenu pod turystyczną strefę aktywności gospodarczej na obszarze Osiedla Śródmieście II.**	Dz. Nr 410/2//3/4	2,3019 ha	0
Śródmieście	9	Modernizacja budynku Pawilonu **Handlowego S.H.P. SKŁADNICA** przy ul. 600-lecia w Grybowie.	Dz. Nr 129 obr 1	0,1069 ha	10
Śródmieście II	10	Rozbudowa grodu warownego **Stara Baśń w Grybowie**.	Dz. Nr 400/1/2, 411/1/2, 412/1/2/3	0,6094 ha	0
Śródmieście	11	Modernizacja obiektów **położonych w obrębie Rynku w** Grybowie wraz z drogami **dojazdowymi oraz małą**	**Działki w obrębie** Rynku	Pow. wliczona do zad. nr 1	Liczba **ludności** wliczona do zad. nr 1

		architekturą.			

RAZEM:	Obszar rewitalizacji
Powierzchnia miasta: 17 km^2	12,62 ha / 41 839,3 mb
Ludność: 6160	1313 **mieszkańców**

5. RODZAJE DZIAŁAŃ MOŻLIWYCH DO REAZLIZACJI NA OBSZARACH REWITALIZOWANYCH

Rewitalizacja jako proces przemian służących wyprowadzeniu ze stanu kryzysowego zdegradowanych obszarów zakłada optymalne wykorzystanie endogenicznych uwarunkowań oraz wzmacnianie lokalnych potencjałów. Jest procesem wieloletnim, prowadzonym we współpracy z lokalną społecznością i na jej rzecz.

Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji z wykorzystaniem środków UE, prowadzone są w sposób zaplanowany, skoordynowany, komplementarny oraz zintegrowany wewnętrznie (poszczególne działania pomiędzy sobą) i zewnętrznie (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych).

Realizacje działań inwestycyjnych w obu polach interwencji objętym GPR winny służyć przede wszystkim poprawie jakości życia mieszkańców oraz ożywieniu gospodarczemu i społecznemu całego miasta.

Działania inwestycyjne służące rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych, tj.:

A. przebudowa, rozbudowa, modernizacja i adaptacja obiektów infrastrukturalnych z przeznaczeniem na cele społeczne, obejmujące:
   - ✓ placówki oferujące wsparcie dzienne dla dzieci i młodzieży (np. żłobki, przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego, szkoły, świetlice, w tym środowiskowe),
   - ✓ obiekty rekreacyjne (np. ścieżki zdrowia, place zabaw, boiska),
   - ✓ obiekty, w których świadczone są usługi służące aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców,
   - ✓ obiekty wielofunkcyjne, w których łączone są różne funkcje społeczne;

B. budowa, przebudowa, rozbudowa, modernizacja i adaptacja obiektów infrastruktury kultury;

C. działania prowadzące do ożywienia gospodarczego rewitalizowanych obszarów (np. zagospodarowanie przestrzeni na cele gospodarcze);

D. zagospodarowanie (przebudowa, rozbudowa, modernizacja i adaptacja) przestrzeni publicznej na cele społeczne (np. place, skwery, parki);

E. modernizacje, renowacje budynków użyteczności publicznej poprawiające ich estetykę zewnętrzną;

F. modernizacje, renowacje części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych, tj. odnowienie elementów strukturalnych budynku (dachy, fasady, okna i drzwi w fasadzie, klatki schodowe i korytarze, windy).

W ramach wskazanych powyżej typów projektów (wyłącznie jako element projektu) możliwa jest:

- o budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja podstawowej infrastruktury komunalnej (np. sieci i urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, gazowych, ciepłowniczych, elektrycznych, telekomunikacyjnych) na obszarze objętym projektem, w celu zapewnienia dostępu rewitalizowanym obiektom i terenom do podstawowych usług komunalnych – w wysokości nie więcej niż 50% kosztów kwalifikowalnych projektu,
- o budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność do rewitalizowanych obiektów i terenów – w wysokości nie więcej niż 50% kosztów kwalifikowalnych projektu.

Łącznie, obydwa powyższe elementy mogą stanowić nie więcej niż 60% kosztów kwalifikowalnych projektu.

Potencjalnymi beneficjentami GPR są:

- miasto Grybów,
- jednostki organizacyjne miasta Grybowa,
- organizacje pozarządowe,
- wspólnoty mieszkaniowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- instytucje kultury,
- placówki oświatowe,
- partnerzy społeczni i gospodarczy,
- przedsiębiorstwa,
- administracja rządowa.

5.1 Zadania inwestycyjne do realizacji na obszarach rewitalizowanych

Tabela 5. Karty projektów kluczowych - projekty inwestycyjne

OBSZAR REWITALIZACJI /KRYZYSOWY	Nr zadania	**TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA** – Projektu rewitalizacyjnego	LOKALIZACJA			
			Uzasadnienie	**Opis działań**	Wnioskodawca	Szacowana **wartość**
Sfera Społeczna, Przestrzenno- Funkcjonalna						
Śródmieście i Śródmieście II	1	Ekologiczne Miasto Wiązka projektów: 1.Wymiana tradycyjnego oświetlenia ulicznego na energooszczędne na obszarach rewitalizowanych. 2.Niskoemisyjny transport miejski –budowa systemów Park & Ride, budowa parkingów, budowa ścieżek rowerowych 3.Poprawa jakości środowiska miejskiego- rozwój terenów zielonych w Mieście Grybów.	Miasto Grybów jest obszarem o bardzo dużej koncentracji i gęstości zabudowy. Obszar ten charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem niskiej emisji oraz małą liczbą terenów zielonych. Ponadto z uwagi na fakt, iż przez miasto przebiega droga krajowa na Gorlice występuje tu bardzo duże natężenie ruchu samochodowego. Co więcej na tym obszarze występuje mała liczba miejsc parkingowych, co powoduje niszczenie chodników oraz terenów zielonych. Wymiana oświetlenia ulicznego jest niezbędna z uwagi na ograniczenie kosztów tego oświetlenia. Na terenie rewitalizowanym jest ok. 166 lamp, które należałoby wymienić. Na całym terenie miasta jest ich ok. 370. Wskazanym byłaby wymiana wszystkich lamp. Jednostkowa wymiana lamp na niektórych ulicach może być bowiem niemożliwa z uwagi na istniejące przyłącza.	Projekt nr 1 -Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne ok. 166 lamp ulicznych Projekt nr 2 -budowa parkingu Park & Ride -budowa parkingów wraz z zajezdniami dla autobusów -budowa ścieżki rowerowej Projekt nr 3 -budowa zieleni miejskiej -tworzenie i odnowienie parków i skwerów -tworzenie i odnowienie klinów zieleni - tworzenia i odnowienia pokrytych niską zielenią stref przewietrzania miasta -tworzenie zielonych ścian, i in.	Miasto Grybów	2.000.000,00
Śródmieście	2	Rewitalizacja zabytkowego obiektu sakralnego - Synagogi przy ul. Kilińskiego wraz z drogą	Zabytkowy budynek dawnej synagogi z 1909 r. usytuowany przy ul. Kilińskiego 10. Ulica ta zlokalizowana jest na zapleczu działek przyrynkowych, za północną pierzeją rynku.	1. Wykonanie elewacji zewnętrznej. 2. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej. 3. Wykonanie instalacji technicznych	Gmina Żydowska Miasto Grybów	10.000.000,00

		dojazdową.	Budynek wolnostojący, przyległy fasadą do ciągu jezdni. Ostatni remont polegający na wymianie dachu oraz zabezpieczeniu budynku przed dalszym niszczeniem wykonany w 2007r. Aktualny stan techniczny zabytkowego obiektu wymaga natychmiastowej interwencji. Synagoga po odrestaurowaniu stanie się ośrodkiem spotkań wielu kultur. Odbywać się tu będą spotkania, wykłady i koncerty, a także małe muzeum poświęcone grybowskim Żydom.	w tym m.in.: elektrycznej, CO. 4. Wykonanie odwodnienia i izolacji obiektu. 5. Aranżacja wnętrza z przeznaczeniem na ośrodek wielofunkcyjny. 6. Adaptacja istniejących pomieszczeń i nadanie im nowych funkcji. 7. Zakup wyposażenia. 8. Przystosowanie obiektu dla potrzeb osób niepełnosprawnych. 9. Zagospodarowanie terenów wokół obiektu. 10. Modernizacja drogi dojazdowej do Urzędu Miejskiego i Bazyliki Mniejszej w zakresie: - wymiany nawierzchni, - wymiany oświetlenia na energooszczędne.		
Śródmieście i Śródmieście II	3	Remont, modernizacja i budowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na obszarze kryzysowym objętym rewitalizacją.	Brak infrastruktury kanalizacyjnej i wodociągowej a także sprawnej oczyszczalni ścieków na terenie objętym rewitalizacją w znacznym stopniu przyczynia się do obniżenia poziomu dostępności usług dla mieszkańców, zwiększając degradację i zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego. Budowa infrastruktura podniesie jakość świadczonych usług dla mieszkańców.	1.Budowa sieci kanalizacyjnej na obszarze rewitalizowanym 2.Budowa sieci wodociągowej na obszarze rewitalizowanym	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Grybowie Sp. z o.o. Miasto Grybów	1.300.000,00
Śródmieście i Śródmieście II	4	Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji Wiązka projektów: 1. Projekt I - budowa obiektu z przeznaczeniem	Obiekt b. Towarzystwa Kultury Fizycznej „Sokół" jest jedynym budynkiem przeznaczonym w planie zagospodarowania przestrzennego pod działalność kulturalną. Częściowo wpisany do rejestru zabytków pod poz. Ks. A-157/M Dec.OZKr.NSZL-A-53/08 znajduje się w bardzo złym stanie technicznym. Ostatni remont generalny przeprowadzony był w latach siedemdziesiątych, kiedy to wykonano	Projekt nr 1: 1. Budowa obiektu Biblioteki Miejskiej, obiekt dostawany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Projekt nr 2: 1. Remont i modernizacja b. Sokoła, w tym: rozbudowa obiektu, wymiana	Miasto Grybów	8.000.000,00

		na działalność biblioteczną, 2. Projekt II - modernizacja obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie, połączona z renowacją przyległego terenu parku miejskiego.	dobudowę, do ówczesnego kina z przeznaczeniem na kasy biletowe i korytarz. Obecnie jest siedzibą Miejskiego Domu Kultury. Z uwagi na zły stan techniczny nie można przenieść tutaj żadnej innej placówki ani wykorzystać obiekt pod usługi publiczne. Tym samym placówki kultury znajdują się w różnych częściach miasta, na potrzeby biblioteki miejskiej oddano kilka pomieszczeń w Urzędzie Miejskim. Konieczne jest więc wykonanie generalnego remontu, powiększenie powierzchni i zlokalizowanie w tym obiekcie wszystkich instytucji, tak aby pełnił on funkcję centrum kultury. W budynku znajduje się sala koncertowa, która pozostała po kinie „Biała". Znajduje się ona w bardzo złym stanie technicznym, a projektory pochodzą z lat 50-tych. Sala zostanie wykorzystana na potrzeby społeczne i kulturalne miasta po przeprowadzeniu gruntownego remontu i wymiany jej wyposażenia. Obiekt MDK graniczy z jedynym na terenie miasta kompleksem zieleni miejskiej tj. parkiem, który stanowi również dla mieszkańców miasta centrum imprez plenerowych. Zagospodarowanie parku to lata 60-te. Od tej pory wykonywano jedynie drobne naprawy schodów prowadzących do parku oraz położono asfalt na alejkach parkowych. Istniejąca tutaj muszla koncertowa została spalona, a odbudowany obiekt to tylko pozostały po spalonym obiekcie fundament z wybudowanym w latach osiemdziesiątych drewnianym zadaszeniem. Obydwa obiekty znajdują się w centrum miasta i winny stanowić jego wizytówkę. Tymczasem z uwagi na swój stan techniczny obiekty wymagają renowacji, aby odzyskały swój dawny wygląd. Park miejski to przedwojenne centrum kultury	dachu, odrestaurowanie elewacji zewnętrznej, przystosowanie obiektu do wielofunkcyjnej roli poprzez przebudowę i adaptację części pomieszczeń na usługi społeczne, modernizacja sali widowiskowej, wymiana instalacji wewnętrznych połączona z modernizacją kotłowni, zakup wyposażenia, wykonanie innych drobnych prac remontowych, dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych poprzez wykonanie windy oraz parkingu. 2. Modernizacja i budowa infrastruktury technicznej na terenie objętym projektem. 3. Renowacja parku miejskiego poprzez rozbudowę i modernizację muszli koncertowej, odnowienie i aranżację zieleni publicznej połączone z inwentaryzacją dendrologiczną, modernizacja alejek parkowych połączona z nadaniem im funkcji społecznych (utworzeniem czytelni plenerowej, alei zasłużonych, ścieżki edukacyjnej itp.), odnowienie pomnika Ofiar Faszyzmu oraz jego otoczenia, budowę fontanny, modernizacja oświetlenia, alejek parkowych i zasilania muszli koncertowej, wykonanie monitoringu, wykonanie ogrodzenia, urządzenie terenu dla potrzeb rekreacji ruchowej mieszkańców np. siłowni zewnętrznej, modernizacja oraz budowa placu zabaw dla dzieci,		

			i rekreacji, do którego miasto chce obecnie nawiązać. Miasto Grybów staje się powoli zapleczem dla innych ośrodków miejskich, gdzie mieszkańcy mogą znaleźć zatrudnienie. Dlatego powinniśmy zapewnić im właściwe warunki życia i odpoczynku. Na terenie miasta jest znaczna ilość szkół (ponadgimnazjalnych) do których uczęszcza ok. 2.000 uczniów. Głównie dla nich poprzez utworzenie Centrum zostaną stworzone właściwe warunki do zagospodarowania czasu wolnego.	zakupienie wyposażenia. 4. Zagospodarowanie terenu rekreacyjnego zlokalizowanego w Parku Miejskim w mieście Grybów poprzez: utworzenie centrum turystyczno-rekreacyjnego, w ramach którego wykonany zostanie: remont boiska do tenisa ziemnego, pola do mini golfa; siłowni zewnętrznej; ogrodzenie terenu; remont alejek parkowych, zagospodarowanie zieleni.		
Śródmieście	5	Renowacja i modernizacja obiektu użyteczności publicznej - Urzędu Miejskiego.	Renowacja zabytkowego obiektu Urzędu Miejskiego w Grybowie pozwoli na zachowanie substancji zabytkowej w odpowiednim stanie technicznym a także pozwoli na wzrost jakości usług świadczonych w Urzędzie. Modernizacja pozostałej (nie zabytkowej) części Urzędu Miejskiego pozwoli na dostosowanie go do potrzeb osób niepełnosprawnych a także pozwoli na wzrost efektywności energetycznej w modernizowanym obiekcie.	Renowacja obiektu Urzędu Miejskiego poprzez: renowację zabytkowej elewacji zewnętrznej; przeprowadzenie prac termo-modernizacyjnych; dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo; wymiana oświetlenia na energooszczędne. Planowane działania: 1. Odnowienie elewacji zewnętrznej. 2. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej. 3. Wymian pokrycia dachowego. 4. Ocieplenie stropu. 5. Wymiana CO. 6. Adaptacja pomieszczeń do nowych funkcji. 7. Przystosowanie obiektu dla potrzeb osób niepełnosprawnych. 8. Modernizacja drogi dojazdowej do Urzędu Miejskiego i Bazyliki	Miasto Grybów	3.000.000,00

				Mniejszej w zakresie: - wymiany nawierzchni, - wymiany oświetlenia na energooszczędne. 9. Przebudowa parkingu wraz z szaletami miejskimi.		
Śródmieście	6	Budowa małej architektury wraz z wyznaczeniem i zagospodarowaniem terenów zielonych oraz poprawa bezpieczeństwa mieszkańców osiedli wspólnot mieszkaniowych poprzez modernizację dróg gminnych, chodników oraz oświetlenia ulicznego.	Rewitalizacja osiedli mieszkaniowych to przede wszystkim estetyzacja miejsca zamieszkania. Brak jest zagospodarowania terenów zielonych ale również niewystarczająca jest ilość miejsc do parkowania oraz całkowity brak zagospodarowania miejsce przeznaczonych na składowanie odpadów komunalnych. Ostatnia z wymienionych sytuacji stanowi zagrożenie epidemiologiczne.	Poprawa stanu dróg i chodników, wykonanie parkingów osiedlowych, zaprojektowanie i wykonanie zieleni osiedlowej, wykonanie miejsc na gromadzenie odpadów. Budowa małej architektury, w tym m.in.: budowa placy zabaw, montaż elementów zewnętrznej siłowni, montaż ławek oraz koszy na śmieci.	Wspólnoty Mieszkaniowe Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Grybowie Sp. z o.o. Miasto Grybów	2.000.000,00 Sp. z o.o. Miasto Grybów
Śródmieście II	7	Modernizacja obiektu dawnego internatu Zespołu Szkół Zawodowych w Grybowie na potrzeby Liceum Ogólnokształcące im. Artura Grottgera.	Jak wynika z przeprowadzonej diagnozy obecny obiekt Liceum Ogólnokształcącego w Grybowie nie spełnia warunków w zakresie dostępności dla młodzieży tam się kształcącej. Obiekt ten jest mały i nie ma zaplecza sportowego. Ponadto obiekt nie jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. W wz. z czym koniczna jest modernizacja obiektu dawnego internatu i przeniesienie tam Liceum. Realizacja projektu pozwoli na zapewnienie dostępu do wysokiej jakości edukacji na poziomie ponadgimnazjalnym w M. Grybów.	Modernizacja obiektu dawnego internatu wraz z rozbudową na potrzeby nowych sal dydaktycznych. Budowa hali sportowej. Dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych.	Powiat Nowosądecki	11.000.000,00
Sfera Gospodarcza						
Śródmieście II	8	Wytycznie oraz zagospodarowanie terenu pod turystyczną strefę	Ożywienie gospodarcze na terenie miasta poprzez przeznaczenie terenów położonych na Osiedlu Śródmieście II z przeznaczeniem na utworzenie turystycznej strefy aktywności gospodarczej.	Zagospodarowanie strefy obejmuje: -wytycznie i budowę ścieżki pieszo rowerowej	Miasto Grybów Inwestorzy prywatni	2.000.000,00

		aktywności gospodarczej na obszarze Osiedla Śródmieście II.	Teren ten obecnie w części jest zagospodarowany poprzez posadowienie tam Orlika wraz z infrastrukturą. Pozostała część terenu nie jest zagospodarowania co powoduje, iż obiekt Orlika nie jest w pełni wykorzystywany. Zg. z przeprowadzoną diagnozą na wskazanym obszarze konieczne jest stworzenie infrastruktury publicznej co pozwoli na rozwój branży turystycznej w Mieście Grybów oraz około turystycznej.	-wytycznie oraz wykonanie plaży przy rz. Biała -budowa małej architektury -budowa dróg wewnętrznych oraz parkingów		
Śródmieście	9	Modernizacja budynku Pawilonu Handlowego S.H.P. SKŁADNICA przy ul. 600-lecia w Grybowie.	Podniesienie jakości życia mieszkańców. Modernizacja Pawilonu Handlowego S.H.P. SKŁADNICA w Grybowie przyczyni się do znacznego poprawienia jego estetyki zewnętrznej a przez to w znacznym stopniu wpłynie na poprawę estetyki terenów objętych GPR Miasta Grybowa. Modernizacja energetyczna obiektu znajdzie swoje uzasadnienie w audycie energetycznym i wpłynie na poprawę jakości powietrza oraz zmniejszenie zużycia nieodnawialnych źródeł energii. Wprowadzenie nowych rozwiązań funkcjonalnych w budynku umożliwią osobom starszym oraz niepełnosprawnym zakup dóbr podstawowych.	Modernizacja budynku Pawilonu Handlowego obejmuje: - termomodernizację budynku wraz ze zmianą wyglądu elewacji zewnętrznej obiektu, - dobudowa klatki schodowej wraz z budową szybu windowego i montażem windy oraz przebudową podjazdu dla wózków inwalidzkich, - przebudowa wnętrza obiektu mająca na celu powiększenie sali sprzedaży, - modernizacja pokrycia dachowego.	S.H.P. SKŁADNICA w Grybowie	1.000.000,00
Śródmieście II	10	Rozbudowa grodu warownego Stara Baśń w Grybowie.	Rozbudowa grodu jako inwestycja w zakresie stworzenia kompleksowego produktu turystycznego ma kluczowe znaczenie dla rozwoju oferty turystycznej miasta. Obecnie obiekt ten znajduje się w fazie ciągłej rozbudowy, co pozwala Inwestorowi na rozbudowę oferty turystycznej, a co za tym idzie na wzrost liczby osób odwiedzających Miasto Grybów. Realizacja przedmiotowego przedsięwzięcia przyczyni się do stworzenia nowych miejsc pracy oraz rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.	Rozbudowa grodu poprzez: -budowę smoczej wieży -budowę systemu grzewczego -modernizacja pomieszczeń grodu -doposażenie kuchni oraz zaplecza socjalnego obiektu	Stara Baśń Krzysztof Broński Organizacja pozarządowa	2.000.000,00

Śródmieście	11	Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą.	Rynek Miejski w Grybowie jest centrum administracyjno- usługowym Miasta. Lokalizowane w jego obrębie obiekty mieszkalne, usługowe oraz użyteczności publicznej objęte są ochroną konserwatora zabytków, co utrudnia i podnosi koszty ich modernizacji. Obiekty w Rynku w tym obiekty małej architektury wymagają modernizacji z uwagi na ich zły stan techniczny. Ponadto konieczne jest podjęcie działań w zakresie budowy zieleni miejskiej. Ponadto stan techniczny infrastruktury drogowej (drogi dojazdowe do rynku) jest niski co wymaga podjęcia prac modernizacyjnych w tym zakresie.	Działania: -modernizacja elewacji zewnętrznych obiektów położonych w Rynku -montaż małej architektury -zaprojektowanie oraz wykonanie zieleni miejskiej -budowa parkingów -modernizacja dróg dojazdowych do Rynku -modernizacja oraz budowa oświetlenia	Inwestorzy prywatni Miasto Grybów	15.000.000,00

5.2 Zadania nieinwestycyjne planowane do wdrożenia w ramach programu rewitalizacji.

Tabela 6. Karty projektów kluczowych - projekty nieinwestycyjne

ZADANIA NIEINWESTYCYJNE MIASTA GRYBOWA do realizacji w latach 2016 - 2022											
NUMER ZADANIA	**TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA SPOŁECZNEGO**	Organizator /realizator	Partnerzy	Adresaci / beneficjenci **społeczni**	**Cele do osiągnięcia:**	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	**Powiązania krzyżowe projektu** z projektem inwestycyjnym	Uzasadnienie wyboru tego zadania do realizacji w ramach „Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grybowa na lata 2016-2022”:	**ZGŁASZAJĄCY ZADANIE**
Nr 1a	Podniesienie kompetencji kulturowych mieszkańców Grybowa poprzez aktywne uczestnictwo w kulturze oraz stworzenie imprezy wizerunkowej miasta Grybowa „JESIEŃ GRYBOWSKA”.	Miejski Dom Kultury w Grybowie	- Miasto Grybów - Koło Gospodyń Wiejskich, - twórcy ludowi, - Przedszkole Samorządowe, - Szkoła Podstawowa nr 1, - Szkoła Podstawowa nr 2, - Gimnazjum w Grybowie, - LO w Grybowie, - ZSZ w Grybowie, - MBP w Grybowie, - Koło Emerytów i Rencistów, - Parafia Rzymskokatolicka w Grybowie.	- mieszkańcy miasta, - turyści	1. Budowa ponadlokalnej imprezy. 2. Promocja miasta. Nawiązanie do tradycji i promocja lokalnego produktu. 3. Wzbogacenie oferty kulturalnej dla mieszkańców miasta. 4. Skupienie wokół MDK środowisk, które chcą aktywnie uczestniczyć w życiu kulturalnym lub je tworzyć. 5. Pozyskanie bazy kulturalnej na miarę oczekiwań społecznych o poziomie przystającym do czasów współczesnych.	1.Całoroczna praca z twórcami ludowymi i kołem gospodyń wiejskich w celu przygotowania części wystawienniczej. 2. Prowadzenie warsztatów dla dzieci i młodzieży, w trakcie których przygotowane zostaną bloki programowe imprezy. 3. Promocja imprezy. 4. Przeprowadzenie imprezy. 5. Wprowadzenie stałego elementu imprezy np. Przeglądu Tańca Nowoczesnego. 6. Wydanie okolicznościowej publikacji. 7. W ramach wkładki do Kuriera Grybowskiego, w ciągu dwunastu miesięcy mieszkańcy będą co miesiąc otrzymywać inną ofertę kulturalną skierowaną do danej grupy odbiorców. Znajdą się na niej propozycje spektakli teatralnych dla dzieci, dla dorosłych, koncerty muzyki poważnej, operetkowej, rozrywkowej, kabarety. 8. Dodatkowo w oparciu o zasoby osobowe szkół powstać mogą co najmniej 2 rozbudowane spektakle	300 000,-zł	2016-2022 Impreza cykliczna	ZADANIE INWESTYCYJNE nr 4 Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji Wiązka projektów: 1. Projekt I - budowa obiektu z przeznaczeniem na działalność biblioteczną, 2. Projekt II - modernizacja obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie, połączona z renowacją przyległego terenu parku miejskiego.	Poszerzenie oferty kulturalnej miasta jest niezbędne z uwagi na istniejące potrzeby oraz zagospodarowanie wolnego czasu dla miejscowej młodzieży. Pragniemy podobnie jak ma to miejsce w innych gminach wypromować imprezę o znaczeniu ponadgminnym. Nawiązujemy w tym zakresie do istniejącej na terenie miasta tradycji, organizowania tzw. Jesieni Grybowskiej w latach 60 i 70-tych. Impreza ta wywodzi się z historycznych jarmarków grybowskich do których kolejni władni nadawali prawa mieszczanom grybowskim. Poszerzeniem tej oferty będzie również zwiększenie propozycji programowych przez Miejski Dom Kultury. Obecna oferta programowa przewiduje jedynie organizowanie jednej do dwóch imprez w trakcie roku. Tymczasem chcielibyśmy aby placówka kultury po połączeniu z Miejską Biblioteką Publiczną	Miejski Dom Kultury w Grybowie

						teatralne dla szerokiej widowni. 9. Szkoły utworzą własne gazetki informujące o życiu szkoły.				zapewniała comiesięczne oferty kierowane do różnych grup odbiorców. W chwili obecnej propozycje programowe są kierowane ogółem do wszystkich grup wiekowych. Zależy nam na tym aby rozwijać zainteresowania poszczególnych środowisk np. osób starszych, młodzieży, dzieci itp. Chcemy aby każdy otrzymywał comiesięczna informację o propozycjach kulturalnych, społecznych i rekreacyjnych z jakich może skorzystać.	
Nr 2a	Poprawa jakości świadczonych usług publicznych poprzez uruchomienie na bazie obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie - Grybowskie Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji.	Miasto Grybów	- Miejski Dom Kultury w Grybowie, - Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów - koło w Grybowie, - - Ośrodek Pomocy Społecznej w Grybowie, - kluby sportowe,	- mieszkańcy miasta Grybowa	1. Utworzenie lokalnego centrum aktywizacji mieszkańców miasta Grybowa. 2. Poprawa jakości świadczonych usług 3. Zapewnienie produktu kulturalnego i rekreacyjnego dla wszystkich grup wiekowych. 4. Rewitalizacja terenu poprzez nadanie mu funkcji użytkowej jaką będzie jedyne na terenie miasta Centrum Kultury.	1. Przeniesienie Miejskiej Biblioteki Publicznej. 2. Powołanie Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji w tym: - połączenie MDK z MBP, - uruchomienie Uniwersytetu III Wieku, - powołanie Klubu Aktywności Społecznej, którego zadaniem będzie organizowanie nowych form pracy z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, prowadzenie różnych form aktywizacji, - organizowanie stałych form właściwych dla przemysłów kultury i przemysłów czasu wolnego.	300 000,zł	2017-2022 Zadanie stałe	ZADANIE INWESTYCYJNE nr 4 Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji (…) ZADANIE INWESTYCYJNE nr 6 Budowa małej architektury wraz z wyznaczeniem i zagospodarowaniem terenów zielonych oraz poprawa bezpieczeństwa mieszkańców osiedli wspólnot mieszkaniowych poprzez modernizację dróg gminnych, chodników oraz oświetlenia ulicznego.	W obiekcie odrestaurowanego b. budynku Sokoła, zostanie uruchomione centrum usług, które obejmie zarówno zagadnienia związane z prowadzoną przez miasto działalnością kulturalna, jak i działalnością społeczną. Miasteczko Grybów jest małą miejscowością, a lokalizacja tego samego rodzaju usług w różnych jego częściach utrudnia skorzystanie z nich mieszkańcom. Nadto powoduje również marginalizację niektórych propozycji programowych. Stąd też planowane jest połączenie działalność kulturalnej prowadzonej przez Miejski Dom Kultury z działalnością Miejskiej Biblioteki Publicznej. W odrestaurowanym obiekcie znajdzie ona dogodne warunki do rozwoju czytelnictwa, m.in. poprzez utworzenie tzw. Zielonej czytelni , czy też tematycznych alejek parkowych. Również czytelnik	Miasto Grybów

										będzie miał inne warunki skorzystania np. z nowoczesnej czytelni. Znajdą tu również swoje miejsce do działalności organizacje pozarządowe, w tym dla ludzi starszych, które obecnie wykorzystują piwnice Urzędu Miejskiego. Prowadzona działalność w zakresie aktywizacji bezrobotnych z terenu miasta, zwłaszcza działalność szkoleniowa będzie miała właściwe warunki do ich realizacji. Również i działalność kulturalna zmieni swój wymiar. Będzie można organizować koncerty, występy zespołów teatralnych oraz wprowadzać inne formy działalności kulturalnej, które z uwagi na stan obiektów i dotychczasowe rozmieszczenie pomieszczeń nie jest możliwe. Tym samym stworzone zostaną warunki do zagospodarowania wolnego czasu wszystkich grup wiekowych. Obecne pomieszczenia z uwagi na stan techniczny są wykorzystywane jedynie częściowo. Uruchomienie w tym obiekcie centrum usług kulturalnych, społecznych i rekreacyjnych przyczyni się do tego, że zarówno obiekt b. Sokoła jak i teren przyległego parku będzie miejscem często odwiedzanym przez mieszkańców.	
Nr 3a	Organizacja iprowadzenie Przedszkola weekendowego dla	Przedszkole Samorządowe „Pod Topolą" w Grybowie	- Rada Rodziców, - Ośrodek Pomocy Społecznej,	- dzieci zamieszkałe na terenie miasta Grybowa	Rozpowszechnianie wychowania przedszkolnego w środowisku lokalnym.	1. Zatrudnienie w ramach umowy zlecenia opiekunów do przedszkola weekendowego. 2. Zakup: - materiałów papierniczych.	150 000,-zł dla co najmniej 5 dzieci	2017-2022 Projekt cykliczny	ZADANIE INWESTYCYJNE nr 4 Utworzenie Grybowskiego Centrum	Utworzenie Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji pozwoli na organizację zajęć dodatkowych dla dzieci a także stworzenie dla nich	Miasto Grybów

	wszystkich chętnych dzieci z obszaru kryzysowego.		- Nadleśnictwo Nawojowa, - Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,			- akcesoriów do zabaw i gier ruchowych - zestawów do zajęć muzycznych, - pomocy do zajęć badawczych i przyrodniczych, - materiałów niezbędnych do prowadzenia zajęć, 3. Organizacja zajęć w soboty dwa razy w miesiącu po trzy godziny dla dzieci niekorzystających z usług przedszkola.			Kultury, Czytelnictwa i Edukacji Wiązka projektów: 1. Projekt I - budowa obiektu z przeznaczeniem na działalność biblioteczną, 2. Projekt II - modernizacja obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie, połączona z renowacją przyległego terenu parku miejskiego.	miejsca do wypoczynku i edukacji. Ponadto rozbudowa przedszkola samorządowego (jako zadanie uzupełniajże) daje możliwość uruchomienia dodatkowych usług pozaprzedszkolnych dla dzieci które nie korzystają z usług placówki oraz dzieci, które korzystają z usług placówki, ale rodzice chcieliby je zostawić pod opieka również w weekendy. W ten sposób pragniemy zapewnić możliwość skorzystania przez rodziców, zwłaszcza bezrobotnych z różnych form kształcenia weekendowego. Ponadto umożliwienie dziecku pobytu w przedszkolu pozwala również na adaptację do nowych dla niego warunków, zwłaszcza dla dzieci, które mają z tym problem.	
Nr 4a	Aktywizacja społeczna i zawodowa dla osób niepracujących, bezrobotnych i chcących podjąć własną działalność gospodarczą.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Grybowie	- organizacje pozarządowe	- mieszkańcy miasta Grybowa	Poprawa jakości życia mieszkańców i rodzin wymagających wsparcia społecznego lub zagrożonych marginalizacja społeczną.	1. Aktywna integracja. W ramach projektu planuje się objąć aktywizacją społeczno-zawodowa osoby bezrobotne, nieaktywne zawodowo ze szczególnym uwzględnieniem kobiet nieaktywnych zawodowo. BO projektu przejdą indywidualna diagnozę potrzeb, co pozwoli dobrać dla nich odpowiednie instrumenty aktywnej integracji. 2. Praca socjalna świadczona przez pracowników socjalnych Ośrodka Pomocy Społecznej w Grybowie w oparciu o kontrakt socjalny. 3. Wsparcie materialne w postaci zasiłków. 4. Zarzadzanie projektem przez zespół projektowy. 5. Promocja projektu –	200 000,-zł	2017-2022 Zadanie stałe	ZADANIE INWESTYCYJNE nr 4 Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji Wiązka projektów: 1. Projekt I - budowa obiektu z przeznaczeniem na działalność biblioteczną, 2. Projekt II - modernizacja obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie, połączona z renowacją przyległego terenu	Kontynuowanie działań prowadzonych już przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Dotychczasowe działania pomogą w uzyskaniu nowych specjalności przez osoby bezrobotne. Aktywizacja i pomoc bezrobotnym do założenia samodzielnej działalności m.in. w specjalnej strefie ekonomicznej.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Grybowie

						informacje na stronie www, na tablicy ogłoszeń i w prasie lokalnej.			parku miejskiego. Zad. nr 6 Budowa małej architektury wraz z wyznaczeniem i zagospodarowaniem terenów zielonych oraz poprawa bezpieczeństwa mieszkańców osiedli wspólnot mieszkaniowych poprzez modernizację dróg gminnych, chodników oraz oświetlenia ulicznego. Zad. nr 8 Wytycznie oraz zagospodarowanie terenu pod turystyczną strefę aktywności gospodarczej na obszarze Osiedla Śródmieście II. Zad. nr 10 Rozbudowa grodu warownego Stara Baśń w Grybowie. Zad. nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą.		
Nr 5a	Edukacja ekologiczna w tym propagowanie stosowania zasad efektywności energetycznej.	Miasto Grybów	-organizacje pozarządowe -placówki oświatowe	-mieszkańcy miasta	Cel : wzrost świadomości mieszkańców miasta w zakresie działań proekologicznych w tym szkodliwości spalania śmieci w piecach w domu; wyrzucania śmieci; nie segregowania	-Edukacja proekologiczna w szkołach -Kampania informacyjna nt. niskiej emisji -Kampania nt. możliwości ponownego wykorzystania odpadów (śmieci)	100 000,-zł	2017-2022 Projekt cykliczny	ZADANIE INWESTYCYJNE nr 3 Remont, modernizacja i budowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na obszarze kryzysowym objętym rewitalizacją.	Edukacja ekologiczna. Coraz większego znaczenia nabiera problem dot. edukacji w zakresie niskiej emisji. Edukacja oprócz form typowo warsztatowych miałaby za cel również podejmowanie konkretnych zajęć praktycznych w zakresie proponowanych	Miasto Grybów

					śmieci.				ZADANIE INWESTYCYJNE Zad. nr 9 Modernizacja budynku Pawilonu Handlowego S.H.P. SKŁADNICA przy ul. 600-lecia w Grybowie. ZADANIE INWESTYCYJNE Zad. nr 7 Modernizacja obiektu dawnego internatu Zespołu Szkół Zawodowych w Grybowie na potrzeby Liceum Ogólnokształcące im. Artura Grottgera. ZADANIE INWESTYCYJNE Zad. nr 5 Renowacja i modernizacja obiektu użyteczności publicznej - Urzędu Miejskiego. Zad. nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą. Zad. nr 1 Ekologiczne Miasto Wiązka projektów: 1.Wymiana tradycyjnego oświetlenia ulicznego	rozwiązań. W punkcie tym przewidujemy zatrudnienie doradcy energetycznego, który będzie świadczył usługi dla ludności . Wyposażenie punktu np. w kamerę termowizyjną umożliwi nam rozszerzenie świadczenia usług.	

									na energooszczędne na obszarach rewitalizowanych. 2.Niskoemisyjny transport miejski – budowa systemów Park & Ride, budowa parkingów, budowa ścieżek rowerowych 3.Poprawa jakości środowiska miejskiego- rozwój terenów zielonych w Mieście Grybów.		
Nr 6a	Organizacja różnego rodzaju form spędzania wolnego czasu m.in. w formie zajęć pozalekcyjnych.	- Miasto Grybów, - placówki oświatowe,	- Miasto Grybów, - placówki oświatowe, - stowarzyszenia działające na terenie miasta,	- dzieci i młodzież z terenu miasta Grybowa i okolicy	Zagospodarowanie wolnego czasu, rozwój intelektualny i fizyczny dzieci i młodzieży. Zdobywanie nowych umiejętności, aktywizacja dzieci i młodzieży.	Zajęcia organizowane dla ok. 200 dzieci. Nauka pływania, nauka gier zespołowych np. piłka nożna, siatkowa. Zajęcia dla dzieci uzdolnionych. Zajęcia rewalidacyjne dla dzieci.	20 000,-zł środki własne	2017-2022 Projekt cykliczny	ZADANIE INWESTYCYJNE nr 7 Modernizacja obiektu dawnego internatu Zespołu Szkół Zawodowych w Grybowie na potrzeby Liceum Ogólnokształcące im. Artura Grottgera. ZADANIE INWESTYCYJNE Zad. nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą. ZADANIE INWESTYCYJNE Zad. nr 8 Wytycznie oraz zagospodarowanie terenu pod turystyczną strefę	Organizacja różnych form spędzania wolnego czasu jest kontynuacją prowadzonych już działań. W chwili obecnej chcemy je rozszerzyć i prowadzić nie tylko w oparciu o organizacje pozarządowe, ale również i nasze placówki oświatowe oraz pozostałe obiekty użyteczności publicznej działające na terenie miasta. Głównym organizatorem działań byłyby nadal organizacje pozarządowe, ale prowadziłyby je w szerszym zakresie i o dużo bardziej zróżnicowanej tematyce. Pozwoli to na rozwój samych organizacji oraz motywować będzie lokalne środowisko do tworzenia nowych organizacji. W chwili obecnej prowadzone działania skupiają się wyłącznie na prowadzeniu pozalekcyjnych zajęć sportowych. Zależy nam aby były to również działania w zakresie kultury, edukacji	Miasto Grybów

									aktywności gospodarczej na obszarze Osiedla Śródmieście II.	ekologicznej, tworzenia kół zainteresowań rozwijających zdolności dzieci i młodzieży z terenu.	
Nr 7a	Prowadzenie zróżnicowanych form opieki nad dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych.	Miasto Grybów	Ośrodek Pomocy Społecznej, stowarzyszenia	Dzieci i młodzież z rodzin dysfunkcyjnych.	Zagospodarowanie wolnego czasu. Umożliwienie spędzania czasu poza środowiskiem dysfunkcyjnym. Adaptacja w środowisku bez nałogów. Ograniczenie problemu wykluczenia społecznego.	Zajęcia organizowane dla ok. 200 dzieci (grupy mieszane z rodzin dysfunkcyjnych i spoza nich). Prowadzenie zorganizowanych form opieki nad dziećmi (świetlica środowiskowa).	69 000,-zł środki własne	2017-2022 Projekt cykliczny	ZADANIE INWESTYCYJNE nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą. ZADANIE INWESTYCYJNE nr 4 Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji (…) ZADANIE INWESTYCYJNE Zad. nr 6 Budowa małej architektury wraz z wyznaczeniem i zagospodarowaniem terenów zielonych oraz poprawa bezpieczeństwa mieszkańców osiedli wspólnot mieszkaniowych poprzez modernizację dróg gminnych, chodników oraz oświetlenia ulicznego. ZADANIE INWESTYCYJNE nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz	Prowadzenie pracy z dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych nabiera szczególnie istotnego znaczenia, kiedy uzależnieni nie są już wyłącznie rodzice ale również dzieci i to używkami, których rodzice na terenie miasta i gminy raczej nie stosują. Główny problem na tutejszym terenie to alkoholizm. Dotyczy on raczej rodziców. Ale rodzina dysfunkcyjna, to również taka rodzina, gdzie używki stosowane są przez dzieci. Ze zwalczaniem tych uzależnień problemy mają rodzice ale również i w takich małych gminach również i nauczyciele. Pomimo, że żadne dotychczasowe badania nie wykazują występowania tego problemu na terenie miasta, to faktycznie w trakcie rozmów z młodzieżą można dowiedzieć się, że problem ten występuje. Zamierzamy zatem prowadzić zajęcia, w których udział wezmą trenerzy certyfikowani, posiadający uprawnienia i doświadczenie w ich prowadzeniu. Na zasadzie, że lepiej zapobiegać niż zwalczać.	Miasto Grybów

									małą architekturą.		
Nr 8a	Realizacja zadań własnych samorządu przy wsparciu organizacji pozarządowych.	Miasto Grybów	- organizacje pozarządowe - podmioty ekonomii społecznej	- mieszkańcy miasta	Aktywizacja środowisk społecznych na terenie miasta Grybowa. Włączenie czynnika społecznego do realizacji zadań własnych samorządu. Promocja organizacji pozarządowych.	1. Udostępnianie pomieszczeń w obiektach użyteczności publicznej na realizację przedsięwzięć prowadzonych przez organizacje pozarządowe wspólnie z miastem bądź we własnym zakresie. 2. Organizowanie zajęć sportowych na obiektach użyteczności publicznej, rozgrywek i imprez o charakterze lokalnym i ponadlokalnym.	80 000,-zł środki własne	2016-2022 Projekt cykliczny	ZADANIE INWESTYCYJNE nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą. ZADANIE INWESTYCYJNE nr 4 Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji (…) ZADANIE INWESTYCYJNE Zad. nr 6 Budowa małej architektury wraz z wyznaczeniem i zagospodarowaniem terenów zielonych oraz poprawa bezpieczeństwa mieszkańców osiedli wspólnot mieszkaniowych poprzez modernizację dróg gminnych, chodników oraz oświetlenia ulicznego. ZADANIE INWESTYCYJNE nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą.	Wprowadzenie tego typu zadań ma na celu rozszerzenie realizacji zadań własnych samorządu za pośrednictwem organizacji pozarządowych działających np. w zakresie opieki społecznej. Ten tryb realizacji przyczyni się do zmniejszenia kosztów ich realizacji.	Miasto Grybów
Nr 9a	Aktywne i zdrowe starzenie się, zwiększenie	Miasto Grybów	- organizacje pozarządowe	- mieszkańcy miasta	Aktywizacja środowisk powyżej 50 lat.	Organizacja zajęć kulturalnych i sportowo- rekreacyjnych dla osób starszych.	300 000,-zł	2017-2022	ZADANIE INWESTYCYJNE nr 11 Modernizacja	Aktywne i zdrowe starzenie się , zwiększenie dostępności do usług aktywizujących	Miasto Grybów

	dostępności do usług aktywizujących osoby starsze, dobre zdrowie. Organizowanie stałych form właściwych dla przemysłów kultury i przemysłów czasu wolnego.							Projekt cykliczny	obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą. ZADANIE INWESTYCYJNE nr 4 Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji (…) ZADANIE INWESTYCYJNE Zad. nr 6 Budowa małej architektury wraz z wyznaczeniem i zagospodarowaniem terenów zielonych oraz poprawa bezpieczeństwa mieszkańców osiedli wspólnot mieszkaniowych poprzez modernizację dróg gminnych, chodników oraz oświetlenia ulicznego. ZADANIE INWESTYCYJNE nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą.	osoby starsze, dobre zdrowie- (w tym stadion lekkoatletyczny – zajęcia na nim dla starszych osób), organizowanie stałych form właściwych dla przemysłów kultury i przemysłów czasu wolnego. W ramach form aktywizacji dla środowisk 50+ planujemy w połączeniu z Uniwersytetem III Wieku uruchomić stałe formy aktywności ruchowej, również dla osób niepełnosprawnych. Pod opieką terapeuty osoby niepełnosprawne mogłyby uprawiać różne formy nie tylko aktywności ruchowej ale również rehabilitacji. Osobom tym w zakresie współpracy z placówkami medycznymi działającymi na tut. terenie moglibyśmy zapewniać dostęp do specjalistów w ramach programów zdrowotnych realizowanych przez samorząd miasta.	

6. POWIĄZANIE CELÓW GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI ORAZ ZADAŃ

Tabela 7. Powiązanie celów GPR oraz zadań

Cel strategiczny		
Cel strategiczny nr 1: Niwelowanie zjawisk związanych z problemami społecznymi na obszarze rewitalizacji.		
Cel szczegółowy		
1.1. Przeciwdziałanie i zapobieganie zjawiskom wykluczenia społecznego oraz patologii społecznych.	1.2. Wykorzystanie zasobów kulturowych oraz turystyczno- rekreacyjnych miasta do wzmacniania aktywności społecznej.	1.3. Wzmocnienie roli organizacji pozarządowych w przezwyciężaniu stanów kryzysowych oraz aktywizacja i integracja mieszkańców.
Projekty inwestycyjne		
Zad nr 4 Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji Wiązka projektów: 1. Projekt I - budowa obiektu z przeznaczeniem na działalność biblioteczną, 2. Projekt II - modernizacja obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie, połączona z renowacją przyległego terenu parku miejskiego.	Zad. nr 2 Rewitalizacja zabytkowego obiektu sakralnego - Synagogi przy ul. Kilińskiego wraz z drogą dojazdową.	Zad nr 4 Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji Wiązka projektów: 1. Projekt I - budowa obiektu z przeznaczeniem na działalność biblioteczną, 2. Projekt II - modernizacja obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie, połączona z renowacją przyległego terenu parku miejskiego.
Zad. nr 6 Budowa małej architektury wraz z wyznaczeniem i zagospodarowaniem terenów zielonych oraz poprawa bezpieczeństwa mieszkańców osiedli wspólnot mieszkaniowych poprzez modernizację dróg gminnych, chodników oraz oświetlenia ulicznego.	Zad nr 4 Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji Wiązka projektów: 1. Projekt I - budowa obiektu z przeznaczeniem na działalność biblioteczną, 2. Projekt II - modernizacja obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie, połączona z renowacją przyległego terenu parku miejskiego.	Zad. nr 7 Modernizacja obiektu dawnego internatu Zespołu Szkół Zawodowych w Grybowie na potrzeby Liceum Ogólnokształcące im. Artura Grottgera.

Zad. nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą.	Zad. nr 6 Budowa małej architektury wraz z wyznaczeniem i zagospodarowaniem terenów zielonych oraz poprawa bezpieczeństwa mieszkańców osiedli wspólnot mieszkaniowych poprzez modernizację dróg gminnych, chodników oraz oświetlenia ulicznego.	
Zad. nr 9 Modernizacja budynku Pawilonu Handlowego S.H.P. SKŁADNICA przy ul. 600-lecia w Grybowie.	Zad. nr 8 Wytycznie oraz zagospodarowanie terenu pod turystyczną strefę aktywności gospodarczej na obszarze Osiedla Śródmieście II.	
	Zad. nr 10 Rozbudowa grodu warownego Stara Baśń w Grybowie.	
	Zad. nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą.	
Projekty nieinwestycyjne		
Zad 1a Podniesienie kompetencji kulturowych mieszkańców Grybowa poprzez aktywne uczestnictwo w kulturze oraz stworzenie imprezy wizerunkowej miasta Grybowa „JESIEŃ GRYBOWSKA”.	Zad 1a Podniesienie kompetencji kulturowych mieszkańców Grybowa poprzez aktywne uczestnictwo w kulturze oraz stworzenie imprezy wizerunkowej miasta Grybowa „JESIEŃ GRYBOWSKA”.	Zad 1a Podniesienie kompetencji kulturowych mieszkańców Grybowa poprzez aktywne uczestnictwo w kulturze oraz stworzenie imprezy wizerunkowej miasta Grybowa „JESIEŃ GRYBOWSKA”.
Zad. 2 a Poprawa jakości świadczonych usług publicznych poprzez uruchomienie na bazie obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie - Grybowskie Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji.	Zad. 2 a Poprawa jakości świadczonych usług publicznych poprzez uruchomienie na bazie obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie - Grybowskie Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji.	Zad. 2 a Poprawa jakości świadczonych usług publicznych poprzez uruchomienie na bazie obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie - Grybowskie Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji.
Zad. 4 a Aktywizacja społeczna i zawodowa dla osób niepracujących, bezrobotnych i chcących podjąć własną działalność gospodarczą.	Zad. 6 a Organizacja różnego rodzaju form spędzania wolnego czasu m.in. w formie zajęć pozalekcyjnych.	Zad. 3 a Organizacja i prowadzenie Przedszkola weekendowego dla wszystkich chętnych dzieci z obszaru kryzysowego.
Zad. 6 a Organizacja różnego rodzaju form spędzania wolnego czasu m.in. w formie zajęć pozalekcyjnych.	Zad 7 a Prowadzenie zróżnicowanych form opieki nad dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych.	Zad. 4 a Aktywizacja społeczna i zawodowa dla osób niepracujących, bezrobotnych i chcących podjąć własną działalność gospodarczą.
Zad 7 a Prowadzenie zróżnicowanych form opieki nad dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych.	Zad 9a Aktywne i zdrowe starzenie się, zwiększenie dostępności do usług aktywizujących osoby starsze, dobre zdrowie.	Zad. 6 a Organizacja różnego rodzaju form spędzania wolnego czasu m.in. w formie zajęć pozalekcyjnych.

	Organizowanie stałych form właściwych dla przemysłów kultury i przemysłów czasu wolnego.	
Zad 9a Aktywne i zdrowe starzenie się, zwiększenie dostępności do usług aktywizujących osoby starsze, dobre zdrowie. Organizowanie stałych form właściwych dla przemysłów kultury i przemysłów czasu wolnego.		Zad 7 a Prowadzenie zróżnicowanych form opieki nad dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych.
		Zad 8a Realizacja zadań własnych samorządu przy wsparciu organizacji pozarządowych.
		Zad 9a Aktywne i zdrowe starzenie się, zwiększenie dostępności do usług aktywizujących osoby starsze, dobre zdrowie.
Cel strategiczny nr 2: Podniesienie jakości przestrzeni publicznych w kierunku poprawy standardu życia mieszkańców.		
Cel szczegółowy		
2.1 Poprawa społecznej i gospodarczej atrakcyjności przestrzeni publicznych.	2.2 Poprawa jakości i stanu technicznego obiektów użyteczności publicznej.	2.3 Poprawa dostępu do podstawowej infrastruktury technicznej –sieci kanalizacyjnej i wodociągowej a także ochrona środowiska naturalnego.
Projekty inwestycyjne		
Zad. nr 1 Ekologiczne Miasto Wiązka projektów: 1.Wymiana tradycyjnego oświetlenia ulicznego na energooszczędne na obszarach rewitalizowanych. 2.Niskoemisyjny transport miejski –budowa systemów Park & Ride, budowa parkingów, budowa ścieżek rowerowych 3.Poprawa jakości środowiska miejskiego- rozwój terenów zielonych w Mieście Grybów.	Zad nr 4 Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji Wiązka projektów: 1. Projekt I - budowa obiektu z przeznaczeniem na działalność biblioteczną, 2. Projekt II - modernizacja obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie, połączona z renowacją przyległego terenu parku miejskiego.	Zad. nr 3 Remont, modernizacja i budowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na obszarze kryzysowym objętym rewitalizacją wraz z rozbudową oczyszczalni ścieków.
Zad. nr 5 Renowacja i modernizacja obiektu użyteczności publicznej - Urzędu Miejskiego.	Zad. nr 5 Renowacja i modernizacja obiektu użyteczności publicznej - Urzędu Miejskiego.	Zad. nr 9 Modernizacja budynku Pawilonu Handlowego S.H.P. SKŁADNICA przy ul. 600-

		lecia w Grybowie.
Zad. nr 6 Budowa małej architektury wraz z wyznaczeniem i zagospodarowaniem terenów zielonych oraz poprawa bezpieczeństwa mieszkańców osiedli wspólnot mieszkaniowych poprzez modernizację dróg gminnych, chodników oraz oświetlenia ulicznego.	Zad. nr 7 Modernizacja obiektu dawnego internatu Zespołu Szkół Zawodowych w Grybowie na potrzeby Liceum Ogólnokształcące im. Artura Grottgera.	Zad. nr 7 Modernizacja obiektu dawnego internatu Zespołu Szkół Zawodowych w Grybowie na potrzeby Liceum Ogólnokształcące im. Artura Grottgera.
Zad. nr 8 Wytycznie oraz zagospodarowanie terenu pod turystyczną strefę aktywności gospodarczej na obszarze Osiedla Śródmieście II.	Zad. nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą.	Zad. nr 5 Renowacja i modernizacja obiektu użyteczności publicznej - Urzędu Miejskiego.
Zad. nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą.		Zad. nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą.
		Zad. nr 1 Ekologiczne Miasto Wiązka projektów: 1.Wymiana tradycyjnego oświetlenia ulicznego na energooszczędne na obszarach rewitalizowanych. 2.Niskoemisyjny transport miejski –budowa systemów Park & Ride, budowa parkingów, budowa ścieżek rowerowych 3.Poprawa jakości środowiska miejskiego- rozwój terenów zielonych w Mieście Grybów.
Projekty nieinwestycyjne		
Zad. 3 a Organizacja i prowadzenie Przedszkola weekendowego dla wszystkich chętnych dzieci z obszaru kryzysowego.	Zad. 2a Poprawa jakości świadczonych usług publicznych poprzez uruchomienie na bazie obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie - Grybowskie Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji.	Zad. 5 a Edukacja ekologiczna w tym propagowanie stosowania zasad efektywności energetycznej.
Zad. 6 a Organizacja różnego rodzaju form spędzania wolnego czasu m.in. w formie zajęć pozalekcyjnych.	Zad. 6 a Organizacja różnego rodzaju form spędzania wolnego czasu m.in. w formie zajęć pozalekcyjnych.	
Zad 7 a Prowadzenie zróżnicowanych form opieki nad dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych.	Zad 7 a Prowadzenie zróżnicowanych form opieki nad dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych.	
Zad 9a Aktywne i zdrowe starzenie się, zwiększenie		

dostępności do usług aktywizujących osoby starsze, dobre zdrowie.		
Cel strategiczny nr 3: Stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji.		
Cel szczegółowy		
3.1 Wspieranie tworzenia nowych podmiotów gospodarczych, w tym przedsiębiorczości społecznej.	3.2 Wspieranie lokalnych inicjatyw na rzecz zwiększania zatrudnienia oraz podnoszenie kwalifikacji mieszkańców dostosowanych do rynku pracy.	
Projekty inwestycyjne		
Zad. nr 8 Wytycznie oraz zagospodarowanie terenu pod turystyczną strefę aktywności gospodarczej na obszarze Osiedla Śródmieście II.	Zad. nr 7 Modernizacja obiektu dawnego internatu Zespołu Szkół Zawodowych w Grybowie na potrzeby Liceum Ogólnokształcące im. Artura Grottgera.	
Zad. nr 9 Modernizacja budynku Pawilonu Handlowego S.H.P. SKŁADNICA przy ul. 600-lecia w Grybowie.	Zad. nr 10 Rozbudowa grodu warownego Stara Baśń w Grybowie.	
Zad. nr 10 Rozbudowa grodu warownego Stara Baśń w Grybowie.	Zad. nr 9 Modernizacja budynku Pawilonu Handlowego S.H.P. SKŁADNICA przy ul. 600-lecia w Grybowie.	
Zad. nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą.	Zad. nr 11 Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą.	
	Zad. nr 8 Wytycznie oraz zagospodarowanie terenu pod turystyczną strefę aktywności gospodarczej na obszarze Osiedla Śródmieście II.	
Projekty nieinwestycyjne		
Zad. 4 a Aktywizacja społeczna i zawodowa dla osób niepracujących, bezrobotnych i chcących podjąć własną działalność gospodarczą.	Zad. 2a Poprawa jakości świadczonych usług publicznych poprzez uruchomienie na bazie obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie - Grybowskie Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji.	
Zad 8a Realizacja zadań własnych samorządu przy wsparciu organizacji pozarządowych.	Zad. 3 a Organizacja i prowadzenie Przedszkola weekendowego dla wszystkich chętnych dzieci z obszaru kryzysowego.	
	Zad. 4 a Aktywizacja społeczna i zawodowa dla osób niepracujących, bezrobotnych i chcących podjąć własną działalność gospodarczą.	
	Zad 7 a Prowadzenie zróżnicowanych form opieki nad dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych.	
	Zad 8a Realizacja zadań własnych samorządu przy wsparciu organizacji pozarządowych.	

7. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grybowa na lata 2016-2022 wymagać będzie zarówno od miasta, jak i od pozostałych beneficjentów końcowych usytuowanych w obszarze objętym rewitalizacją dużej pracy w zakresie przygotowywania dokumentacji technicznej, studiów wykonalności, wniosków aplikacyjnych.

Zgodnie z wymogami EFRR, każdy projekt musi mieć zgodnie z zasadą trwałości precyzyjnie określone wskaźniki monitorowania, czyli wskaźniki produktu i rezultatu. Wskaźniki te służą do oceny każdego projektu w trzech fazach:

I faza – realizacji,

II faza – zamknięcia inwestycji,

III faza – w ciągu 3-5 lat po jej zakończeniu zgodnie z zasadą trwałości obowiązującą w funduszach UE

Definicje wskaźników:

PRODUKT – wynik interwencji w stan aktualny, czyli bezpośredni, materialny efekt realizacji przedsięwzięcia mierzony konkretnymi wielkościami (np. km jezdni).

REZULTATY – bezpośrednie i natychmiastowe efekty zrealizowanego programu lub projektu. Rezultaty dostarczają informacji o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku wdrożenia programu lub projektu u beneficjentów pomocy, bezpośrednio po uzyskaniu przez nich wsparcia.

Część wskaźników szczególnie oddziaływanie ma charakter nie mierzalny lub zostanie osiągnięta w długim okresie czasu, dlatego też zostaną one określone szczegółowo przy opracowywaniu poszczególnych projektów.

Zrealizowane projekty inwestycyjne ujęte w „Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Grybowa na lata 2016 – 2022", będą analizowane między innymi pod kątem osiągniętych niżej wskaźników.

Tabela 8. Projekty inwestycyjne – wskaźniki produktu

WSKAŹNIK PRODUKTU				
WSKAŹNIK PRODUKTU	**ŹRÓDŁO DANYCH**	**JEDN. MIARY**	**ROK 2015**	**STAN NA ROK 2022 WSKAŹNIK DOCELOWY**
Obszar poddany rewitalizacji (osiedla)	Monitoring własny	szt.	0	2
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	Monitoring własny	szt.	0	5
Liczba zmodernizowanych obiektów muzelano– sakralnych	Monitoring własny	szt.	0	1
Liczba wspartych obiektów kulturalnych zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	Monitoring własny	szt.	0	1
Liczba wybudowanych nowych obiektów kulturalnych	Monitoring własny	szt.	0	1
Liczba wspartych obiektów rekreacyjnych	Monitoring własny	szt.	0	1
Liczba zmodernizowanych obiektów użyteczności publicznej	Monitoring własny	szt.	0	1
Liczba wybudowanych /zmodernizowanych nowych miejsc parkingowych	Monitoring własny	szt.	0	2

Liczba zmodernizowanych i wyposażonych obiektów oświatowych	Monitoring własny	szt.	0	1
Liczba zmodernizowanych obiektów handlowych	Monitoring własny	szt.	0	1
Liczba wspartych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	Monitoring własny	szt.	0	1
Liczba zmodernizowanych i wyposażonych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	Monitoring własny	szt.	0	1
Liczba modernizacji dróg dojazdowych	Monitoring własny	szt.	0	3
Liczba modernizacji obiektów	Monitoring własny	szt.	0	5

Tabela 9. Projekty inwestycyjne – wskaźniki rezultatu

WSKAŹNIK REZULTATU				
WSKAŹNIK PRODUKTU	**ŹRÓDŁO DANYCH**	**JEDN. MIARY**	**ROK 2015**	**STAN NA ROK 2022 WSKAŹNIK DOCELOWY**
Liczba wymienionego oświetlenia ulicznego	Monitoring własny	szt	0	166
Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze	Monitoring własny	szt	0	109
Liczba obiektów muzealno– sakralnych dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	Monitoring własny/ umowa o pracę	szt	0	1
Liczba kilometrów/metrów zbudowanej sieci kanalizacyjnej na obszarze objętym rewitalizacją	Monitoring własny	szt	0	do weryfikacji
Liczba kilometrów/metrów zbudowanej sieci wodociągowej na obszarze objętym rewitalizacją	Monitoring własny	szt	0	do weryfikacji
Liczba zmodernizowanych obiektów kulturalnych	Monitoring własny	szt	0	1
Liczba wspartych obiektów rekreacyjnych	Monitoring własny	szt	0	1
Liczba obszarów dostosowanych do funkcji rekreacyjno- turystycznych poprzez montaż małej architektury oraz zagospodarowanie terenów zielonych	Monitoring własny	szt	0	3
Liczba osób korzystających z nowo powstałej infrastruktury rocznie	Monitoring własny	Osoba	0	Min. 1000/rok
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	Monitoring własny	szt	0	2
Liczba zmodernizowanych obiektów użyteczności publicznej	Monitoring własny	szt.	0	1
Liczba przebudowanych parkingów i szalet	Monitoring	szt	0	1

miejskich	własny			
Liczba wybudowanych/ zmodernizowanych parkingów	Monitoring własny	szt	0	2
Liczba obszarów dostosowanych do funkcji rekreacyjnych poprzez montaż małej architektury oraz zagospodarowanie terenów zielonych	Monitoring własny	szt	0	2
Liczba miejsc przeznaczonych na składowanie odpadów komunalnych	Monitoring własny	szt	0	1
Liczba zmodernizowanych dróg i chodników	Monitoring własny	szt	0	4
Liczba obiektów edukacyjnych dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	Monitoring własny	szt	0	1
Liczba obiektów edukacyjnych objętych modernizacją	Monitoring własny	szt	0	1
Liczba osób korzystających z wyposażonej infrastruktury sportowej rocznie	Monitoring własny	osoba	0	1000
Liczba wykonanych obiektów do plażowania	Monitoring własny	szt	0	1
Liczba wybudowanych dróg wewnętrznych	Monitoring własny	szt	0	1
Liczba wybudowanych parkingów	Monitoring własny	szt	0	2
Liczba wybudowanych ścieżek pieszo-rowerowych	Monitoring własny	szt	0	1
Liczba stworzonych kompleksowych produktów turystycznych	Monitoring własny	szt	0	1
Liczba obiektów objętych termomodernizacją	Monitoring własny	szt	0	2
Liczba nowo utworzonych miejsc pracy	Monitoring własny	szt	0	5
Liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych w roku na obiekcie w ciągu roku	Monitoring własny	szt	0	10
Liczba osób biorących udział w organizowanych wydarzeniach kulturalnych w obiekcie w ciągu roku	Monitoring własny	osoba	0	1000
Liczba obszarów, na których wykonano zieleń miejską	Monitoring własny	szt.	0	1
Liczba zmodernizowanych centrów miasta	Monitoring własny	szt	0	1

Tabela 10. Wskaźniki monitoringowe wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grybowa

Lp.	Nazwa wskaźnika		Wartość wyjściowa dla Miasta Grybów w 2013 r.	Średnia powiatu nowosądeckiego w 2013 r.	Średnia krajowa w 2013 r.	Wartość docelowa dla Miasta Grybów w 2022 r.	Źródło danych
	WSKAŹNIK SPOŁECZNY						
1.	Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem	wiek przedprodukcyjny	20,3%	24%	18,20%	powyżej średniej krajowej w 2023 r.	Główny Urząd Statystyczny - Bank Danych Regionalnych
		wiek produkcyjny	62,2%	62,1%	63,40%		
		wiek poprodukcyjny	17,4%	13,9%	18,40%		
2.	Przyrost naturalny na 1000 osób		28	1011	0,5	< -4	
3.	Saldo migracji na 1000 osób		13	-64	-0,52	powyżej 0	
4.	Liczba uczniów w szkołach podstawowych przypadających na 1 oddział		19	17	18	powyżej średniej krajowej w 2023 r	
5.	Liczba uczniów w szkołach gimnazjalnych przypadających na 1 oddział		22	22	21	powyżej średniej krajowej w 2023 r	
6.	Liczba dzieci i młodzieży uczęszczających do placówek oświatowych, zlokalizowanych na terenie Miasta Grybów		795	622	741	powyżej średniej krajowej w 2023 r	
7.	Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku		9,7%	10,3%	8,3%	powyżej średniej krajowej w 2023 r	
8.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci		8,5%	10%	8,8%	powyżej średniej krajowej w 2023 r	
9.	Udział % osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem		10%	15%	8,3	powyżej średniej krajowej w 2023 r	
10.	Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym		20,3		8,8	powyżej średniej krajowej w 2023 r	
11.	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców		20	24	32	powyżej średniej krajowej w 2023 r	
12.	Wydatki budżetu na pomoc społeczną na 1 mieszkańca w złotych		657,9		520,24	powyżej średniej krajowej w 2023 r	

13.	Wydatki budżetu na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska na 1 mieszkańca w złotych	13,2		264,15	powyżej średniej krajowej w 2023 r	
14.	Wydatki budżetu na oświatę i wychowanie	1136,48	1251,04	1143,15	min. 65% średniej krajowej w 2023 r.	
15.	Wydatki budżetu na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	266,37	91,87	115,35	powyżej średniej krajowej w 2023 r	
16.	Dochód na 1 mieszkańca	2895,64	3370,86	3098,94	wzrost o 5% względem 2013r.	
WSKAŹNIKI GOSPODARCZE						
Lp.	**Nazwa wskaźnika**	**Wartość wyjściowa dla Miasta Grybów w 2014 r.**	**Średnia powiatu nowosądecki ego gminy miejskie w 2014 r.**	**Średnia krajowa gminy miejskie w 2014 r.**	**Wartość docelowa dla Miasta Grybów w 2022 r.**	**Źródło danych**
17.	Liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	107	107	110	min. 75% średniej krajowej w 2022 r.	Główny Urząd Statystyczny - Bank Danych Regionalnych
18.	Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności	747	747	1343	Wzrost o min 1%	
19.	Liczba podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	120,4	120,4	214,8	min. 65% średniej krajowej w 2022 r.	
20.	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	59	59	91	Wzrost o min. 1 %	
WSKAŹNIKI INFRASTRUKTURA TECHNICZNA						
Lp.	**Nazwa wskaźnika**	**Wartość wyjściowa dla Miasta Grybów w 2013 r.**	**Średnia powiatu nowosądecki ego w 2013 r.**	**Średnia krajowa w 2013 r.**	**Wartość docelowa dla Miasta Grybów w 2022 r.**	**Źródło danych**
21.	Korzystający z instalacji wodnej w % ogółu ludności	48,3	44,8	88	Wzrost o min. 5%	Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych lokalnych
22.	Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności	57	29,7	65,1	Wzrost o min. 5%	
23.	Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	73,9	46,9	52,4	Wzrost o min. 5%	

WSKAŹNIKI PRZESTRZENNE						
Lp.	**Nazwa wskaźnika**	**Wartość wyjściowa dla Miasta Grybów w 2013 r.**	**Średnia powiatu nowosądeckiego w 2013 r.**	**Średnia krajowa w 2013 r.**	**Wartość docelowa dla Miasta Grybów w 2022 r.**	**Źródło danych**
24.	Zasoby mieszkaniowe - wskaźnik	73,2m^2	86,3 m^2	73,1 m^2	Wzrost o min. 1%	Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych lokalnych
25.	Przeciętna powierzchnia użytkowa lokalu na osobę	22,5 m^2	22,0 m^2	26,3 m^2	Wzrost o min. 1%	
26.	Liczba lokali komunalnych (socjalnych)	1	509	83219	Wzrost o min. 1 szt	

8. KARTY PROJEKTÓW INWESTYCYJNYCH I NIEINWESTYCYJNYCH W SFERZE PRZESTRZENNEJ, GOSPODARCZEJ I SPOŁECZNEJ

Władze Miasta Grybowa przy współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany określiły zakres zadań inwestycyjnych i społecznych do realizacji przez miasto Grybów w latach 2016 – 2022 mając na uwadze wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych.

W ramach GPR realizowanych będzie 11 zadań inwestycyjnych oraz 9 zadań społecznych- jako zadania główne oraz 3 zadania uzupełniające.

Karty projektów inwestycyjnych:

8.1 Zestawienie projektów /karty projektów/

8.1.1 Projekty inwestycyjne

Tabela 11. Karty projektów inwestycyjnych

KARTA PROJEKTU Nr 1		
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:	**Ekologiczne Miasto** **Wiązka projektów:** **1.Wymiana tradycyjnego oświetlenia ulicznego na energooszczędne na obszarach rewitalizowanych.** **2.Niskoemisyjny transport miejski –budowa systemów Park & Ride, budowa parkingów, budowa ścieżek rowerowych.** **3.Poprawa jakości środowiska miejskiego- rozwój terenów zielonych w Mieście Grybów.**
2.	Miejsce realizacji	Osiedle Śródmieście i Śródmieście II –Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy	Miasto Grybów, instytucje kultury
	UZASADNIENIE	Miasto Grybów jest obszarem o bardzo dużej koncentracji i gęstości zabudowy. Obszar ten charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem niskiej emisji oraz małą liczbą terenów zielonych. Ponadto z uwagi na fakt, iż przez miasto przebiega droga krajowa na Gorlice występuje tu bardzo duże natężenie ruchu samochodowego. Co więcej na tym obszarze występuje mała liczba miejsc parkingowych, co powoduje niszczenie chodników oraz terenów zielonych. Wymiana oświetlenia ulicznego jest niezbędna z uwagi na ograniczenie kosztów tego oświetlenia. Na

		terenie rewitalizowanym jest ok. 166 lamp, które należałoby wymienić. Na całym terenie miasta jest ich ok. 370. Wskazanym byłaby wymiana wszystkich lamp. Jednostkowa wymiana lamp na niektórych ulicach może być bowiem niemożliwa z uwagi na istniejące przyłącza. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Brak infrastruktury drogowej w ciągach pieszych dla niektórych rejonów miasta, - Niedostateczne wyposażenie w sieci infrastruktury teletechnicznej i energetycznej, -Brak ścieżek rowerowych, -Wysokie wskaźniki zanieczyszczenia powietrza, -Niska liczba terenów zielonych.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Projekt nr 1 -Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne ok. 166 lamp ulicznych Projekt nr 2 -budowa parkingu Park & Ride -budowa parkingów wraz z zajezdniami dla autobusów -budowa ścieżki rowerowej Projekt nr 3 -budowa zieleni miejskiej -tworzenie i odnowienie parków i skwerów -tworzenie i odnowienie klinów zieleni - tworzenia i odnowienia pokrytych niską zielenią stref przewietrzania miasta -tworzenie zielonych ścian, i in.
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: ✓ Powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją: cały obszar osiedla Śródmieście i Śródmieście II Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba wymienionego oświetlenia ulicznego: 166 ✓ Wzrost bezpieczeństwa wśród mieszkańców Miasta Grybów ✓ Poprawa jakości zieleni miejskiej na obszarze rewitalizowanym: 2 obszary ✓ Liczba wybudowanych systemów Park & Ride: 1 ✓ Liczba obszarów gdzie wybudowano parkingi: 2 obszary
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:	2.000.000,00 zł
7.	Źródła finansowania	RPO WM 2014-2020; Środki własne; PROW; POIS

8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022

KARTA PROJEKTU Nr 2	
Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:	**Rewitalizacja zabytkowego obiektu sakralnego - Synagogi przy ul. Kilińskiego wraz z drogą dojazdową.**
Miejsce realizacji	Osiedle Śródmieście –Miasto Grybów
Wnioskodawca /Partnerzy	Gmina Żydowska Partner: -Miasto Grybów
UZASADNIENIE	Zabytkowy budynek dawnej synagogi z 1909 r. usytuowany przy ul. Kilińskiego 10. Ulica ta zlokalizowana jest na zapleczu działek przyrynkowych, za północną pierzeją rynku. Budynek wolnostojący, przyległy fasadą do ciągu jezdni. Ostatni remont polegający na wymianie dachu oraz zabezpieczeniu budynku przed dalszym niszczeniem wykonany w 2007r. Aktualny stan techniczny zabytkowego obiektu wymaga natychmiastowej interwencji. Synagoga po odrestaurowaniu stanie się ośrodkiem spotkań wielu kultur. Odbywać się tu będą spotkania, wykłady i koncerty, a także małe muzeum poświęcone grybowskim Żydom. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Niezadowalający stan niektórych obiektów oświaty, kultury, zdrowia, - Degradacja zabytkowej architektury -Mała liczba obiektów infrastruktury kultury.
Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	1. Wykonanie elewacji zewnętrznej. 2. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej. 3.Wykonanie instalacji technicznych w tym m.in.: elektrycznej, CO. 4. Wykonanie odwodnienia i izolacji obiektu. 5. Aranżacja wnętrza z przeznaczeniem na ośrodek wielofunkcyjny. 6. Adaptacja istniejących pomieszczeń i nadanie im nowych funkcji. 7. Zakup wyposażenia. 8. Przystosowanie obiektu dla potrzeb osób niepełnosprawnych. 9. Zagospodarowanie terenów wokół obiektu. 10. Modernizacja drogi dojazdowej do Urzędu Miejskiego i Bazyliki Mniejszej w zakresie: - wymiany nawierzchni, - wymiany oświetlenia na energooszczędne.
Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: ✓ Powierzchnia obszaru objętych rewitalizacją: 0,1909 ha ✓ Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów muzelano–sakralnych : 1 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na

		zrewitalizowanym obszarze: 1 ✓ Liczba obiektów muzelano– sakralnych dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych: 1 ✓ Liczba zmodernizowanych dróg dojazdowych: 1
Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		10.000.000,00 zł
Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020- działanie:11; PROW; INTERREG IVA; Środki własne; fundusze zagraniczne i krajowe
Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
	Termin zakończenia:	2022

KARTA PROJEKTU Nr 3

1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:	**Remont, modernizacja i budowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na obszarze kryzysowym objętym rewitalizacją.**
2.	Miejsce realizacji	Osiedle Śródmieście i Śródmieście II –Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Grybowie Sp. z o.o. Miasto Grybów
	UAZASADNIENIE	Brak infrastruktury kanalizacyjnej i wodociągowej a także sprawnej oczyszczalni ścieków na terenie objętym rewitalizacją w znacznym stopniu przyczynia się do obniżenia poziomu dostępności usług dla mieszkańców, zwiększając degradację i zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego. Budowa infrastruktura podniesie jakość świadczonych usług dla mieszkańców. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Niedostateczne wyposażenie w sieci infrastruktury wodno - kanalizacyjnej, - Częściowo zły stan istniejącej infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej; -Wysokie zanieczyszczenie środowiska naturalnego.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	-Budowa sieci kanalizacyjnej na obszarze rewitalizowanym -Budowa sieci wodociągowej na obszarze rewitalizowanym .
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: ✓ Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją: 0,25ha

			Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 30 ✓ Liczba kilometrów/metrów zbudowanej sieci kanalizacyjnej na obszarze objętym rewitalizacją: do weryfikacji ✓ Liczba kilometrów/metrów zbudowanej sieci wodociągowej na obszarze objętym rewitalizacją: do weryfikacji
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		1.300.000,00 zł
7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020;POIŚ; Środki własne; fundusze krajowe; WFOŚiGW
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022
KARTA PROJEKTU Nr 4			
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:		**Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji** **Wiązka projektów:** **1. Projekt I - budowa obiektu z przeznaczeniem na działalność biblioteczną,** **2. Projekt II - modernizacja obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie, połączona z renowacją przyległego terenu parku miejskiego.**
2.	Miejsce realizacji		Osiedle Śródmieście i Śródmieście II –Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy		Miasto Grybów
	UZASADNIENIE		Obiekt b. Towarzystwa Kultury Fizycznej „Sokół" jest jedynym budynkiem przeznaczonym w planie zagospodarowania przestrzennego pod działalność kulturalną. Częściowo wpisany do rejestru zabytków pod poz. Ks. A-157/M Dec.OZKr.NSZL-A-53/08 znajduje się w bardzo złym stanie technicznym. Ostatni remont generalny przeprowadzony był w latach siedemdziesiątych, kiedy to wykonano dobudowę, do ówczesnego kina z przeznaczeniem na kasy biletowe i korytarz. Obecnie jest siedzibą Miejskiego Domu Kultury. Z uwagi na zły stan techniczny nie można przenieść tutaj żadnej innej placówki ani wykorzystać obiekt pod usługi publiczne. Tym samym placówki kultury znajdują się w różnych częściach miasta, na potrzeby biblioteki miejskiej oddano kilka pomieszczeń w Urzędzie Miejskim. Konieczne jest więc wykonanie generalnego remontu, powiększenie powierzchni i zlokalizowanie w tym obiekcie wszystkich instytucji,

		tak aby pełnił on funkcję centrum kultury. W budynku znajduje się sala koncertowa, która pozostała po kinie „Biała". Znajduje się ona w bardzo złym stanie technicznym, a projektory pochodzą z lat 50-tych. Sala zostanie wykorzystana na potrzeby społeczne i kulturalne miasta po przeprowadzeniu gruntownego remontu i wymiany jej wyposażenia. Obiekt MDK graniczy z jedynym na terenie miasta kompleksem zieleni miejskiej tj. parkiem, który stanowi również dla mieszkańców miasta centrum imprez plenerowych. Zagospodarowanie parku to lata 60-te. Od tej pory wykonywano jedynie drobne naprawy schodów prowadzących do parku oraz położono asfalt na alejkach parkowych. Istniejąca tutaj muszla koncertowa została spalona, a odbudowany obiekt to tylko pozostały po spalonym obiekcie fundament z wybudowanym w latach osiemdziesiątych drewnianym zadaszeniem. Obydwa obiekty znajdują się w centrum miasta i winny stanowić jego wizytówkę. Tymczasem z uwagi na swój stan techniczny obiekty wymagają renowacji, aby odzyskały swój dawny wygląd. Park miejski to przedwojenne centrum kultury i rekreacji, do którego miasto chce obecnie nawiązać. Miasto Grybów staje się powoli zapleczem dla innych ośrodków miejskich, gdzie mieszkańcy mogą znaleźć zatrudnienie. Dlatego powinniśmy zapewnić im właściwe warunki życia i odpoczynku. Na terenie miasta jest znaczna ilość szkół (ponadgimnazjalnych) do których uczęszcza ok. 2.000 uczniów. Głównie dla nich poprzez utworzenie Centrum zostaną stworzone właściwe warunki do zagospodarowania czasu wolnego. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Mało atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież, - Mała liczba instytucji integrujących środowisko społeczne i mogących stanowić organizacyjne wsparcie procesu rozwoju, -Zły stan techniczny obiektów zabytkowych, -Mały dostęp do wysokiej jakości infrastruktury kultury.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Prace modernizacyjne obejmować będą: Projekt nr 1: 1. Budowa obiektu Biblioteki Miejskiej, obiekt dostawany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Projekt nr 2: 1. Remont i modernizacja b. Sokoła, w tym: rozbudowa obiektu, wymiana dachu, odrestaurowanie elewacji zewnętrznej, przystosowanie obiektu do wielofunkcyjnej roli poprzez przebudowę i adaptację części pomieszczeń na usługi społeczne, modernizacja sali widowiskowej, wymiana instalacji wewnętrznych połączona z modernizacją kotłowni, zakup wyposażenia, wykonanie innych drobnych prac remontowych, dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych.

			2. Modernizacja i budowa infrastruktury technicznej na terenie objętym projektem. 3. Renowacja parku miejskiego poprzez rozbudowę i modernizację muszli koncertowej, odnowienie i aranżację zieleni publicznej połączone z inwentaryzacją dendrologiczną, modernizacja alejek parkowych połączona z nadaniem im funkcji społecznych (utworzeniem czytelni plenerowej, alei zasłużonych, ścieżki edukacyjnej itp.), odnowienie pomnika Ofiar Faszyzmu oraz jego otoczenia, budowę fontanny, modernizacja oświetlenia, alejek parkowych i zasilania muszli koncertowej, wykonanie monitoringu, wykonanie ogrodzenia, urządzenie terenu dla potrzeb rekreacji ruchowej mieszkańców np. siłowni zewnętrznej, modernizacja oraz budowa placu zabaw dla dzieci, zakupienie wyposażenia. 4. Zagospodarowanie terenu rekreacyjnego zlokalizowanego w Parku Miejskim w mieście Grybów poprzez: utworzenie centrum turystyczno-rekreacyjnego, w ramach którego wykonany zostanie: remont boiska do tenisa ziemnego, pola do mini golfa; siłowni zewnętrznej; ogrodzenie terenu; remont alejek parkowych, zagospodarowanie zieleni.
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu		Wskaźniki produktu: ✓ Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją: 3,1999 ha ✓ Liczba wspartych obiektów kulturalnych zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 ✓ Liczba wybudowanych nowych obiektów kulturalnych: 1 ✓ Liczba wspartych obiektów rekreacyjnych: 1 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów kulturalnych: 1 ✓ Liczba wspartych obiektów rekreacyjnych:1 ✓ Liczba obszarów dostosowanych do funkcji rekreacyjno- turystycznych poprzez montaż małej architektury oraz zagospodarowanie terenów zielonych: 1 ✓ Liczba osób korzystających z nowo powstałej infrastruktury rocznie: 1000 ✓ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych: 1
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		8.000.000,00 zł
7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020; fundusze krajowe tj. Biblioteka +, fundusze Ministra Kultury, Środki własne
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022

KARTA PROJEKTU Nr 5		
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:	**Renowacja i modernizacja obiektu użyteczności publicznej - Urzędu Miejskiego**
2.	Miejsce realizacji	Osiedle Śródmieście –Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy	Miasto Grybów
	UZASADNIENIE	Renowacja zabytkowego obiektu Urzędu Miejskiego w Grybowie pozwoli na zachowanie substancji zabytkowej w odpowiednim stanie technicznym a także pozwoli na wzrost jakości usług świadczonych w Urzędzie. Modernizacja pozostałej (nie zabytkowej) części Urzędu Miejskiego pozwoli na dostosowanie go do potrzeb osób niepełnosprawnych a także pozwoli na wzrost efektywności energetycznej w modernizowanym obiekcie. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Degradacja zabytkowej architektury (Urząd Miejski, MDK), - Niezadowalający stan niektórych obiektów oświaty, kultury, zdrowia -Brak dostępności do obiektów publicznych dla osób niepełnosprawnych -Wysoki wskaźnik zanieczyszczenia powietrza m.in. poprzez zły stan techniczny obiektów publicznych.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Renowacja obiektu Urzędu Miejskiego poprzez: renowację zabytkowej elewacji zewnętrznej; przeprowadzenie prac termo- modernizacyjnych; dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo; wymiana oświetlenia na energooszczędne. Planowane działania: 1. Odnowienie elewacji zewnętrznej. 2. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej. 3. Wymian pokrycia dachowego. 4. Ocieplenie stropu. 5. Wymiana CO. 6. Adaptacja pomieszczeń do nowych funkcji. 7.Przystosowanie obiektu dla potrzeb osób niepełnosprawnych. 8. Modernizacja drogi dojazdowej do Urzędu Miejskiego i Bazyliki Mniejszej w zakresie: - wymiany nawierzchni, - wymiany oświetlenia na energooszczędne. 9. Przebudowa parkingu wraz z szaletami miejskimi.
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: ✓ Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów użyteczności publicznej: 1

			Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów użyteczności publicznej: 1 ✓ Liczba przebudowanych parkingów i szalet miejskich: 1 ✓ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych: 1
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		3.000.000,00 zł
7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020; Środki własne; fundusze krajowe
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022
KARTA PROJEKTU Nr 6			
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:		**Budowa małej architektury wraz z wyznaczeniem i zagospodarowaniem terenów zielonych oraz poprawa bezpieczeństwa mieszkańców osiedli wspólnot mieszkaniowych poprzez modernizację dróg gminnych, chodników oraz oświetlenia ulicznego.**
2.	Miejsce realizacji		Osiedle Śródmieście –Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy		Wspólnoty Mieszkaniowe Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Grybowie Sp. z o.o. Miasto Grybów
	UZASADNIENIE		Rewitalizacja osiedli mieszkaniowych to przede wszystkim estetyzacja miejsca zamieszkania. Brak jest zagospodarowania terenów zielonych ale również niewystarczająca jest ilość miejsc do parkowania oraz całkowity brak zagospodarowania miejsce przeznaczonych na składowanie odpadów komunalnych. Ostatnia z wymienionych sytuacji stanowi zagrożenie epidemiologiczne. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Brak dbałości ze strony wielu właścicieli o detale architektoniczne budynków i jakości małej architektury -Zbyt mała liczba miejsc do aktywnego wypoczynku na obszarze poszczególnych osiedli -Zbyt mała liczba miejsc parkingowych co powoduje degradację terenów zielonych miasta -Brak miejsc do selektywnego zbierania odpadów.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:		Poprawa stanu dróg i chodników, wykonanie parkingów osiedlowych, zaprojektowanie i wykonanie zieleni osiedlowej, wykonanie miejsc na gromadzenie

			odpadów. Budowa małej architektury, w tym m.in.: budowa placy zabaw, montaż elementów zewnętrznej siłowni, montaż ławek oraz koszy na śmieci.
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu		Wskaźniki produktu: ✓ Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją: 1,3 ha ✓ Liczba wybudowanych /zmodernizowanych nowych miejsc parkingowych - 2 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 20 ✓ Liczba wybudowanych/ zmodernizowanych parkingów: 2 ✓ Liczba obszarów dostosowanych do funkcji rekreacyjnych poprzez montaż małej architektury oraz zagospodarowanie terenów zielonych: 2 ✓ Liczba miejsc przeznaczonych na składowanie odpadów komunalnych:1 ✓ Liczba zmodernizowanych dróg i chodników: 4
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		2.000.000,00 zł
7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020; Środki własne; PROW; INTERREG VA; fundusze krajowe
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022

KARTA PROJEKTU Nr 7	
Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:	**Modernizacja obiektu dawnego internatu Zespołu Szkół Zawodowych w Grybowie na potrzeby Liceum Ogólnokształcące im. Artura Grottgera.**
Miejsce realizacji	Osiedle Śródmieście II- Miasto Grybów
Wnioskodawca /Partnerzy	Powiat Nowosądecki
UAZASADNIENIE	Obecny obiekt Liceum Ogólnokształcącego w Grybowie nie spełnia warunków w zakresie dostępności dla młodzieży tam się kształcącej. Obiekt ten jest ciasny i nie ma zaplecza sportowego. Ponadto obiekt nie jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. W zw. z czym konieczna jest modernizacja obiektu dawnego internatu i przeniesienie tam Liceum. Realizacja projektu pozwoli na zapewnienie dostępu do wysokiej jakości edukacji na poziomie pondgimnazjalnym w Mieście Grybów. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Zły stan techniczny obiektu obecnego LO w Grybowie

		-Brak dostępności dla młodzieży niepełnosprawnej do edukacji na poziomie ponadgimnazjalnym -Brak dostępności do infrastruktury sportowej w obecnym budynku LO w Grybowie
Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:		Modernizacja obiektu dawnego internatu wraz z rozbudową na potrzeby nowych sal dydaktycznych. Budowa hali sportowej. Dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych
Wskaźniki produktu i rezultatu		Wskaźniki produktu: ✓ Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 ✓ Liczba zmodernizowanych i wyposażonych obiektów oświatowych: 1 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba obiektów edukacyjnych dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych: 1 ✓ Liczba obiektów edukacyjnych objętych modernizacją: 1 ✓ Liczba wybudowanych obiektów sportowych: 1
Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		11.000.000,00 zł
Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020; Środki własne; fundusze krajowe
Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
	Termin zakończenia:	2022
KARTA PROJEKTU Nr 8		
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:	**Wytyczenie oraz zagospodarowanie terenu pod turystyczną strefę aktywności gospodarczej na obszarze Osiedla Śródmieście II.**
2.	Miejsce realizacji	Osiedle Śródmieście II –Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy	Miasto Grybów Inwestorzy prywatni
	UZASADNIENIE	Ożywienie gospodarcze na terenie miasta poprzez przeznaczenie terenów położonych na Osiedlu Śródmieście II z przeznaczeniem na utworzenie turystycznej strefy aktywności gospodarczej. Teren ten obecnie w części jest zagospodarowany poprzez posadowienie tam Orlika wraz z infrastrukturą. Pozostała część terenu nie jest zagospodarowania co powoduje, iż obiekt Orlika nie jest w pełni wykorzystywany. Zg. z przeprowadzoną diagnozą na wskazanym obszarze konieczne jest stworzenie publicznej infrastruktur publicznej co pozwoli na rozwój branży turystycznej w Mieście Grybów oraz

			około turystycznej. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Degradacja terenów niezagospodarowanych i przemysłowych, - Degradacja terenów predysponowanych do rozwoju rekreacji -Brak kompleksowych produktów turystycznych -Brak kompleksowo zagospodarowanych terenów rekreacyjno- sportowych -Brak ścieżek rowerowych w mieście.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:		Zagospodarowanie strefy obejmuje: -wytycznie i budowę ścieżki pieszo rowerowej -wytycznie oraz wykonanie plaży przy rz. Biała -budowa małej architektury -budowa dróg wewnętrznych oraz parkingów
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu		Wskaźniki produktu: ✓ Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją: obszar osiedla Śródmieście II ✓ Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze:2 ✓ Liczba osób korzystających z wyposażonej infrastruktury sportowej rocznie : min. 1000 ✓ Liczba wykonanych obiektów do plażowania: 1 ✓ Liczba wybudowanych dróg wewnętrznych:1 ✓ Liczba wybudowanych parkingów:1 ✓ Liczba wybudowanych ścieżek pieszo-rowerowych:1 ✓ Liczba stworzonych kompleksowych produktów turystycznych: 1
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		2.000.000,00 zł
7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020; PROW; Środki własne; fundusze krajowe i zagraniczne
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022
KARTA PROJEKTU Nr 9			
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:		**Modernizacja budynku Pawilonu Handlowego S.H.P. SKŁADNICA przy ul. 600-lecia w Grybowie.**
2.	Miejsce realizacji		Osiedle Śródmieście –Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy		S.H.P. SKŁADNICA w Grybowie
	UZASADNIENIE		Podniesienie jakości życia mieszkańców. Modernizacja Pawilonu Handlowego S.H.P.

			SKŁADNICA w Grybowie przyczyni się do znacznego poprawienia jego estetyki zewnętrznej a przez to w znacznym stopniu wpłynie na poprawę estetyki terenów objętych GPR Miasta Grybowa. Modernizacja energetyczna obiektu znajdzie swoje uzasadnienie w audycie energetycznym i wpłynie na poprawę jakości powietrza oraz zmniejszeniem zużycia nieodnawialnych źródeł energii. Wprowadzenie nowych rozwiązań funkcjonalnych w budynku umożliwią osobom starszym oraz niepełnosprawnym zakup dóbr podstawowych. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - brak dostępności lokali dla osób niepełnosprawnych i starszych -niski standard techniczny obiektów.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:		Modernizacja budynku Pawilonu Handlowego obejmuje: - termomodernizację budynku wraz ze zmianą wyglądu elewacji zewnętrznej obiektu, - dobudowa klatki schodowej wraz z budową szybu windowego i montażem windy oraz przebudową podjazdu dla wózków inwalidzkich, - przebudowa wnętrza obiektu mająca na celu powiększenie sali sprzedaży, - modernizacja pokrycia dachowego.
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu		Wskaźniki produktu: ✓ Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją: 0,1069 ha ✓ Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów handlowych: 1 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 5 ✓ Liczba obiektów objętych termomodernizacją: 1 ✓ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych: 1 ✓ Liczba obiektów objętych termomodernizacją: 1 ✓ Liczba stworzonych nowych miejsc pracy: 5
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		1.000.000,00 zł
7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020; Środki własne
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022
KARTA PROJEKTU Nr 10			

1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:		**Rozbudowa grodu warownego Stara Baśń w Grybowie**.
2.	Miejsce realizacji		Osiedle Śródmieście II –Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy		Stara Baśń -Krzysztof Broński Organizacja pozarządowa
	UZASADNIENIE		Rozbudowa grodu jako inwestycja w zakresie stworzenia kompleksowego produktu turystycznego ma kluczowe znaczenie dla rozwoju oferty turystycznej miasta. Obecnie obiekt ten znajduje się w fazie ciągłej rozbudowy, co pozwala Inwestorowi na rozbudowę oferty turystycznej, a co za tym idzie na wzrost liczby osób odwiedzających Miasto Grybów. Realizacja przedmiotowego przedsięwzięcia przyczyni się do stworzenia nowych miejsc pracy oraz rozwój przedsiębiorczości lokalnej. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Mało atrakcyjna oferta spędzania wolnego czasu, - Niski poziom infrastruktury turystycznej, - Słaby rozwój infrastruktury turystycznej, kulturalnej i sportowej -Brak kompleksowych produktów turystycznych.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:		Rozbudowa grodu poprzez: -budowę smoczej wieży -budowę systemu grzewczego -modernizacja pomieszczeń grodu -doposażenie kuchni oraz zaplecza socjalnego obiektu
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu		Wskaźniki produktu: ✓ Liczba wspartych obiektów turystycznych i rekreacyjnych: 1 ✓ Liczba zmodernizowanych i wyposażonych obiektów turystycznych i rekreacyjnych: 1 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 1 ✓ Liczba nowo utworzonych miejsc pracy: 5 ✓ Liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych w roku na obiekcie: min. 10 w roku ✓ Liczba osób biorących udział w organizowanych wydarzeniach kulturalnych w obiekcie w ciągu roku: 1000os
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		2.000.000,00 zł
7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020; Środki własne; INTERREG VA; fundusze krajowe i zagraniczne
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022

KARTA PROJEKTU Nr 11		
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:	**Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą**
2.	Miejsce realizacji	Osiedle Śródmieście –Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy	Inwestorzy prywatni; przedsiębiorcy; jednostki sektora finansów publicznych; organizacje pozarządowe
	UZASADNIENIE	Rynek Miejski w Grybowie jest centrum administracyjno- usługowym Miasta. Lokalizowane w jego obrębie obiekty mieszkalne, usługowe oraz użyteczności publicznej objęte są ochroną konserwatora zabytków, co utrudnia i podnosi koszty ich modernizacji. Obiekty w Rynku w tym obiekty małej architektury wymagają modernizacji z uwagi na ich zły stan techniczny. Ponadto konieczne jest podjęcie działań w zakresie budowy zieleni miejskiej a także wytycznie i budowę parkingów. Ponadto stan techniczny infrastruktury drogowej (drogi dojazdowe do rynku) jest niski co wymaga podjęcia prac modernizacyjnych w tym modernizację pokrycia drogi, modernizację oświetlenia, modernizację/ budowę chodników i parkingów. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Brak dbałości ze strony wielu właścicieli o detale architektoniczne budynków i jakości małej architektury -Zły stan techniczny obiektów zabytkowych -Degradacja części zabytkowej Rynku w Grybowie poprzez wzmożony ruch samochodów -Mała liczba miejsc parkingowych -Niski stopień zagospodarowania terenu zielenią.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Działania: -modernizacja elewacji zewnętrznych obiektów położonych w Rynku -montaż małej architektury -zaprojektowanie oraz wykonanie zieleni miejskiej -budowa parkingów -modernizacja dróg dojazdowych do Rynku -modernizacja oraz budowa oświetlenia
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: ✓ Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją: obszar osiedla Śródmieście ✓ Liczba modernizacji dróg dojazdowych : 3 ✓ Liczba modernizacji obiektów: 5 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 50 ✓ Liczba zmodernizowanych parkingów: 1 ✓ Liczba obszarów , na których wykonano zieleń miejską :1 ✓ Liczba obszarów gdzie zamontowano małą architekturę:1 ✓ Liczba zmodernizowanych centrów miasta: 1

6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		15.000.000,00 zł
7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020; PROW; Środki własne; fundusze krajowe
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022

8.1.2 Projekty nieinwestycyjne

Tabela 12. Karty projektów nieinwestycyjnych

KARTA PROJEKTU NIEINWESTYCYJNEGO Nr 1a		
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:	**Podniesienie kompetencji kulturowych mieszkańców Grybowa poprzez aktywne uczestnictwo w kulturze oraz stworzenie imprezy wizerunkowej miasta Grybowa „JESIEŃ GRYBOWSKA”.**
2.	Miejsce realizacji	Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy	Miejski Dom Kultury w Grybowie / Miasto Grybów, organizacje pozarządowe, twórcy ludowi, placówki oświatowe, podmioty prowadzące działalność gosp.
	UZASADNIENIE	Problem: bardzo mała liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych w Mieście Grybów Poszerzenie oferty kulturalnej miasta jest niezbędne z uwagi na istniejące potrzeby oraz zagospodarowanie wolnego czasu dla miejscowej młodzieży. Pragniemy podobnie jak ma to miejsce w innych gminach wypromować imprezę o znaczeniu ponadgminnym. Nawiązujemy w tym zakresie do istniejącej na terenie miasta tradycji, organizowania tzw. Jesieni Grybowskiej w latach 60 i 70-tych. Impreza ta wywodzi się z historycznych jarmarków grybowskich do których kolejni władni nadawali prawa mieszczanom grybowskim. Poszerzeniem tej oferty będzie również zwiększenie propozycji programowych przez Miejski Dom Kultury. Obecna oferta programowa przewiduje jedynie organizowanie jednej do dwóch imprez w trakcie roku. Tymczasem chcielibyśmy aby placówka kultury po połączeniu z Miejską Biblioteką Publiczną zapewniała comiesięczne oferty kierowane do różnych grup odbiorców. W chwili obecnej propozycje programowe są kierowane ogółem do wszystkich grup wiekowych. Zależy nam na tym aby rozwijać zainteresowania poszczególnych środowisk np. osób starszych, młodzieży, dzieci itp. Chcemy aby każdy otrzymywał comiesięczna informację o propozycjach kulturalnych, społecznych i rekreacyjnych z jakich może skorzystać.

			Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Słaby rozwój infrastruktury turystycznej, kulturalnej i sportowej, - Brak wydarzeń kulturalnych na terenie Miasta Grybów -Mały dostęp do wydarzeń kulturalnych -Brak dostępności do obiektów infrastruktury kultury i edukacji dla osób niepełnosprawnych a także do wydarzeń tam obecnie organizowanych.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:		1.Całoroczna praca z twórcami ludowymi i kołem gospodyń wiejskich w celu przygotowania części wystawienniczej. 2. Prowadzenie warsztatów dla dzieci i młodzieży, w trakcie których przygotowane zostaną bloki programowe imprezy. 3. Promocja imprezy. 4. Przeprowadzenie imprezy. 5. Wprowadzenie stałego elementu imprezy np. Przeglądu Tańca Nowoczesnego. 6. Wydanie okolicznościowej publikacji. 7. W ramach wkładki do Kuriera Grybowskiego, w ciągu dwunastu miesięcy mieszkańcy będą co miesiąc otrzymywać inną ofertę kulturalną skierowaną do danej grupy odbiorców. Znajdą się na niej propozycje spektakli teatralnych dla dzieci, dla dorosłych, koncerty muzyki poważnej, operetkowej, rozrywkowej, kabarety. 8. Dodatkowo w oparciu o zasoby osobowe szkół powstać mogą co najmniej 2 rozbudowane spektakle teatralne dla szerokiej widowni. 9. Szkoły utworzą własne gazetki informujące o życiu szkoły.
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu		Wskaźniki produktu: ✓ Liczba osób objętych wsparciem: min. 500/ rok Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba osób, uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych: min. 500 /rok ✓ Liczba wdrożonych nowych ofert edukacji kulturalnej: min. 2
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		300.000,00 zł
7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020, Środki własne; PROW; FIO; środki krajowe
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2016
		Termin zakończenia:	2022
KARTA PROJEKTU NIEINWESTYCYJNEGO Nr 2a			
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:		**Poprawa jakości świadczonych usług publicznych poprzez uruchomienie na bazie obiektu b. Sokoła - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie - Grybowskie Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji.**

2.	Miejsce realizacji	Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy	Miasto Grybów Partnerzy: - Miejski Dom Kultury w Grybowie, - Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów -koło w Grybowie, -Ośrodek Pomocy Społecznej w Grybowie, - kluby sportowe, -instytucje kultury, -organizacje pozarządowe.
	UZASADNIENIE	Problem: niewystarczająca oferta kulturalna dla mieszkańców Miasta Grybów Krótki opis: W obiekcie odrestaurowanego b. budynku Sokoła, zostanie uruchomione centrum usług, które obejmie zarówno zagadnienia związane z prowadzoną przez miasto działalnością kulturalna, jak i działalnością społeczną. Miasteczko Grybów jest małą miejscowością, a lokalizacja tego samego rodzaju usług w różnych jego częściach utrudnia skorzystanie z nich mieszkańcom. Nadto powoduje również marginalizację niektórych propozycji programowych. Stąd też planowane jest połączenie działalność kulturalnej prowadzonej przez Miejski Dom Kultury z działalnością Miejskiej Biblioteki Publicznej. W odrestaurowanym obiekcie znajdzie ona dogodne warunki do rozwoju czytelnictwa, m.in. poprzez utworzenie tzw. Zielonej czytelni, czy też tematycznych alejek parkowych. Również czytelnik będzie miał inne warunki skorzystania np. z nowoczesnej czytelni. Znajdą tu również swoje miejsce do działalności organizacje pozarządowe, w tym dla ludzi starszych, które obecnie wykorzystują piwnice Urzędu Miejskiego. Prowadzona działalności w zakresie aktywizacji bezrobotnych z terenu miasta, zwłaszcza działalność szkoleniowa będzie miała właściwe warunki do ich realizacji. Również i działalność kulturalna zmieni swój wymiar. Będzie można organizować koncerty, występy zespołów teatralnych oraz wprowadzać inne formy działalności kulturalnej, które z uwagi na stan obiektów i dotychczasowe rozmieszczenie pomieszczeń nie jest możliwe. Tym samym stworzone zostaną warunki do zagospodarowania wolnego czasu wszystkich grup wiekowych. Obecne pomieszczenia z uwagi na stan techniczny są wykorzystywane jedynie częściowo. Uruchomienie w tym obiekcie centrum usług kulturalnych, społecznych i rekreacyjnych przyczyni się do tego, że zarówno obiekt b. Sokoła jak i teren przyległego parku będzie miejscem często odwiedzanym przez mieszkańców. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Mała liczba instytucji integrujących środowisko społeczne i mogących stanowić organizacyjne wsparcie procesu rozwoju, - Brak możliwości samodzielnego dokształcania się, -Niewystarczająca oferta kulturalna.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Działania: 1. Przeniesienie Miejskiej Biblioteki Publicznej. 2. Powołanie Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji w tym: - połączenie MDK z MBP,

			- uruchomienie Uniwersytetu III Wieku, - powołanie Klubu Aktywności Społecznej, którego zadaniem będzie organizowanie nowych form pracy z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, prowadzenie różnych form aktywizacji, - organizowanie stałych form właściwych dla przemysłów kultury i przemysłów czasu wolnego.
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu		Wskaźniki produktu: ✓ Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych: 6 ✓ Liczba wydanych wydawnictw promocyjnych: 2 ✓ Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjno-promocyjnych: 1 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych: 3000 ✓ Liczba turystów odwiedzających miasto: ok. 1000 /rok
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		300.000,00 zł
7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020- działanie: 6.1.2; PROW 2014-2020; Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska-Republika Słowacja; fundusze krajowe i zagraniczne, Środki własne
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2016
		Termin zakończenia:	2022
KARTA PROJEKTU NIEINWESTYCYJNEGO Nr 3a			
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:		**Organizacja i prowadzenie Przedszkola weekendowego dla wszystkich chętnych dzieci z obszaru kryzysowego.**
2.	Miejsce realizacji		Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy		Przedszkole Samorządowe „Pod Topolą” w Grybowie Partnerzy: - Rada Rodziców, - Ośrodek Pomocy Społecznej, - Nadleśnictwo Nawojowa, - Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna, - organizacje pozarządowe.
	UZASADNIENIE		Problem: niewystarczająca oferta w zakresie zajęć dodatkowych dla dzieci w wieku przedszkolnym z Miasta Grybów Krótki opis: Utworzenie Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji pozwoli na organizację zajęć dodatkowych dla dzieci a także stworzenie dla nich miejsca do wypoczynku i edukacji. Ponadto rozbudowa przedszkola samorządowego (jako zadanie uzupełniające) daje możliwość uruchomienia dodatkowych usług pozaprzedszkolnych dla dzieci które nie korzystają z usług placówki oraz dzieci, które korzystają z usług placówki, ale rodzice chcieliby je zostawić pod opieka również w weekendy. W ten sposób pragniemy zapewnić możliwość skorzystania przez rodziców, zwłaszcza

		bezrobotnych z różnych form kształcenia weekendowego. Ponadto umożliwienie dziecku pobytu w przedszkolu pozwala również na adaptację do nowych dla niego warunków, zwłaszcza dla dzieci, które mają z tym problem. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Brak integracji najmłodszych dzieci z rówieśnikami -Brak oferty zajęć dodatkowych dla dzieci - Niewystarczająca liczba miejsc w przedszkolu publicznym - Zbyt mała liczba pomocy dydaktycznych i edukacyjnych w przedszkolu.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Działania: 1. Zatrudnienie w ramach umowy zlecenia opiekunów do przedszkola weekendowego. 2. Zakup: - materiałów papierniczych. - akcesoriów do zabaw i gier ruchowych - zestawów do zajęć muzycznych, - pomocy do zajęć badawczych i przyrodniczych, - materiałów niezbędnych do prowadzenia zajęć, 3. Organizacja zajęć w soboty dwa razy w miesiącu po trzy godziny dla dzieci niekorzystających z usług przedszkola.
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: ✓ Liczba zorganizowanych form edukacji dla dzieci w wieku przedszkolnym: 1 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba dzieci w wieku przedszkolnym objętych wsparciem w ramach zajęć: 50/rok
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:	150.000,00 zł
7.	Źródła finansowania	RPO WM 2014-2020; PROW 2014-2020; FIO; środki krajowe; Środki własne
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu: — Termin rozpoczęcia:	2016
	Termin zakończenia:	2022
KARTA PROJEKTU NIEINWESTYCYJNEGO Nr 4a		
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:	**Aktywizacja społeczna i zawodowa dla osób niepracujących, bezrobotnych i chcących podjąć własną działalność gospodarczą.**
2.	Miejsce realizacji	Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy	Ośrodek Pomocy Społecznej w Grybowie Partnerzy: -organizacje pozarządowe
	UZASADNIENIE	Problem: bardzo wysokie bezrobocie na obszarze rewitalizowanym oraz duża liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym Krótki opis:

			Kontynuowanie działań prowadzonych już przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Dotychczasowe działania pomogą w uzyskaniu nowych specjalności przez osoby bezrobotne. Aktywizacja i pomoc bezrobotnym do założenia samodzielnej działalności m.in. w specjalnej strefie ekonomicznej. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Stosunkowo duże bezrobocie, - Utrzymujące się wysokie bezrobocie wśród osób o niskich kwalifikacjach -Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej - Duża liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:		Działania: 1. Aktywna integracja. W ramach projektu planuje się objąć aktywizacją społeczno-zawodowa osoby bezrobotne, nieaktywne zawodowo ze szczególnym uwzględnieniem kobiet nieaktywnych zawodowo. Uczestnicy projektu przejdą indywidualna diagnozę potrzeb, co pozwoli dobrać dla nich odpowiednie instrumenty aktywnej integracji. 2. Praca socjalna świadczona przez pracowników socjalnych Ośrodka Pomocy Społecznej w Grybowie w oparciu o kontrakt socjalny. 3. Wsparcie materialne w postaci zasiłków. 4. Zarzadzanie projektem przez zespół projektowy. 5. Promocja projektu – informacje na stronie www, na tablicy ogłoszeń i w prasie lokalnej.
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu		Wskaźniki produktu: ✓ Liczba osób objętych wsparciem: 50 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba osób, które podejmą zatrudnienie w tym poprzez rozpoczęcie działalności gospodarczej: 20 ✓ Liczba osób, które założą działalność gospodarczą:10 ✓ Liczba osób które podejmą kształcenie po zakończeniu udziału w projekcie: 10
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		200.000,00 zł
7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020- działanie: 8.2; 8.3.1; 9.1.1 Środki własne
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022
KARTA PROJEKTU NIEINWESTYCYJNEGO Nr 5a			
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:		**Edukacja ekologiczna w tym propagowanie stosowania zasad efektywności energetycznej.**
2.	Miejsce realizacji		Miasto Grybów

3.	Wnioskodawca /Partnerzy		Miasto Grybów Partnerzy: -organizacje pozarządowe
	UZASADNIENIE		Problem: bardzo wysoki wskaźnik zanieczyszczenia powietrza; mała liczba mieszkańców stosujących segregację odpadów; liczne dzikie wysypiska śmieci Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Brak zasad ekologii, - Niedostateczne wyposażenie w sieci infrastruktury teletechnicznej i energetycznej, -Wysoki wskaźnik zanieczyszczenia powietrza.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:		Działania: -Edukacja proekologiczna w szkołach -Kampania informacyjna nt. niskiej emisji -Kampania nt. możliwości ponownego wykorzystania odpadów (śmieci)
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu		Wskaźniki produktu: ✓ Liczba osób objętych wsparciem: 1000 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba dzieci objętych zajęciami w zakresie edukacji ekologicznej: 400 ✓ Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych w zakresie ograniczania niskiej emisji: 4
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		100.000,00 zł
7.	Źródła finansowania		Środki własne; WFOŚiGW; FIO; RPO WM
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022
KARTA PROJEKTU NIEINWESTYCYJNEGO Nr 6a			
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:		**Organizacja różnego rodzaju form spędzania wolnego czasu m.in. w formie zajęć pozalekcyjnych.**
2.	Miejsce realizacji		Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy		Miasto Grybów Partnerzy: - placówki oświatowe, - stowarzyszenia działające na terenie miasta
	UZASADNIENIE		Problem: niewystarczająca oferta w zakresie zajęć dodatkowych dla dzieci w wieku przedszkolnym z Miasta Grybów

			Krótki opis: Organizacja różnych form spędzania wolnego czasu jest kontynuacją prowadzonych już działań. W chwili obecnej chcemy je rozszerzyć i prowadzić nie tylko w oparciu o organizacje pozarządowe, ale również i nasze placówki oświatowe oraz pozostałe obiekty użyteczności publicznej działające na terenie miasta. Głównym organizatorem działań byłyby nadal organizacje pozarządowe, ale prowadziłyby je w szerszym zakresie i o dużo bardziej zróżnicowanej tematyce. Pozwoli to na rozwój samych organizacji oraz motywować będzie lokalne środowisko do tworzenia nowych organizacji. W chwili obecnej prowadzone działania skupiają się wyłącznie na prowadzeniu pozalekcyjnych zajęć sportowych. Zależy nam aby były to również działania w zakresie kultury, edukacji ekologicznej, tworzenia kół zainteresowań rozwijających zdolności dzieci i młodzieży z terenu. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Mała atrakcyjność spędzania wolnego czasu, w tym w zajęciach poza lekcyjnych -Niewystarczająca oferta w zakresie zajęć dodatkowych dla dzieci.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:		Działania: Zajęcia organizowane dla ok. 200 dzieci. Nauka pływania, nauka gier zespołowych np. piłka nożna, siatkowa. Zajęcia dla dzieci uzdolnionych. Zajęcia rewalidacyjne dla dzieci.
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu		Wskaźniki produktu: ✓ Liczba zorganizowanych form edukacji pozaszkolnej: 5 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba dzieci w wieku szkolnym objętych wsparciem w ramach zajęć: 50/rok
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		20.000,00 zł/ rok
7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020; PROW 2014-2020- LGD; FIO; środki krajowe; Środki własne
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022
KARTA PROJEKTU NIEINWESTYCYJNEGO Nr 7a			
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:		**Prowadzenie zróżnicowanych form opieki nad dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych.**
2.	Miejsce realizacji		Miasto Grybów

3.	Wnioskodawca /Partnerzy		Miasto Grybów Partnerzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, stowarzyszenia
	UZASADNIENIE		Problem: niewystarczająca oferta w zakresie zajęć dodatkowych dla dzieci z dysfunkcjami z Miasta Grybów Krótki opis: Prowadzenie pracy z dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych nabiera szczególnie istotnego znaczenia, kiedy uzależnieni nie są już wyłącznie rodzice ale również dzieci i to używkami, których rodzice na terenie miasta i gminy raczej nie stosują. Główny problem na tutejszym terenie to alkoholizm. Dotyczy on raczej rodziców. Ale rodzina dysfunkcyjna, to również taka rodzina, gdzie używki stosowane są przez dzieci. Ze zwalczaniem tych uzależnień problemy mają rodzice ale również i w takich małych gminach również i nauczyciele. Pomimo, że żadne dotychczasowe badania nie wykazują występowania tego problemu na terenie miasta, to faktycznie w trakcie rozmów z młodzieżą można dowiedzieć się, że problem ten występuje. Zamierzamy zatem prowadzić zajęcia, w których udział wezmą trenerzy certyfikowani, posiadający uprawnienia i doświadczenie w ich prowadzeniu. Na zasadzie, że lepiej zapobiegać niż zwalczać. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - wzrost nadużywania alkoholu oraz innych używek, - brak możliwości zajęć z rodzinami posiadającymi dysfunkcję, -brak oferty zajęć dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:		Działania: Zajęcia organizowane dla ok. 200 dzieci (grupy mieszane z rodzin dysfunkcyjnych i spoza nich). Prowadzenie zorganizowanych form opieki nad dziećmi (świetlica środowiskowa).
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu		Wskaźniki produktu: ✓ Liczba zorganizowanych form edukacji dla dzieci z dysfunkcjami: 1 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba dzieci w wieku szkolnym objętych wsparciem w ramach zajęć: 50/rok
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		69.000,00 zł/ rok
7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020; PROW 2014-2020- LGD; FIO; środki krajowe; Środki własne
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022
KARTA PROJEKTU NIEINWESTYCYJNEGO Nr 8a			

1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:		**Realizacja zadań własnych samorządu przy wsparciu organizacji pozarządowych.**
2.	Miejsce realizacji		Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy		- organizacje pozarządowe - podmioty ekonomii społecznej
	UZASADNIENIE		Problem: mała liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych w Mieście Grybów Krótki opis: Wprowadzenie tego typu zadań ma na celu rozszerzenie realizacji zadań własnych samorządu za pośrednictwem organizacji pozarządowych działających np. w zakresie opieki społecznej. Ten tryb realizacji przyczyni się do zmniejszenia kosztów ich realizacji. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Małe zainteresowanie mieszkańców uczestnictwem w procesie decyzyjnym, -Wysokie bezrobocie, -Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej, - Mała liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:		Działania: 1. Udostępnianie pomieszczeń w obiektach użyteczności publicznej na realizację przedsięwzięć prowadzonych przez organizacje pozarządowe wspólnie z miastem bądź we własnym zakresie. 2. Organizowanie zajęć sportowych na obiektach użyteczności publicznej, rozgrywek i imprez o charakterze lokalnym i ponadlokalnym.
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu		Wskaźniki produktu: ✓ Liczba osób korzystających z oferty organizacji pozarządowych: 60/ rok Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba organizacji pozarządowych nowo powstałych: 2 ✓ Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach sportowych: 100/ rok ✓ Liczba osób, które wezmą udział w wyjazdach kulturalno-turystycznych: 40/ rok
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		80.000,00 zł
7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020; Środki własne; FIO; fundusze krajowe, PROW
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022
KARTA PROJEKTU NIEINWESTYCYJNEGO Nr 9a			

1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:	**Aktywne i zdrowe starzenie się, zwiększenie dostępności do usług aktywizujących osoby starsze, dobre zdrowie. Organizowanie stałych form właściwych dla przemysłów kultury i przemysłów czasu wolnego.**
2.	Miejsce realizacji	Miasto Grybów
3.	Wnioskodawca /Partnerzy	Miasto Grybów Partnerzy: -organizacje pozarządowe
	UZASADNIENIE	Problem: duża liczba osób w wieku pow. 50 lat zamieszkująca na obszarze rewitalizowanym zagrożona wykluczeniem społecznym Krótki opis: Na obszarze rewitalizowanym zdiagnozowano niską aktywność społeczną seniorów, która jest uwarunkowana licznymi czynnikami, do których zaliczymy m.in.: - pogarszanie się stanu zdrowia wraz z upływem lat, - sytuacja materialna skutkująca zmniejszeniem oczekiwań i potrzeb co do jakości życia, - poczucie osamotnienia i marginalizacji, - ogólna niechęć do aktywności społecznej, - duże zaangażowanie w życie rodzinne (m.in. opieka nad wnukami), - słabo rozwinięty w mieście Grybów wolontariat kompetencji (tzn. sytuacja, w której odchodząca z rynku pracy osoba ma możliwość podzielenia się swoją wiedzą i doświadczeniem z młodymi pracownikami w swojej branży), -brak oferty skierowanej do osób starszych w mieście Grybów, - niewystarczające kompetencje cyfrowe w grupie osób starszych. Opis problemów, które rozwiązuje wskazane przedsięwzięcie: - Słaby rozwój infrastruktury turystycznej, kulturalnej i sportowej, -Słabo rozwinięty wolontariat, - Mała atrakcyjność spędzania czasu przez osoby starsze -Brak oferty spędzania wolnego czasu przez osoby starsze -Zagrożenie wykluczeniem społecznym dla osób starszych.
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Działania: ✓ aktywizacja społeczna osób starszych poprzez organizację zajęć edukacyjnych oraz kulturalnych ✓ pomoc zdrowotna dla osób starszych poprzez spotkania z dietetykiem, zajęcia w zakresie rehabilitacji ogólno-zdrowotnej ✓ wyjazdy kulturalne i turystyczne
5.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: ✓ Liczba osób pow. 60 r.ż. objętych wsparciem: 60 Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach edukacyjnych: 30 ✓ Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach prozdrowotnych:60 ✓ Liczba osób, które wezmą udział w wyjazdach kulturalno-turystycznych: 40
6.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:	300.000,00 zł

7.	Źródła finansowania		RPO WM 2014-2020- działanie: 9.2.3; ASOS; FIO; Środki własne
8.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017
		Termin zakończenia:	2022

8.1.3 Projekty uzupełniające: działania społeczne

Tabela 13. Karty projektów uzupełniających

Karta projektu nr 1	
Nazwa przedsięwzięcia	Zdolny Uczeń- podniesienie kompetencji kluczowych uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych
Wnioskodawca /Partnerzy	Miasto Grybów
Zakres rzeczowy	- zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży szkolnej z obszarów rewitalizowanych w zakresie rozwoju kompetencji kluczowych - doposażenie szkół w sprzęt dydaktyczny i nowoczesny sprzęt ICT -organizacja zajęć wyrównawczych dla uczniów posiadających słabe wyniki w nauce -organizacja zajęć metodą eksperymentu oraz metodą projektu
Okres realizacji	2017-2019
Przewidywany łączny koszt realizacji	1.100.000,00
Przewidywane źródła finansowania	Śródki własne; RPO WM 2014-2020
Karta projektu nr 2	
Nazwa przedsięwzięcia	Zagospodarowanie terenu przy SP nr 1 w Mieście Grybów
Wnioskodawca /Partnerzy	Miasto Grybów
Zakres rzeczowy	- budowa infrastruktury sportowo- edukacyjnej -budowa ścieżek edukacyjnych
Okres realizacji	2018-2020
Przewidywany łączny koszt realizacji	800.000,00 PLN
Przewidywane źródła finansowania	Środki własne, PROW, RPO WM 2014-2020; środki krajowe i zagraniczne
Karta projektu nr 3	
Nazwa przedsięwzięcia	Rozbudowa Przedszkola Samorządowego „Pod Topolą” w Grybowie
Wnioskodawca /Partnerzy	Miasto Grybów
Zakres rzeczowy	- rozbudowa przedszkola co pozwoli na stworzenie nowych miejsc przedszkolnych
Okres realizacji	2018-2022
Przewidywany łączny koszt realizacji	1.500.000,00 PLN
Przewidywane źródła finansowania	Środki własne, RPO WM 2014-2020, fundusze krajowe i zagraniczne

9. FINANSOWANIE REALIZACJI GPR NA LATA 2016-2022

9.1 Instrumenty Finansowania Programu Rewitalizacji

Finansowanie działań w ramach Narodowego Planu Rewitalizacji będzie pochodzić z następujących źródeł, dedykowanych w całości lub częściowo celom rewitalizacji:

a) **Publicznych wspólnotowych** (Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych: EFRR, EFS i Funduszu Spójności, w ramach programów regionalnych i krajowych, w tym także sukcesywne zasilanie środkami pochodzącymi ze spłaty pożyczek udzielonych w ramach instrumentu Jessica).

Zgodnie z podziałem alokacji funduszy na priorytety inwestycyjne, założonym w projektach programów operacyjnych, zakłada się, że na wsparcie działań związanych z rewitalizacją zostanie przeznaczone co najmniej 25 mld zł. Będzie to stanowić ok. 9-10% alokacji ogółem na krajowe i regionalne programy operacyjne.

Przyjmując, że na wsparcie rewitalizacji zostanie przeznaczona część środków w ramach określonych priorytetów inwestycyjnych (w zależności od charakteru priorytetu), szacunkowo w poszczególnych obszarach wsparcia na NPR zostaną wydatkowane kwoty:

- technologie informacyjno-komunikacyjne (wsparcie jako element szerszych przedsięwzięć na rewitalizowanych obszarach) – ok. 200 mln EUR,
- gospodarka niskoemisyjna – ok. 1,7 mld EUR,
- środowisko i kultura – ok. 600 mln EUR,
- transport – ok. 300 mln EUR,
- rynek pracy i przedsiębiorczość – ok. 2mld EUR,
- włączenie społeczne, w tym dostęp do usług publicznych– ok. 2 mld EUR,
- edukacja – ok. 200 mln EUR.

Powyższe kwoty mają charakter indykatywny, biorąc pod uwagę fakt, iż negocjacje programów krajowych i regionalnych nie zakończyły się. Niemniej jednak, zsumowanie powyższych szacunków przewyższa kwotę 25 mld zł.

b) **Publicznych krajowych** – istniejących instrumentów i źródeł (poprzez terytorialne profilowanie - ukierunkowywanie na obszary zdegradowane istniejących instrumentów różnych polityk dotyczących m.in.: wykluczenia społecznego, edukacji, infrastruktury, środowiska, kultury, zabytków, mieszkalnictwa itd.) oraz sukcesywnie tworzonych nowych (w tym obejmujących instrumenty inżynierii finansowej). Wolumen środków i identyfikacja źródeł określane będą w ramach prac i uzgodnień międzyresortowych indywidualnie dla poszczególnych instrumentów.

c) **Prywatnych,** m.in. poprzez tworzenie zachęt do inwestowania na obszarach zdegradowanych oraz poprzez upowszechnianie formuły PPP.

Dla zwiększania skali działań rewitalizacyjnych rozbudowywana będzie oferta **instrumentów finansowych (zwrotnych)**. Dlatego w projektowaniu zasad instrumentów zwrotnych w nowej

perspektywie budżetowej będzie kładziony akcent na możliwość szerokiego zastosowania ich na rzecz działań rewitalizacyjnych.

a. Finansowanie ze środków UE – Wytyczne w zakresie rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Perspektywa finansowa 2014-2020.

Umowa Partnerstwa, przyjęta przez Komisję Europejską 23 maja 2014 r. zidentyfikowała **miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji jako jedne z pięciu obszarów strategicznej interwencji** wymagające kompleksowych, zintegrowanych działań społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Tym samym, fundusze unijne (zwłaszcza EFS i EFRR) będą stanowiły jedno z podstawowych źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych w kwocie niemniejszej niż 25 mld zł. Środki te przewidziane są głównie w ramach regionalnych programów operacyjnych, a dodatkowo także w ramach programów krajowych: Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Programu Operacyjnego Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Programu Operacyjnego Polska Wschodnia, Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, Program Operacyjny Polska Cyfrowa.

Priorytety inwestycyjne bezpośrednio związane z rewitalizacją w ramach krajowych programów operacyjnych.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

- 4iii Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym
- 4v Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu
- 6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
- 6iv (6e) Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów poprzemysłowych (w tym terenów powojskowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza oraz propagowania
- 9a Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych działań służących zmniejszaniu hałasu

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

- 8ii Trwała integracja na rynku pracy ludzi młodych, w szczególności tych, którzy nie pracują, nie kształcą się ani nie szkolą, w tym ludzi młodych zagrożonych wykluczeniem społecznym i ludzi młodych wywodzących się ze środowisk marginalizowanych, także poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży

Program Operacyjny Polska Cyfrowa

- 2a Poszerzanie zakresu dostępności łączy szerokopasmowych oraz wprowadzanie szybkich sieci internetowych oraz wspieranie nowych technologii i sieci dla gospodarki cyfrowej

- 2c Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia

W ramach **Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020** możliwe będzie wsparcie procesu przygotowania i wdrażania rewitalizacji w regionalnych i krajowych programach operacyjnych. Wsparcie procesu przygotowania i wdrażania rewitalizacji może mieć następujący charakter:

a. wsparcia procesu programowania rewitalizacji poprzez wsparcie procesu przygotowania programów rewitalizacji jako podstawy prowadzenia rewitalizacji, w tym identyfikacji projektów rewitalizacyjnych, które po spełnieniu warunków nałożonych przez programy operacyjne mogą starać się o dofinasowanie lub preferencje w dofinasowaniu środkami UE;
b. wsparcia procesu przygotowywania do realizacji niektórych projektów rewitalizacyjnych ze względu na ich znaczenie lub charakter.

Priorytety inwestycyjne bezpośrednio związane z rewitalizacją w ramach regionalnych programów operacyjnych.

Cel Tematyczny 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP

3a Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości

Cel tematyczny 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach

4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym

4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu

Cel tematyczny 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami

6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

6e Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów poprzemysłowych (w tym terenów powojskowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza oraz propagowania działań służących zmniejszaniu hałasu

Cel tematyczny 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej

7d Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszaniu hałasu

Cel tematyczny 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników

8i dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników 8iii praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw

Cel tematyczny 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

9b wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich

9i aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie

9iv ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym

9v wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia

GŁÓWNE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA GPR:

Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020
OŚ PRIORYTETOWA 11. REWITALIZACJA PRZESTRZENI REGIONALNEJ
Działanie 11.1 REWITALIZCJA MIAST
Działanie 11.3 FUNDUSZ REWITALIZACJI I ODNOWY MAŁOPOLSKI
Działanie 11.4 REWITALIZACJA TERENÓW POPRZEMYSŁOWYCH

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA REWITALIZACJI MIASTA GRYBÓW:

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO NA LATA 2014 - 2020
OŚ PRIORYTETOWA 4. REGIONALNA POLITYKA ENERGETYCZNA
DZIAŁANIE 4.1
ZWIĘKSZENIE WYKORZYSTANIA ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII
PRIORYTET INWESTYCYJNY 4a. (PI4.1)
Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych

DZIAŁANIE 4.2
POPRAWA EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ W PRZEDSIĘBIORSTWACH
PRIORYTET INWESTYCYJNY 4a. (PI4.1)
Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych
PRIORYTET INWESTYCYJNY 4b. (Pl 4.2)
Promowanie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii przez przedsiębiorstwa

DZIAŁANIE 4.3
POPRAWA EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ W SEKTORZE PUBLICZNYM I MIESZKANIOWYM
PRIORYTET INWESTYCYJNY 4c. (4.3)
Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym

DZIAŁANIE 4.4
REDUKCJA EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ DO POWIETRZA
PRIORYTET INWESTYCYJNY 4e. (4.5)
Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu

OŚ PRIORYTETOWA 5. OCHRONA ŚRODOWISKA
DZIAŁANIE 5.1
ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU
PRIORYTET INWESTYCYJNY 5b. (5.2)
Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami

DZIAŁANIE 5.2
OCHRONA ZASOBÓW WODNYCH
PRIORYTET INWESTYCYJNY 6b. (6.2)
Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie

DZIAŁANIE 5.3
ROZWIJANIE SYSTEMU GOSPODARKI ODPADAMI
PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.2 (6.1)
Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie

OŚ PRIORYTETOWA 6. DZIEDZICTWO REGIONALNE
DZIAŁANIE 6.1
ROZWÓJ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO
PRIORYTET INWESTYCYJNY 6c. (6.3)
Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

DZIAŁANIE 6.2
ROZWÓJ DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO
PRIORYTET INWESTYCYJNY 6d. (6.4)
Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000" i zieloną infrastrukturę
DZIAŁANIE 6.3
ROZWOJ WEWNĘTRZNYCH POTENCJAŁÓW REGIONU
PRIORYTET INWESTYCYJNY 8b. (8.2)
Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój

OŚ PRIORYTETOWA 9. REGION SPÓJNY SPOŁECZNIE
DZIAŁANIE 9.1
AKTYWNA INTEGRACJA
PRIORYTET INWESTYCYJNY 9i.
Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie

DZIAŁANIE 9.2
USŁUGI SPOŁECZNE I ZDROWOTNE

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9iv.
Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym

DZIAŁANIE 9.3
WSPARCIE EKONOMII SPOŁECZNEJ
PRIORYTET INWESTYCYJNY 9v.
Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia

OŚ PRIORYTETOWA 11. REWITALIZACJA PRZESTRZENI REGIONALNEJ
DZIAŁANIE 11.1
REWITALIZACJA MIAST
PRIORYTET INWESTYCYJNY 9b. (9.2)
Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich
DZIAŁANIE 11.3 FUNDUSZ REWITALIZACJI I ODNOWY MAŁOPOLSKI
DZIAŁANIE 11.4 REWITALIZACJA TERENÓW POPRZEMYSŁOWYCH

OŚ PRIORYTETOWA 12. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA
DZIAŁANIE 12.1
INFRASTRUKTURA OCHRONY ZDROWIA
DZIAŁANIE 12.2
INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA

PRIORYTET INWESTYCYJNY Pl 9a. (9.1)
Wsparcie infrastruktury zdrowotnej i społecznej w celu poprawy jakości i dostępu do usług zdrowotnych i społecznych.
Z potrzeby wsparcia wdrażania procesu rewitalizacji współfinansowanego ze środków UE oraz zapewnienia właściwej realizacji Umowy Partnerstwa wynikła potrzeba opracowania ***Wytycznych w zakresie rewitalizacji obszarów zdegradowanych***.

Kontekst dla Wytycznych – ich kształtu i zakresu – stanowią:

- dotychczasowe doświadczenia realizowanych programów rewitalizacji i projektów rewitalizacyjnych oraz wyniki ewaluacji tych działań;
- fakt, że rewitalizacja w krajowych politykach publicznych nabiera na znaczeniu jako narzędzie istotne w stymulowaniu rozwoju miast (czego wyrazem jest m.in. konsultowana obecnie Krajowa Polityka Miejska oraz niniejsze założenia NPR).

Celem Wytycznych jest ujednolicenie warunków i procedur wdrażania programów operacyjnych na lata 2014-2020 w zakresie projektów realizujących cele i procesy rewitalizacji, zwanych dalej „projektami rewitalizacyjnymi".

Ujednolicenie warunków i procedur ma zapewnić, że procesy rewitalizacji finansowane w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych, jako instrumenty służące realizacji UP będą bardziej skuteczne, zintegrowane, kompleksowe i skoordynowane.

Wytyczne określają, jak należy rozumieć pojęcie rewitalizacji w odniesieniu do działań współfinansowanych ze środków EFRR, EFS, FS w perspektywie finansowej 2014-2020, wskazują

instrumenty realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz zapewniają ich spójność oraz kompleksowość.
Wytyczne wskazują warunki i sposoby zapewnienia komplementarności interwencji dla projektów rewitalizacyjnych współfinasowanych z funduszy EFRR, EFS i FS w ramach różnych celów tematycznych, priorytetów inwestycyjnych, zarówno w ramach RPO, jak i KPO.
Zalecenia zawarte w Wytycznych są spójne z rozwiązaniami w przedmiotowym zakresie zawartymi w innych wytycznych horyzontalnych wydawanych przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, w tym zwłaszcza z rozwiązaniami zawartymi w poszczególnych wytycznych horyzontalnych dotyczących realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w poszczególnych celach tematycznych.
Wytyczne są skierowane do instytucji zarządzających regionalnymi i krajowymi programami operacyjnymi, które mogą opracować szczegółowe wytyczne w zakresie realizacji projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków UE. Sformułowane w Wytycznych wymogi realizacji projektów rewitalizacyjnych są powiązane z warunkami dopuszczenia danego projektu do dofinansowania lub uzyskania preferencji w dofinansowaniu środkami UE[2].

Przedmiot Wytycznych:

Kwestie definicyjne. Wytyczne precyzują właściwe rozumienie rewitalizacji (zgodnie z definicją przedstawioną w rozdziale *Cel główny Narodowego Planu Rewitalizacji i definicja rewitalizacji*) oraz minimalne wymogi prowadzenia tego procesu (przeprowadzenie diagnozy, doboru interwencji i narzędzi rewitalizacyjnych do potrzeb i uwarunkowań danego obszaru oraz beneficjentów, ustalenia hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych, zsynchronizowanie i uzupełnianie się działań, włączenia szerokiego grona partnerów, a szczególnie lokalnych społeczności i przedsiębiorców, konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z tymi, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć).

Programy rewitalizacji. Celem wyeliminowania jednostkowych i nieskoordynowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz zagwarantowania, że rewitalizacja będzie elementem szerszej wizji rozwoju gminy, Wytyczne określają przygotowywane przez władze lokalne programy rewitalizacji jako podstawę do prowadzenia rewitalizacji oraz minimalne oczekiwania wobec ich zakresu i sposobu przygotowywania.

Programy rewitalizacji musi cechować komplementarność: przestrzenna (prowadzenie działań odnoszących się do całej przestrzeni kryzysowej), przedmiotowa (w odniesieniu do wszystkich aspektów rewitalizacji –społecznych, gospodarczych, przestrzennych etc.), procesowa (wzajemne uzupełnianie się różnych procedur i działań różnych instytucji), międzyokresowa (dla zapewnienia ciągłości wsparcia; w kontekście Wytycznych szczególnie w aspekcie działań podjętych w okresie 2007-2013) oraz źródeł finansowania (programy rewitalizacji powinny mieć różnorodne źródła finansowania przedsięwzięć).

Wszystkie elementy zakresu i sposobu przygotowania programów, które zostaną wskazane w *Wytycznych* będą przedmiotem oceny i akceptacji przez instytucje zarządzające regionalnymi programami operacyjnymi. Dopiero wówczas wynikające z nich projekty rewitalizacyjne mogą ubiegać się o wsparcie środkami europejskimi.

Preferencje dla rewitalizacji w krajowych programach operacyjnych. Dla wsparcia działań rewitalizacyjnych Wytyczne przewidują mechanizmy preferencji w krajowych programach operacyjnych w postaci dodatkowych punktów/konkursów celowanych/dofinansowania w trybie pozakonkursowym.

[2] Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Warszawa, 3 lipca 2015r.

Wdrażanie projektów rewitalizacyjnych. W procedowanej *ustawie o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020* przewidywane są ułatwienia we wdrażaniu projektów rewitalizacyjnych, poprzez **umożliwienie realizacji grup/wiązek projektów**. W ustawie zawarto regulację wskazującą, że **w celu zapewnienia spójności, większej synergii i efektywności realizowanych projektów instytucje mogą wybierać do dofinansowania i wspierać projekty zintegrowane**. Realizacja projektów zintegrowanych ma na celu zapewnienie komplementarności działań finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności. W tym względzie projektu zintegrowanego nie należy traktować jako odrębnego bytu, ale jako **metodę identyfikowania powiązań między poszczególnymi projektami i ich grupowania w ramach programów rewitalizacji**. Projekt ustawy przewiduje także inne szczególne rodzaje projektów przydatne z punktu widzenia rewitalizacji: projekt partnerski, projekt grantowy oraz projekt hybrydowy. Zapisy dotyczące stosowania projektów zintegrowanych są przedmiotem wytycznych horyzontalnych dotyczących wyboru projektów EFS.

Priorytet dla działań zintegrowanych. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne opierają się na konieczności umiejętnego uzupełniania (łączenia) projektów z Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Funduszu Spójności. Istotą koordynacji jest zabezpieczenie warunków przygotowania i realizacji projektów z trzech źródeł finansowania (zwłaszcza EFS i EFRR). Silna koordynacja i synergia projektów w ramach EFS i EFRR będzie gwarantem szans na uzyskanie korzystnych efektów dla obszarów zdegradowanych. **Mechanizmy wymuszające zintegrowane podejście (zapisy uszczegółowień, dobór kryteriów wyboru projektów, premiowanie projektów powiązanych i in.) determinują konieczność warunkowania interwencji infrastrukturalnej (EFRR) uzupełniającym dla działań społecznych czy gospodarczych (EFS).** Ten warunek jest wymagany w projektowaniu interwencji na obszarach kryzysowych poprzez programy rewitalizacji.

Na instytucjach zarządzających regionalnymi programami operacyjnymi spoczywa obowiązek pełnienia roli koordynującej w zakresie rewitalizacji. Mechanizm wsparcia dla działań samorządu województwa zapewnią **zapisy kontraktu terytorialnego o transferze środków finansowych wspomagających rewitalizację**, z drugiej strony kontrakt terytorialny jest narzędziem koordynacji działań na rzecz rewitalizacji, z uwzględnieniem możliwego wsparcia - uzgodnionych przedsięwzięć „ulokowanych" w krajowych programach operacyjnych.

Mając na uwadze zasadność promowania inwestycji realizujących cele rewitalizacji, trwają prace na rzecz wypracowania mechanizmu premiowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych poprzez współfinansowanie z budżetu państwa projektów z zakresu rewitalizacji, w szczególności tych realizowanych w ramach PI 9.2 i EFS (ewentualna możliwość współfinansowania z budżetu państwa nie będzie dotyczyć projektów z zakresu pomocy publicznej oraz projektów generujących dochód (objętych luką finansową lub stawkami ryczałtowymi). Kwestie współfinansowania z budżetu państwa zostaną uregulowane w kontrakcie terytorialnym. Należy jednak zaznaczyć, iż ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa byłoby przeznaczane tylko na cele bezpośrednio powiązane z NPR.

Priorytety inwestycyjne na rzecz rewitalizacji i indykatywne alokacje finansowe. Na podstawie Umowy Partnerstwa określono cele tematyczne oraz priorytety inwestycyjne o kluczowym oraz uzupełniającym znaczeniu dla rewitalizacji.

Tabela 14. Określenie znaczenia dla rewitalizacji poszczególnych priorytetów inwestycyjnych

Priorytety inwestycyjne	**Znaczenie dla rewitalizacji**		**Programy operacyjne (fundusze)**
	Kluczowy	Uzupełniający	
Cel Tematyczny 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP			
3.1. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości.	X		RPO, POIR, (EFRR)
3.3. Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług.		X	RPO, (EFRR)
3.4. Wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji.		X	RPO, POIR (EFRR)
Cel tematyczny 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach			
4.2. Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach.		X	POIŚ, RPO FS/EFRR)
4.3. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym.	X		POIŚ, RPO(FS/EFRR)
4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.	X		POIŚ, RPO, (FS/EFRR)
Cel tematyczny 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami			
6.3. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.	X		POIŚ, RPO
6.5. Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów poprzemysłowych (w tym terenów powojskowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza oraz propagowania działań służących zmniejszaniu hałasu.	X		POIŚ, RPO (FS/EFRR)
Cel tematyczny 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej			
7.2. Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi.		X	POIŚ, RPO, (EFRR)
7.4. Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszaniu hałasu.		X	POIŚ, RPO, (EFRR)
Cel tematyczny 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników			
8.2. Wspieranie rozwoju przyjaznego dla zatrudnienia poprzez rozwój potencjałów endogenicznych jako	X		RPO (EFRR)

elementu strategii terytorialnej dla obszarów ze specyficznymi potrzebami, łącznie z przekształceniem upadających regionów przemysłowych oraz działaniami na rzecz zwiększenia dostępności i rozwoju zasobów naturalnych i kulturowych.			
8.5. Zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników.	X		RPO (EFS)
8.6. Trwała integracja na rynku pracy ludzi młodych bez pracy, zwłaszcza tych, którzy nie uczestniczą w kształceniu lub szkoleniu (NEET).	X		RPO (EFS)
8.7. Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc Pracy	X		RPO (EFS)
8.8. Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego.		X	POWER (EFS) RPO (EFS)
Cel tematyczny 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem			
9.1. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych.	X		POIŚ, RPO
.2. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	X		RPO (EFRR)
9.4. Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności , w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym.	X		RPO (EFS)
9.8. Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych.		X	POWER, RPO (EFS)
Cel tematyczny 10 Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie			
10.1. Ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego.		X	POWER, RPO (EFS)
10.3. Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.		X	POWER, RPO (EFS)
10.3. bis. lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy		X	POWER, RPO (EFS)

z pracodawcami.			
Cel tematyczny 11 Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej			
11.3.Inwestycje w zdolności instytucjonalne i w skuteczność administracji publicznych oraz usług publicznych w celu przeprowadzenia reform, z uwzględnieniem lepszego stanowienia prawa i dobrych rządów.		X	POWER, RPO (EFS)

Monitorowanie wydatków ze środków UE na działania rewitalizacyjne. Dla ułatwienia monitorowania wydatków na cele rewitalizacyjne, Wytyczne przewidują mechanizm zbierania i agregacji informacji o efektach oraz wielkości wydatków finansowych skierowanych na obszary zdegradowane.

Działania w zakresie spraw społecznych będą ponadto regulowane wytycznymi horyzontalnymi dotyczących Europejskiego Funduszu Społecznego. Przewiduje się w nich mechanizmy ułatwiające ukierunkowanie wsparcia środkami europejskimi na problemy i dysfunkcje na obszarach zdegradowanych. Działania będą miały charakter komplementarny dla interwencji infrastrukturalnych np. w zakresie mieszkalnictwa, edukacji, zatrudnienia czy integracji społecznej.

Wśród zakresu wsparcia EFS zidentyfikowano 4 obszary o istotnym znaczeniu dla wzmocnienia społecznego i gospodarczego wymiaru rewitalizacji. Są to:

- ⇨ **działania na rzecz poprawy zatrudnienia** (priorytet inwestycyjny 8.5) obejmujące różne formy aktywizacji osób bez pracy,
- ⇨ **działania na rzecz aktywnej integracji społecznej**, a więc poprawy samodzielności i aktywności życiowej i społecznej oraz zwiększenia szans na zatrudnienie, realizowane zarówno w odniesieniu do osób indywidualnych, jak i wieloproblemowych społeczności (priorytet inwestycyjny 9.4),
- ⇨ **działania na rzecz promocji przedsiębiorczości** (priorytet inwestycyjny 8.7) oraz przedsiębiorczości społecznej (priorytet 9.8) jako ważnych instrumentów o charakterze zatrudnieniowym, związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy, w tym zwłaszcza dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym,
- ⇨ **działania na rzecz rozwoju usług społecznych ogólnego interesu** (np. usług wsparcia rodziny, usług opieki nad seniorami) w celu poprawy ich dostępności i jakości (priorytet inwestycyjny 9.7) oraz usług pozwalających na godzenie życia zawodowego i prywatnego np. usług opieki nad dziećmi do lat 3 (priorytet inwestycyjny 8.8).

Wsparcie w powyższym zakresie będzie odbywało się co do zasady na poziomie Regionalnych Programów Operacyjnych. W związku z tym niezbędne jest zastosowanie przez samorządy województw mechanizmów pozwalających na profilowanie wsparcia do grup docelowych z obszarów zdegradowanych lub na realizację tych projektów, które będą oddziaływać na obszary zdegradowane, nadając im nowe społeczno-gospodarcze funkcje.
Na poziomie krajowego programu EFS (Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój – PO WER) realizowane będą działania na rzecz aktywizacji zawodowej osób młodych do 29 roku życia (priorytet inwestycyjny 8.6) oraz wdrażania instrumentów zwrotnych na rzecz rozwoju przedsiębiorczości społecznej (priorytet inwestycyjny 9.8).
Jednocześnie PO WER będzie wspierał budowę nowoczesnego systemu planowania przestrzennego (cel tematyczny 11). W kontekście obszarów zdegradowanych na uwagę zasługuje w szczególności planowane wzmocnienie potencjału gmin do opracowywania, procedowania i przyjmowania aktów planistycznych. W tym celu stworzony zostanie system podnoszenia kwalifikacji kadr planowania

przestrzennego, którego narzędziami będą między innymi warsztaty dla gminnej administracji samorządowej, mające na celu poprawę jakości planowania miejscowego.
Równolegle będą prowadzone działania na rzecz rozwoju mechanizmów aktywnej partycypacji społecznej we wszystkich fazach planowania przestrzennego. Szersza partycypacja publiczna oznacza bowiem wystąpienie mniejszej liczby konfliktów przestrzennych, stanowi zatem działanie ułatwiające realizację zamierzeń przestrzennych i ograniczające ilość postępowań wywołanych przez niezadowolone strony.

b. Finansowanie ze środków krajowych
Zestaw krajowych środków i instrumentów przeznaczonych na realizację NPR będzie dotyczył w głównej mierze terytorialnego ukierunkowywania (na obszary zdegradowane) już istniejących instrumentów poprzez specjalne preferencje, linie, programy itd. Wprowadzone preferencje w dostępie do środków istniejących programów rządowych będą dotyczyć przedsięwzięć realizowanych na obszarach kryzysowych (lub na ich rzecz), objętych programami rewitalizacji. Obecnie trwają prace analityczne i konsultacje z wybranymi resortami i instytucjami nad identyfikacją najbardziej adekwatnych źródeł finansowania NPR. Dotyczą one różnych sfer: środowiska, efektywności energetycznej, poprawy jakości powietrza, mieszkalnictwa, polityki społecznej, włączenia społecznego, przedsiębiorczości, ochrony zabytków itd.

Najważniejsze instrumenty zidentyfikowane na obecnym etapie dotyczą:

- **Instrumentów z zakresu efektywności energetycznej, ochrony środowiska i niskoemisyjności**:

Z punktu widzenia celów rewitalizacji najbardziej istotne są te instrumenty, które dotyczą poprawy efektywności energetycznej budynków – zarówno istniejących (projekty wspierane w m.in. ramach Systemu Zielonych Inwestycji), jak i nowotworzonych obiektów (program priorytetowy NFOŚiGW Lemur - Energooszczędne Budynki Użyteczności Publicznej).

Poprawa efektywności energetycznej budynków następuje prawie zawsze jednocześnie z gruntownym remontem budynku, zatem mocno wpisuje się w cele rewitalizacji w jej aspekcie przestrzennym. Warto podkreślić, że zarówno środki krajowe jak i środki unijne dostępne w ramach POIŚ 2014-2020 będą priorytetowo traktować projekty związane z tzw. **„głęboką termomodernizacją”.**
Dodatkowo, istotne jest wsparcie na obszarach zdegradowanych poprawy efektywności **energetycznej pozostałej infrastruktury**, m.in. energooszczędnego oświetlenia ulicznego (program priorytetowy NFOŚiGW Sowa). Instrumenty ukierunkowane na poprawę jakości powietrza, w tym likwidację niskiej emisji, wsparcie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii (program priorytetowy NFOŚiGW) oraz obniżanie emisyjności z domowych i małych kotłowni. **Wsparcie tworzenia mikroinstalacji OZE** jest jednym z aktualnych priorytetów NFOŚiGW i jest finansowane przez program priorytetowy PROSUMENT (na poziomie osób fizycznych, spółdzielni mieszkaniowych, wspólnot mieszkaniowych oraz jednostek samorządu terytorialnego) oraz przygotowywany program priorytetowy BOCIAN (na poziomie przedsiębiorstw).
Należy jednocześnie mieć na uwadze, że **środki krajowe przeznaczone na finansowanie ww. działań są komplementarne do adekwatnych środków unijnych** (zwłaszcza w ramach RPO ,POIŚ) i nie powielają obszarów oraz zasad wsparcia. W związku z powyższym NFOŚiGW przygotuje w swojej ofercie niezbędne komplementarne i uzupełniające finansowanie w zależności od ostatecznego zakresu POIŚ 2014-2020 min. dla obszaru zapewnienia rekultywacji w miastach i ich strefach funkcjonalnych zmieniająca funkcje terenów zdegradowanych na cele środowiskowe.
Ponadto, każdy projekt finansowany ze środków publicznych wykazywać się powinien efektywnością kosztową przy „kupowaniu efektu ekologicznego”, zatem projekty na obszarach

zdegradowanych współfinansowane w ramach krajowych programów związanych z szeroko pojętą ochroną środowiska powinny nie tylko osiągać zakładany efekt ekologiczny w jak największym stopniu, ale przy odpowiednich nakładach inwestycyjnych. Służyć temu może **integrowanie różnych projektów (infrastrukturalnych z „miękkimi" dotyczącymi ekologicznych zachowań, zmniejszania emisyjności itd.), jak również ich skala (koncentracja na danym obszarze zdegradowanym lub jego części) oraz odpowiednia analiza możliwych wariantów.**

- **Instrumentów wsparcia mieszkalnictwa:**

Instrumentem, który może być wykorzystywany do poprawy warunków zamieszkiwania na obszarze zdegradowanym jest **Fundusz Termomodernizacji i Remontów**, którego operatorem jest Bank Gospodarstwa Krajowego. Z jego środków są dotowane (w formie spłaty części kredytu) przedsięwzięcia służące poprawie stanu technicznego istniejących budynków, z jednoczesnym zmniejszeniem zapotrzebowania na energię cieplną.

W szczególności są to przedsięwzięcia:

- termomodernizacyjne, realizowane przez właścicieli lub zarządców budynków mieszkalnych, budynków zbiorowego zamieszkania, budynków służących do wykonywania przez jednostki samorządu terytorialnego zadań publicznych, a także właścicieli lokalnych sieci ciepłowniczych lub lokalnych źródeł ciepła;
- remontowe, realizowane przez osoby fizyczne, wspólnoty mieszkaniowe z większościowym udziałem osób fizycznych, spółdzielnie mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego w należących do nich budynkach wielorodzinnych, których użytkowanie rozpoczęto przed 14 sierpnia 1961 roku;
- remontowe, realizowane przez właścicieli lub spadkobierców właścicieli budynków z lokalami kwaterunkowymi, który ponieśli straty w wyniku obowiązywania w okresie pomiędzy 12 listopada 1994 r. a 25 kwietnia 2005 r. systemu czynszu regulowanego.

W przypadku instrumentów polityki mieszkaniowej istotną rolę powinien w kolejnych latach pełnić w ww. zakresie **program wspierający gminy w budowie mieszkań komunalnych**. Daje on możliwość ubiegania się przez samorządy i organizacje społeczne o dofinansowanie części kosztów inwestycji (30-50%), w wyniku których zostaną utworzone mieszkania komunalne, lokale socjalne, mieszkania chronione, noclegownie i domy dla bezdomnych. Dofinansowane przedsięwzięcie może polegać na budowie nowych budynków, ale także na działaniach zmierzających w kierunku modernizacji istniejących zasobów, czyli remoncie, przebudowie i zmianie sposobu użytkowania budynków. Możliwy jest także w tym zakresie udział samorządu w inwestycji realizowanej przez towarzystwo budownictwa społecznego, jak również zakup budynków i lokali mieszkalnych na rynku wtórnym.
Częścią działań rewitalizacyjnych mogą być przedsięwzięcia dotyczące zmiany sposobu użytkowania obiektów niemieszkalnych (np. opuszczonych szkół, szpitali, hoteli itp.) **i przystosowanie ich do pełnienia funkcji mieszkaniowych.** Źródłem finansowania takich przedsięwzięć jest dotowany z budżetu państwa **Fundusz Dopłat.** Przewiduje się m.in. wprowadzenie zmian umożliwiających wykorzystanie środków wsparcia z Funduszu Dopłat w charakterze wkładu własnego w przypadku przedsięwzięć objętych finansowaniem w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych (termomodernizacja, rewitalizacja, wsparcie tworzenia mieszkań chronionych).
Dla celów Narodowego Planu Rewitalizacji **MIiR wspólnie z BGK przygotowują ocenę zasad i warunków finansowania** oferowanego w dwóch ww. instrumentach rządowych: **Funduszu Termomodernizacji i Remontów** oraz **Funduszu Dopłat**. Efektem tej oceny będą propozycje zmian w zasadach funkcjonowania tych programów w kierunku **wprowadzenia odrębnych zasad i/lub**

preferencji dla projektów realizowanych na terenach objętych programami rewitalizacji (np. zniesienie warunku oddania budynku do użytkowania przed 1961 r. w przypadku premii remontowej, rozszerzenie kręgu beneficjentów premii remontowej o jednostki samorządu terytorialnego, zwiększenie poziomu udzielanego wsparcia, rozszerzenie listy podmiotów, z którymi gminy będą mogły podjąć współpracę w celu wynajmu mieszkań, wydłużenie okresu, w jakim mogą być realizowane przedsięwzięcia). Wprowadzenie takich odrębnych zasad, preferujących wsparcie na obszarach zdegradowanych, będzie wymagać nowelizacji ustaw regulujących wspomniane programy rządowe (ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. *o wspieraniu termomodernizacji i remontów* i ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. *o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych*).

Dodatkowo realizowane i planowane instrumenty polityki mieszkaniowej będą uwzględniały w swojej konstrukcji aspekty związane z działaniami rewitalizacyjnymi. W ramach rozwoju opartego na współpracy z samorządem lokalnym społecznego budownictwa czynszowego zakłada się wprowadzenie nowego instrumentu finansowania w formie preferencyjnych kredytów. Przewiduje się, że określone preferencje otrzymałyby projekty związane z realizacją przedsięwzięć na obszarach rewitalizowanych. Istotne znaczenie będą także miały coraz częściej wykorzystywane przez gminy instrumenty i modele współpracy z sektorem prywatnym (formuła partnerstwa publiczno-prywatnego).
Aspekty związane z rewitalizacją uwzględnia również program **„Mieszkanie dla młodych",** w ramach którego wsparciem objęte są również osoby, które nabywają mieszkania utworzone w wyniku np. przedsięwzięć adaptacyjnych i rewitalizacyjnych. **W przypadku przyszłych modyfikacji zasad programu dokonana zostanie analiza możliwości ściślejszego jego powiązania z działaniami rewitalizacyjnymi**.
Ponadto, obok powyższych działań, wymiar rewitalizacyjny (wyrażony poprzez realizację lokalnych potrzeb i celów określonych w programach rewitalizacji) będzie mógł znaleźć odzwierciedlenie w **nowych, mających charakter komercyjny, instrumentach opracowanych przez BGK.** W mniejszym stopniu w **Funduszu Mieszkań na Wynajem** (FMnW), którego celem jest rozwój rynku najmu na zasadach komercyjnych i stworzenie warunków do zaistnienia inwestorów instytucjonalnych. W jego przypadku strategia inwestycyjna będzie skoncentrowana na lokalizacjach interesujących z punktu widzenia rynku najmu. Oznacza to, że duża część inwestycji FMnW będzie zlokalizowana, tak by wykorzystać istniejącą infrastrukturę komunikacyjną. W efekcie mogą zaistnieć sprzyjające warunki do tego, aby inwestycje FMnW mogły wpisywać się w szersze zamierzenia rewitalizacyjne. Natomiast istotniejsza jest rola **Funduszu Municypalnego**, który jest ofertą dla gmin, które potrzebują szczególnej stymulacji mieszkaniowego rynku najmu - dysponują nieruchomościami, ale nie posiadają środków na ich rewitalizację lub zabudowę. W tym przypadku BGK jako inwestor dostarczy środki niezbędne do efektywnego wykorzystania nieruchomościowych zasobów samorządów. Inwestycje Funduszu Municypalnego mają być oparte o spółki celowe utworzone przez samorządy, które wniosą do nich nieruchomości, oraz będą dokapitalizowane przez Fundusz.

- **Instrumentów z zakresu integracji i aktywizacji społecznej oraz zawodowej**:

Instrumenty polityki społecznej i rynku pracy stanowią ważną część krajowego instrumentarium NPR. Na potrzeby wykorzystania ich w programach rewitalizacji, przewiduje się profilowanie ich pod kątem uwzględniania potrzeb obszarów zdegradowanych, dopasowania terytorialnego lub wprowadzania preferencji. Dotyczy to odpowiedniego (zależnego od charakteru, celu i zasad wsparcia) kierunkowania instrumentów w zakresie:

- **Pomocy społecznej.** Wśród proponowanych działań, które można wykorzystać w programach rewitalizacji, należy wymienić działania **na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym**, wśród nich m.in.: tworzenie Centrów Integracji Społecznej, Klubów Integracji

Społecznej, Klubów Seniora czy też Centrów Usług Socjalnych; tworzenie mieszkań wspieranych i mieszkań chronionych, w których osoby przygotowywane byłyby do samodzielnego życia; tworzenie świetlic środowiskowych lub socjoterapeutycznych, w których dzieci i młodzież mogłyby zjeść ciepły posiłek, odrobić lekcje i nauczyć się efektywnego spędzania czasu wolnego, a rodzice i opiekunowie dzieci mogliby otrzymać pomoc i wsparcie w dziedzinie pełnienia prawidłowych ról i prawidłowego wychowania dzieci itd. Rozwój różnorodnych usług świadczonych przede wszystkim w najbliższym środowisku osób i rodzin wymagających wsparcia jest jednym z kluczowych elementów aktualnie prowadzonych w MPiPS prac nad zmianą przepisów ustawy o pomocy społecznej.

- **Wsparcia współpracy z sektorem pozarządowym. W ramach programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO),** który jest instrumentem programowym i finansowym zwiększającym dynamikę rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, występują **kryteria strategiczne dotyczące działań (zgodnych z programem rewitalizacji** uchwalanym przez samorząd) zmierzających do wyprowadzenia określonych obszarów ze stanu kryzysu. Ponadto, w kontekście działań na rzecz rewitalizacji obszarów zdegradowanych poprzez rozwijanie współpracy z sektorem pozarządowym, należy wymienić rekomendacje dla samorządów dotyczące **uwzględnienia w programach współpracy z trzecim sektorem (5 a ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie), potrzeb i oczekiwań społeczności lokalnej na etapie identyfikacji obszarów zdegradowanych** oraz na etapie planowania, wdrażania i monitorowania skuteczności interwencji w postaci odpowiednich projektów/działań (poprzez np. konsultacje z lokalną społecznością, partnerskie wypracowanie elementów programu rewitalizacji).

- **Zatrudnienia i instytucji rynku pracy.** Ponieważ decyzje odnośnie sposobu wydatkowania środków z Funduszu Pracy (przyznawanych zgodne z algorytmem) podejmuje starosta, po zasięgnięciu opinii powiatowej rady rynku pracy, uwzględniając sytuację i potrzeby lokalnego rynku pracy, podjęte zostaną działania dotyczące stworzenia **mechanizmów na poziomie powiatu umożliwiających podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą porozumienie się z lokalnymi samorządami co do form współpracy na lokalnym rynku pracy uwzględniając jego specyfikę, w tym np. tworzenie i realizowanie programów rewitalizacji.**

- **Ekonomii społecznej** – w przygotowywaniu i realizacji programów rewitalizacji zalecane jest rozważenie i promowanie lokowania podmiotów ekonomii społecznej i udostępniania im budynków lub pomieszczeń. Chodzi w szczególności o przedsiębiorstwa społeczne, które tworzą miejsca pracy oraz prowadzą działania na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Ponadto, w kontekście wdrażania komponentu partycypacyjnego działań rewitalizacyjnych warto wskazać, że w ramach **Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej** uwzględniono działania dedykowane: wspieraniu partycypacyjnych modeli badania potrzeb społecznych i planowania lokalnego (co daje możliwość wspierania diagnozy potrzeb na terenach rewitalizowanych), wspieraniu lokalnej samoorganizacji i aktywności obywatelskiej (partycypacja w rewitalizacji), a także wspieraniu rozwoju działań ekonomii społecznej w kluczowych sferach rozwojowych. **Rozważa się również możliwość przygotowania programu bezpośrednio dedykowanego wykorzystaniu instrumentów z zakresu ekonomii społecznej na rzecz rewitalizacji obszarów zdegradowanych, w tym wsparcia ich mieszkańców.**

Dodatkowo, uzupełniająco w działaniach rewitalizacyjnych należy zwrócić uwagę na możliwość **korzystania ze środków PFRON przez samorząd województwa na projekty budowlane, które dotyczą obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych**. Ze środków przeznaczonych na realizację wspierającego działania ustawowe *Programu wyrównywania różnic między regionami II*, którego celem jest niwelowanie dysproporcji szans osób niepełnosprawnych zamieszkujących regiony słabo rozwinięte gospodarczo i społecznie w dostępie do rehabilitacji zawodowej i społecznej, udzielona może być pomoc m.in. na: likwidację barier w zakładach opieki zdrowotnej, urzędach i placówkach edukacyjnych oraz barier transportowych, a także tworzenie spółdzielni socjalnych. Ponadto, indywidualne osoby niepełnosprawne mogą ubiegać się o dofinansowanie ze środków PFRON na likwidację barier architektonicznych, które stanowią częsty problem budownictwa na obszarach kryzysowych. Instrument taki może wspierać finansowanie działań rewitalizacyjnych poprzez włączanie środków pozostających w dyspozycji osób indywidualnych.
Poza wykorzystaniem powyższych instrumentów na rzecz działań rewitalizacyjnych, podejmowane będą działania ukierunkowane na włączenie instrumentów i programów zarządzanych lub koordynowanych przez inne resorty, w tym: **edukacji, kultury i dziedzictwa narodowego oraz sportu i turystyki.**

Ukierunkowanie środków budżetu państwa

Jak wspomniano w rozdziale dotyczącym finansowania, dodatkowe środki budżetowe na działania rewitalizacyjne będą pochodziły z budżetu państwa. Podejmowane są działania na rzecz ukierunkowania na rewitalizację środków budżetu państwa przeznaczanych na dofinansowanie inwestycji z zakresu zadań własnych JST (np. rezerwa celowa budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych JST). Należy zaznaczyć, że środki te stanowią dodatkowe źródło i mogą być uruchamiane niezależnie od środków UE - chodzi o dotacje celowe budżetu państwa przyznawane na podstawie art. 20a ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (działania z zakresu polityki rozwoju, stanowiące zadania własne JST, niefinansowane ze środków UE w ramach RPO, jeżeli trwale przyczynią się do podniesienia rozwoju oraz konkurencyjności regionu, lub pozostają w związku z działaniami realizowanymi w ramach RPO) lub na podstawie art. 20b ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (przedsięwzięcia uzgodnione w kontraktach terytorialnych lub wydatki wynikające lub związane z realizacją programów operacyjnych).

9.2 Finansowanie inwestycji w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne (PPP)

1. Istota partnerstwa publiczno-prawnego

Partnerstwo publiczno–prywatne (PPP) stanowi szczególną formę pozyskiwania środków publicznych. Istnieje szereg jego definicji, zarówno na szczeblu Unii Europejskiej jak i w poszczególnych państwach, w których się je wdraża. Ich mnogość wskazuje na elastyczność tej metody oraz możliwość dopasowania jej do konkretnych okoliczności. W bardzo szerokim ujęciu PPP oznacza długoterminową współpracę sektora publicznego i prywatnego przy realizacji usług dla społeczeństwa. Dzięki tej kooperacji możliwe jest tworzenie nowej infrastruktury, jak i modernizowanie już istniejącej oraz uzyskiwanie w ten sposób wyższego standardu świadczonych usług. Współpraca ta opiera się na założeniu, że każda ze stron umowy jest w stanie wywiązywać się ze swoich zadań sprawniej niż druga strona. W ten sposób partnerzy wzajemnie się uzupełniają, a każdy z nich czerpie z przedsięwzięcia własne korzyści – proporcjonalne do swojego wkładu. Wszystkie korzyści dla interesu publicznego, wynikające z PPP, mają źródło w wyższej efektywności działań podejmowanych z udziałem partnera prywatnego niż ma to miejsce w przypadku tych realizowanych samodzielnie przez podmiot publiczny. Na pozytywne przejawy jego stosowania

uwagę zwróciła również Komisja Europejska (KE). W swoich wytycznych dla PPP wymienia między innymi takie korzyści jak:

- realizację projektów w sytuacji ograniczonej dostępności kapitału publicznego – obarczenie sektora prywatnego odpowiedzialnością za projekt i budowę, w połączeniu z płatnościami za dostarczanie usług stanowi istotną zachętę dla sektora prywatnego;
- szybsze wdrażanie projektów oraz ograniczenie ewentualnych opóźnień spowodowanych brakiem środków publicznych;
- zmniejszanie kosztów całkowitych – w zależności od rodzaju zastosowanego modelu PPP oszczędności mogą sięgać nawet 15 – 17% w porównaniu z tradycyjnymi modelami finansowania inwestycji;
- przenoszenie ryzyka na stronę, która lepiej potrafi sobie z nim poradzić;
- lepsza jakość świadczonych usług – wynika to między innymi ze skuteczniejszej integracji usług z aktywami towarzyszącymi, oszczędnościami skali, innowacjami w wykonywaniu usług, realizacji kar i zachęt uwzględnionych w umowie partnerstwa;
- polepszenie stanu infrastruktury;
- generowanie dodatkowych przychodów – sektor prywatny może generować dochody, na przykład poprzez rozporządzanie nadwyżkami aktywów, czy też wykorzystanie innych zdolności, co ogranicza konieczność korzystania z publicznych subwencji;
- zwiększenie zarządu publicznego nad świadczonymi usługami – administracja rządowa pełni funkcje monitorowania i planowania, zamiast codziennego zarządzania usługami.

W dobie kryzysu gospodarczego partnerstwo publiczno-prywatne staje się często rozpatrywaną opcją realizacji przez podmiot publiczny jego zadań. Władza publiczna musi liczyć się bowiem z silniejszymi ograniczeniami budżetowymi. Z kolei partnerzy prywatni odczuwają większe wahania lub nawet zahamowanie popytu i maja utrudniony dostęp do źródeł finansowania. Gdy zostanie zastosowane partnerstwo podmiot publiczny zdobywa kapitał oraz zdolność efektywniejszego pełnienia swoich funkcji. Dla prywatnego inwestora PPP stanowi zabezpieczenie i pewność kontynuacji działalności.

2. Bariery wykorzystania PPP w rewitalizacji przestrzeni miejskich

PPP jako metoda finansowania projektów w ramach przestrzeni miejskiej stosowane jest na szeroką skalę w państwach Unii Europejskiej. Niejednokrotnie dotyczy ono całych miast, a częściej dzielnic, prac konserwatorskich, tworzenia i odnawiania przestrzeni publicznej. Mimo znacznych korzyści płynących z wykorzystania tej formuły, należy mieć na uwadze, iż nie stanowi ona panaceum na wszelkie problemy i niesie ze sobą ryzyko. Istnieje wiele klasyfikacji ryzyk w ramach PPP. W ustawodawstwie polskim określone one zostały na podstawie rozporządzenia ministerialnego ryzyka związane z budową – powodujące zmiany kosztów i terminów realizacji inwestycji, a w szczególności: opóźnienia zakończenia robót budowlanych, niezgodności z ustalonymi standardami, wzrost kosztów, nieścisłości w procedurze wyboru partnera prywatnego, nieadekwatne do przedsięwzięcia dokumentacje projektowe, wystąpienie wad fizycznych lub prawnych zmniejszających wartość lub użyteczność inwestycji;

- ✓ **ryzyko dostępności** – wpływające na ilość, jakość lub sposób dostarczanych usług, oprócz niemożliwości wykonania określonej w kontrakcie ilości usług, może ono dotyczyć również wzrostu ich kosztów, nieodpowiednich kwalifikacji pracowników, występowania zmian technologicznych, braku zgodności z normami bezpieczeństwa i standardami branżowymi;

- ✓ **ryzyka związane z popytem** – uzależnione od popytu na dane usługi, wywołane konkurencją, cyklicznością popytu, zmianami cen, stosowaniem przestarzałych technologii, nowymi trendami rynkowymi;
- ✓ **ryzyka związane z przygotowaniem przedsięwzięcia** – głównie związane z dostępnością informacji niezbędnych w procesie planowania, wprowadzaniem zmian do specyfikacji i sposobem przebiegu przetargu oraz ryzyko rezygnacji partnera;
- ✓ **ryzyka rynkowe związane z dostępnością nakładów na realizacje przedsięwzięcia** – powiązane z pozyskiwaniem nakładów o określonej jakości i ilości orazw określonym terminie, zmianami cen, logistyką, pojawieniem się konkurencji i fluktuacjami na rynku pracy;
- ✓ **ryzyko o charakterze politycznym;**
- ✓ **ryzyko o charakterze legislacyjnym** – możliwość zmian w przepisach prawnych mających wpływ na współpracę w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego;
- ✓ **ryzyko makroekonomiczne** – dotyczy ono takich zjawisk jak inflacja, zmiany wysokości stóp procentowych, kursów walutowych, zmiany demograficzne i tempo wzrostu gospodarczego;
- ✓ **ryzyko regulacyjne** – dotyczy ewentualnych zmian w systemach opłat, mających wpływ na koszty realizacji przedsięwzięcia i prawa poszczególnych stron;
- ✓ **ryzyka związane z przychodami z przedsięwzięcia** – dotyczą uzyskiwanych w ramach przedsięwzięcia wynagrodzeń, mechanizmów cenowych i poboru opłat;
- ✓ **ryzyko związane z wystąpieniem siły wyższej;**
- ✓ **ryzyka związane z rozstrzyganiem sporów** – dotyczą sposobu rozstrzygania sporów powstałych na tle realizacji umowy;
- ✓ **ryzyka związane ze stanem środowiska naturalnego** – gdy konieczne jest podejmowanie działań na rzecz ochrony środowiska przed rozpoczęciem budowy, a także gdy istnieje możliwość pogorszenia się jego stanu w wyniku realizacji projektu;
- ✓ **ryzyka dotyczące lokalizacji przedsięwzięcia** – wpływające na dostępność terenu, związane ze stanem prawnym nieruchomości, odkryciami archeologicznymi, istniejącą infrastrukturą lub dostępnością siły roboczej;
- ✓ **ryzyko związane z końcową wartością składników majątkowych** – odnosi się do wartości końcowej na dzień zakończenia realizacji umowy o partnerstwie; ryzyko związane z brakiem społecznej akceptacji.

3. Czynniki zwiększające możliwość realizacji projektów PPP

Ryzyko towarzyszy nie tylko projektom PPP, ale każdej działalności i może przyjmować różne formy. Im większy horyzont czasowy do zakończenia danego projektu tym jest ono wyższe. By zwiększyć szanse na powodzenie realizacji przedsięwzięcia można jednakże podejmować cały szereg różnych działań. Pomocne są także każde kolejne zdobywane doświadczenia współpracy pomiędzy partnerami

publicznymi i prywatnymi, które pozwalają lepiej radzić sobie z możliwymi zagrożeniami. W przypadku podmiotów publicznych sama ustawa o PPP nakłada na nie obowiązki związane z ograniczaniem możliwego ryzyka inwestycji. Przed podjęciem decyzji o realizacji projektu należy przeprowadzić dogłębną analizę dla określenia jego efektywności i warunków zarządzania nim. Jednym z kryteriów, które określa ustawa jest podział zadań i ryzyk związanych z przedsięwzięciem pomiędzy podmiot publiczny i partnera prywatnego.

Najczęściej po stronie podmiotu publicznego spoczywa ryzyko uzyskania pozwoleń, pozyskania gruntów i utrudnień związanych z odkryciami archeologicznymi. Partner prywatny musi liczyć się z takimi kwestiami jak: spełnienie wymogów projektu technicznego, wzrost kosztów budowy lub utrzymania infrastruktury, opóźnienia prac, ukryte wady techniczne, wzrost stóp procentowych. Część z ryzyk ponoszona jest jednocześnie przez obie strony umowy; są to: ryzyko wystąpienia siły wyższej, przekroczenia przez inflację zakładanego poziomu, protesty społeczne. Jest to typowy podział, który jednakże nie musi wystąpić we wszystkich projektach.

Przy ocenie możliwości realizacji projektów rewitalizacji w ramach partnerstwa należy również zwrócić uwagę na cechy samych miast i obszarów wiejskich, ich wielkość i zamożność. Ważne jest posiadane doświadczenie, które pozwala przygotować się na trudne momenty, lepiejzrozumieć zachowania partnera prywatnego oraz stworzyć instrumenty zabezpieczające. Polskie miasta rozwinęły tę praktykę dzięki stosowaniu takich narzędzi, jak: quasi-PPP, koncesje, spółki celowe, zamówienia publiczne, długoterminowe umowy dzierżawy gruntów. Więcej doświadczeń tego typu mają większe miasta, które jednocześnie łatwiej przyciągają inwestorów. Jednakże i wśród mniejszych miejscowości wykazać można te, które z sukcesem współpracowały z partnerami prywatnymi, na przykład Słupsk i Sopot. Z doświadczeniem w parze idzie świadomość przedstawicieli władz, co do zalet wynikających z wykorzystania PPP w rozwoju miasta i gminy, jak i komplikacji, których należy oczekiwać. W jej podnoszeniu pomagają między innymi specjalnie prowadzone dla urzędników szkolenia oraz konferencje. Dotychczasowa wymiana wiedzy w tym zakresie pozwoliła na utworzenie listy problemów związanych z funkcjonowaniem w praktyce przepisów ustawy o PPP z 2013 roku. Wykazywano trudności ze znalezieniem podmiotu mogącego przeprowadzić profesjonalną analizę ryzyka projektu, brak formularza zamówień publicznych, zamknięty katalog partnerów publicznych i prywatnych, które mogły korzystać z tej formuły oraz ograniczoną liczbę przedsięwzięć, które mogły być realizowane poprzez partnerstwo. Co do zagrożeń związanych z wykorzystaniem partnerstwa publiczno-prywatnego, których podmioty publiczne były świadome, wymieniano między innymi: długotrwałe procedury, możliwość naruszenia prawa zamówień publicznych, różnice celów sektora publicznego i prywatnego, niejasny status własności gruntów, konieczność samodzielnego radzenia sobie z problemami powstałymi po wycofaniu się partnera prywatnego, zależność sektora prywatnego od wsparcia banków i innych instytucji, brak poparcia społecznego, nierówny podział ryzyka. Jednocześnie zdawano sobie sprawę ze znaczenia funduszy sektora prywatnego w rozwoju aglomeracji, konsekwencji płynących z wyboru poszczególnych form kooperacji, konieczności tworzenia projektów atrakcyjnych komercyjnie i rozsądnego korzystania z środków publicznych. Zrozumienie prawnych aspektów partnerstwa oraz ewentualnych trudności z nim związanych jest szczególnie istotne dla powodzenia danego projektu. W planach dotyczących przestrzeni miejskich i obszarów wiejskich, szczególnie istotna jest bowiem wiedza z zakresu pozyskiwania funduszy, know-how, możliwości zachowania jak największej kontroli nad gruntami. Jej brak oraz pominięcie wcześniejszych analiz prowadzi do zaniechania programów. Jednakże, wiedza ta okaże się nieprzydatna, jeżeli podmioty publiczne oraz prywatne nie będą zainteresowane i chętne do wykorzystania formuły partnerstwa. Wśród powodów, dla których miasta i gminy mogą być zainteresowane PPP, można wymienić: lepsze zarządzanie przez podmioty prywatne, oszczędność środków publicznych, tworzenie projektów bez powiększania długu

publicznego. Istotna dla powodzenia projektu partnerstwa publiczno-prywatnego jest również efektywność administracyjna. Dobrze zorganizowany system daje lepszą pozycję do negocjacji z partnerem prywatnym oraz większe możliwości radzenia sobie z ewentualnymi utrudnieniami. Można wykorzystywać różne modele struktury administracyjnej: oddzielne wyspecjalizowane działy lub też powierzanie dodatkowych obowiązków poszczególnym urzędnikom wraz z wyznaczeniem osoby odpowiedzialnej zadany projekt. Przeszkodą dla wyodrębnienia osobnych działów PPP w instytucjach jest często zbyt mała liczba zatrudnionych urzędników. Praca grupy osób z różnych referatów może z kolei prowadzić do błędów proceduralnych lub konfliktów wewnątrz organizacji. By temu zaradzić niezbędne jest jasne określenie przepisów według których pracuje jednostka oraz roli poszczególnych podmiotów. Pomóc może również zatrudnienie doświadczonych doradców technicznych, finansowych i prawnych. Najczęściej wykorzystywani są oni głównie przez sektor prywatny, dla przeprowadzenia *duediligence*, wykonania analiz finansowych i ekonomicznych, przygotowania oferty przetargowej i wsparcia w negocjacjach . Należy również zapewnić odpowiednią ilość czasu poświęconego na wybór partnera prywatnego. Dotychczas w wielu przypadkach strona publiczna wykazywała się zbytnimi nieuzasadnionym pośpiechem. W państwach, gdzie PPP stosuje się z powodzeniem od kilkunastu lat, ocenia się, że proces ten (od nakreślenia celów, do wyboru partnera, czyli zamknięcia komercyjnego) trwa zazwyczaj od 12 do 18 miesięcy. W Polsce instytucje publiczne często zwlekają z rozpoczęciem działań, a gdy potrzeba publiczna z różnych względów staje się nagląca wyznaczają nieracjonalnie krótkie terminy na wykonanie analiz i złożenie ofert. Przeznaczenie odpowiedniej ilości czasu na weryfikację zgłoszeń potencjalnych wykonawców pozwala uniknąć sytuacji, w której kierować będziemy się wyłącznie najniższą ceną świadczonych usług. Oprócz wymienionych powyżej czynników wewnętrznych, zależących od samej jednostki, przy opracowywaniu projektu PPP ważne jest także spojrzenie na czynniki zewnętrzne. Szczególnie istotny jest stosunek lokalnej społeczności do danego przedsięwzięcia. By zapewnić opinii publicznej przejrzystość procesu PPP należy rzetelnie informować ją na każdym etapie realizacji. Prowadzona komunikacja powinna:

- ⇨ przekazywać jak najwięcej wiadomości na temat samego projektu – jego idei oraz strony formalnej;
- ⇨ wyjaśniać, dlaczego wybrano formułę PPP, a nie tradycyjny sposób, zawierać opis podejmowania decyzji o wykonaniu zadania w formie partnerstwa;
- ⇨ informować o zaletach działań wynikających z udziału partnera prywatnego i PPP;
- ⇨ rozgraniczać kwestię wyboru PPP jako modelu finansowania projektu od sposobu, w jaki będzie finansowane użytkowanie danego obiektu, by uniknąć społecznych obawo wysokie koszty dla konsumentów;
- ⇨ informować o kosztach i korzyściach społecznych podejmowanych działań, ale też o tymczasowych utrudnieniach w funkcjonowaniu danego obszaru i sfery życia gminy, miasta lub regionu, co pozwoli na zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i wzmocni kredyt zaufania społecznego dla strony publicznej;
- ⇨ pokazywać różnice między partnerstwem publiczno-prywatnym a prywatyzacją, co pozwoli zmniejszyć niepewność i zachować przejrzystość funkcjonowania strony publicznej oraz sposobów wydatkowania jej środków;
- ⇨ angażować społeczność lokalną, między innymi poprzez konsultacje odnośnie oczekiwań i obaw mieszkańców.

Ogromne znaczenie ma również odpowiednia współpraca z mediami, które okazać się mogą istotnym sojusznikiem w realizacji projektów infrastrukturalnych. Należy zadbać o stały proces informacyjny i edukacyjny dla dziennikarzy na temat przedsięwzięcia, jaki samego PPP. Dążyć do sytuacji, gdzie media poczują się ważnym partnerem w inwestycji, gdyż w „naturalny" sposób staną się rzecznikami projektu. Dlatego też powinni oni jak najczęściej otrzymywać rzetelne i aktualne informacje, podane w ciekawy sposób przez łatwo dostępnych rozmówców. Zadanie to powierzyć można specjalnie oddelegowanemu zespołowi, rzecznikowi prasowemu instytucji lub firmie zewnętrznej. Ze względu na możliwości ewentualnych nadużyć przy projekcie, media lokalne będą szczególnie zainteresowane danym przedsięwzięciem i będą szukać informacji o wszelkich uchybieniach .Wpływ na powodzenie przedsięwzięcia partnerstwa w projektach rewitalizacji ma również zjawisko korzyści skali. Działania te przyniosą zysk dopiero po przekroczeniu pewnej skali, na przykład przestrzennego zasięgu obszarów poddawanych regeneracji lub liczby ludności zamieszkujących dany teren.

Wielkość miasta determinuje więc minimalną przestrzeń, gdzie można podjąć prace. W tej sytuacji zadaniem władz miasta jest tworzenie dla potencjalnych inwestorów możliwości uzyskania korzyści w krótkoterminowym okresie. Sektor publiczny musi interweniować, by zmniejszać koszty partnera prywatnego i jednocześnie wyrównywać szanse udziału w projekcie, czegooczekują przedsiębiorcy. Sytuacja taka występuje właśnie w przypadkach współpracy podmiotów publicznych i prywatnych przy rewitalizacji. Dla przedsiębiorcy celem jest generowanie i maksymalizacja zysków, dla samorządu – ożywienie gospodarcze obszaru i ochrona obiektów zabytkowych. Należy więc określić, która ze stron weźmie na siebie, często znaczne, koszty konserwatorskie.

10. UWARUNKOWANIA BUDŻETOWE REALIZACJI ZADAŃ INWESTYCYJNYCH MIASTA GRYBÓW DO REALIZACJI W LATACH 2016-2022

Uwarunkowania budżetowe dla Gminnego Programu Rewitalizacji w zakresie realizacji zadań inwestycyjnych obejmuje poniższa tabela.

Tabela 15. Uwarunkowania budżetowe dla Gminnego Programu Rewitalizacji w zakresie realizacji zadań inwestycyjnych

OBSZAR REWITALIZACJI /KRYZYSOWY	Nr zadania	**TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA** –Projektu rewitalizacyjnego		
			Wnioskodawca	**Szacowana wartość**
Śródmieście	1	Ekologiczne Miasto **Wiązka projektów:** 1.Wymiana **tradycyjnego oświetlenia ulicznego na energooszczędne na** obszarach rewitalizowanych. 2.Niskoemisyjny transport miejski – budowa systemów Park & Ride, budowa **parkingów, budowa ścieżek rowerowych.** **3.Poprawa jakości środowiska** miejskiego- rozwój terenów zielonych w **Mieście Grybów.**	Miasto Grybów	2.000.000,00
Śródmieście	2	Rewitalizacja zabytkowego obiektu sakralnego - Synagogi przy **ul. Kilińskiego wraz z drogą dojazdową.**	**Gmina Żydowska** Miasto Grybów	10.000.000,00

Śródmieście i Śródmieście II	3	Remont, modernizacja i budowa sieci kanalizacyjnej **i wodociągowej** na **obszarze kryzysowym objętym rewitalizacją**.	**Miejskie Przedsiębiorstwo** Gospodarki Komunalnej w Grybowie Sp. z o.o. Miasto Grybów	1.300.000,00
Śródmieście i Śródmieście II	4	Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji **Wiązka projektów:** 1. Projekt I - budowa obiektu z **przeznaczeniem na działalność biblioteczną,** 2. Projekt II - modernizacja obiektu b. **Sokoła** - Miejskiego Domu Kultury w **Grybowie, połączona z renowacją przyległego** terenu parku miejskiego.	Miasto Grybów	8.000.000,00 w tym: 2.000.000,00 6.000.000,00
Śródmieście	5	Renowacja i modernizacja obiektu **użyteczności publicznej - Urzędu** Miejskiego.	Miasto Grybów	3.000.000,00
Śródmieście	6	**Budowa małej** architektury wraz z wyznaczeniem i zagospodarowaniem terenów zielonych oraz poprawa **bezpieczeństwa mieszkańców osiedli** wspólnot mieszkaniowych poprzez **modernizację dróg gminnych, chodników oraz oświetlenia ulicznego.**	Wspólnoty Mieszkaniowe **Miejskie Przedsiębiorstwo** Gospodarki Komunalnej w Grybowie Sp. z o.o. Miasto Grybów	2.000.000,00
Śródmieście II	7	Modernizacja obiektu dawnego internatu **Zespołu Szkół Zawodowych w Grybowie na potrzeby Liceum Ogólnokształcące** im. Artura Grottgera.	**Powiat Nowosądecki**	11.000.000,00
Śródmieście II	8	Wytycznie oraz zagospodarowanie **terenu pod turystyczną strefę aktywności gospodarczej na obszarze Osiedla Śródmieście II.**	Miasto Grybów Inwestorzy prywatni	2.000.000,00
Śródmieście	9	Modernizacja budynku Pawilonu **Handlowego S.H.P. SKŁADNICA przy ul.** 600-lecia w Grybowie.	**S.H.P. SKŁADNICA w** Grybowie	1.000.000,00
Śródmieście II	10	Rozbudowa grodu warownego Stara **Baśń w Grybowie**.	**Stara Baśń Krzysztof Broński** **Organizacja pozarządowa**	2.000.000,00
Śródmieście	11	**Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z drogami dojazdowymi oraz małą architekturą.**	Inwestorzy prywatni Miasto Grybów	15.000.000,00

SZACUNKOWY BUDŻET WSZYSTKICH ZADAŃ INWESTYCYJNYCH	
Miasto Grybów	33 300 000,-**zł**
Podmioty inne niż Miasto Grybów	24 000 000,-**zł**
RAZEM:	57 300 000,-**zł**

10. 1 Wykaz niezbędnych pozwoleń

Tabela 16. **Wykaz niezbędnych pozwoleń** – projekty inwestycyjne –podstawowe.

OBSZAR REWITALIZACJI /KRYZYSOWY	Nr zadania	Wymagane pozwolenia	**TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA** –Projektu rewitalizacyjnego
Śródmieście	1	W zależności od ostatecznego zakresu projektu konieczne może się okazać zatwierdzenie projektu budowlanego i zgłoszenie robót budowlanych lub uzyskanie pozwolenia na wykonanie robót budowlanych od Starosty Powiatu Nowosądeckiego zgodnie z prawem budowlanym i kodeksem postępowania administracyjnego	Ekologiczne Miasto **Wiązka projektów:** **1.Wymiana tradycyjnego oświetlenia ulicznego na energooszczędne na** obszarach rewitalizowanych. 2.Niskoemisyjny transport miejski – budowa systemów Park & Ride, budowa parkingów, **budowa ścieżek** rowerowych. **3.Poprawa jakości środowiska** miejskiego- rozwój terenów **zielonych w Mieście Grybów.**
Śródmieście	2	Wymaga zatwierdzenia projektu budowlanego i udzielenia pozwolenia na wykonanie robót budowlanych od Starosty Powiatu Nowosądeckiego zgodnie z prawem budowlanym i kodeksem postępowania administracyjnego. Wymagana zgoda Konserwatora Zabytków.	Rewitalizacja zabytkowego obiektu sakralnego - Synagogi przy ul. **Kilińskiego wraz z drogą dojazdową.**
Śródmieście i Śródmieście II	3	Wymaga zatwierdzenia projektu budowlanego i udzielenia pozwolenia na wykonanie robót budowlanych od Starosty Powiatu Nowosądeckiego zgodnie z prawem budowlanym i kodeksem postępowania administracyjnego.	Remont, modernizacja i budowa sieci kanalizacyjnej i **wodociągowej na obszarze kryzysowym objętym rewitalizacją**.
Śródmieście i Śródmieście II	4	Wymaga zatwierdzenia projektu budowlanego i udzielenia pozwolenia na wykonanie robót budowlanych od Starosty Powiatu Nowosądeckiego zgodnie z prawem budowlanym i kodeksem postępowania administracyjnego. Wymagana zgoda Konserwatora Zabytków.	Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji **Wiązka projektów:** 1. Projekt I - budowa obiektu z **przeznaczeniem na działalność biblioteczną,** 2. Projekt II - modernizacja obiektu b. **Sokoła** - Miejskiego Domu Kultury w **Grybowie, połączona z renowacją przyległego terenu** parku miejskiego.
Śródmieście	5	Wymaga zatwierdzenia projektu budowlanego i udzielenia pozwolenia na wykonanie robót budowlanych od Starosty Powiatu Nowosądeckiego zgodnie z prawem budowlanym i kodeksem postępowania administracyjnego. Wymagana zgoda Konserwatora Zabytków.	Renowacja i modernizacja obiektu **użyteczności publicznej - Urzędu** Miejskiego.

Śródmieście i Śródmieście II	6	Wymaga zatwierdzenia projektu budowlanego i udzielenia pozwolenia na wykonanie robót budowlanych od Starosty Powiatu Nowosądeckiego zgodnie z prawem budowlanym i kodeksem postępowania administracyjnego.	**Budowa małej architektury wraz z** wyznaczeniem i zagospodarowaniem terenów zielonych oraz poprawa **bezpieczeństwa mieszkańców** osiedli wspólnot mieszkaniowych **poprzez modernizację dróg** gminnych, chodników oraz **oświetlenia ulicznego.**
Śródmieście II	7	Wymaga zatwierdzenia projektu budowlanego i udzielenia pozwolenia na wykonanie robót budowlanych od Starosty Powiatu Nowosądeckiego zgodnie z prawem budowlanym i kodeksem postępowania administracyjnego.	Modernizacja obiektu dawnego **internatu Zespołu Szkół** Zawodowych w Grybowie na **potrzeby Liceum Ogólnokształcące** im. Artura Grottgera.
Śródmieście II	8	Wymaga zatwierdzenia projektu budowlanego i udzielenia pozwolenia na wykonanie robót budowlanych od Starosty Powiatu Nowosądeckiego zgodnie z prawem budowlanym i kodeksem postępowania administracyjnego.	Wytycznie oraz zagospodarowanie **terenu pod turystyczną strefę aktywności gospodarczej na obszarze Osiedla Śródmieście II.**
Śródmieście	9	W zależności od ostatecznego zakresu projektu konieczne może się okazać zatwierdzenie projektu budowlanego i zgłoszenie robót budowlanych lub uzyskanie pozwolenia na wykonanie robót budowlanych od Starosty Powiatu Nowosądeckiego zgodnie z prawem budowlanym i kodeksem postępowania administracyjnego	Modernizacja budynku Pawilonu **o S.H.P. SKŁADNICA przy ul.** 600-bowie.
Śródmieście II	10	W zależności od ostatecznego zakresu projektu konieczne może się okazać zatwierdzenie projektu budowlanego i zgłoszenie robót budowlanych lub uzyskanie pozwolenia na wykonanie robót budowlanych od Starosty Powiatu Nowosądeckiego zgodnie z prawem budowlanym i kodeksem postępowania administracyjnego	Rozbudowa grodu warownego Stara **Baśń w Grybowie**.
Śródmieście	11	W zależności od ostatecznego zakresu projektu konieczne może się okazać zatwierdzenie projektu budowlanego i zgłoszenie robót budowlanych lub uzyskanie pozwolenia na wykonanie robót budowlanych od Starosty Powiatu Nowosądeckiego zgodnie z prawem budowlanym i kodeksem postępowania administracyjnego	**Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w** Grybowie wraz z **drogami dojazdowymi oraz małą architekturą.**

W przypadku projektów nieinwestycyjnych uzyskanie pozwoleń nie jest wymagane.
Wykaz zmian w uchwałach:

Z uwagi na listę planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych władze Miasta Grybów nie muszą podejmować uchwał, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (Dz.U. z 2014 r. poz. 150 oraz z 2015 r. poz. 1322).

Realizacja projektów rewitalizacyjnych nie wymaga dokonywania zmian z Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Grybów.

W związku z koniecznością utworzenia Komitetu Rewitalizacji zasady wyznaczania składu oraz działania tego organu ustala Rada Miejska w drodze uchwały przed uchwaleniem GPR lub do 3 miesięcy od jego uchwalenia.

Wykaz niezbędnych opinii:

- Opinia Zarządu Powiatu Nowosądeckiego – w zakresie zgodności gminnego programu rewitalizacji ze strategią rozwoju powiatu.
- Opinia Zarządu Województwa Małopolskiego – w zakresie zgodności gminnego programu rewitalizacji z planem zagospodarowania przestrzennego województwa oraz zgodności ze strategią rozwoju województwa.
- Opinia Wojewody Małopolskiego – w zakresie zgodności z zadaniami rządowymi służącymi realizacji celu publicznego określonego w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami
- Opinia organów wojskowych, ochrony granic oraz bezpieczeństwa państwa – w zakresie wymagań bezpieczeństwa i obronności.
- Opinia Komendanta Miejskiego Państwowej Straży Pożarnej w Nowym Sączu – w zakresie ochrony przeciwpożarowej.
- Opinia Małopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w zakresie ochrony sanitarnej.
- Opinia gminnej komisji urbanistyczno-architektonicznej w zakresie zgodności z planem zagospodarowania przestrzennego.
- Opinia operatorów sieci uzbrojenia terenu, w tym zarządców dróg, linii oraz terenów kolejowych.
- Opinia Komitetu Rewitalizacji jeżeli zostanie powołany przed uchwaleniem gminnego programu rewitalizacji.
- Opinia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska – w zakresie form ochrony przyrody
- Opinia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – w zakresie form ochrony zabytków
- Opinia właściwego organu administracji geologicznej – w zakresie zagospodarowania terenów osuwisk
- Opinia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej – w zakresie zagospodarowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią.

Burmistrz Miasta Grybów przekazał do w/w podmiotów projekt Gminnego Programu Rewitalizacji z prośbą o wydanie opinii w zakresie wskazanym powyżej. Otrzymane opinie stanowią załącznik do niniejszego programu. Wszystkie otrzymane opinie są pozytywne.

11. SYSTEM WDRAŻANIA GPR WRAZ Z HARMONOGRAMEM

Jednym z głównych zadań Programu Rewitalizacji Miasta Grybowa jest powołanie do funkcjonowania Pełnomocnika ds. rewitalizacji odpowiedzialnego za koordynowanie i zarządzanie rewitalizacją w ramach struktur Urzędu Miejskiego w Grybowie. Pełnomocnik podejmie następujące działania:

- zorganizowanie systemu sterowania i zarządzania procesem,
- zlecenie opracowania brakujących analiz, badań, działań, projektów w tym Programu Ochrony Funkcji Mieszkalnej i Spójności Społecznej obszaru objętego rewitalizacją,
- prowadzenie akcji promocyjnej rewitalizacji,
- składanie wniosków i pozyskiwanie środków zewnętrznych oraz zapewnienie środków w budżecie miasta,
- stworzenie struktur organizacyjnych umożliwiających współpracę pomiędzy partnerami Programu Rewitalizacji,
- opracowanie systemu monitorowania Programu Rewitalizacji przez społeczność lokalną.

Dla wzmacniania współpracy podmiotów sektora publicznego, prywatnego i organizacji pozarządowych, dla osiągnięcia planowanych efektów w wyniku realizacji inwestycji wpisanych do Programu Rewitalizacji należy wprowadzić system zachęt dla interesariuszy do podejmowania działań, o których mowa w pkt 3, w tym ulg i zwolnień w opłatach adiacenckich, o których mowa w rozdziale 7a Działu III ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1774, 1777, z 2016 r. poz. 65, 1250, 1271.);

Kolejnym etapom Programu Rewitalizacji powinna towarzyszyć transparentność dla stworzenia przestrzeni wymiany informacji oraz opinii o poszczególnych działaniach i prowadzonych akcjach (w formie spotkań, publikacji w miejscowej prasie, stworzeniu platformy internetowej).

Pełnomocnik ds. rewitalizacji koordynujący Program Rewitalizacji powinien umożliwić prowadzenie:

- doradztwa dla właścicieli prywatnych i zbiorowych;
- warsztatów włączających w proces decyzyjny społeczność lokalną i fachowców różnych dziedzin;
- budowania tożsamości lokalnej z Programem Rewitalizacji.

Oddziaływanie Programu Rewitalizacji powinno spełniać nie tylko działania merytoryczne, ale również podnosić społeczne utożsamianie się z kierunkami i działaniami prowadzonymi przez Zespół koordynujący samym procesem.

Program Rewitalizacji zmienia dotychczasowe myślenie w kategoriach oni i my. Trudnym wydaje się transferowanie tego zagadnienia na myślenie w kategoriach jedności działania i określenia procesów przewidywania oddziaływania kolejnych dokonań.

Planowane zadania będące pojedynczymi elementami układać się muszą w kolejne kroki, które doprowadzić mają do polepszenia życia mieszkańców i stworzenia nowej przestrzennej wartości gminy.

Ponieważ finansowanie koncepcji obszaru operacyjnego miasta Grybowa nie pokryje wszystkich potrzeb, konieczne będzie w następnym etapie programowania rewitalizacji przygotowanie realnego programu finansowania, w tym kompleksowego pakietu finansowego z różnych puli programów pomocowych i własnych, tak aby możliwe stało się zrealizowanie zamierzonych przedsięwzięć.

Przewiduje się źródła wsparcia finansowego rewitalizacji z różnych środków – funduszy strukturalnych UE 2014-2020, PPP, budżetu miasta, regionu, pożyczek i kredytów, obligacji, a także środków własnych lokalnych partnerów, których projekty zostały ujęte w programie.

Bezwzględny priorytet w realizacji otrzymają projekty dofinansowane z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej 2014-2020, dotacji i środków zewnętrznych.

Dla skutecznego monitorowania należy:

- ⇨ Określić wskaźniki zasadnicze dla rewitalizacji gminy. Dzięki temu uzyskamy parametry początkowe, od których będzie można rozpocząć przygotowanie bazy danych pierwotnych, umożliwiających określenie wskaźników kontroli skuteczności realizacji;
- ⇨ Zarejestrować pierwotny obraz struktury funkcjonalno – przestrzennej miasta, aby zobrazować przemiany jakie zajdą w trakcie rewitalizacji. Stanowić on będzie podstawę określenia wskaźników pomiaru rozwoju rewitalizacji.

W celu efektywnego przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych na terenie miasta Grybowa, monitorowane będą wydatki, jak i efekty rzeczowe przedsięwzięć przez realizatorów projektów. Monitorowanie to winno obejmować zbieranie, raportowanie i interpretowanie danych opisujących postęp i efekty realizowanego projektu. Monitoring finansów pozwoli na zebranie informacji o finansowych aspektach realizacji programu. Ponadto przynajmniej raz w roku powinna być dokonywana kontrola społeczna będąca monitoringiem społecznym nad przebiegiem działań rewitalizacyjnych.

Promowanie Gminnego Programu Rewitalizacji dla dotarcia do szerokiego grona partnerów projektów.

W ramach promocji zostaną wykorzystane następujące sposoby przekazywania informacji;

- strona internetowa Urzędu Miejskiego w Grybowie; zawierająca informacje o GPR, ujętych w nim projektach, wkładzie Unii Europejskiej w realizowane przedsięwzięcia,
- plakaty w Urzędzie Miejskim w Grybowie,
- biuletyny i foldery o wykonywaniu konkretnych zadań,
- kontakty z lokalną prasą i telewizją,
- spotkania z potencjalnymi partnerami społeczno – gospodarczymi w projektach.

Tabela 17. Harmonogram realizacji projektów inwestycyjnych - podstawowych

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA –Projektu rewitalizacyjnego	Wnioskodawca	Szacowana **wartość**	**ŹRÓDŁO FINANSOWANIA** **(Budżet JST, Budżet państwa, środki prywatne, środki UE, inne)**	**LATA REALIZACJI**						
				2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Ekologiczne Miasto **Wiązka projektów:** **1.Wymiana tradycyjnego oświetlenia** ulicznego na **energooszczędne na** obszarach rewitalizowanych. 2.Niskoemisyjny transport miejski – budowa systemów Park & Ride, budowa **parkingów, budowa ścieżek rowerowych.** **3.Poprawa jakości środowiska** miejskiego- rozwój terenów zielonych w **Mieście Grybów.**	Miasto Grybów	2.000.000,00	Budżet JST, środki UE (EFRR)		X	X	X	X	X	X
Rewitalizacja zabytkowego obiektu sakralnego - Synagogi przy **ul. Kilińskiego wraz z drogą dojazdową.**	**Gmina Żydowska** Miasto Grybów	10.000.000,00	Środki prywatne, środki UE (EFRR), inne		X	X	X		X	X
Remont, modernizacja i budowa sieci kanalizacyjnej i **wodociągowej na obszarze kryzysowym objętym rewitalizacją**.	Miejskie **Przedsiębiorstwo** Gospodarki Komunalnej w Grybowie Sp. z o.o. Miasto Grybów	1.300.000,00	Budżet JST, środki UE (EFRR)		X	X	X	X	X	X

Utworzenie Grybowskiego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji **Wiązka projektów:** 1. Projekt I - budowa obiektu z **przeznaczeniem na działalność biblioteczną,** 2. Projekt II - modernizacja obiektu b. **Sokoła** - Miejskiego Domu Kultury w **Grybowie, połączona** z **renowacją przyległego terenu parku** miejskiego.	Miasto Grybów	8.000.000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFRR), środki prywatne	X	X	X	X	X	X	X
Renowacja i modernizacja obiektu **użyteczności publicznej - Urzędu** Miejskiego.	Miasto Grybów	3.000.000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFRR), środki prywatne	X	X	X	X	X	X	X
Budowa małej architektury wraz z wyznaczeniem i zagospodarowaniem terenów zielonych oraz poprawa **bezpieczeństwa mieszkańców osiedli** wspólnot mieszkaniowych poprzez **modernizację dróg gminnych, chodników oraz oświetlenia ulicznego.**	Wspólnoty Mieszkaniowe Miejskie **Przedsiębiorstwo** Gospodarki Komunalnej w Grybowie Sp. z o.o. Miasto Grybów	2.000.000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFRR), środki prywatne		X	X	X	X	X	X
Modernizacja obiektu dawnego internatu **Zespołu Szkół Zawodowych w** Grybowie **na potrzeby Liceum Ogólnokształcące** im. Artura Grottgera.	**Powiat Nowosądecki**	11.000.000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFRR), środki prywatne	X	X	X	X	X	X	X
Wytycznie oraz zagospodarowanie terenu **pod turystyczną strefę aktywności** gospodarczej na obszarze Osiedla **Śródmieście II.**	Miasto Grybów Inwestorzy prywatni	2.000.000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFRR), środki prywatne		X	X	X	X	X	X
Modernizacja budynku Pawilonu **Handlowego S.H.P. SKŁADNICA przy ul.** 600-lecia w Grybowie.	**S.H.P. SKŁADNICA w** Grybowie	1.000.000,00	środki UE (EFRR), środki prywatne		X	X	X	X	X	X
Rozbudowa grodu warownego Stara **Baśń w Grybowie.**	**Stara Baśń** Krzysztof **Broński** Organizacja **pozarządowa**	2.000.000,00	środki UE (EFRR), środki prywatne	X	X	X	X	X	X	X
Modernizacja obiektów położonych w obrębie Rynku w Grybowie wraz z ul.mi **dojazdowymi oraz małą architekturą.**	Inwestorzy prywatni Miasto Grybów	15.000.000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFRR), środki prywatne		X	X	X	X	X	X

Tabela 18. Harmonogram realizacji projektów nieinwestycyjnych - podstawowych

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA SPOŁECZNEGO	Organizator /realizator	Szacowana **wartość**	**ŹRÓDŁO** FINANSOWANIA **(Budżet JST, Budżet państwa, środki prywatne, środki UE,** inne)	LATA REALIZACJI						
				2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Podniesienie kompetencji kulturowych **mieszkańców Grybowa poprzez** aktywne uczestnictwo w kulturze oraz stworzenie imprezy wizerunkowej **miasta Grybowa „JESIEŃ** GRYBOWSKA".	Miejski Dom Kultury w Grybowie	300 000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFS),, środki prywatne	X	X	X	X	X	X	X
Poprawa jakości świadczonych usług publicznych poprzez uruchomienie na **bazie obiektu b. Sokoła** - Miejskiego Domu Kultury w Grybowie - Grybowskie Centrum Kultury, Czytelnictwa i Edukacji.	Miasto Grybów	300 000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFS),, środki prywatne	X	X	X	X	X	X	X
Organizacja i prowadzenie Przedszkola weekendowego dla wszystkich **chętnych dzieci z obszaru** kryzysowego.	Przedszkole Samorządowe „Pod Topolą" w Grybowie	150 000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFS),, środki prywatne		X	X	X	X	X	X
Aktywizacja społeczna i zawodowa dla osób niepracujących, bezrobotnych i chcących podjąć własną działalność gospodarczą.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Grybowie	200 000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFS),, środki prywatne		X	X	X	X	X	X
Edukacja ekologiczna w tym propagowanie stosowania zasad **efektywności energetycznej.**	Miasto Grybów	100 000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFS),, środki prywatne		X	X	X	X	X	X
Organizacja różnego rodzaju form spędzania wolnego czasu m.in. w formie zajęć pozalekcyjnych.	- Miasto Grybów, - placówki oświatowe,	120 000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFS),, środki prywatne		X	X	X	X	X	X
Prowadzenie zróżnicowanych form opieki nad dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych.	Miasto Grybów	414 000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFS),, środki prywatne		X	X	X	X	X	X
Realizacja zadań własnych samorządu przy wsparciu organizacji **pozarządowych.**	Miasto Grybów	80 000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFS),, środki prywatne		X	X	X	X	X	X
Aktywne i zdrowe starzenie się, zwiększenie dostępności do usług aktywizujących osoby starsze, dobre zdrowie. **Organizowanie stałych form właściwych dla przemysłów kultury i przemysłów** czasu wolnego.	Miasto Grybów	300 000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFS),, środki prywatne		X	X	X	X	X	X

Tabela 19. Harmonogram realizacji projektów uzupełniających

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCEGO	Organizator /realizator	Szacowana wartość	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA (Budżet JST, Budżet państwa, środki prywatne, środki UE, inne)	LATA REALIZACJI						
				2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Zdolny Uczeń- podniesienie kompetencji **kluczowych uczniów szkół** podstawowych i gimnazjalnych	Miasto Grybów	1 100 000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFS), środki prywatne		X	X	X			
Zagospodarowanie terenu przy SP nr 1 **w Mieście Grybów**.	Miasto Grybów	800 000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFS), środki prywatne			X	X	X		
Rozbudowa Przedszkola **Samorządowego „Pod Topolą" w** Grybowie	Miasto Grybów	1 500 000,00	Budżet JST, Budżet państwa, środki UE (EFS), środki prywatne			X	X	X	X	X

Można stwierdzić, iż zadania /projekty/ zapisane do realizacji w GPR w kontekście ich realizacji do roku 2022 roku:

1. Faktycznie oddziaływają na problemy grup docelowych;
2. Trwale i realnie zmieniają (uzupełniają) dotychczasową ofertę gminy, co wpłynie na wyprowadzenie obszaru rewitalizowanego ze stanu kryzysowego w szczególności poprzez nadanie mu nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie warunków do jego rozwoju;
3. Wpływają na urozmaicenie oferty regionu;
4. Wprowadzają nowe innowacje rozwiązań bądź funkcji dla obszaru rewitalizowanego.

12. ZARZĄDZANIE, MONITORING, EWALUACJA GPR MIASTA GRYBOWA

12.1 System wdrażania programu

Pierwszym etapem wdrożenia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Grybów będzie przyjęcie Programu stosowną uchwałą Rady Miejskiej. Ewentualność nowelizacji dokumentu również wiązała się będzie z przyjęciem odpowiedniej uchwały. Wszelkie dokumenty ewaluacyjne, sprawozdania z realizacji inwestycji oraz sprawozdania okresowe realizacji Programu będą adresowane do Rady Miejskiej. Ponadto zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 ze zm.) projekt niniejszego dokumentu należy skonsultować z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w celu ustalenia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji wymaga zaangażowania lokalnych partnerów z sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego. Realizacja niniejszego programu wiązać się będzie z udziałem podmiotu zarządzającego i koordynującego poszczególne działania, a także monitoring i ocenę programu. Głównym zadaniem organów Miasta Grybów w zarządzaniu Gminnym Programem Rewitalizacji jest jego ukierunkowanie, uchwalenie, kontrolowanie i ocena z punktu widzenia lokalnej strategii rozwoju. Jest to wyjątkowo istotne z uwagi na znaczenie realizacji

Programu dla sprawnej implementacji pozostałych instrumentów rozwoju gminy, a także np. dla możliwości pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych, itp.

Szczególne znaczenie odgrywać w tym względzie będzie wyodrębniona jednostka, tj. Komitet Rewitalizacji, będący forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami Miasta Grybów w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji. Pełnić będzie również funkcję opiniodawczo-doradczą burmistrza. Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji zapewniające wyłanianie przez interesariuszy ich przedstawicieli, określi w drodze uchwały Rada Miejska w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące, licząc od dnia uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji. Podjęcie przedmiotowej uchwały poprzedzone zostanie konsultacjami społecznymi. Po przyjęciu uchwały, poszczególni członkowie Komitetu Rewitalizacji niezwłocznie zostaną powołani przez Burmistrza Miasta w drodze zarządzenia. Członkiem Komitetu nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo z winy umyślnej, lub wobec której orzeczono prawomocnie środek karny utraty praw publicznych. Komitet liczyć będzie od 7 do 13 osób. W skład Komitetu wchodzić będą osoby fizyczne (mieszkańcy) zamieszkujące w Mieście Grybów, przedstawiciele podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz przedstawiciele innych podmiotów działających na obszarze miasta, będący przedstawicielami interesariuszy rewitalizacji, w tym:

1) nie więcej niż 3 przedstawicieli gminy i gminnych osób prawnych wskazanych przez Burmistrza Miasta,
2) nie więcej niż 4 radnych wskazanych przez Radę Miejską w Grybowie,
3) nie więcej niż 3 mieszkańców Miasta Grybów, nie będących członkami stowarzyszeń i nie pracujących w jednostkach organizacyjnych Miasta Grybów,
4) nie więcej niż 2 przedstawicieli organizacji pozarządowych działających na obszarze Miasta Grybów, z siedzibą na terenie Miasta Grybów,
5) nie więcej niż 1 przedstawicieli podmiotów prowadzących lub zamierzających prowadzić działalność gospodarczą na obszarze Miasta Grybów.

Przedstawiciele podmiotów wskazanych powyżej zostaną wybrani w drodze otwartej procedury naboru. Informacja o naborze na członków Komitetu ogłoszona zostanie na stronie internetowej www.grybow.pl, oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Miasta Grybów, oraz na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Miejskim w Grybowie. Do głównych zadań Komitetu należeć będzie:

- ✓ Opracowywanie i przedkładanie do Burmistrza Miasta raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji Programu.
- ✓ Monitorowanie przebiegu oraz ocena efektywności i skuteczności realizacji Programu.
- ✓ Rozpatrywanie wniosków zmian do Programu.
- ✓ Hierarchizacja gminnych projektów rewitalizacyjnych ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji.
- ✓ Przedkładanie Burmistrzowi projektów aktualizacji Programu.

Ze względu na cel i charakter Gminny Program Rewitalizacji dla Miasta Grybów ma formułę otwartą, tzn. że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawiania się nowych problemów oraz wykreowaniu nowych projektów – będzie on aktualizowany. Projekty odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym. Ich konkretni odbiorcy i zakres determinowane będą: aktualnymi warunkami sytuacji społeczno-gospodarczej miasta, potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców obszarów kryzysowych, poziomem zaangażowania podmiotów lokalnych w planowane działania, możliwościami budżetu miasta oraz dostępnością środków zewnętrznych.

Komitet Rewitalizacji jako koordynator i inicjator współpracy pomiędzy interesariuszami z obszaru poddawanego rewitalizacji odpowiedzialny będzie za zapewnienie partycypacji społecznej

w zakresie projektów rewitalizacyjnych. Pozwoli to społeczności lokalnej na aktywny udział w kształtowaniu przestrzeni wokół siebie, a także działanie na rzecz własnych interesów. Ponadto społeczność lokalna jest w stanie dostarczyć istotnych i rzetelnych informacji nt. potrzeb i problemów na obszarze, które są trudne lub wręcz niemożliwe do wychwycenia podczas przeprowadzania wstępnych analiz. Należy zatem umożliwić wymianę informacji i dyskusję o tym, jaki kształt powinna przybrać rewitalizacja. W dialogu powinno uczestniczyć jak najwięcej podmiotów zainteresowanych udziałem w Programie: organizacje pożytku publicznego, stowarzyszenia, przedsiębiorcy, spółdzielnie, mieszkańcy Miasta Grybów. Instrumentami służącymi do promowania działań rewitalizacyjnych będą m. in.:

- ✓ zebrania w poszczególnych osiedlach, zwłaszcza z mieszkańcami obszaru rewitalizowanego,
- ✓ informacje o realizowanych bądź zakończonych projektach rewitalizacyjnych przekazywane za pośrednictwem tablic ogłoszeń oraz strony internetowej Miasta Grybów,
- ✓ spotkania, warsztaty, konsultacje projektów z potencjalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi,
- ✓ informatory, ulotki, informacje w prasie,
- ✓ poczta elektroniczna,
- ✓ współpraca z kościołami i związkami wyznaniowymi.

O rozpoczęciu konsultacji społecznych oraz o formach, w jakich będą prowadzone, powiadamia się nie później niż na 7 dni przed terminem ich przeprowadzenia, w sposób zapewniający udział możliwie szerokiego grona interesariuszy, co najmniej poprzez obwieszczenie, ogłoszenie w sposób zwyczajowo przyjęty w gminie oraz ogłoszenie na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej gminy. Formami konsultacji społecznych są:

1) zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej lub formularzy zamieszczonych na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej gminy;

2) spotkania, debaty, warsztaty, spacery studyjne, ankiety, wywiady, wykorzystanie grup przedstawicielskich lub zbieranie uwag ustnych.

Konsultacje społeczne prowadzi się z wykorzystaniem co najmniej dwóch form opisanych powyżej. Termin wyznaczony na składanie uwag nie może być krótszy niż 21 dni od dnia powiadomienia o terminie konsultacji. Konsultacje społeczne prowadzi się w sposób ułatwiający zrozumienie prezentowanych treści i odniesienie się do nich, a w przypadku gdy jest to uzasadnione specyfiką konsultowanych treści, z użyciem wizualizacji oraz sporządzonych w języku niespecjalistycznym skrótów i zestawień informacji zawartych w dokumentach poddawanych konsultacjom. Niezwłocznie po zakończeniu każdej z form konsultacji społecznych opracowuje się informację podsumowującą jej przebieg, zawierającą dane o miejscu i czasie jej przeprowadzenia i omówienie jej przebiegu, wraz ze wskazaniem ewentualnych uwag.

Głównym celem działalności promocyjnej Gminnego Programu Rewitalizacji jest poinformowanie możliwie szerokiej grupy beneficjentów pośrednich (mieszkańców, turystów) o projektach rewitalizacyjnych, a także budowanie platformy współpracy dla przedsiębiorców lokalnych i regionalnych oraz organizacji pozarządowych odnośnie partnerstwa na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców i wzmocnienia potencjału Miasta Grybów. Partycypacja społeczna powinna być zatem ukierunkowana na:

- ✓ wzmacnianie potencjału społeczności lokalnej i organizacji pozarządowych poprzez skoordynowanie działań w ramach jednego, spójnego projektu akceptowanego i wspieranego przez wszystkich uczestników,
- ✓ optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji Miasta Grybów, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców,

- ✓ wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażające się zastosowaniem nowego spojrzenia na problemy związane z rozwojem lokalnym.

12.2 Ewaluacja i monitorowanie Gminnego Programu Rewitalizacji

W celu zapewnienia prawidłowości realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji konieczne jest zastosowanie systemu monitorowania postępów. Monitorowanie polegać będzie na systematycznym pozyskiwaniu i analizowaniu danych dotyczących realizacji poszczególnych projektów. Analiza danych ilościowych i jakościowych umożliwi odpowiednio wczesne wykrywania niezgodności, a także umożliwi prewencję możliwych do przewidzenia komplikacji. Zastosowane będą dwie formy monitoringu:

- Monitoring rzeczowy – polegać będzie na bieżącej inspekcji przeprowadzanych w danym czasie inwestycji, pozyskiwaniu informacji nt. postępów w ich realizacji, zapewnieniu zgodności z założeniami Gminnego Programu Rewitalizacji.
- Monitoring finansowy – umożliwi kontrolę finansowych aspektów inwestycji oraz zapewni trwałość osiągniętych rezultatów. Dodatkowym aspektem monitoringu finansowego będzie pomoc partnerom uczestniczącym w rewitalizacji w uzyskaniu informacji nt. możliwych źródeł finansowania zewnętrznego inwestycji.

Poszczególne inwestycje będą objęte jednakowym systemem ewaluacji. Odpowiedzialny za to będzie Komitet Rewitalizacji. Będzie on dokonywał ewaluacji poszczególnych projektów, a także corocznej ewaluacji realizacji założeń Gminnego Programu Rewitalizacji. W roku 2022 zostanie przeprowadzona kompleksowa ocena efektów realizacji, porównanie osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu z prognozowanymi, a także zostaną podjęte kroki w celu wyznaczenie kierunków rewitalizacji na następne lata. Komitet Rewitalizacji wykona wzór karty oceny projektów, która będzie wypełniana przez poszczególne podmioty wykonawcze po zakończeniu realizacji projektu. Umożliwi to skwantyfikowanie wskaźników produktu i rezultatu z perspektywy pojedynczej inwestycji, co z kolei umożliwi opisanie i porównanie efektów w sposób jednoznaczny i przejrzysty. Mając do dyspozycji karty projektów zrealizowanych już inwestycji, ocenić będzie można ich skuteczność, oszacować zagrożenia i szanse inwestycji o zbliżonym charakterze. Stanowić to będzie punkt odniesienia w następnych latach procesu rewitalizacji i pozwoli nadać mu pożądany kierunek oraz uniknąć błędów dotychczas popełnionych.

12.3 Ocena oddziaływania na środowisko Gminnego Programu Rewitalizacji

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 ze zm.) projekt niniejszego dokumentu został przedłożony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Krakowie w sprawie uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz określenia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko w przypadku konieczności jej opracowania.

12.4 System wprowadzania zmian w programie rewitalizacji /procedury uaktualniania

Gminny Program Rewitalizacji podlegać będzie ocenie aktualności i stopnia realizacji dokonywanej przez Burmistrza co najmniej raz na trzy lata. Przedmiotowa ocena podlega zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz ogłoszeniu na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej. W przypadku stwierdzenia, że gminny program rewitalizacji wymaga zmiany, Burmistrz występuje do Rady Miejskiej z prośbą o jego zmianę. Do wniosku załączona zostaje w/w opinia. Zmiana gminnego programu rewitalizacji następuje w trybie, w jakim on jest uchwalany, tj.:

- Przeprowadzenie konsultacji społecznych proponowanych zmian w Gminnym Programie Rewitalizacji
- Złożenie przez Burmistrza wniosku do Rady Miejskiej o zmiany w GPR z opisem zmian, i uzasadnieniem
- Podjęcie uchwały Rady Miejskiej o przystąpieniu do sporządzenia aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji
- Dokonanie aktualizacji dokumentu
- Konsultacje społeczne projektu zaktualizowanego Gminnego Programu Rewitalizacji
- Wniosek burmistrza o zaopiniowanie projektu zaktualizowanego gminnego programu rewitalizacji do organów i instytucji wymienionych w art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777).
- Zmiana GPR nie wymaga uzyskania opinii, o których mowa w art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777), ani przeprowadzenia konsultacji społecznych, jeżeli:
  - ✓ Nie dotyczy przedsięwzięć rewitalizacyjnych, o których mowa w art. 15 ust 1 pkt 5 lit a ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777)
  - ✓ Nie wymaga zmiany uchwały, o której mowa w art. 25 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777)
- Wprowadzenie zmian w aktualizacji gminnego programu rewitalizacji pochodzących z konsultacji społecznych i uzyskanych opinii
- Przedłożenie Radzie Miejskiej przez Burmistrza projektu zaktualizowanego gminnego programu rewitalizacji.

12.5 Specjalna Strefa Rewitalizacji

W ramach realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Grybów na lata 2016-2022 nie zakłada się ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, gdyż wskazane projekty do zrealizowania w ramach GPR nie wymagają wykorzystania wskazanego narzędzia.

Wykaz załączników do Gminnego Programu Rewitalizacji:

Załącznik nr 1 Diagnoza problemów społecznych Miasta Grybów
Załącznik nr 2 Mapa obszaru rewitalizacji

Spis Tabel

Tabela 1. Harmonogram działań w zakresie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji
Tabela 2. Powierzchnia i liczba mieszkańców podobszarów rewitalizacji Miasta Grybów
Tabela 3. Cele rewitalizacji Miasta Grybowa
Tabela 4. Zestawienie projektów w podziale na poszczególne podobszary rewitalizacji
Tabela 5. Karty projektów kluczowych - projekty inwestycyjne
Tabela 6. Karty projektów kluczowych - projekty nieinwestycyjne
Tabela 7. Powiązanie celi GPR oraz zadań
Tabela 8. Projekty inwestycyjne – wskaźniki produktu
Tabela 9. Projekty inwestycyjne – wskaźniki rezultatu
Tabela 10. Wskaźniki monitoringowe wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grybowa
Tabela 11. Karty projektów inwestycyjnych
Tabela 12. Karty projektów nieinwestycyjnych
Tabela 13. Karty projektów uzupełniających
Tabela 14. Określenie znaczenia dla rewitalizacji poszczególnych priorytetów inwestycyjnych
Tabela 15. Uwarunkowania budżetowe dla Gminnego Programu Rewitalizacji w zakresie realizacji zadań inwestycyjnych
Tabela 16. Wykaz niezbędnych pozwoleń – projekty inwestycyjne –podstawowe
Tabela 17. Harmonogram realizacji projektów inwestycyjnych - podstawowych
Tabela 18. Harmonogram realizacji projektów nieinwestycyjnych – podstawowych
Tabela 19. Harmonogram realizacji projektów uzupełniających

Przedmiotowy dokument powstał w ramach projektu pt. Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Grybów.
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna

Unia Europejska Fundusz Spójności

Załącznik nr 1
do Gminnego Programu Rewitalizacji
dla Miasta Grybów na lata 2016-2022

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA GRYBÓW

Grybów 2016r.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Dokument powstał w ramach projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Spis treści

1. WPROWADZENIE 4
1.1. Czym jest ta diagnoza? 4
1.2 Definicje podstawowych pojęć 4
2. DIAGNOZA ZJAWISK KRYZYSOWYCH 7
2.1 Strefa przestrzenno – funkcjonalna oraz techniczna 7
2.1.1 Położenie 8
2.1.2 Rys historyczny 8
2.1.3 Infrastruktura techniczna i budownictwo 15
2.1.4 Budynki użyteczności publicznej 21
2.1.6 Analiza zasobów rekreacyjno-turystycznych 28
2.1.7 Infrastruktura drogowa 31
2.1.8 Identyfikacja problemów w sferze przestrzenno – funkcjonalnej oraz technicznej 33
2.2 Strefa środowiskowa 34
2.2.1 Zasoby i stan środowiska naturalnego 34
2.3 Strefa gospodarcza 37
2.3.1 Liczba podmiotów gospodarczych w poszczególnych osiedlach Grybowa 37
2.3.2 Struktura i trendy głównych branż na terenie gminy/główni pracodawcy 39
2.3.3 Identyfikacja problemów w obszarze gospodarczym 41
2.4 Strefa społeczna 42
2.4.1 Struktura demograficzna 43
2.4.2 Struktura ekonomiczna ludności według wieku 46
2.4.3 Poziom i struktura bezrobocia 47
2.5 Pomoc społeczna 51
2.6 Edukacja i wychowanie przedszkolne 57
2.7 Struktura organizacji pozarządowych 59
2.8 Bezpieczeństwo Miasta 59
2.9 Identyfikacja problemów w obszarze społecznym 61
3. PODSUMOWANIE DIAGNOZY PROBLEMÓW W RAMACH POSZCZEGÓLNYCH STREF DLA MIASTA GRYBÓW- DELIMITACJA OBSZARÓW KRYZYSOWYCH 63
3.1 Analiza wskaźnikowa 63
3.2 Analiza SWOT dla poszczególnych sfer życia miasta – przestrzennej, gospodarczej i społecznej 67
3.3 Wyznaczenie obszarów problemowych 71
3.4 Pogłębiona analiza obszarów rewitalizacji 74

Spis Map **76**
Spis Tabel **76**
Spis Wykresów **78**
Spis Fotografii **78**

1. WPROWADZENIE

1.1. Czym jest ta diagnoza?

Niniejsza diagnoza jest wstępną wersją części diagnostycznej Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Grybów na lata 2016-2022. Diagnoza została przeprowadzona na podstawie danych dostępnych na dzień 30 maj 2016 r. i będzie uzupełniana w toku prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji w miarę uzyskiwania dostępu do nowych danych.
Ponieważ niniejszy dokument jest materiałem do konsultacji z interesariuszami rewitalizacji, należy zakładać, że diagnoza będzie uzupełniana także w wyniku propozycji i poprawek zgłaszanych podczas konsultacji. Aby ułatwić wnoszenie poprawek a następnie wprowadzanie ich do dokumentu, w tej jego wersji została użyta numeracja poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów, która będzie zasadniczo zachowana w dokumencie docelowym. Struktura diagnozy jest zgodna z dyspozycjami zawartymi w Ustawie z dnia 9 października 2015r. o rewitalizacji. Przedmiotowy dokument obejmuje:

a) Diagnozę zjawisk kryzysowych oraz
b) Wyznaczenie obszaru do rewitalizacji.

W kolejnych podrozdziałach rozdziału „Diagnoza zjawisk kryzysowych" analizowano zarówno czynniki i zjawiska kryzysowe, jak i lokalne potencjały, jakie mogą być wykorzystane w procesie rewitalizacji, a wreszcie – diagnozowano charakter i skalę potrzeb rewitalizacyjnych w danym aspekcie. Na tej podstawie – po analizie przestrzennego rozkładu zjawisk kryzysowych – zaproponowano granice obszaru rewitalizacji.

1.2 Definicje podstawowych pojęć

W niniejszej diagnozie pojawią się liczne terminy specjalistyczne, wymagające zdefiniowania. W ramach procesu rewitalizacji w Mieście Grybów przyjmuje się, że wymienione poniżej terminy będą używane w opisanym znaczeniu. Ponieważ część ze zdefiniowanych tu pojęć ma z kolei swoje definicje ustawowe (nie zawsze wygodne do celów planistycznych, zarządczych czy komunikacyjnych), ilekroć w samym tekście diagnozy, lub w wynikających z niej programach strategicznych i średnioterminowych używa się poniższych pojęć w ich znaczeniu ustawowym, będzie to za każdym razem wyraźnie zaznaczone. W braku takiego zaznaczenia rozumie się, że chodzi o znaczenie pojęć opisane poniżej.
Definicje pojęć:

1. **BEZDOMNOŚĆ** to kryzysowy stan egzystencji osoby nie posiadającej faktycznego miejsca zamieszkania, dotkniętej ewidentną i trwałą deprywacją potrzeby schronienia, której ta osoba nie jest w stanie zapobiec.
2. **BEZROBOCIE** polega na tym, że osoba zdolna do pracy, aktywnie poszukująca jej i faktycznie gotowa do jej podjęcia nie znajduje zatrudnienia. Bezrobocie rejestrowane natomiast, to formalny stan wpisania kogoś do rejestru prowadzonego przez Powiatowy Urząd Pracy.
3. **EWALUACJA** to zaplanowany proces badania uzyskiwanych przez poszczególne programy rezultatów (bezpośrednich, mierzalnych korzyści dla beneficjenta), oraz przeliczania tych rezultatów według przyjętego systemu wskaźników i wag, w celu oceny skuteczności realizacji całego programu rewitalizacji.
4. **INTEGRACJA SPOŁECZNA** - z punktu widzenia jednostki, proces jej włączania społecznego, przełamywania jej wykluczenia. Z punktu widzenia społeczeństwa – proces budowania spójności społecznej.

5. **KAPITAŁ SPOŁECZNY** to sieć istniejących w danej grupie społecznych relacji zaufania, lojalności i solidarności, tworząca warunki do faktycznego współdziałania jednostek we wspólnym interesie i rozwijania pomiędzy tymi jednostkami realnych kooperacji o różnych celach.
6. **MARGINALIZACJA** oznacza spadek znaczenia danej jednostki lub grupy społecznej w społeczeństwie, osłabienie jej wpływu na życie społeczne, subiektywne odbieranie jej głosu przez resztę społeczeństwa jako mało ważnego. Skutkiem marginalizacji (procesu) jest wykluczenie społeczne (stan).
7. **MONITORING** to obserwowanie jakiegoś procesu i odnotowywanie jego zmieniającego się stanu w celu uzyskania wiedzy o jego przebiegu. W odniesieniu do Gminnego Programu Rewitalizacji monitoring to bieżące gromadzenie informacji o terminowości realizacji elementów GPR i uzyskanych produktach (bezpośrednich wynikach mierzalnych np. w jednostkach fizycznych lub finansowych).
8. **NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ** - według Europejskiego Forum Niepełnosprawności osobą niepełnosprawną jest jednostka w pełni swoich praw, znajdująca się w sytuacji upośledzającej ją na skutek barier środowiskowych, ekonomicznych i społecznych, których z powodu występujących u niej uszkodzeń nie może przezwyciężyć w taki sposób, jak inni ludzie.
9. **OBSZAR ZDEGRADOWANY** - Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:
   1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
   2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
   3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
   4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.
   Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.
10. **OBSZAR REWITALIZACJI** – obszar wyznaczony w Programie Rewitalizacji obejmujący całość lub część obszaru kryzysu (obszaru zdegradowanego), cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju gminy, przygotowywana lub prowadzona jest rewitalizacja.
11. **REWITALIZACJA** to proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Programu Rewitalizacji.
12. **RÓWNOŚĆ SZANS** to realna możliwość korzystania z posiadanych praw na równi z innymi, niezablokowana przez stereotypy społeczne, obyczaje, wpojone obawy itp. Równość szans dotyczy obiektywnych możliwości samorealizacji (np. dostępu do: wykształcenia,

zatrudnienia, możliwości rozwijania talentów i bogacenia się) oraz szans subiektywnych (wyuczonych postaw i nawyków, utrwalonych przekonań, ukształtowanego społecznie poziomu wiary we własne siły itp.).

13. **SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA** w rozumieniu Rady Europy – spójność społeczna to zdolność społeczeństwa do zapewnienia dobrobytu wszystkim swoim członkom, zminimalizowania różnic i uniknięcia polaryzacji. W praktyce istotą spójności społecznej jest budowanie takich relacji społecznych, aby naturalna różnorodność wzbogacająca społeczeństwo nie przeradzała się w bolesne podziały generujące nieufność i wrogość między grupami społecznymi a nawet w segregację społeczną.
14. **UBÓSTWO** to stan doznawania przez kogoś przynajmniej jednego z dwóch problemów:
    · głęboki niedostatek – jego dochody ekwiwalentne na członka rodziny są niższe niż 60% mediany takich dochodów w danym kraju (kryterium dochodowe),
    · głęboka deprywacja materialna – brak środków na wydatki związane z realizacją podstawowych, uzasadnionych potrzeb: opłacenia bieżących rachunków za czynsz i energię, ogrzania domu, pokrycia niespodziewanych wydatków, zjedzenia przynajmniej raz na dwa dni posiłku z odpowiednią ilością białka, spędzenia tygodnia urlopu rocznie poza miejscem zamieszkania, posiadania podstawowych udogodnień technicznych standardowych dla danego społeczeństwa (kryterium wydatkowe).
15. **UZALEŻNIENIE** zgodnie z obowiązującą w Polsce Międzynarodową Klasyfikacją Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10 uzależnienie rozpoznaje się, jeśli trzy lub więcej z następujących objawów występowało łącznie przez co najmniej 1 miesiąc lub, jeżeli utrzymywało się krócej niż 1 miesiąc, to występowało w sposób powtarzający się w okresie 12 miesięcy:
    1. Silne pragnienie lub poczucie przymusu użycia
    2. Upośledzenie kontroli nad zachowaniem związanym z używaniem, tj. nad jego rozpoczynaniem, kończeniem oraz poziomem użycia,
    3. Fizjologiczne objawy stanu abstynencyjnego pojawiające się, gdy użycie jest ograniczane lub przerywane,
    4. Wzrost tolerancji tj. konieczność przyjmowania istotnie wzrastających ilości substancji, w celu osiągnięcia pożądanego efektu.
    5. Silne pochłonięcie sprawą używania przejawiające się istotną zmianą dotychczasowych zamiłowań i zainteresowań porzucanych lub ograniczanych z powodu używania,
    6. Uporczywe używanie, pomimo oczywistych dowodów występowania szkodliwych następstw, choć charakter i rozmiar szkód są już danej osobie znane.
16. **WŁĄCZENIE SPOŁECZNE** to odnosząca się do danej jednostki jej realna możliwość faktycznego uczestniczenia w relacjach społecznych – funkcjonowanie w kręgu znajomych, zawieranie przyjaźni, podejmowanie pracy, doznawanie szacunku i uznania itp. – oraz faktyczne korzystanie z tych możliwości przez jednostkę według jej własnych potrzeb.
17. **WYKLUCZENIE SPOŁECZNE** to doznawany przez jednostkę lub grupę faktyczny brak możliwości lub znaczne utrudnienie pełnienia ról społecznych dostępnych dla innych, nawiązywania normalnych relacji społecznych, korzystania z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenia zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Wykluczona społecznie jest jednostka lub grupa, która w sensie formalnym należy do danego społeczeństwa i chce uczestniczyć w jego życiu czynnie, lecz nie może z powodów będących poza jej kontrolą.

2. DIAGNOZA ZJAWISK KRYZYSOWYCH

W celu dokonania analizy obecnej sytuacji Miasta Grybów pozyskano dane z Urzędu Miejskiego, Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego, Głównego Urzędu Statystycznego jak również z ogólnodostępnych publikacji i opracowań specjalistycznych. Zgodnie z wymogami *ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji* (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777) oraz *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020* pozyskane dane pogrupowano i przedstawiono w ramach następujących stref:

- ✓ Przestrzenno – funkcjonalnej,
- ✓ Technicznej,
- ✓ Środowiskowej,
- ✓ Gospodarczej,
- ✓ Społecznej.

Jako jednostki referencyjne przyjęto w niniejszym opracowaniu poszczególne osiedla i większość analizowanych tu wskaźników odnosi się do każdego z nich. W przypadku braku możliwości pozyskania danych w podziale na poszczególne osiedla przedstawiono je w odniesieniu do całego miasta. Pozwoli to interesariuszom programu rewitalizacji na poznanie tła i różnych uwarunkowań sytuacji miasta i jego mieszkańców.

Wskaźniki użyte do delimitacji obszarów rewitalizacji zostały tak dobrane, by pokazać ewentualny problem w samym osiedlu ale również w skali miasta. Wynika to z faktu, iż poszczególne osiedla zamieszkane są przez ok 230 – 3100 osób. Skutkuje to m. in. tym, że wskaźniki obrazujące wartości w odniesieniu do liczby mieszkańców mogą sygnalizować duży problem w poszczególnych osiedlach, który w skali miasta nie jest aż tak znaczący.

W ramach każdej z analizowanych w niniejszym dokumencie stref przedstawiono dane pozwalające oszacować wartości wskaźników użytych do delimitacji obszarów zdegradowanych. Przedstawiono również inne informacje, które zdaniem pracowników Urzędu Miejskiego oraz autorów niniejszego opracowania są niezbędne, by naświetlić interesariuszom programu rewitalizacji pełen obraz miasta i sytuacji jego mieszkańców.

2.1 Strefa przestrzenno – funkcjonalna oraz techniczna

Poruszane w niniejszym rozdziale tematy pozwolą na oszacowanie następujących wskaźników:

1. Liczba budynków wybudowanych przed 1989 r. w skali miasta
2. Liczba budynków wybudowanych przed 1989 r. w skali poszczególnych osiedli
3. Liczba budynków wybudowanych po 1989 r. w skali miasta
4. Liczba budynków wybudowanych po 1989 r. w skali poszczególnych osiedli
5. Liczba obiektów użyteczności publicznej wymagających termomodernizacji
6. Liczba mieszkań niewyposażonych w wodociąg w skali miasta
7. Liczba mieszkań niewyposażonych w wodociąg w skali poszczególnych osiedli
8. Liczba mieszkań niewyposażonych w kanalizację w skali miasta
9. Liczba mieszkań niewyposażonych w kanalizację w skali poszczególnych osiedli
10. Ilość świetlic w poszczególnych osiedlach
11. Ilość/dostępność pomieszczeń publicznych przeznaczonych na działalność społeczną
12. Ilość klubów sportowych w poszczególnych osiedlach
13. Ilość bibliotek w poszczególnych osiedlach
14. Ilość boisk sportowych w poszczególnych osiedlach z podziałam na dobry /zły stan techniczny

15. Ilość publicznych placów zabaw w poszczególnych osiedlach

2.1.1 Położenie

Miasto Grybów leży w południowo-wschodniej części województwa małopolskiego. Pod względem administracyjnym, jest jedną z 17 gmin powiatu nowosądeckiego. Miasto Grybów administracyjnie graniczy z gminą Grybów, której granice otaczają niemal całe miasto oraz na niewielkim odcinku we wschodniej części z gminą Ropa wchodzącą w skład powiatu gorlickiego. [*http://xn--grybw-3ta.bankomaty.biz/informacje.html, data emisji 06.09.2016*] Grybów położony jest na pograniczu Beskidu Niskiego i Pogórza Rożnowskiego, nad rzeką Białą. Otaczające miasto Góry Grybowskie wznoszą się na wysokość powyżej 700 m n.p.m., a średnia wysokość położenia miasta wynosi 360 m n.p.m. przy maksymalnej różnicy wzniesień 260 m. Grybów ma powierzchnię 16,95 km², co stanowi 1,1% powierzchni powiatu. [http://grybow.polskiemiasta.info/geografia, data emisji 09.06.2016]

Mapa 1. Położenie Miasta Grybów w Powiecie Nowosądeckim

Źródło: https://www.google.pl, data edycji 09.06.2016

Administracyjnie miasto składa się z następujących osiedli: Osiedle Śródmieście, Osiedle Śródmieście II, Osiedle Biała Wyżna, Osiedle Sośnie i Osiedle Strzylawki.

2.1.2 Rys historyczny

Miasto Grybów założone zostało w 1340 przez króla Kazimierza Wielkiego dla kolonistów ze Śląska i Niemiec. Zasadźcą był Hanco Dives (po łacinie "Bogacz"), syn Jana Bogacza. Pierwotnie występujące nazwy Grünberg, Grevenstadt, Grynberg i Grewensztat (1395). Lokalizacja została wybrana rozważnie. Istniała tu już stosunkowo rozwinięta osada i tu krzyżowały się drogi handlowe

w stronę Rusi i Węgier. Gwarantowało to powstającemu miastu uzyskiwanie dochodów z handlu i tym samym przyspieszało jego rozwój.

Fot. 1 ***Kazimierz Wielki "Kopia XV-wiecznego dokumentu lokacyjnego" (15 maja 1340 rok)***

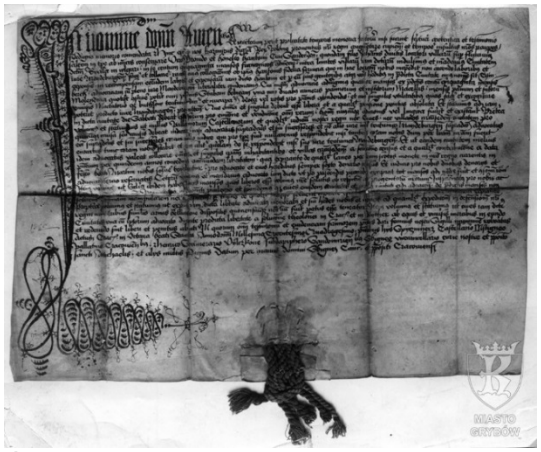

Źródło: Zasoby Urzędu Miejskiego w Grybowie

Fot. 2 Zygmunt I Stary "Targ mięsny cotygodniowy zwany wolnicą" (1546)

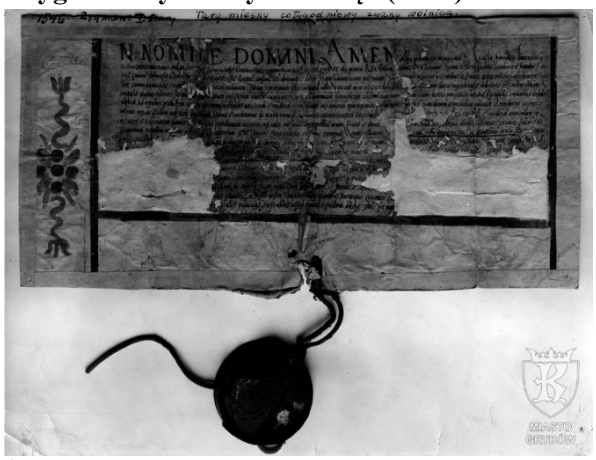

Źródło: Zasoby Urzędu Miejskiego w Grybowie

Przewidywania okazały się słuszne gdyż wkrótce zaczął rozwijać się istniejący już przed lokacją przemysł sukienniczy, a zyski z niego pozwalały zakupywać nowe i drogie urządzenia i maszyny. Wzrosła także produkcja saletry i wapna, szlakami handlowymi transportowano coraz więcej suszonych śliwek, budulca i skór, a z Węgier kupcy sprowadzali znakomite wina. Prócz korzystnego położenia w rozwoju miasta pomagały także liczne przywileje królewskie, dzięki którym Grybów miał 15 lat wolnizny, targi, „dochód z pędzenia gorzałki", prawo poboru składowego, poboru mostowego itp. Największy rozwój miasta miał miejsce w wieku XVI i na początku XVII. Istniała tu m.in. szkoła Wita Stwosza i może tutaj powstała słynna figura tzw. Madonny z Krużlowej. Również z tej szkoły pochodzą zachowane do naszych czasów posągi Mojżesza i Eliasza, które można zobaczyć w prezbiterium grybowskiego kościoła.

W wieku XVII zaczął się upadek miasta. Spustoszeń dokonywali żołnierze obcy i swoi. Zaczęły się one w 1621 roku, ale największych zniszczeń dokonali Szwedzi podczas potopu. Plądrowali oni miasto i podpalili północną stronę rynku, ratusz i kramy kupieckie, a także stary, kazimierzowski jeszcze kościół. Zniszczyli również doszczętnie zamek. Mieszkańcy zaczęli stawiać opór i wreszcie doszło do bitwy pod Czerwoną Górą. Obecnie w jej pobliżu znajduje się pole namiotowe, obok którego płynie rzeka Biała. Dla upamiętnienia bitwy mieszczanie wybudowali pamiątkową nieistniejącą dziś kapliczkę. Na jej miejscu, w murze oporowym przy ulicy Węgierskiej, można oglądać replikę znajdującego się w niej obrazu. Jego oryginał przechowywany jest w miejscowym kościele.

Po Szwedach w Grybowie znaleźli się Węgrzy. Ich pobyt to kolejne zniszczenia. W XVIII wieku Grybów opłacał się różnym oddziałom aż 65 razy. Podobnie jak inne miasta Grybów był nawiedzany przez epidemie, jak np. te w roku 1543, 1559, 1564, 1577, 1600, 1622, 1653 i w latach 1707-1709. Przytoczone tu daty z niewielkiego okresu świadczą, że morowe powietrze pojawiało się często i było realną i ciągle aktualną groźbą.

Nie oszczędziły również Grybowa pożary, które kilkakrotnie strawiły drewnianą zabudowę. Ich nasilenie przypada na lata 1653-1667, kiedy to miasto płonęło trzy razy. Niewielka zdawałoby się rzeka wielokrotnie wylewała, niszcząc drogi, pola, młyny i niżej położone domostwa.

Dla zubożałych mieszczan nie było ulgi w podatkach, których rozmaitość była zadziwiająca. Wystarczy przyjrzeć się tylko ich ilości, nawet bez wdawania się w treść: miodowe, dębne, podwody, stróża, szos, stacyjne, drzewne, obiedne, oprawne, poczesne, robotne, mensalia i dla kościoła osep (dziesięcina z ról miejskich), świętopietrze, mesze, kolęda i stołowe.

W czasie konfederacji barskiej, latem 1768 roku powstańcy spychani przez wojska rosyjskie znaleźli się kilkadziesiąt kilometrów od Grybowa. Wprawdzie miasto nie ucierpiało od działań wojennych, ale przez ponad trzy lata wspierało walczących podatkami w gotówce i naturze. Uciążliwe były także kwaterunki i przemarsze wojsk.

Dziś ciekawostką może być informacja, że w tej okolicy przebywał Kazimierz Pułaski, a turyści w lasach mogą dojrzeć resztki konfederackich szańców sypanych przez okolicznych chłopów.

Upadek miasta został przypieczętowany przez pierwszy rozbiór Polski w 1772 roku. Jednak Grybów znalazł się pod austriackim panowaniem już w 1770 roku, a dwa lata później został włączony wraz z całą Sądecczyzną do Galicji, jako części składowej Austrii. Zaborcy w ramach reformy administracyjnej znieśli istniejący już w XVI wieku powiat grybowski. Został on ponownie utworzony w 1867 roku. Stosunek austriackiej administracji do zagrabionych ziem jest znany z historii.

Pogłębiająca się z roku na rok galicyjska bieda dotknęła również miasto. Lata te zapisano w kronikach jako okres głodu i morowego powietrza. Nędza i ciemnota ujawniła się w 1846 roku rabacją chłopską. Napady na dwory miały również miejsce w okolicach Grybowa. Wiosna Ludów nie przyniosła mieszkańcom historycznych wydarzeń, ale w 1849 roku przemaszerowały tędy wojska rosyjskie, aby tłumić powstanie na Węgrzech. Po czterech miesiącach ciągnęły z powrotem. W tym również roku odwiedził Grybów cesarz Franciszek Józef I. Miasto upodobał sobie książę austriacki, Hosch i wybudował w kształcie litery H dworek w miejscu dawnego zamku. Rodzina Hoschów na wiele dziesiątków lat związała się z Grybowem, a ich pomnik-grobowiec znajduje się na cmentarzu.

W okresie powstania styczniowego i później w latach 1866 i 1867 bywał tutaj Artur Grottger. Przyjeżdżał do swojej narzeczonej, Anny Monne, która przez pewien czas tu mieszkała. Kilkutygodniowy pobyt na dworze Hoscha i wycieczki malarza po okolicy zaowocowały szeregiem dzieł. Po zwiedzeniu grobowca hr. Stadnickich namalował obraz „U grobu Kościuszki", a po zwiedzeniu kościółka św. Bernardyna – obraz „Na chórze".

Fot. 3 Grybowski rynek (koniec XIX wieku)

Źródło: Zasoby Urzędu Miejskiego w Grybowie

Fot. 4 Budowa nowego kościoła (22 września 1911 roku)

Źródło: fot. Roman Olszewski (Zasoby Urzędu Miejskiego w Grybowie)

Tu powstał ogólny widok Grybowa w obrazie „Kometa". Inne mniej znane obrazy to „Burza w Grybowie", „Pożar w Grybowie", „Grybowskie drzewa". W Grybowie znajdują się kopie tych

obrazów, a nazwisko malarza i jego związki z miastem upamiętniono nazwaniem jego imieniem tutejszego Liceum Ogólnokształcącego i jednej z ulic.

Znany jest stosunek chłopów do powstańców z 1863 roku, tak sugestywnie przedstawiony przez Żeromskiego. Mimo że walki rozgrywały się daleko w innym zaborze, w Grybowie powstało nielegalne biuro przyjmujące i ekwipujące ochotników udających się do powstania: głównie uczniów gimnazjalnych. W dniu 12 kwietnia 1863 roku okoliczni chłopi przypuścili atak na miasto. Wiedzieli, że znajdowało się w nim wielu ochotników – przyszłych powstańców. Dzięki bojowej postawie mieszczan wspartych przez żandarmów Grybów obronił się. W rok później pojawiła się w mieście kompania wojska, która miała przeciwdziałać niemal jawnej działalności patriotycznej.

Mimo braku poparcia Austrii dla rozwoju przemysłu, powstały liczne młyny, tartaki, w mieście uruchomiono fabrykę wyrobów z drewna. Kontynuowano tradycję przemysłu domowego. W okolicy zaczęto wydobywać na skalę przemysłową ropę naftową. Jej ślady były w niektórych studniach w mieście. W związku ze wzrostem hodowli powstały zakłady związane z przemysłem skórzanym i zaczął rozwijać się handel bydłem. Pomocna w tym była nowo wybudowana linia kolejowa.

Fot. 5 Jarmark w Grybowie (początek XX wieku)

Źródło: Zasoby Urzędu Miejskiego w Grybowie

Fot. 6 Szkoła ZSZ (okres międzywojenny)

Źródło: Zasoby Urzędu Miejskiego w Grybowie

Podczas I wojny światowej chłopcy z Grybowa wcieleni do austriackiej armii przemierzali wraz ze Szwejkiem wojenne szlaki. W maju 1915 roku rozegrała się wielka bitwa pod Gorlicami. Po wojnie miasto stało się ponownie stolicą powiatu, zlikwidowanego w 1932 roku. W latach 30 rynek grybowski był świadkiem burzliwych wieców chłopskich. Nasiliły się one w 1932 roku. Towarzyszyły im represje władz. Tu rozpoczął się nieudany chłopski marsz na Krynicę. Na plebani bywał Wincenty Witos.

Wrzesień 1939 roku wyglądał jak wszędzie. Drogi tarasowali uchodźcy. Wojna przetoczyła się przez miasto 6 i 7 września. Rozpoczęła się okupacja. Przy ulicy Grunwaldzkiej został założony obóz dla jeńców polskich, karny obóz pracy dla osób uchylających się od kopania umocnień i trzy areszty (przy ul. Grunwaldzkiej i w Rynku – obecne LO). Na Matelance rozstrzelano rodzinę dowódcy oddziału Batalionów Chłopskich, działającego na tych terenach. Obecnie znajduje się tam pomnik. Drugi pomnik ofiar wojny stoi w parku, trzeci na Podchełmiu.

W planach obrony niemieckiej miasto miało być twierdzą. Na szczęście szybka styczniowa ofensywa rosyjska i brak żołnierzy pokrzyżowały te plany. Jednak w czasie kilkunastodniowych walk na miasto zrzucono ok. 500 bomb i około 2000 pocisków artyleryjskich. Niemcy wysadzili most

kołowy i piękny, kamienny wiadukt (obecny pochodzi z 1949 roku). Około 2/3 miasta zostało zniszczone. Do dziś okoliczne wzgórza są opasane resztkami okopów, a na Matelance znajdują się pozostałości potężnych bunkrów, których drewniane konstrukcje zapobiegliwi mieszkańcy zużyli do swych potrzeb.

Fot. 7 Kamienny most kolejowy na rzece Białej (okres międzywojenny)

Źródło: Zasoby Urzędu Miejskiego w Grybowie

Fot. 8 Widok na grybowskie mosty (okres międzywojenny)

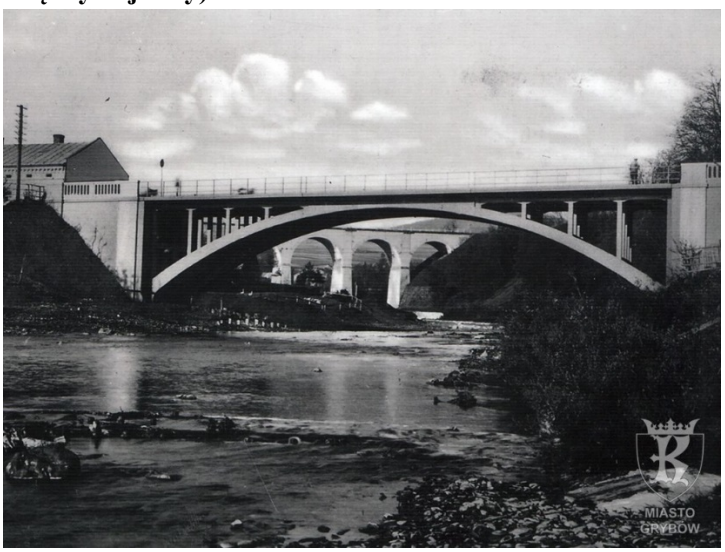

Źródło: Zasoby Urzędu Miejskiego w Grybowie

Po wojnie nadszedł czas odbudowy i rozbudowy. Odbudowano zniszczone domy i kościół, który ze względu na swą wysoką, neogotycką wieżę, stanowił dobry punkt do obserwacji, obrony i ostrzału. Nie odbudowano spalonego, modrzewiowego kościółka św. Bernardyna i tartaku. Utwardzono i wyasfaltowano drogi, wybrukowano granitową kostką grybowski, pochyły rynek.

W następnych latach powstały Zakłady Stolarki Budowlanej i Spółdzielnia Inwalidów „Karpaty". Rozbudowano Zakład Budowy Mostów i Browar. Wybudowano dwa osiedla mieszkaniowe i osiedle domów jednorodzinnych „Na Stoku". Rozwijało się również życie kulturalne. Przez 20 lat istniał Teatr Społeczny. Wystawił on 28 sztuk, nie licząc programów okolicznościowych. Działał radiowęzeł, w którego audycjach były wiadomości komunikaty, informacje o działalności miejscowych władz i programy historyczne.

W 1969 roku odbył się plener malarski i poplenerowa wystawa. Wydano również ilustrowany katalog „Grybów w oczach plastyków". Dzięki współpracy z Kołem Geodetów studentów Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej powstała mapa turystyczna okolic Grybowa. Wybudowano stadion sportowy i pole namiotowe.

Fot. 9 Ruiny kamiennego mostu kolejowego (styczeń 1945 rok)

Źródło: Zasoby Urzędu Miejskiego w Grybowie

Fot. 10 Tymczasowy most kolejowy (koniec lat 40-tych XX wieku)

Źródło: Zasoby Urzędu Miejskiego w Grybowie

W muzeum znajdują się także starodruki. Są to m. in. ewangeliarze cerkiewne, pergamin królewski z roku 1724 adresowany do rzemieślników grybowskich i podpisany własnoręcznie przez Augusta II Mocnego. Jest również pergamin- dyplom doktorski grybowianina, Wincentego Petrowicza z roku 1839, który zdobył stopień doktora medycyny w Wiedniu.

Historia miasta jest zamknięta w nielicznych zabytkowych eksponatach, które uniknęły wojennych zniszczeń. Znajdują się one w muzeum urządzonym w również zabytkowej, bo z 1699 roku, modrzewiowej plebani. Można tam m. in. zobaczyć obraz św. Zofii z córkami (ok. 1450 roku) i obraz św. Sebastiana z przełomu XV i XVI wieku. Z tego okresu pochodzi również obraz św. Rodziny. Został on zakupiony w Gdańsku przez grybowskich rzemieślników, którzy tam sprzedawali wygarbowane przez siebie skóry. Dwa trójkątne obrazy ze zwieńczenia tryptyku przedstawiają Zachariasza i Daniela (ok. 1450 roku). Zgromadzono tu również kilkanaście ikon pochodzących z okolicznych cerkwi. Niektóre z nich są bardzo cenne. Liczą po ok. 200 lat i są malowane kreskowym bizantyjskim sposobem.

Fot. 11 Widok na Rynek (początek XX wieku)

Źródło: Zasoby Urzędu Miejskiego w Grybowie

Fot. 12 Widok na Rynek (2008 rok)

Źródło: fot. Zbigniew Ceremuga

W kościele parafialnym zbudowanym w latach 1910-1914 w stylu neogotyckim, możemy zobaczyć dwa klasycystyczne ołtarze, obraz Matki Boskiej „Przedziwnej” z ok. 1700 roku

i „Ukrzyżowanie" z XVIII wieku, Pietę z przełomu XVII i XVIII wieku, obraz „Ostatnia Wieczerza" z drugiej połowy XVIII wieku i barokowy krucyfiks z XVII wieku. Na filarach wewnątrz kościoła umieszczono późnobarokowe posągi 12 apostołów. Naturalnie nie zostały tu wymienione wszystkie zabytkowe przedmioty, ale dokładnie można je obejrzeć na miejscu, tak jak najstarszy dom w mieście z roku 1616, znajdujący się przy Rynku.

Krajobraz miasta i okolicy to jeden z atutów Grybowa. Rozumiano to już w XVII wieku, bo z tego okresu pochodzi tekst reklamujący miasto: „(…) jest potok, którego zowią Świnim: w tym potoku jest glina czerwona, w tej glinie złoto jak groch, bierz, jeśli znajdziesz to miejsce". Od tego czasu złota już się wprawdzie nie znajduje, ale przyjechać do Grybowa warto. Jak przed wiekami krzyżują się tutaj trasy z Sącza, Tarnowa, Gorlic i Krynicy. Kolej od 1876 roku przewozi pasażerów i towary od Tarnowa i Jasła do Muszyny i Krynicy i dalej na Słowację.

Zachował się z 1880 roku taki zapis: „Tutaj tez wysiada się dla podwieczorku. Restauracja urządzona wytwornie, kawa, ciastka, piwo, i inne przekąski i nie tak drogo, jak w innych restauracjach kolejowych". Jadąc dalej w stronę Sącza pociąg pnie się stromo na otaczające miasto wzgórza, a za każdym zakosem widać szerszą panoramę Grybowa i okolicy. Najbliżej miasta wznosi się Kozieniec, przez który właśnie jedzie pociąg. Wzgórze jest otoczone widocznymi jeszcze dziś resztkami okopów.

Fot. 13 Widok na ul. Jakubowskiego (lata 60-te XX wieku)

Źródło: Zasoby Urzędu Miejskiego w Grybowie

Fot. 14 Widok na ul. Jakubowskiego (2008 rok)

Źródło: fot. Zbigniew Ceremuga

Po przeciwnej stronie widać Czerwoną Górę, która swą nazwę zawdzięcza barwie ziemi. Od północy zamyka miasto wspomniana wcześniej Matelanka. Drugi łańcuch gór otaczających miasto stanowią Rosochata (750 m n.p.m.), Maślana Góra (747 m n.p.m.), Chełm (779 m n.p.m.), Postawne (816 m n.p.m.) i Jaworze (882 m n.p.m.).

Grybów może stać się również tanią bazą wypadową dla urządzania wycieczek w dalsze okolice. Miejsca noclegowe wynająć można w Internacie ZSZ przy ul. Kościuszki, w Ośrodku Politechniki Warszawskiej przy ul. Chłodnej i u Pani Zofii Kosteckiej przy ul. Szkolnej.

Udając się krętą i malowniczą drogą w stronę Krynicy, wzdłuż rzeki Białej, można zwiedzić pszczelarskie królestwo ks. Ostacha w Kamiannej. W zimie można skorzystać tam z wyciągów narciarskich, w lecie – odbywać wycieczki po malowniczych lasach. Za Krynicą, której nie trzeba reklamować koło Izb można zwiedzać szaniec Pułaskiego i okopy konfederatów barskich. Jadąc w stronę Gorlic można skręcić nad niedawno utworzony zalew w Klimkówce lub minąwszy go, udać się dalej do uzdrowiska w Wysowej. W Szymbarku można podziwiać obronny dwór z XVI wieku

zawieszony nad stromym brzegiem rzeki. Obok dworu znajduje się skansen budownictwa pogórzańskiego.

Fot. 15 Rynek (lata 50-te XX wieku)

Źródło: Zasoby Urzędu Miejskiego w Grybowie

Fot. 16 Rynek (2008 rok)

Źródło: fot. Piotr Nowak

Na północ od Grybowa, w Krużlowej, można obejrzeć kościół, z którego pochodzi słynna figura Madonny. Jej oryginał jest w muzeum w Krakowie. Dalej w Mogilnie utworzono rezerwat cisów, a ze wzgórza, przy dobrej widoczności, można podziwiać panoramę Tatr. Koło Bukowca intrygują swą tajemniczością Diable Skały. Jest to skalny rezerwat, zawierający jaskinie, skałki i mineralne źródło. Po drodze do Ciężkowic można zwiedzić „dziwy natury", czyli skamieniałe miasto.

Jak więc widać, Grybów warto odwiedzić, gdyż można tu spędzić wiele miłych i spokojnych, a wartych zapamiętania chwil. [*http://www.staryportal.grybow.pl/pl/8789/0/Historia.html , data emisji 10.06.2016 r.*]

2.1.3 Infrastruktura techniczna i budownictwo

Na ternie miasta funkcjonują następujące zakłady administrujące mediami:

- Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o. w Grybowie,
- Enion S.A. Oddział w Krakowie - Zakład Energetyczny Kraków - Rejon Dystrybucji Nowy Sącz - Posterunek Energetyczny Grybów,
- Polska Spółka Gazownictwa
  Zakład Gazowniczy w Krakowie
  Rejon Dystrybucji Gazu w Krynicy Zdroju
  Placówka w Grybowie

Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o. w Grybowie

Składa się z następujących działów:

- Zakład Pogrzebowy
- Wodociągi i kanalizacja
- Zarząd Nieruchomościami Wspólnoty
- Myjnia
- Zakład Oczyszczania Miasta
- Kotłownia

Przedmiotem działania Przedsiębiorstwa jest:

- Odzysk surowców z materiałów segregowanych;
- Działalność związana z rekultywacją i pozostała działalność usługowa związana z gospodarką odpadami;
- Roboty związane z budową rurociągów przesyłowych i sieci rozdzielczej
- Roboty związane z budową pozostałych obiektów inżynierii lądowej i wodnej, gdzie indziej niesklasyfikowane;
- Przygotowani terenu pod budowę;
- Wykonywanie instalacji elektrycznych Wykonywanie instalacji wodno-kanalizacyjnych, cieplnych;
- Wykonywanie pozostałych instalacji budowlanych;
- Wykonywanie pozostałych robót budowlanych wykończeniowych;
- Pozostałe specjalistyczne roboty budowlane, gdzie indziej niesklasyfikowane;
- Wynajem i zarządzenie nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi;
- Zarządzanie nieruchomościami wykonywane na zlecenie;
- Pogrzeby i działalność pokrewna;
- Pozostałe sprzątanie;
- Pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody;
- Odprowadzanie ścieków.

W ramach działu Wodociągi i kanalizacja Spółka posiada i administruje:
1. Oczyszczalnią ścieków "Równie" w Białej Niżnej,
2. Oczyszczalnią ścieków "Przedmieście" ul. Przedmieście w Grybowie,
3. Oczyszczalnią ścieków "Nebraska" w Białej Wyżnej,
4. Ujęciem wody "Park" ul. Grunwaldzka (na terenie Parku Miejskiego)- ujęcie wody podziemnej,
5. Ujęciem wody "Równie"- ujęcie wody powierzchniowej,
6. Hydrofornia H1 ul. Spokojna, Turystyczna,
7. Pompownią wody "Na Stok" ul. Cmentarna,
8. Przepompownią ścieków ul. Rzeźnicza,
9. Przepompownią ścieków ul. Armii Krajowej,
10. Przepompownią ścieków ul. Kilińskiego,
11. Przepompownią ścieków PsA1 ul. Topolowa,
12. Przepompownią ścieków PsB1 ul. Topolowa,
13. Przepompownią ścieków PsG1 ul. Grunwaldzka,
14. Przepompownią ścieków PsK1 ul. Topolowa,
15. Przepompownią ścieków PsJ1 ul. Kościuszki,
16. Przepompownią ścieków Ps1 ul. Równie,
17. Przepompownią ścieków Ps2 ul. Grottgera,
18. Przepompownią ścieków PdH1 ul. Kościuszki,
19. Przepompownią ścieków PdJ1 ul. Kościuszki,
20. Przepompownią ścieków PdJ2 ul. Kościuszki,
21. Przepompownią ścieków PdK1 ul. Zdrojowa,
22. Przepompownią ścieków Pd1 ul. Równie.

Podstawowe zadania:
1. Pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody,
2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków,
3. Eksploatacja ujęć i oczyszczalni.

Zaopatrzenie w wodę:

Ujęcia wody:

Woda do sieci wodociągowej dostarczana jest z ujęć wody „Równie”- ujęcie dzierżawione- ujęcie wód powierzchniowych z Rzeki Biała Tarnowska i ujęcie „Park”- ujęcie wód podziemnych. Mając na uwadze strategiczne znaczenie ujęcia wody SUW „Równie” dla miasta Grybowa, należy rozważać w perspektywie jego gruntowną i kompleksową modernizację.
[*http://mpgk.grybow.ns48.pl/index.php , data emisji 10.06.2016 r.*]

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków:

Tabela 1. Urządzenia sieciowe w Mieście Grybów wg danych GUS w 2014 r.

		Jednostka miary	2014
1.	**Wodociągi**		
	długość czynnej sieci rozdzielczej	km	16,1
	długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	0
	długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie bądź administracji gminy, eksploatowanej przez jednostki gospodarki komunalnej	km	0
	przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	384
	woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam3	55
	zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	m3	9,1
	zużycie wody w gospodarstwach domowych w miastach na 1 mieszkańca	m3	9,1
	zużycie wody w gospodarstwach domowych na wsi na 1 mieszkańca	m3	0
2.	**Kanalizacja**		
	długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	22,2
	długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	0
	długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy eksploatowanej przez jednostki gospodarki komunalnej	km	0
	przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	526
	ścieki odprowadzone	dam3	136
3.	**Zużycie wody, energii elektrycznej oraz gazu w gospodarstwach domowych**		
	ogółem		
	Woda z wodociągów		
	na 1 mieszkańca	m3	9,1
	Woda dostarczona do wodociągu na terenie gminy w czasie doby w badanym roku		
	woda dostarczana do wodociągu	dam3	0,2
	woda sprzedana z wodociągu ogółem	dam3	0,2
	woda sprzedana z wodociągu gospodarstwom domowym	dam3	0,2

Źródło: http://stat.gov.pl/bdl/app/dane

Urządzania kanalizacyjne:

1. Urządzania do zbierania i odprowadzania ścieków – przewody kolektorów i sieci kanalizacyjnej,
2. Stacje zlewne,
3. Pompownie ścieków,
4. Urządzenia do oczyszczania ścieków
   - Oczyszczalnia „Równie” w Białej Niżnej
   - Oczyszczalnia „Przedmieście” w Grybowie
   - Oczyszczalnia „NEBRASKA” w Białej Wyżnej

Gospodarka odpadami:

Odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości położonych na terenie Miasta Grybowa reguluje UCHWAŁA NR XII/44/2015 Rady Miejskiej w Grybowie z dnia 1 października 2015 r. w sprawie ustalenia sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości położonych na terenie Miasta Grybowa. Zgodnie z zapisami w/w uchwały częstotliwość odbioru odpadów komunalnych od właścicieli zamieszkałych i niezamieszkałych nieruchomości:

1) zmieszane odpady komunalne oraz bioodpady stanowiące odpady komunalne:

a) w okresie od kwietnia do października w Osiedlach: Śródmieście, Śródmieście II, Strzylawki, Sośnie, Biała Wyżna nie rzadziej niz raz na dwa tygodnie, a w przypadku obiektów wielolokalowych, powyżej dziesięciu mieszkań, sukcesywnie każdorazowo po napełnieniu się pojemnika, nie rzadziej jednak niz raz na tydzień. W pozostałych miesiącach roku nie rzadziej niż raz na miesiąc;

2) segregowane odpady komunalne tj. tworzywa sztuczne, szkło, papier i tektura, metale, opakowania wielomateriałowe, - nie rzadziej niż raz na miesiąc a w wypadku obiektów wielolokalowych, powyżej dziesięciu mieszkań, sukcesywnie każdorazowo po napełnieniu się pojemnika;

3) odpady wielkogabarytowe, zużyte opony, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, przeterminowane lekarstwa i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory – nie rzadziej niż raz na sześć miesięcy,

4) komunalne odpady budowlane i rozbiórkowe powstające w gospodarstwach domowych – na indywidualnie zgłoszenie:

a) w ilości 0,5 m^3 z terenu danej nieruchomości w zabudowie jednorodzinnej rocznie,

b) w ilości 1,5 m^3 z terenu danej nieruchomości w zabudowie wielorodzinnej rocznie,

5) pozostałe ilości komunalnych odpadów budowlanych i rozbiórkowych powstające w gospodarstwach domowych z zastrzeżeniem ust. 4 właściciele nieruchomości mogą oddać odpłatnie na zasadach określonych w odrębnej uchwale, przedsiębiorcy odbierającemu odpady wybranemu przez miasto.

Właściciele nieruchomości mogą oddawać odpady zbierane selektywnie osobiście, do stacjonarnego punktu selektywnego zbierania odpadów znajdującego się w Miejskim Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej - Spółka z o. o. w Grybowie - Grybów, ul. Ogrodowa 4.

Zaopatrzenie w energię elektryczną:

W zakresie zaopatrzenia w sieć energetyczną miasto obsługiwane jest przez Enion S.A. Oddział w Krakowie - Zakład Energetyczny Kraków - Rejon Dystrybucji Nowy Sącz - Posterunek Energetyczny Grybów. Istniejące zasoby nie ograniczą dostępu do energii w układzie trój fazowym. Sieć energetyczna jest dobrze rozwinięta i stanowi jednolity system. Aktualnie zasilanie prowadzone jest z dwóch głównych stacji transformatorowych i zabezpiecza potrzeby zarówno indywidualne jak i zbiorowe mieszkańców.

Zaopatrzenie w gaz:

Miasto zaopatrywane jest w gaz przez Karpacką Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział - Zakład Gazowniczy Jasło - Punkt Dystrybucji Gazu Grybów z dwóch gazociągów wysokoprężnych Wygoda–Grybów i Gorlice–Grybów–Nowy Sącz o średnicy 200-300 mm i ciśnieniu 6,3 MPa. Z sieci gazowej korzysta około 80 % mieszkańców. Występują jednak rejony, do których nie została doprowadzona z uwagi na konfigurację terenu. Dotyczy to najmniejszego osiedla Strzylawki. Tu około 220 mieszkańców nie ma możliwości korzystania z paliwa gazowego.

Oprócz wyżej wymienionego osiedla również w ciągu ul. Przedmieście i Topolowej brak jest możliwości technicznych, ze względu na zbyt niskie średnice sieci, na podłączenie nowych odbiorców.

Ciepłownictwo:

Spośród 16 budynków wielomieszkaniowych, 3 bloki wyposażone są we własne kotłownie gazowe, a 7 podłączonych jest do centralnej kotłowni osiedlowej. Kotłownia osiedlowa, która posiada moc 2015 kW jest opalana paliwem dwuskładnikowym: gazem ziemnym i olejem opałowym. Posiada ona rezerwę mocy wynoszącą około 35%. Umożliwia to wykonanie przyłączy obiektów najbliżej usytuowanych. Dziewięćdziesiąt procent budynków jednorodzinnych ogrzewane jest w sposób tradycyjny za pomocą paliwa stałego, węgla i drzewa. Korzystanie z innych źródeł ciepła, przekracza możliwości finansowe właścicieli mieszkań z uwagi na wysoką cenę 1 m³ gazu. [*dane: Urząd Miejski w Grybowie*]

Z danych Urzędu Miejskiego w Grybowie według stanu na dzień 31.12.2014 ogólna liczba budynków wynosiła 1391, z czego 48% zostało wybudowanych przez 1989 r.. Najwięcej budynków ogółem jest w Osiedlu Śródmieście i tutaj też jest największy odsetek budynków sprzed 1989 r. w skali miasta.

Tabela 2. Liczba budynków wg kategorii: wybudowanych przed 1989r. oraz od 1990r. w poszczególnych osiedlach w Mieście Grybów (stan w dniu 31.XII.2014r.)

Osiedle	Przed 1989	w skali osiedla	w skali miasta	Po 1989	w skali osiedla	w skali miasta	Ogółem	Ogółem [%]
Biała Wyżna	130	33,8%	19,5%	255	66,2%	35,3%	385	27,7%
Sośnie	53	48,2%	7,9%	57	51,8%	7,9%	110	7,9%
Strzylawki	26	38,8%	3,9%	41	61,2%	5,7%	67	4,8%
Śródmieście	379	61,0%	56,7%	242	39,0%	33,5%	621	44,6%
Śródmieście II	80	38,5%	12,0%	128	61,5%	17,7%	208	15,0%
Razem Miasto	668	48,0%	100,0%	723	52,0%	100,0%	1391	100,0%

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

Wykres 1. Liczba budynków wg kategorii: wybudowanych przed 1989r. oraz od 1990r. w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów (stan w dniu 31.XII.2014r.)

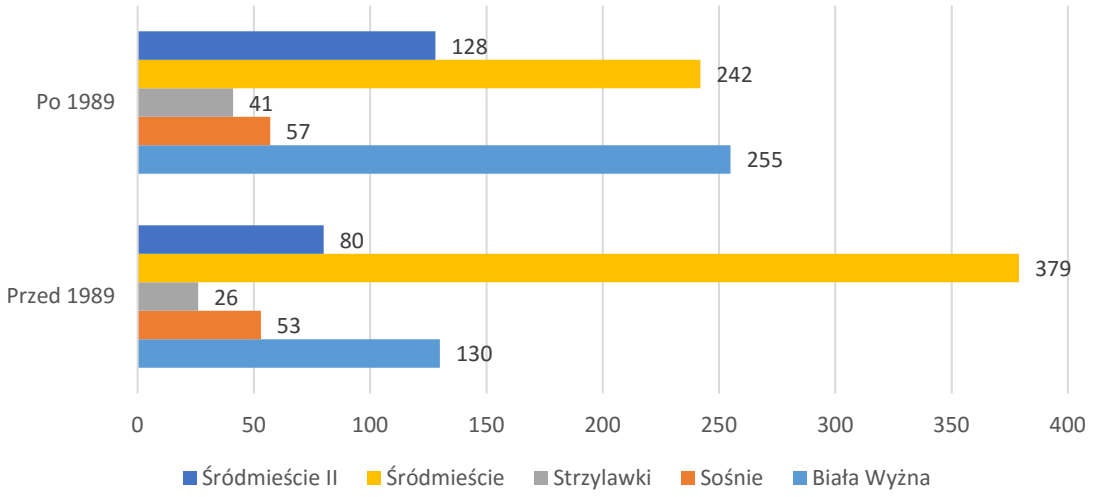

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

W 1391 budynkach w 2014 roku było 1820 mieszkań, z czego 57,7% zlokalizowanych było na osiedlu Śródmieście. Tutaj też zlokalizowane są budynki wielorodzinne. Przy średniej dla miasta liczbie osób zamieszkujących w 1 mieszkaniu na poziomie 3,38 na osiedlu Sośnie wskaźnik ten wynosił aż 5,62 a na osiedlu Śródmieście II 4,54.

Tabela 3. Średnia liczba osób zamieszkujących w mieszkaniu, w poszczególnych osiedlach Miasta Grybowa w 2014 roku

Wyszczególnienie	Biała Wyżna	Sośnie	Strzylawki	Śródmieście	Śródmieście II	Razem Miasto
Liczba mieszkań	385	110	67	1050	208	1.820
Średnia osób w mieszkaniu	4,11	5,62	3,52	2,84	4,54	3,38

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

W skali miasta w 2014 roku 67,9% budynków nie było wyposażonych w instalację wodociągową, 53,5% nie miało kanalizacji, 1,2% nie posiadało łazienki a 1,1% ubikacji. 100% budynków na osiedlach Sośnie i Strzylawki pozostawało bez wodociągu i kanalizacji natomiast bez wodociągu były wszystkie budynki na osiedlu Biała Wyżna.

Tabela 4. Liczba budynków wg kategorii: niewyposażonych w wodociąg, niewyposażonych w kanalizację w poszczególnych osiedlach Miasta Grybowa (stan w dniu 31.XII.2014r.)

	Liczba budynków ogółem	Bez wodociągu	% w osiedlu	Udział w mieście	Bez kanalizacji	% w osiedlu	Udział w mieście	Bez łazienki	% w osiedlu	Udział w mieście	Bez ubikacji	% w osiedlu	**Udział w mieście**
Biała Wyżna	385	385	100,0 %	40,7 %	335	87,0 %	45,0 %	10	2,6%	58,8 %	8	2,1%	53,3%
Sośnie	110	110	100,0 %	11,6 %	110	100,0 %	14,8 %	1	0,9%	5,9%	1	0,9%	6,7%
Strzylawki	67	67	100,0 %	7,1%	67	100,0 %	9,0%	2	3,0%	11,8 %	2	3,0%	13,3%
Śródmieście	621	248	39,9 %	26,2 %	144	23,2 %	19,4 %	3	0,5%	17,6 %	3	0,5%	20,0%
Śródmieście II	208	135	64,9 %	14,3 %	83	39,9 %	11,2 %	1	0,5%	5,9%	1	0,5%	6,7%
Razem Miasto	1391	945	67,9 %	100,0 %	744	53,5 %	100,0 %	17	1,2%	100,0 %	15	1,1%	100,0%

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

Ilościowo najwięcej budynków niepodłączonych do sieci wodociągowej jest na osiedlach: Biała Wyżna, Śródmieście i Śródmieście II, a bez podłączenia do sieci kanalizacyjnej jest najwięcej również na Białej Wyżnej, w Śródmieściu i na osiedlu Sośnie.

Wykres 2. Liczba budynków wg kategorii: niewyposażonych w wodociąg, kanalizację, łazienkę i ubikację w poszczególnych osiedlach w Mieście Grybów (stan w dniu 31.XII.2014r.)

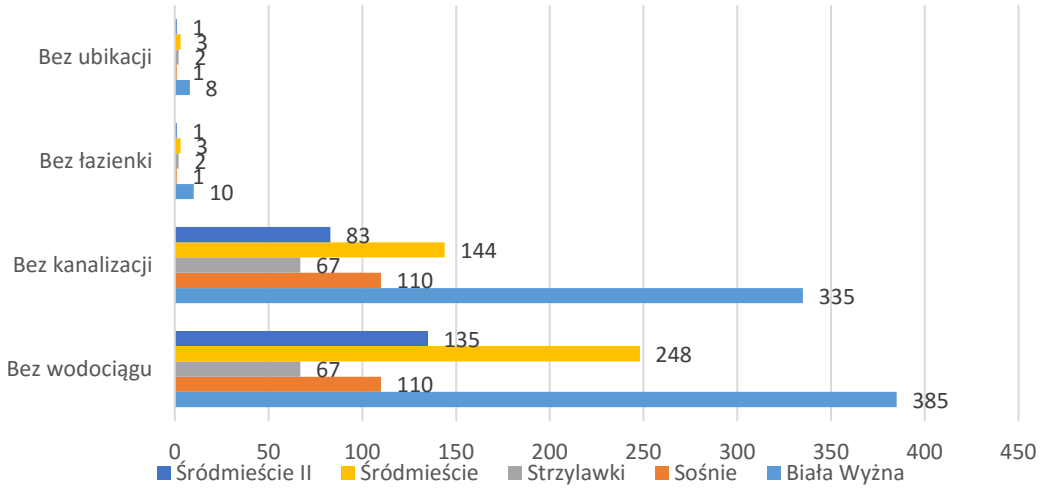

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

2.1.4 Budynki użyteczności publicznej

OŚWIATA

Na terenie miasta Grybowa funkcjonują: przedszkole, dwie szkoły podstawowe, gimnazjum oraz dwie szkoły ponadgimnazjalne. Działa również Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz Ośrodek Wsparcia Dziennego dla Dzieci i Młodzieży.

Placówkami prowadzonymi przez lokalny samorząd są:

- Przedszkole Samorządowe "Pod Topolą",
- Szkoła Podstawowa Nr 1,
- Szkoła Podstawowa Nr 2,
- Gimnazjum w Grybowie.

Przedszkole Samorządowe "Pod Topolą" w Grybowie od 2010 roku mieści się w nowo wybudowanym budynku. Posiada nowocześnie wyposażone sale oraz duży plac zabaw dla dzieci. Przedszkolaki uczestniczą w ogólnopolskim programie "Optymistyczne Przedszkole". W ramach tego projektu szczególny nacisk położony jest na zdobycie przez dzieci umiejętności radzenia sobie w różnych sytuacjach życiowych oraz rozwój u wychowanków posiadanych zdolności i kształtujących się zainteresowań. Przedszkole jest również posiadaczem Certyfikatu "Małopolskiej Sieci Szkół Promujących Zdrowie". Ponadto dzieci biorą czynny udział w konkursach i przeglądach, zdobywający w tym współzawodnictwie wysokie lokaty.

Fot. 17. Przedszkole Samorządowe „Pod Topolą”

Źródło: http://grybow.pl/oswiata/przedszkole-samorzadowe/ *, data emisji 20.06.2016*

Przedszkole czynne jest od 6:30 do 16:00, codziennie od poniedziałku do piątku. W tym czasie odbywają się zajęcia planowane i inspirowane przez nauczycielki, zajęcia podejmowane z inicjatywy dzieci, religia oraz z języka angielskiego.

W przedszkolu dzieci mogą korzystać z trzech posiłków: śniadania, obiadu dwudaniowego oraz podwieczorku.

Do przedszkola uczęszczają dzieci w wieku od 2,5 do 5 lat. *[Źródło: http://www.grybow.pl , data emisji 25.06.2016]*

Obecnie głównym problemem przedszkola jest brak wystarczającej powierzchni do uruchomienia dodatkowego oddziału przedszkolnego na które jest bardzo duże zapotrzebowanie.

Szkoła Podstawowa nr 1 w Grybowie istnieje od 1966 roku. Usytuowana jest u zbiegu ulic Jakubowskiego i Szkolnej. Ma 20-sal lekcyjnych, w tym pracownię komputerową i salę audiowizualną. Dzieci mają do dyspozycji bibliotekę z czytelnią i świetlicę z zapleczem kuchennym. Lekcje wychowania fizycznego odbywają się w sali gimnastycznej lub na asfaltowym boisku.

Obecnie uczęszcza do szkoły ok. 400 uczniów. Już piąty rok uczniowie mają zajęcia z języka angielskiego od pierwszej do szóstej klasy. Ci, którzy chcą rozwijać swoje zainteresowania, mogą brać udział w zajęciach pozalekcyjnych. Do wyboru jest kilka grup sportowych, kółko muzyczne, gitarowe, polonistyczne, historyczne, matematyczne, przyrodnicze, języka angielskiego i teatralne.

W szkole działają takie organizacje, jak Samorząd Uczniowski, Liga Ochrony Przyrody, Szkolne Koło PTTK oraz Uczniowski Klub Sportowy "Sokół". Podczas zajęć prowadzonych przez opiekunów tych organizacji oraz przez nauczycieli w ramach kółek zainteresowań uczniowie są przygotowywani do udziału w konkursach wewnątrzszkolnych, gminnych, rejonowych i ogólnopolskich.

Głównym problemem szkoły jest niski standard infrastruktury obiektu oraz brak nowoczesnych pomocy dydaktycznych do prowadzenia zajęć.

Szkoła Podstawowa Nr 2 w Grybowie mieści się w jednopiętrowym murowanym budynku położonym przy drodze z Grybowa do Krynicy-Zdroju. Do szkoły uczęszczają dzieci z osiedla Biała Wyżna, które liczy ponad 1500 mieszkańców. W większości to średnio zamożne rodziny prowadzące niewielkie gospodarstwa rolne. Ich ojcowie lub matki pracują dodatkowo w miasteczku, w różnych częściach Polski, bądź, co się często zdarza, poza granicami kraju. Są to najczęściej młodzi ludzie, którzy mimo, iż nie znaleźli pracy w rodzinnych stronach, przyszłość swoją i swoich dzieci wiążą z Ziemią Grybowską.

Fot. 18. Szkoła Podstawowa nr 2 w Grybowie

Źródło: http://grybow.pl/oswiata/szkola-podstawowa-nr-2/o-nas/ , data emisji 25.06.2016

Fot. 19. Szkoła Podstawowa nr 2 w Grybowie

Źródło: http://grybow.pl/oswiata/szkola-podstawowa-nr-2/o-nas/ , data emisji 25.06.2016

Obecnie to pełna, samodzielna, sześcioklasowa placówka oświatowa, do której uczęszcza ponad 100 uczniów.

Szkoła dba o wszechstronny rozwój ucznia, stwarza warunki do rozwoju uzdolnień dzieci, pomaga uczniom słabym w wyrównywaniu braków edukacyjnych, wspiera rodziców w wychowaniu dzieci. Kładzie również nacisk na edukację regionalną i poszanowanie ojczystego dziedzictwa kulturowego, prowadzimy szeroki zakres działań lekcyjnych i pozalekcyjnych celem wyrównywania szans edukacyjnych w zakresie dostępu do dóbr kultury.

Organizacje i koła zainteresowań działające na terenie szkoły pomagają w realizacji zamierzonych celów. Są to: Samorząd Uczniowski, PCK, Szkolny Klub Europejczyka, Koło Twórczości Dziecięcej, Koło Artystyczne. Uczniowie chętnie uczestniczą w zajęciach pozalekcyjnych. Organizują przedstawienia teatralne, projektują dekoracje, uczą się nowoczesnych tańców, piszą wiersze i opowiadania, poszerzają wiedzę o krajach Unii Europejskiej.

Do głównych problemów tego obiektu zaliczymy brak nowoczesnych materiałów dydaktycznych.

KULTURA

- MIEJSKI DOM KULTURY W GRYBOWIE
  ul. Kościuszki 7, 33-330 Grybów

- MIEJSKĄ BIBLIOTEKĘ PUBLICZNĄ W GRYBOWIE
  ul. Rynek 12, 33-330 Grybów

Miasto Grybów stanowi naturalne centrum gospodarcze i kulturalne dla otaczających je gmin wiejskich. Samorząd Miasta Grybów realizuje większą część zadań własnych związanych z kulturą głównie za pomocą Miejskiego Domu Kultury, który jest spadkobiercą tradycji historycznych i artystycznych. Mieści się w dużej swej części w zabytkowym obiekcie przy ulicy Kościuszki 7.

Budynek dawnego Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół" w Grybowie zbudowany został w latach 1906-1910 w okresie prężnego działania Towarzystwa "Sokół". Opracowanie elewacji i detalu architektonicznego jest charakterystyczne dla okresu powstania obiektu i dla licznych przykładów budynków wznoszonych na terenie Galicji przez Towarzystwo Gimnastyczne "Sokół". Mimo dobudowy w latach 60-tych XX wieku do północnej ściany nowej części z mocno przeszkloną elewacją frontową - pierwotny zabytkowy budynek "Sokoła" jest wyraźnie czytelny zarówno w aspekcie bryły jak i detalu architektonicznego. Ze względu na wartości historyczne (związek z Towarzystwem "Sokół") oraz walory architektoniczne dotyczące bryły i dobrze zachowanego detalu - obiekt zasłużył na uznanie i został wpisany do rejestru zabytków 2008 roku. Budynek czeka obecnie na swoją kolej by odzyskać swój architektoniczny blask, oraz co wydaje się być koniecznością, dać możliwość poszerzenia oferty kulturalnej i stanowić lepszą bazę lokalową dla odbywających się w MDK zajęć.

Fot. 20. Kino "BIAŁA" (koniec lat 60-tych XX w.)

Źródło: http://www.staryportal.grybow.pl/pl/65505/0/O_nas.html , data emisji 25.06.2016

Dom Kultury zajmuje się organizacją czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez działające kółka i grupy artystyczne. Obecnie najbardziej rozbudowana jest sfera taneczna. Działają trzy grupy taneczne: najmłodsza - rytmiczna, Nastolatki oraz Mażore - który powstał jako pierwszy i występuje już 6 lat. Formacje taneczne prezentują szeroko rozumiany styl tańca nowoczesnego. Młody "narybek" do zespołów ćwiczy w cieszącej się coraz większym zainteresowaniem grupie rytmicznej dla przedszkolaków. Poprzez zabawy rytmiczne (również te sięgające do tradycji ludowych) dzieci uczą się słuchać muzyki, koordynować ruchy ciała. Wszyscy uczestnicy zajęć uczą się wreszcie spędzać czas inaczej, w sposób aktywny co stanowi cenną alternatywę dla tych nieco starszych ze szkoły podstawowej i gimnazjum.

MDK oferuje dzieciom zajęcia plastyczne a działające kółko teatralne stwarza możliwość rozwoju talentów aktorskich. Swoje próby mają amatorskie, młodzieżowe zespoły muzyczne. Chociaż miasto otaczają gminy wiejskie ze swoim pogórzańskim folklorem to jednak samo miasteczko w swojej historii zawsze zachowywało mieszczańską mentalność. Podjęte zostały pierwsze próby aby z pomocą etnografów udokumentować między innymi strój jaki obowiązywał wśród mieszkańców. Być może z powodu braku tradycji folklorystycznych na terenie miasta nie działa zespół ludowy. Może właśnie dlatego tym gorliwiej w działaniach kulturalnych sięga się do zasobów tradycji ludowych i pokazuje je w trakcie organizowanych imprez.

Fot. 21.Budynek Miejskiego Domu Kultury w Grybowie (2012)

Źródło: http://www.staryportal.grybow.pl/pl/65505/0/O_nas.html , data emisji 25.06.2016

Największą imprezą kulturalną jest "Jesień Grybowska", która jest spadkobiercą odbywającej się od lat 80-tych "Jesieni Grybowskiej" a później Dni Ziemi Grybowskiej. Dwudniowa impreza w swoim zamyśle ma dawać mieszkańcom i gościom okazję do wakacyjnej zabawy. Daje również możliwość poznawania rodzimych tradycji poprzez prezentację dorobku zespołów folklorystycznych nie tylko z kręgu kultury pogórzańskiej, ale też łemkowskiej czy lachowskiej. W ciągu roku artystycznego pojawiają się imprezy kiedy można oglądać nie tylko rodzime zespoły prezentujące folklor nam najbliższy ale także zespoły z Węgier, Słowacji i Ukrainy dzięki obecności w tym czasie delegacji z miast partnerskich Grybowa.

MDK jest organizatorem również mniejszych imprez o charakterze okazjonalnym, czy okolicznościowym takim jak np.: Dzień Babci i Dziadka, Dzień Dziecka, Andrzejki, Gwiazdkę z Burmistrzem czy Spotkanie Sylwestrowe.

Większość wydarzeń kulturalnych odbywa się na sali widowiskowej, która choć czeka na odzyskanie dawnej świetności jest jedynym tego rodzaju miejscem zarówno na terenie miasta jak i gminy. Dlatego oprócz Miejskiego Domu Kultury korzystają z niej teatry przyjeżdżające ze spektaklami do Grybowa, miejscowe szkoły na potrzeby większych uroczystości, klub sportowy LKS Grybovia i mieszkańcy miasta podczas zebrań. MDK w organizacji imprez współpracuje również z innymi podmiotami, tak jak choćby z Parafią Rzymskokatolicką w Grybowie w organizacji Przeglądu Jasełek i Widowisk Bożonarodzeniowych. Z Miejską Biblioteka Publiczną i Miejskim Ośrodkiem Kultury w Grybowie organizuje konkurs plastyczny pn.: "Obraz dziecka w Twórczości Pisarzy Polskich i Zagranicznych" oraz uroczystości z okazji świąt patriotycznych 3 Maja i 11 Listopada.

Miejski Dom Kultury realizując swoje cele statutowe stara się na miarę swoich możliwości kreować życie kulturalne w mieście, rozbudzać i zaspokajać zainteresowania kulturalne mieszkańców i edukować w sferze kultury zwłaszcza dzieci i młodzież. *[http://www.grybow.pl/pl/65505/0/O_nas.html, data emisji 25.06.2016]*

Do głównych problemów tego obiektu zaliczymy bardzo zły stan techniczny obiektu, brak nowoczesnej Sali widowiskowej oraz brak dostosowania obiektu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Koniecznym jest przeprowadzenie głębokiej termomodernizacji obiektu oraz odrestaurowanie Sali kinowej.

Miejska Biblioteka Publiczna w Grybowie jest instytucją kultury działającą na rzecz miasta Grybowa i jego mieszkańców. Została założona w 1947 roku i pierwotnie zajmowała 2 małe pomieszczenia w budynku "Sokoła". W historii swego istnienia bazę lokalową zmieniała kilkakrotnie. Obecnie mieści się przy Urzędzie Miejskim w Grybowie na ul. Rynek 12. MBP działa na podstawie

Statutu, który wyznacza cele i zadania biblioteki służącej rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych naszego społeczeństwa. Podstawą jej działalności jest: gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów zarówno na miejscu jak i do domu służące szerszej popularyzacji książki i czytelnictwa.

Biblioteka dostępna jest dla ogółu czytelników: zarówno uczących się, studiujących jak również dla osób czytających z własnej wewnętrznej potrzeby. Zapotrzebowania czytelnicze wciąż wzrastają i zmieniają się w związku z tym wzbogacamy swój księgozbiór w miarę naszych możliwości oraz sprowadzamy książki z innych bibliotek krajowych. Duża część dzieci i młodzieży korzysta również z Wypożyczalni Międzybibliotecznej i Czytelni. Porównując do lat 50-tych gdzie liczba czytelników wahała się w granicach 205-300, a ilość woluminów wynosiła 5 750 to obecnie możemy się pochwalić znacznie wyższymi wskaźnikami. Ilość czytelników, których rejestrujemy w naszych wypożyczalniach osiąga liczbę ponad 2 tys., a książek posiadamy już 42 369 egzemplarzy. Od 2004 roku czytelnicy mogą także korzystać ze stanowisk komputerowych i Internetu.

Fot. 22 Miejska Biblioteka Publiczna w Grybowie

Źródło: *http://www.staryportal.grybow.pl/pl/65504/0/O_nas.html* *, data emisji 26.06.2016*

Fot. 23 Miejska Biblioteka Publiczna w Grybowie

Źródło: *http://www.staryportal.grybow.pl/pl/65504/0/O_nas.html* *, data emisji 26.06.2016*

Aktualnie Biblioteka posiada katalog on-line, który ułatwia sprawdzanie zasobów bibliotecznych bowiem w dzisiejszych czasach komputeryzacja biblioteki jest zadaniem najważniejszym.

Stan komputerowej bazy katalogowej na dzień 31 października 2011 roku wynosił 30 548 rekordów, co stanowi 72% całego księgozbioru.

Działalność kulturalno-oświatowa Biblioteki to szereg wydarzeń mających na celu zwiększenie promocji czytelnictwa. Skierowane są one ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży jako adresatów tych działań w celu zachęcenia ich do czytania. Wszystkie podejmowane w Bibliotece działania zmierzają w kierunku dostosowania oferty do oczekiwań czytelników. Pomysły i zadania, które się sprawdzają i znajdują odbiorców są kontynuowane, a jeśli nie - są modyfikowane lub zmieniane. Np. przy sposobności konkursu poetyckiego "Echo moich gór" poznajemy dokładniej naszą okolicę przedstawiając jej walory: architektoniczne, przyrodnicze, ekologiczne, krajobrazowe oraz poznajemy poetów regionalnych i ich twórczość np. Wandę Łomnicką-Dulak, Barbarę Paluchową, Stanisławę Widomską, Adama Ziemianina, Danutę Sułkowską i innych. Różnorodność oferty przyciąga i zaciekawia wielu mieszkańców naszego miasta jak i okolicy.

Zgodnie z planem Biblioteka przygotowuje m. in.: wystawki tematyczne nawiązujące do ważnych rocznic, konkursy plastyczne, recytatorskie, poetyckie, spotkania autorskie. Biblioteka prowadzi akcję "Cała Polska czyta dzieciom", przyjmując grupy dzieci z Przedszkola Samorządowego "Pod Topolą" oraz ze Szkoły Podstawowej Nr 1 w Grybowie.

Miejska Biblioteka Publiczna wydaje również gazetę lokalną kwartalnik "Kurier Grybowski". Na miarę posiadanych środków i możliwości Biblioteka bierze udział w programach m. in.: projekt Biblioteki Narodowej pn. "Zakup nowości wydawniczych dla bibliotek", który realizowany jest od wielu lat w ramach programu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego "Literatura i Czytelnictwo". Jego celem jest wspomaganie bibliotek w zakupach nowości wydawniczych, program "Akademia Orange dla Bibliotek", którego celem jest zwiększenie wykorzystania Internetu przez użytkowników i pracowników biblioteki, a w szczególności zapewnienie bezpłatnego dostępu do szerokopasmowego Internetu oraz prowadzenie projektów edukacyjnych.

Oferta Miejskiej Biblioteki Publicznej:

- bogaty zbiór literatury beletrystycznej i popularnonaukowej dla dzieci, młodzieży i dorosłych,
- wystawy prac,
- konkursy literackie i plastyczne,
- spotkania autorskie,
- współpraca z innymi bibliotekami i instytucjami kulturalno-oświatowymi,
- pomoc dzieciom w doborze literatury i przygotowaniu się do zajęć,
- katalogi tradycyjne i elektroniczne (on-line),
- bezpłatny dostęp do Internetu (3 stanowiska),
- usługi w zakresie ksero,
- wypożyczenia międzybiblioteczne,
- literatura regionalna,
- pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym w dotarciu do książek (można zamówić książkę przez telefon, a bibliotekarki dostarczą ją do domu).

By instytucja mogła w pełni realizować swoje cele i zadania konieczna jest jednak budowa nowego obiektu zaspokajającego potrzeby lokalnej społeczności w zakresie kontaktu z literaturą oraz dostępu do informacji zarówno drukowanej jak i multimedialnej.

INFRASTRUKTURA SPORTOWA

Stadionie Miejskim w Grybowie

Stadion: **otwarty w 1971 roku**

- pojemność - 500 miejsc (194 siedzących)
- oświetlenie - brak
- boisko - 105 m x 63 m
- posiada bieżnię wokół stadionu
- posiada miejsce do uprawiania skoku w dal oraz rzutu kulą
- posiada boiska do gier zespołowych: siatkówki lub tenisa (1) i uniwersalne do gry w piłkę nożną, ręczną i koszykówkę (1)

Na stadionie usytuowany jest budynek posiadający:

- dwie szatnie wraz z łaźniami i toaletami,
- jedną kuchnię,
- szatnię sędziowską wraz z łaźnią i toaletą,
- pomieszczenie biurowe,
- pomieszczenie socjalne.

[http://www.grybow.pl/pl/66942/0/LKS_Grybovia_Grybow.html , data emisji 25.06.2016]

Fot. 24. Stadion Miejski w Grybowie

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Gryb%C3%B3w

Do głównych problemów tego obiektu zaliczyny niski standard murawy oraz zaplecza na obiekcie. Brak oświetlenia oraz trybun.

GRYBOWSKI ORLIK

Program "Moje Boisko - Orlik 2012" zakłada budowę ogólnodostępnych, bezpłatnych kompleksów boisk sportowych wraz z szatniami i zapleczem socjalnym, w każdej gminie na terenie całego kraju.

Na boisku piłkarskim o wymiarach 30 × 62 m ze sztuczną nawierzchnią (sztuczna trawa) można grać w piłkę nożną. Na boisku wielofunkcyjnym o wymiarach 20 × 30 m ze sztuczną nawierzchnią (tartan) można grać w tenisa, koszykówkę oraz siatkówkę. Grybowski Orlik został rozbudowany o dodatkowe boisko o wymiarach 8 x 16 m do siatkówki plażowej.

Zaplecze stanowi budynek sanitarno-szatniowy o powierzchni ok. 60 m². Cały obiekt jest oświetlony i ogrodzony siatką o wysokości 4 m.

Do głównych problemów obiektu zaliczymy brak kompleksowej oferty nie tylko sportowej ale i rekreacyjnej na obiekcie. Orlik usytuowany jest obok rzeki Biała, gdzie obecnie znajduje się „dzika plaża". Koniecznym jest zagospodarowanie terenu wokół Orlika na turystyczną strefę aktywności gospodarczej co pozwoli na rozwój Miasta Grybów a także przyczyni się do ochrony środowiska naturalnego, zwłaszcza poprzez zagospodarowanie terenu wzdłuż rzeki Biała na cele turystyczne.

Oprócz zagospodarowanych obiektów sportowych miasto posiada boiska do zabaw i gier w *[Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Grybów na lata 2005 – 2010]*:

- Parku Miejskim i na osiedlu 600-lecia (nawierzchnia asfaltowa),
- Osiedlach Strzylawki i Biała Wyżna (nawierzchnia ziemna utwardzona).

2.1.6 Analiza zasobów rekreacyjno-turystycznych

Miasto Grybów dysponuje następującą bazą noclegową:

- Ośrodek Wypoczynkowy Politechniki Warszawskiej, obiekt położony jest w odległości 1 km od centrum miasta i posiada 120 miejsc noclegowych.
- „MARKIZA" posiada pokoje gościnne na 20 miejsc noclegowych.

Bazę uzupełniają pole namiotowe, gdzie w sezonie wakacyjnym można rozbić do 200 namiotów. Należy także wspomnieć o ośrodkach wypoczynkowych w pobliskiej gminie Ropa, zlokalizowanych

wokół zbiornika wodnego Klimkówka oraz Ośrodku Rehabilitacyjnym w Stróżach posiadającym kryty basen.

Ze względu na swoje położenie i walory przyrodniczo – krajobrazowe turystów przyciąga tutaj głównie możliwość uprawiania turystyki pieszej czy rowerowej po okolicach Grybowa. Jednakże samo miasto ma do zaoferowania zwiedzanie zabytkowych obiektów, z których wiele jest wpisanych do rejestru zabytków.

WYKAZ OBIEKTÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW:

Kościół Parafialny pod wezwaniem Św. Katarzyny.

Zabytek KS. "A" – 791 - ustanowiony decyzją nr 591/95 z dnia 29 grudnia 1995 roku.
Zarządzany przez Parafię Rzymsko-Katolicką w Grybowie.

Ratusz - budynek nr 12 w Rynku.

Zabytek KS. "A" – 791 - ustanowiony decyzją nr 592/95 z dnia 29 grudnia 1995 roku. Własność Miasta Grybowa i przez miasto zarządzany - w budynku tym mieści się Urząd Miejski w Grybowie.

Budynek Starej Plebani obecnie Muzeum Parafialne.

Zabytek KS. "A" – 213 - ustanowiony decyzją nr 213/20 z dnia 22 grudnia 1970 roku. Budynek usytuowany przy ul. Kościelnej 2. Zarządzany przez Parafię Rzymsko-Katolicką w Grybowie.

Budynek Synagogi usytuowany przy ul. Kilińskiego 10 w Grybowie.

Zabytek KS. "A" – 721 - ustanowiony decyzją nr 521/93 z dnia 27 grudnia 1993 roku.
Obecnie pod Zarządem Gminy Żydowskiej.

Cmentarz Nr 130 z okresu I wojny Światowej.

Zabytek KS. "A" – 608 - ustanowiony decyzją nr 408/89 z dnia 22 grudnia 1989 roku.
Obiekt usytuowany przy ul. Cmentarnej.

Obiekty zabytkowe nie wpisane do rejestru zabytków, podlegające ochronie w myśl ustawy z dnia 23.07. 2003 r o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami tzw. zabytki „chronione planem" to:

a) dawny zespół pałacowo – parkowy w sąsiedztwie Rynku,
b) cmentarza wojennego z I-szej wojny światowej nr 129,
c) park miejski,
d) most kolejowy na rzece Białej Tarnowskiej,
e) zabytkowe kapliczki, krzyże przydrożne ujęte w ewidencji dóbr kultury, miejsca pamięci narodowej,
f) budynki zabytkowe ujęte w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Obiekty zabytkowe na obszarze miasta Grybowa nie wpisane do rejestru zabytków dla, których prowadzona jest Ewidencja prowadzona przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:

- ✓ budynek przy ul. Armii Krajowej 11, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Armii Krajowej 13, drewniany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Armii Krajowej 17, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek szkoły przy ul. Armii Krajowej 19, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Armii Krajowej 22, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Armii Krajowej 28, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 7, drewniany z końca XIX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 11, murowany z końca XIX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 14, murowany z początku XX wieku,

- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 15, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 16, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 17, drewniany z końca XIX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 19, murowany z 1932 roku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 23, drewniany z końca XIX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 24, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 28, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 32, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 34, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 35, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 36, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 37, murowany z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej 40, murowany z początku XX wieku,
- ✓ willa przy ul Grottgera 9, drewniana z początku XX wieku,
- ✓ willa przy ul. Grottgera 11, drewniana z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Kilińskiego 4, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Kościuszki 2, murowany z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Kościuszki 4/6, murowany z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Kościuszki 7, murowany z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ budynek mieszkalny przy ul. Kościuszki 9, murowany z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ przedszkole przy ul. Kościuszki 14, murowane z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Kościuszki 20, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 1, murowany z XVII-XIX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 2, murowany z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ budynek (szkoła) przy ul. Rynek 4, murowany z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 5, murowany z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 6, murowany z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 7, murowany z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 11, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 12, murowany z 1902 roku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 13, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 14, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 17, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 18, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 19, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 21, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 22, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 23, murowany z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Rynek 25, murowany z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Pocztowej róg Ogrodowej, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Węgierskiej 8, murowany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Wyspiańskiego 3, drewniany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Wyspiańskiego 4, drewniany z początku XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Wyspiańskiego 8, drewniany z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Wyspiańskiego 10, drewniany z przełomu XIX i XX wieku,
- ✓ budynek przy ul. Zielonej 1, drewniany z lat 30-tych XX wieku.

2.1.7 Infrastruktura drogowa

System komunikacyjny miasta składa się z sieci drogowej i kolejowej. Zewnętrzne powiązania komunikacyjne drogowe zapewniają **droga krajowa, drogi wojewódzkie, drogi powiatowe** oraz **linia kolejowa.**

Komunikacja drogowa:
- droga krajowa nr 28 Przemyśl – Zator,
- droga wojewódzka nr 981 Tarnów – Krzyżówka,
- ul. Węgierska i ul. Jakubowskiego stanowiące ciąg drogi powiatowej nr 1572 K Grybów – Krużlowa Niżna,
- ulica Bez nazwy leżąca w ciągu drogi powiatowej nr 1575 K Królowa Górna – Ptaszkowa – Grybów,
- drogi gminne lokalne,
- drogi gminnego dojazdowe,
- drogi wewnętrzne.

Komunikacja kolejowa:
- linia kolejowa dwutorowa Tarnów – Nowy Sącz.

Zarówno drogi, jak i linia kolejowa posiadają niskie parametry techniczne powodując, że dostępność komunikacyjna miasta jest słaba, a szybki dostęp do Grybowa jest utrudniony.

Obsługę terenów zurbanizowanych zapewnia **sieć ulic lokalnych miejskich**. Najbardziej rozbudowana jest sieć ulic w obszarach skoncentrowanej zabudowy, najmniejsze zagęszczenie sieci ulicznej występuje na obrzeżach miasta, głównie w południowej i północnej części.

System komunikacyjny jest mało sprawny głównie z uwagi na przebieg ulic o ruchu tranzytowym przez obszary zainwestowane oraz nakładanie się ruchu tranzytowego z ruchem miejskim. Utrudnienia komunikacyjne związane są z brakiem obejść drogowych na trasach tranzytowych zarówno na kierunku północ – południe, jak i wschód – zachód. Znaczne ograniczenia płynności ruchu występują w centrum miasta. Związane są one z koncentracją usług w tym rejonie, układem i stanem technicznym ulic oraz brakiem miejsc postojowych.

Mapa 2. Sieć komunikacyjna okolic Grybowa

Źródło: https://mapy.google.pl/ , data emisji 25.06.2016

Mapa 3. Sieć komunikacyjna Miasta Grybowa

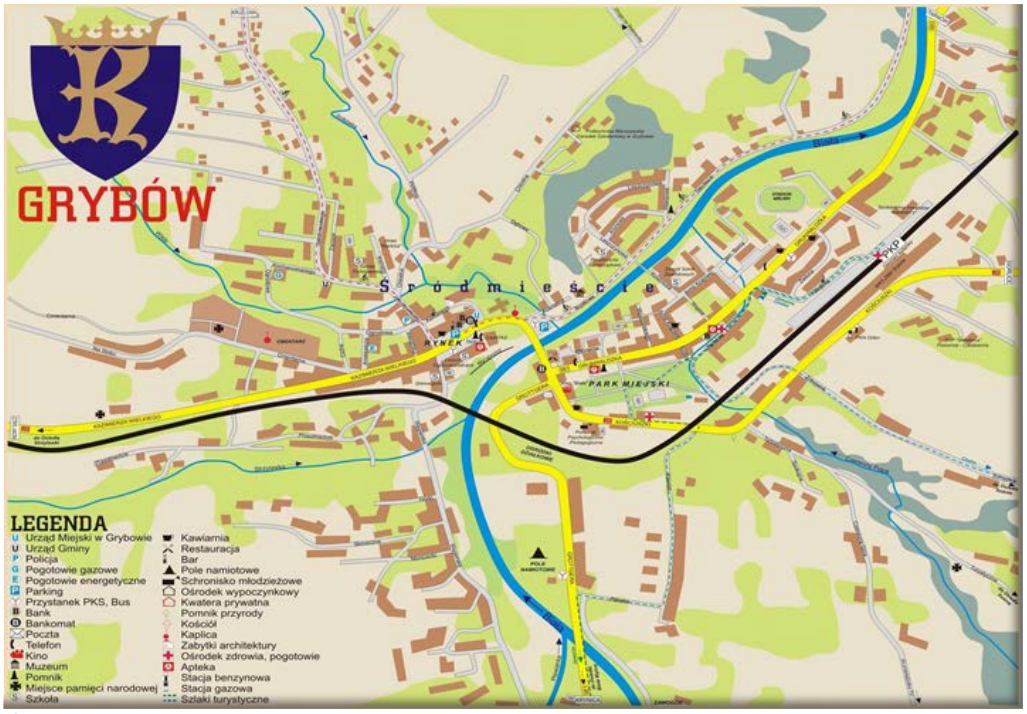

Źródło: https://mapy.google.pl/ , data emisji 25.06.2016

2.1.8 Identyfikacja problemów w sferze przestrzenno – funkcjonalnej oraz technicznej

Problemy w ujęciu globalnym:

1. Nieprawidłowość i uciążliwość obecnego systemu komunikacyjnego:
   - ✓ nieprawidłowy układ drożny, spowodowany przebiegiem dróg tranzytowych o niezwykle dużym obciążeniu kołowym przez Centrum Miasta Grybów, co powoduje niszczenie centrum Grybowa oraz w godzinach szczytu tamuje ruch w Centrum Miasta;
   - ✓ nakładanie się ruchu tranzytowego z ruchem miejskim (brak obwodnicy odciążającej ruch kołowy z obszaru miasta);
   - ✓ niskie parametry techniczne systemu komunikacyjnego miasta (braki w infrastrukturze drogowej dla ruchu pojazdów);
   - ✓ braki w infrastrukturze drogowej dla ruchu pieszego;
   - ✓ brak wystarczającej ilości miejsc parkingowych na obszarze Centrum Grybowa;
   - ✓ ograniczenie płynności ruchu występujące w centrum miasta związane z koncentracja usług w tym terenie.
2. Obniżenie standardów życia spowodowane wysokim poziomem hałasu, drganiami podłoża i zanieczyszczeniem powietrza w terenach sąsiadujących z ulicami- zwłaszcza w Centrum Grybowa.
3. Dekapitalizacja większości obiektów na terenie miasta, w tym zabudowy zabytkowej, efektem nie prowadzenia remontów kapitalnych obiektów oraz rewitalizacji zabytków.
4. Dekapitalizacja budynków wielorodzinnych wymagająca interwencji budowlanej oraz stworzenie przestrzeni publicznych i komunikacyjnych wewnątrz osiedli.
5. Niezadowalający standard przestrzeni publicznej.
6. Degradacja terenów predysponowanych do rozwoju rekreacji - słaby rozwój infrastruktury turystycznej, kulturalnej, sportowej.
7. Niewystarczające uzbrojenie miasta:
   - ✓ poziom rozwoju kanalizacji wodnej,
   - ✓ poziom rozwoju kanalizacji sanitarnej.
8. Ryzyko zanieczyszczenia środowiska na terenach do zainwestowania pozbawionych systemów wodno – kanalizacyjnych.
9. Gospodarka cieplna funkcjonująca w oparciu o indywidulane źródła ciepła, co powoduje duże zanieczyszczenie powierza.
10. Brak odnawialnych źródeł energii jako alternatywy dla tradycyjnych mediów grzewczych.
11. Istnienie terenów niezagospodarowanych w sąsiedztwie centrum miasta.

Problemy w ujęciu szczegółowym w ramach strefy technicznej:

1. Najwięcej budynków wybudowanych przed 1989 r. jest na osiedlu Śródmieście, z kolei analizując ich liczbę w skali poszczególnych osiedli największy ich odsetek jest również na osiedlu Śródmieście oraz Sośnie.
2. Z uwagi na koncentrację budynków użyteczności publicznej na osiedlach Śródmieście oraz Śródmieście II właśnie na tych osiedlach znajdują się te wymagające termomodernizacji
3. Wszystkie budynki na osiedlach Biała Wyżna, Sośnie i Strzylawki nie posiadają podłączenia do sieci wodociągowej; w skali miasta natomiast największy odsetek takich budynków jest na osiedlach Biała Wyżna oraz Śródmieście
4. Żaden budynek na osiedlu Sośnie i Strzylawki nie ma podłączenia do sieci kanalizacyjnej; w skali miasta najwięcej takich budynków jest na osiedlach Biała Wyżna, Sośnie oraz Śródmieście.

Problemy w ujęciu szczegółowym w ramach strefy przestrzenno – funkcjonalnej

1. Świetlice, inne pomieszczenia z przeznaczeniem na działalność społeczną, biblioteka czy publiczne place zabaw są jedynie na osiedlu Śródmieście.
2. Boiska sportowe są na os. Śródmieście i Śródmieście II
3. Pozostałe osiedla nie mają tego typu obiektów.

2.2 Strefa środowiskowa

Analizując strefę środowiskową skupiono się głównie na jego zaletach i walorach. Z zagrożeń scharakteryzowano ryzyko i źródła zanieczyszczeń powietrza. Strefa ta jest trudnym obszarem do badań z powodu niemożliwości pozyskania danych nie tylko dla poszczególnych osiedli ale również dla samego Grybowa. Dla celów delimitacji obszarów rewitalizacji przyjęto wskaźnik „*występowanie zagrożenia przekroczeń dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń powietrza*". Ryzyko takich zagrożeń oszacowano wykorzystując wyniki pomiarów jakości powietrza w niedalekim Nowym Sączu.

2.2.1 Zasoby i stan środowiska naturalnego

Miasto Grybów leży w centralnej części Karpat Zachodnich w obniżeniu stanowiącym obszar graniczny Beskidu i Pogórza Karpackiego. Jest to mezoregion Pogórza Rożnowsko – Ciężkowickiego, geobotaniczny okręg Beskidy, w Karpackiej Krainie przyrodniczo – leśnej zlewni Dunajca, w skład której wchodzi zlewnia rzeki Białej Tarnowskiej. Bliskie sąsiedztwo Beskidów Zachodnich i Pogórza Karpackiego jest głównym atrybutem dla rozwoju turystyki i rekreacji.

Obszar miasta leży w klimacie piętra umiarkowanie ciepłego ze średnią temperaturą roczną od 6-8 ^{o}C i sumą opadów atmosferycznych od 800-1000 mm/rok oraz piętra umiarkowanie chłodnego o średniej temperaturze od 4-6 ^{o}C i opadzie rocznym od 1000-1400 mm. Typy pogody związane są z zaleganiem najczęściej mas powietrza pochodzenia polarno – morskiego. Rzadziej zalegają masy powietrza arktycznego. Klimat Grybowa charakteryzuje się występowaniem wiatru halnego głównie w chłodnej porze roku od listopada do marca włącznie i dużymi jego prędkościami (od 8 m/s). Roczne opady deszczu wahają się od 767 do 850 mm. Intensywne opady atmosferyczne powstałe w ostatnich latach sprzyjały powstawaniu osuwisk głównie niedużych, zlokalizowanych przy drogach, liniach kolejowych i potokach. Największym osuwiskiem czynnym jest obszar położony przy ul. Węgierskiej. Stanowi on zagrożenie dla drogi powiatowej oraz zlokalizowanych w pobliżu budynków mieszkalnych.

Do głównych szczytów górskich znajdujących się w najbliższym otoczeniu miasta należą:

- Chełm (779 m n.p.m.)
- Jaworze (880 m n.p.m.)
- Matulanka (473 m n.p.m.)

Jak wynika z poniższych danych największy procent powierzchni klasyfikowany jest jako tereny rolnicze, a około 21% całkowitej powierzchni miasta zajmują lasy i tereny leśne. Lasy położone są w zasadzie na stokach najwyższych wzniesień. W składzie gatunkowym lasów dominuje jodła, świerk i sosna, które zajmują łącznie 95 % powierzchni drzewostanów leśnych.

Tabela 5. Struktura gruntów w Mieście Grybów

Opis	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [%]
Teren rolniczy	1 154	68
Las i grunty leśne	362	21
Pozostałe grunty i nieużytki	184	11
Ogółem	**1 700**	**100**

Źródło: http://grybow.pl/homepages/wszystko-o-grybowie/srodowisko/

Obszar Miasta Grybów nie posiada zbyt wielu form ochrony przyrody. Nie istnieją tu rezerwaty przyrody oraz parki krajobrazowe. Jedyną formę ochrony stanowi uznanie całego obszaru powiatu nowosądeckiego, w tym również Miasta Grybowa, za obszar chronionego krajobrazu. Z uwagi na powyższe obszar naszego Miasta podlega zagospodarowaniu w sposób zapewniający uzyskanie stanu zrównoważonego rozwoju przyrodniczego środowiska naturalnego. Zakazana jest zmiana stosunków wodnych, lokalizacja inwestycji szkodliwych dla środowiska, wypalanie traw, niszczenie zadrzewień (usuwanie drzew) oraz kształtowanie środowiska w warunkach górskich, w sposób który prowadziłyby do jego degradacji. Na terenie Miasta Grybów znajdują się 2 pomniki przyrody (dęby szypułkowe).

Pośród zwartej zabudowy centrum miasta zlokalizowany jest Park Miejski, o powierzchni 3,12 ha. Na jego terenie znajduje się staw rybny i podziemne ujęcie wody dla miasta. Stan ogólny parku jest zadowalający, jednak jest to teren o niskiej wartości przyrodniczej. Składa się na to mierny skład gatunkowy drzew, mała ilość drzew szlachetnych oraz brak starodrzewia.

Główną rzeką miasta jest Biała zwana Tarnowską będąca dopływem Dunajca, do którego dochodzi w okolicach Tarnowa. Spadek rzeki od źródła do ujścia stanowi 4,8‰. Na rzece zlokalizowane jest powierzchniowe ujęcie wody „Równie" (jedno z trzech ujęć). Wzdłuż doliny rzeki Białej występują złoża żwiru. Nie mają one jednak większego znaczenia i eksploatowane są tylko w ramach powszechnego korzystania z wód. Występują również złoża gliny pochodzące z okresu czwartorzędu, eksploatowane do wyrobu ceramiki budowlanej, które nie tworzą większych nagromadzeń. Znajdują się tu również małe złoża roponośne związane głównie z warstwami krośnieńskimi.

Do większych dopływów rzeki na terenie miasta zaliczane są: potok Pławianka i Strzylawka oraz Czerwony Potok i potok Widlak. Roztopy i opady powodują wahania stanu wód i przepływów w potokach i w rzece silnie reagując zwłaszcza na intensywne opady atmosferyczne (tzw. deszcze nawalne). Duże wezbrania mają miejsce zwłaszcza w okresach wiosennych i letnich, szczególnie w latach mokrych. Najniższe średnie przepływy występują w miesiącu wrześniu.
[http://grybow.pl/homepages/wszystko-o-grybowie/srodowisko/ , data emisji 10.06.2016 r.]

Na terenie Miasta Grybów nie ma stałych stanowisk pomiarowych monitoringu jakości powietrza. Stanowisko takie zlokalizowane jest w Nowym Sączu. Stan i ewentualne przekroczenia dopuszczalnych norm w ośrodkach położonych w pobliżu Grybowa mogą mieć wpływ na jakość powietrza w mieście (zanieczyszczenia napływowe). Dopuszczalna częstość przekraczania dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń w roku szkolnym to 35 razy. W roku 2014 w Nowym Sączu odnotowano ich aż 96, z czego 21 w styczniu, 16 w lutym, 14 w marcu, 5 w kwietniu, 7 w październiku, 12 w listopadzie i 21 w grudniu. W wyniku rocznej oceny jakości powietrza w strefie małopolskiej w 2012 i 2013 roku wykonano klasyfikację stref dla kryterium ochrony zdrowia i kryterium ochrony roślin. Zgodnie z tą klasyfikacją dla kryterium ochrony zdrowia strefa małopolska zakwalifikowana została do klasy C (poziom stężeń przekracza wartość dopuszczalną powiększoną o margines tolerancji; niezbędne jest opracowanie programu ochrony powietrza (POP).

Dla kryterium ochrony roślin zaliczono strefę małopolską do klasy A (poziom stężeń nie przekracza wartości dopuszczalnej; nie jest wymagane prowadzenie działań na rzecz poprawy jakości

powietrza). Do opracowania programów ochrony powietrza (POP) zostały zakwalifikowane wszystkie strefy województwa małopolskiego - dla kryterium ochrony zdrowia (strefa małopolska w 2012 roku ze względu na SO2, pył zawieszony PM10, benzo(a)piren w pyle PM10, pył zawieszony PM2,5, a w 2013 roku ze względu na pył zawieszony PM10, benzo(a)piren w pyle PM10, pył zawieszony PM2,5).

Ze względu na stwierdzone w poprzednich latach przekroczenia dopuszczalnych i docelowych poziomów stężeń pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)pirenu w pyle zawieszonym PM10 konieczna jest kontrola stężeń zanieczyszczeń na obszarach przekroczeń oraz realizacja wszystkich działań określonych w *Programie ochrony powietrza dla województwa małopolskiego* opracowanym w 2013 roku.Wpływ na stan czystości powietrza na terenie powiatu nowosądeckiego posiadają głównie powierzchniowe źródła emisji, mniejsze znaczenie posiadają źródła liniowe. Znaczenie źródeł punktowych jest niewielkie.

Punktowe źródła emisji

Zgodnie z danymi zamieszczonymi w „Programie ochrony powietrza dla województwa małopolskiego: strefa dąbrowsko-tarnowska i gorlicko-limanowska", spośród pięciu punktowych źródeł emisji (rozumianych jako duże instalacje spalania paliw oraz źródła technologiczne mające znaczny udział w emisji zanieczyszczeń) zlokalizowanych na terenie strefy gorlicko-limanowskiej, na terenie powiatu nowosądeckiego zlokalizowane jest tylko jedno takie źródło emisji. Jest to zakład Stolbud-Grybów Sp. z o. o. (obecnie Goran Sp. z o. o., Grupa Stolbud Pruszyński), producent stolarki budowlanej związanej z obróbką drewna. Źródłami emisji zanieczyszczeń na terenie niniejszego zakładu są kotłownie opalane węglem i drewnem, malarnia, spawalnia oraz cyklonownia (stanowiąca urządzenie odpylające). Ww. zakład posiada decyzję określającą dopuszczalną wielkość emisji i dotrzymuje wymaganych standardów w zakresie ochrony powietrza.

Obok ww. zakładu, na terenie powiatu nowosądeckiego zlokalizowane są m.in. browar Pilsweiser Sp. z o. o. na terenie gminy Grybów, rozlewnie wód mineralnych oraz mniejsze podmioty gospodarcze, m.in.: fermy zwierząt, ubojnie tartaki, betoniarnie, stacje paliw, zakłady przetwórstwa mięsnego, warsztaty napraw pojazdów. Emisja zanieczyszczeń z tych zakładów nie posiada znaczącego wpływu na stan jakości powietrza w skali powiatu.

Powierzchniowe źródła emisji zanieczyszczeń.

Powierzchniowe źródła emisji związane są z występowaniem skupisk niskich emitorów (głównie paleniska domowe, małe kotłownie, warsztaty rzemieślnicze i rolnicze). Emisja z tego rodzaju źródeł jest w znacznym stopniu emisją niezorganizowaną. Wielkość tej emisji jest trudna do oszacowania: wynosi od kilku do kilkunastu procent na terenach o rozwiniętej sieci ciepłowniczej do kilkudziesięciu procent na obszarach, których nie obejmują centralne systemy ciepłownicze, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

Liniowe źródła emisji zanieczyszczeń.

Do liniowych źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza zaliczane są trasy komunikacji samochodowej. W wyniku spalania paliw w silnikach samochodowych do atmosfery przedostają się zanieczyszczenia gazowe: tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla i węglowodory (szczególnie benzen) oraz pyły zawierające m.in. związki kadmu, niklu i miedzi. Trasy komunikacyjne posiadają znaczący wpływ na stan zanieczyszczenia powietrza z uwagi na fakt, iż źródło emisji znajduje się na niewielkiej wysokości, a tym samym warunki rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń są niekorzystne. W związku z tym wzdłuż istniejących dróg notowane są podwyższone stężenia substancji zanieczyszczających, przy czym zasięg oddziaływania ograniczony jest do pasa terenu bezpośrednio sąsiadującego z drogą. Generalnie oddziaływanie ruchu samochodowego na środowisko ma tendencje rosnące. Największe potencjalne zagrożenie emisją komunikacyjną występuje wzdłuż dróg o największym ruchu samochodowym (drogi krajowe, drogi wojewódzkie).

Zanieczyszczenia napływowe

Wpływ na jakość powietrza atmosferycznego w powiecie nowosądeckim posiada również emisja napływowa – głównie emisja z terenu miasta Nowy Sącz (które stanowi enklawę w obrębie powiatu nowosądeckiego), a także emisja z sąsiadujących powiatów, tj. gorlickiego, tarnowskiego, brzeskiego, limanowskiego i nowotarskiego; znaczenie ma również emisja transgraniczna (napływ zanieczyszczeń z terenu Słowacji). [*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019*]

2.2.2 Identyfikacja problemów w strefie środowiskowej

Głównym problemem zidentyfikowanym w strefie środowiskowej jest stan powietrza atmosferycznego, na którego jakość negatywnie wpływa kilka czynników, m. in:

- ✓ Zanieczyszczenia powietrza związane z emisją spalin ze stale zwiększającego się ruchu kołowego.
- ✓ Zanieczyszczenia napływowe s sąsiadujących powiatów oraz głównie z niedaleko położonego Nowego Sącza, w którym w 2014 roku odnotowano aż 96 przekroczeń dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń przy dopuszczalnych 35 przekroczeniach w roku szkolnym.
- ✓ Zanieczyszczenia powierzchniowe, głównie w sezonie jesienno – zimowym wynikające z ogrzewania budynków tradycyjnymi piecami węglowymi.

2.3 Strefa gospodarcza

Sytuację gospodarczą można zidentyfikować przy wykorzystaniu wskaźników aktywności gospodarczej mieszkańców danego obszaru oraz struktury ekonomicznej wg grup wieku.

Do charakterystyki strefy gospodarczej w Mieście Grybów posłużą następujące wskaźniki:

1. *wskaźnik aktywności gospodarczej (zarejestrowana aktywna działalność gosp. ogółem w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla) - dane za 2014 r.*
2. *Odsetek podmiotów gospodarczych z terenu Miasta Grybów zarejestrowanych w poszczególnych osiedlach - dane za 2014 r.*
3. *wskaźnik aktywności gospodarczej (zarejestrowana nowa działalność gospodarcza w danym roku w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla)*
4. *odsetek nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w poszczególnych osiedlach*
5. *liczba terenów inwestycyjnych występujących w poszczególnych osiedlach*
6. *liczba terenów mogących pełnić funkcje terenów pod inwestycje (1- występuje; 0- brak)*

2.3.1 Liczba podmiotów gospodarczych w poszczególnych osiedlach Grybowa

Na koniec 2014 r. w Grybowie zarejestrowanych były 283 podmioty gospodarcze, w 67% zlokalizowane na osiedlach Śródmieście i Śródmieście II. Najwyższy wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców odnotowano na os. Śródmieście II oraz Sośnie. Wskaźnik ten dla miasta wyniósł 4,6 i na niższym poziomie był na osiedlach Strzylawki, Biała Wyżna i Śródmieście.

Tabela 6. Liczba podmiotów gospodarczych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w 2014 r.

Wyszczególnienie	Biała Wyżna	Sośnie	Strzylawki	Śródmieście	Śródmieście II	Razem Miasto
Ogółem	61	24	8	127	63	283
Na 100 mieszkańców	3,9	6,0	3,5	4,2	6,8	4,6
W % miasta	21,55%	8,48%	2,83%	44,88%	22,26%	100,00%

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

Największy przyrost podmiotów gospodarczych, bo aż 94 odnotowano w roku 2014. Ich lokalizacja pokrywa się z największym ich zagęszczeniem w Śródmieściu i Śródmieściu II.

Tabela 7. Liczba nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2012-2014 (stan w dniu 31.XII)

Rok	2012	2013	2014		
			liczba	na 100 mieszkańców	w % miasta
Biała Wyżna	22	11	15	1,0	16,0%
Sośnie	3	5	5	1,3	5,3%
Strzylawki	3	2	2	0,9	2,1%
Śródmieście	24	31	40	1,3	42,6%
Śródmieście II	12	21	32	3,4	34,0%
Razem Miasto	64	70	94	1,5	100,0%

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

Tworzeniu nowych podmiotów gospodarczych nie sprzyja brak strefy aktywności gospodarczej w mieście. Nie występują tu uzbrojone tereny inwestycyjne, które w innych regionach województwa znacznie pobudzają aktywność gospodarczą przedsiębiorców. Jedynie na osiedlu Śródmieście II są obszary, które w przyszłości mogłyby pełnić takie funkcje.

2.3.2 Struktura i trendy głównych branż na terenie gminy/główni pracodawcy

Tabela 8. Podmioty gospodarki narodowej w Mieście Grybów w latach 2009 - 2014

Podmioty nowo zarejestrowane wg grup sekcji PKD 2007											
						2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ogółem	-	-	-	-	-	-	76	59	67	50	65
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	-	-	-	-	-	-	1	0	0	0	0
przemysł i budownictwo	-	-	-	-	-	-	43	43	45	26	26
pozostała działalność	-	-	-	-	-	-	32	16	22	24	39
Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007											
Ogółem	-	-	-	-	-	436	459	446	454	456	453
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	-	-	-	-	-	13	14	15	12	6	5
przemysł i budownictwo	-	-	-	-	-	176	195	192	204	207	184
pozostała działalność	-	-	-	-	-	247	250	239	238	243	264
Podmioty wg klas wielkości											
Ogółem	-	-	-	-	-	436	459	446	454	456	453
0 – 9	-	-	-	-	-	412	433	419	429	432	430
10 – 49	-	-	-	-	-	20	22	23	20	19	18
50 – 249	-	-	-	-	-	4	4	4	5	5	5
0 – 249	-	-	-	-	-	436	459	446	454	456	453
Podmioty wg sektorów własnościowych											
podmioty gospodarki narodowej ogółem	-	-	-	-	-	436	459	446	454	456	453
sektor publiczny - ogółem	-	-	-	-	-	29	29	28	27	22	21
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	-	-	-	-	-	23	22	22	21	16	15
sektor publiczny - spółki handlowe	-	-	-	-	-	1	2	1	1	1	1
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, gospodarstwa pomocnicze	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
sektor prywatny - ogółem	-	-	-	-	-	407	430	418	427	434	432
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	-	-	-	-	-	344	362	349	354	360	357
sektor prywatny - spółki handlowe	-	-	-	-	-	12	13	14	18	17	16
sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	-	-	-	-	-	1	1	1	3	2	1
sektor prywatny - spółdzielnie	-	-	-	-	-	4	4	4	4	4	4
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	-	-	-	-	-	10	11	11	12	12	11

Źródło: http://stat.gov.pl/bdl Urząd Statystyczny w Krakowie – Bank Danych Lokalnych

W latach 2009 – 2014 na terenie Miasta Grybów odnotowywano spadek liczby nowych podmiotów rozpoczynających prowadzenie działalności gospodarczej, co jest niepokojącym zjawiskiem gospodarczym. Mimo to w analizowanych latach liczba podmiotów gospodarczych wzrosła w Mieście Grybów z 436 do 453, tj. o 23 podmioty. W 2014 r. działalność wyrejestrowało aż 61 podmiotów.

Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej wyrejestrowane z rejestru w Mieście Grybów w latach 2009 - 2014

Podmioty wyrejestrowane wg grup sekcji PKD 2007											
						2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	-	-	-	-	-	-	46	64	52	45	61
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	-	-	-	-	-	-	0	0	0	1	0
przemysł i budownictwo	-	-	-	-	-	-	29	39	34	28	43
pozostała działalność	-	-	-	-	-	-	17	25	18	16	18

Źródło: http://stat.gov.pl/bdl Urząd Statystyczny w Krakowie – Bank Danych Lokalnych

W Mieście Grybów jako jedynym w Powiecie Nowosądeckim w 2014 r. liczba podmiotów spadła w porównaniu z rokiem poprzednim.

Tabela 10. Ilość podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych gminach Powiatu Nowosądeckiego w latach 2013 – 2014.

Gminy powiatu nowosądeckiego	ILOŚĆ PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ		
	2013 r.	2014 r.	PORÓWNANIE 2014/2013
Chełmiec	2 044	2 074	↑ 30
Gródek nad Dunajcem	479	484	↑ 5
Grybów miasto	456	453	↓ -3
Grybów wieś	1 437	1 454	↑ 17
Kamionka Wielka	579	600	↑ 21
Korzenna	729	746	↑ 17
Krynica Zdrój	2 052	2 055	↑ 3
Łabowa	334	340	↑ 6
Łącko	956	1 013	↑ 57
Łososina Dolna	636	680	↑ 44
Muszyna	983	1 011	↑ 28
Nawojowa	484	517	↑ 33
Piwniczna Zdrój	881	913	↑ 32
Podegrodzie	653	686	↑ 33
Rytro	220	239	↑ 19
Stary Sącz	1 720	1 764	↑ 44
powiat nowosądecki	**14 643**	**15 029**	↑ **386**

Źródło: PUP dla Powiatu Nowosądeckiego

O tym, czy mieszkańcy danego obszaru są przedsiębiorczy, mówi **wskaźnik przedsiębiorczości.** Wskaźnik przedsiębiorczości stanowi porównanie liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych do liczby mieszkańców. W Powiecie Nowosądeckim na 1000 mieszkańców przypada **71 firm, zaś w Mieście Grybów – 74,7 firm.** Wskaźnik przedsiębiorczości dla wszystkich gmin w powiecie prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 11. Wskaźnik przedsiębiorczości dla gmin z terenu Powiatu Nowosądeckiego – stan na koniec 2014 r.

Lp.	Gminy	Liczba ludności stan na 31.12.2014	Liczba podmiotów gospodarczych stan na 31.12.2014	Wskaźnik przedsiębiorczości %
1.	Krynica-Zdrój	16 862	2 055	121,9
2.	Muszyna	11 693	1 011	86,5
3.	Piwniczna-Zdrój	10 667	913	85,6
4.	Chełmiec	27 386	2 074	75,7
5.	Stary Sącz	23 396	1 764	75,4
6.	Grybów miasto	6 063	453	74,7
7.	Łososina Dolna	10 702	680	63,5
8.	Łącko	16 116	1 013	62,9
9.	Rytro	3 853	239	62,0
10.	Nawojowa	8 424	517	61,4
11.	Kamionka Wielka	10 100	600	59,4
12.	Grybów gmina	24 617	1 454	59,1
13.	Łabowa	5 831	340	58,3
14.	Podegrodzie	12 729	686	53,9
15.	Gródek nad Dunajcem	9 194	484	52,6
16.	Korzenna	14 197	746	52,5
Powiat Nowosądecki		**211 830**	**15 029**	**71,0**

Źródło: PUP dla Powiatu Nowosądeckiego

2.3.3 Identyfikacja problemów w obszarze gospodarczym

1. Brak przygotowanych terenów inwestycyjnych na obszarze miasta.
2. Mała liczba inwestorów, także z udziałem wkładu zagranicznego.
3. Spadek liczby przedsiębiorstw na terenie miasta.
4. Likwidacja istniejących miejsc pracy.
5. Brak infrastruktury turystycznej na obszarze rewitalizowanym, co hamuje rozwój tego sektora.
6. Mała ilość infrastruktury rekreacyjnej lub jej zły stan na obszarze rewitalizowanym – niemożność rozwoju tego sektora i sektorów tzw. około rekreacyjnych np. gastronomia.
7. Niskie / nieaktualne kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych na terenie miasta.
8. Niewydolny układ komunikacyjny miasta: zbyt duży ruch w centrum – brak alternatywnego ciągu komunikacyjnego, omijającego centrum,
9. Brak silnych organizacji pozarządowych wspierających rozwój aktywności mieszkańców w przestrzeni gospodarczej.
10. Brak koordynacji w zakresie promocji gospodarczej i kompleksowej obsługi inwestora.
11. Wysoki odsetek ludzi młodych wśród osób bezrobotnych.
12. Wskaźnik aktywności gospodarczej (zarejestrowana aktywna działalność gosp. ogółem w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla) jest poniżej średniej dla miasta na osiedlach Biała Wyżna, Strzylawki i Śródmieście.
13. Najmniej aktywnych podmiotów gospodarczych jest na osiedlach Sośnie i Strzylawki.

14. Wskaźnik aktywności gospodarczej (zarejestrowana nowa działalność gospodarcza w danym roku na 100 mieszkańców danego osiedla) jest powyżej średniej dla miasta jedynie na osiedlu Śródmieście II.
15. Najmniej nowych podmiotów gospodarczych w analizowanym roku 2014 przybyło na osiedlach Biała Wyzna, Strzylawki i Sośnie.
16. Na żadnym z osiedli miasta Grybów nie ma uzbrojonych terenów inwestycyjnych.
17. Jedynie na osiedlu Śródmieście II są tereny, które potencjalnie mogą pełnić funkcje terenów pod inwestycje.

2.4 Strefa społeczna

Do określenia ewentualnych problemów w strefie społecznej użyte zostały następujące wskaźniki:

1. *Udział bezrobotnych z poszczególnych osiedli Miasta Grybów w ogólnej liczbie bezrobotnych z Miasta Grybów*
2. *Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców poszczególnych osiedli w Mieście Grybów*
3. *Poziom długotrwałego bezrobocia (liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby bezrobotnych obszaru osiedla) - dane za 2015 r.*
4. *Odsetek osób długotrwale bezrobotnych zamieszkujących poszczególne osiedla miasta Grybów*
5. *Poziom przestępczości (liczba przestępstw w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla) - dane za 2015 r.*
6. *Poziom przestępczości (liczba przestępstw w stosunku do liczby ludności miasta) - dane za 2015 r.*
7. *Poziom ubóstwa i wykluczenia (osoby korzystające z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla) - dane za 2015 r.*
8. *Udział osób objętych pomocą OPS ze względu na ubóstwo w poszczególnych osiedlach miasta - dane za 2015 r.*
9. *Poziom bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (osoby korzystające z pomocy społecznej ze względu na bezradność w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla) - dane za 2015 r.*
10. *Odsetek osób objętych w poszczególnych osiedlach pomocą OPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych - dane za 2015 r.*
11. *Poziom uzależnienia od alkoholu (osoby korzystające z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla) - dane za 2015 r.*
12. *Odsetek osób objętych w poszczególnych osiedlach pomocą OPS ze względu na alkohol - dane za 2015 r.*
13. *Poziom niepełnosprawności (osoby korzystające z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla) - dane za 2015 r.*
14. *Odsetek osób objętych w poszczególnych osiedlach pomocą OPS ze względu na niepełnosprawność - dane za 2015 r.*
15. *Wskaźnik depopulacji obszaru zdegradowanego (roczny ubytek liczby ludności w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla – średnia z przestrzeni ostatnich trzech lat, liczba ludności na początku roku bazowego = 100%)*
16. *Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym - dane za 2014 r.*
17. *Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności osiedla-dane za 2014 r.*
18. *Liczba mieszkańców narodowości innej niż polska w stosunku do liczby ludności danego osiedla*

19. *Odsetek wszystkich cudzoziemców w mieście zamieszkujący poszczególne osiedla*
20. *Ilość wydarzeń kulturalnych (festyny, jarmarki, koncerty, inne) w roku w poszczególnych osiedlach*
21. *Oferta zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży (0-brak oferty, 1-są zajęcia)*
22. *Liczba publicznych obiektów kultury w poszczególnych osiedlach*

2.4.1 Struktura demograficzna

Liczba ludności Grybowa na koniec roku 2015 wynosiła 6 160 osób. Najbardziej zaludnione są osiedla Biała Wyżna i Śródmieście I. Miasto Grybów wyróżnia się najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia w powiecie nowosądeckim. Wynosi on ponad 358 osób/km2 (dane na 31 grudnia 2014 roku wg GUS) i jest on znacznie wyższy zarówno od średniej gęstości zaludnienia powiatu (125 osób/km2), jak i od porównywalnych gmin: Łabowej (43 osób/km2), Nawojowej (144 osób/km2).

Jest także znacznie niższy od średniej gęstości zaludnienia województwa małopolskiego, liczącej około 221 osób/km², oraz od gmin wiejskich województwa (średnio 111 osób/1km2).

Tabela 12. Liczba ludności zameldowanej w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan na 31.XII)

Rok	Biała Wyżna	Sośnie	Strzylawki	Śródmieście	Śródmieście II	Razem Miasto
2013	1563	394	229	3105	919	6210
2014	1576	399	230	3053	930	6188
2015	1576	404	237	2996	947	6160

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

Analizując strukturę demograficzną Miasta na tle innych gmin Powiatu Nowosądeckiego można stwierdzi, iż w Mieście Grybów jako w jednej z trzech gmin/ miast w Powiecie Nowosądeckim wystąpił spadek liczby mieszkańców w 2015r.

Tabela 13. Ilość mieszkańców Powiatu Nowosądeckiego wg gmin w latach 2009 - 2014

Ilość mieszkańców Powiatu Nowosądeckiego wg gmin w latach 2009 - 2014						
Gminy/ lata	**2009 r.**	**2010 r.**	**2011 r.**	**2012 r.**	**2013 r.**	**2014 r.**
Chełmiec	25 800	26 128	26 586	26 897	27 125	27 386
Gródek n/ Dunajcem	9 035	9 032	9 155	9 164	9 205	9 194
Grybów miasto	**5 979**	**5 952**	**6 214**	**6 175**	**6 086**	**6 063**
Grybów gmina	23 273	23 521	24 041	24 216	24 402	24 617
Kamionka Wielka	9 611	9 725	9 791	9 929	10 026	10 100
Korzenna	13 588	13 665	13 942	14 023	14 128	14 197
Krynica	16 533	16 457	17 046	16 980	16 991	16 862
Łabowa	5 385	5 475	5 676	5 711	5 763	5 831
Łącko	15 261	15 425	15 780	15 930	16 051	16 116
Łososina Dolna	10 079	10 175	10 515	10 603	10 662	10 702
Muszyna	11 464	11 494	11 697	11 766	11 730	11 693
Nawojowa	8 029	8 085	8 188	8 259	8 372	8 424
Piwniczna	10 505	10 494	10 693	10 688	10 683	10 667
Podegrodzie	11 935	12 072	12 397	12 487	12 589	12 729
Rytro	3 654	3 678	3 813	3 841	3 842	3 853
Stary Sącz	22 570	22 714	23 181	23 319	23 390	23 396
RAZEM	**202 701**	**204 092**	**208 715**	**209 988**	**211 045**	**211 830**

Źródło: http://nowysacz.praca.gov.pl/-/855219-realizacja-zadan-przez-powiatowy-urzad-pracy-dla-powiatu-nowosadeckiego

Na przestrzeni ostatnich lat liczba osób zamieszkujących w Grybowie stale się zmniejszała – w porównaniu z rokiem 2013 w roku 2015 spadek ten był na poziomie 0,8%. Depopulacja dotyczy osiedla Śródmieście. W pozostałych osiedlach w analizowanym okresie przybyło od 8 do 28 mieszkańców.

Tabela 14. Zmiana liczby ludności zameldowanej w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII) w porównaniu z rokiem 2013

Rok	Biała Wyżna	Sośnie	Strzylawki	Śródmieście	Śródmieście II	Razem Miasto
2013	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
2014	0,8%	1,3%	0,4%	-1,7%	1,2%	-0,4%
2015	0,8%	2,5%	3,5%	-3,5%	3,0%	-0,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Grybowie

Wykres 3. Zmiana liczby ludności w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013 – 2015 w stosunku do roku 2013.

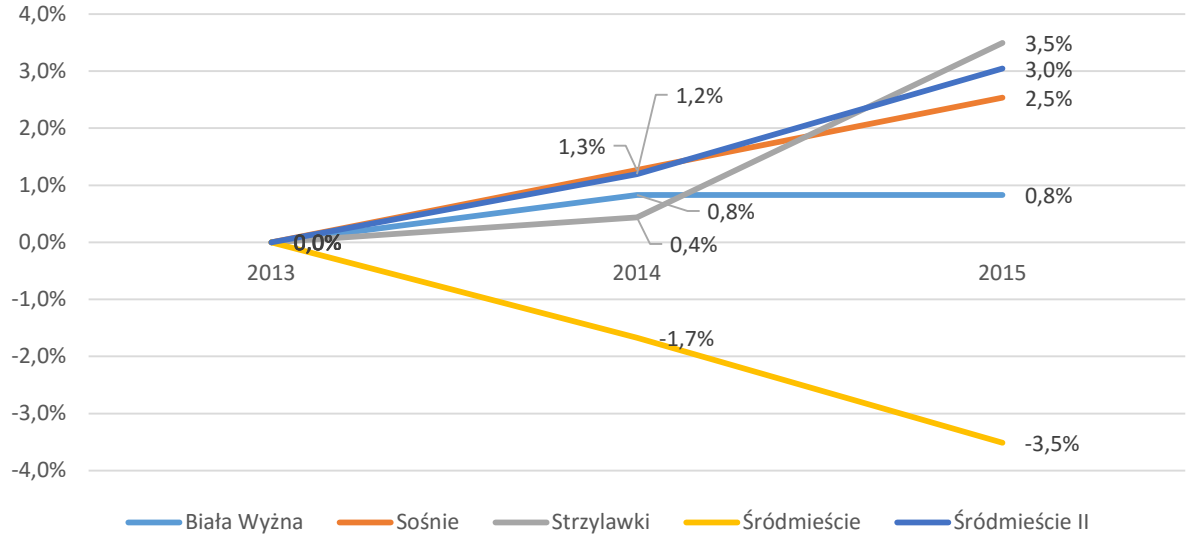

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

Na koniec roku 2015 udział obcokrajowców zamieszkujących w Grybowie wynosił 0,2%. Było to 14 osób, z których 1 mieszkała w Śródmieściu II a pozostałe 13 w Śródmieściu I.

Tabela 15. Liczba cudzoziemców zamieszkujących w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów wg stanu na 31.12.2015 r.

Wyszczególnienie	Biała Wyżna	Sośnie	Strzylawki	Śródmieście	Śródmieście II	Razem Miasto
Liczba cudzoziemców	0	0	0	13	1	14
Udział w liczbie mieszkańców danego osiedla	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%	0,1%	0,2%
Udział w liczbie cudzoziemców w mieście	0,0%	0,0%	0,0%	92,9%	7,1%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Grybowie

W Grybowie w 2015r. wystąpił ujemy przyrost naturalny (-7) i była to jedna z dwóch gmin/miast w Powiecie Nowosądeckim gdzie takie zjawisko miało miejsce.

Tabela 16. Ruch naturalny w poszczególnych gminach Powiatu Nowosądeckiego w 2014 r.

Ruch naturalny w 2014 r.					
Gminy	**Małżeństwa**	**Urodzenia żywe**	**Zgony**		**Przyrost naturalny**
			ogółem	**w tym niemowląt**	
Powiat Nowosądecki	1 334	2 592	1 596	9	+996
Chełmiec	142	313	193	1	+120
Gródek nad Dunajcem	60	106	73	0	+33
Grybów miasto	35	62	69	0	-7
Grybów gmina	151	356	180	1	+176
Kamionka Wielka	64	115	63	0	+52
Korzenna	104	186	106	0	+80
Krynica-Zdrój	102	169	171	0	-2
Łabowa	33	97	31	0	+66
Łącko	112	238	137	2	+101
Łososina Dolna	63	147	76	1	+71
Muszyna	69	119	92	0	+27
Nawojowa	54	96	46	1	+50
Piwniczna-Zdrój	67	104	90	0	+14
Podegrodzie	87	189	81	1	+108
Rytro	27	39	18	0	+21
Stary Sącz	164	256	170	2	+86

Źródło: http://nowysacz.praca.gov.pl/-/855219-realizacja-zadan-przez-powiatowy-urzad-pracy-dla-powiatu-nowosadeckiego

2.4.2 Struktura ekonomiczna ludności według wieku

Analizując strukturę ekonomiczną ludności wg wieku w poszczególnych osiedlach Grybowa wg danych na koniec 2014 r. można stwierdzić, że zdecydowanie najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym, bo aż 60,1% ich populacji zamieszkuje w Śródmieściu, a najmniej bo niespełna 3% na osiedlu Strzylawki i 5,4% na osiedlu Sośnie. W Śródmieściu jest największy udział osób w wieku poprodukcyjnym w liczbie mieszkańców osiedla i wynosi 21,6%. Na pozostałych osiedlach udział ten jest w granicach od 13,6% do 14,8%.

Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 61,9% liczby mieszkańców miasta i w poszczególnych osiedlach udział ten jest wyrównany – wacha się od 60,4 % do 62,6% liczby mieszkańców poszczególnych osiedli. Liczbowo najwięcej osób w tej grupie wiekowej zamieszkuje w Śródmieściu, co poniekąd tłumaczy największą właśnie tutaj koncentrację podmiotów gospodarczych w mieście.

Najmłodsi mieszkańcy miasta (do 18 r. ż.) zamieszkują głównie w Śródmieściu i Białej Wyżnej. Natomiast w skali poszczególnych osiedli najmniejszy ich udział w liczbie mieszkańców jest w Śródmieściu – 16,4%. W pozostałych osiedlach odsetek ten wynosi 23,9% do 25,7%.

Tabela 17. Struktura ekonomiczna ludności wg wieku w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w 2014 roku (stan w dniu 31.XII)

	Wyszczególnienie	Biała Wyżna	Sośnie	Strzylawki	Śródmieście	Śródmieście II	Razem Miasto
Liczba ludności w osobach	W wieku przedprodukcyjnym do 18 lat	376	98	59	501	224	1258
	W wieku produkcyjnym l.18 - 65	986	242	139	1893	573	3833
	W wieku poprodukcyjnym pow. 65 l	214	59	32	659	133	1097
	Suma	1576	399	230	3053	930	6188
Struktura ludności w %	W wieku przedprodukcyjnym do 18 lat	23,86%	24,56%	25,65%	16,41%	24,09%	20,33%
	W wieku produkcyjnym l.18 - 65	62,56%	60,65%	60,43%	62,00%	61,61%	61,94%
	W wieku poprodukcyjnym pow. 65 l	13,58%	14,79%	13,91%	21,59%	14,30%	17,73%
Udział w skali miasta w %	W wieku przedprodukcyjnym do 18 lat	29,89%	7,79%	4,69%	39,83%	17,81%	100,00%
	W wieku produkcyjnym l.18 - 65	25,72%	6,31%	3,63%	49,39%	14,95%	100,00%
	W wieku poprodukcyjnym pow. 65 l	19,51%	5,38%	2,92%	60,07%	12,12%	100,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Grybowie

Wykres 4. Udział ekonomicznych grup ludności wg wieku w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów wg stanu na dzień 31.12.2014 r.

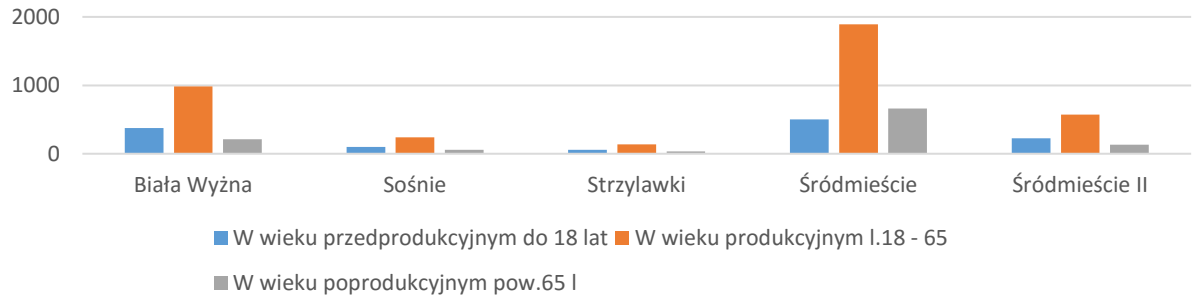

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

2.4.3 Poziom i struktura bezrobocia

W 2015 roku liczba osób bezrobotnych z Grybowa wynosiła 281 i była niższa o 42 osoby w porównaniu z rokiem 2013. Stanowi to spadek o 13%. Najwięcej osób bezrobotnych ubyło kolejno na osiedlach Biała Wyżna – 20 i Śródmieście – 18. Jedynie na osiedlu Sośnie mieliśmy do czynienia ze wzrostem o 5 liczby osób bezrobotnych.

Tabela 18. Liczba osób bezrobotnych ogółem w poszczególnych osiedlach Grybowa w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)

Rok	2013	2015	dynamika
Biała Wyżna	78	58	-25,6%
Sośnie	13	18	38,5%
Strzylawki	7	5	-28,6%
Śródmieście	171	153	-10,5%
Śródmieście II	54	47	-13,0%
Razem Miasto	323	281	-13,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

Wykres 5. Udział bezrobotnych z poszczególnych osiedli Miasta Grybów w ogólnej liczbie bezrobotnych z Grybowa wg stanu na dzień 31.12.2015

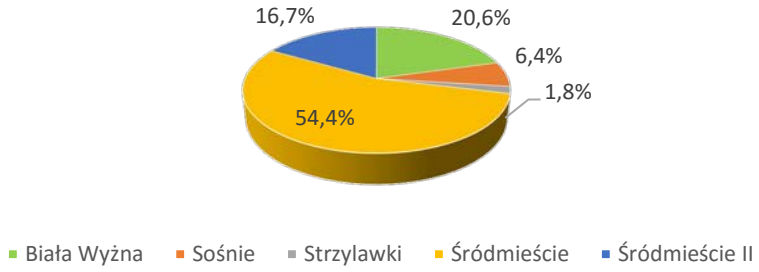

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców poszczególnych osiedli Grybowa na koniec 2015 r. był najwyższy kolejno na osiedlu Śródmieście (5,1%) i Śródmieście II (5,0%) i był większy niż średnia wartość dla miasta w tym czasie: 4,6%.

Wykres 6. Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców poszczególnych osiedli Miasta Grybów wg stanu na 31.12.2015 r.

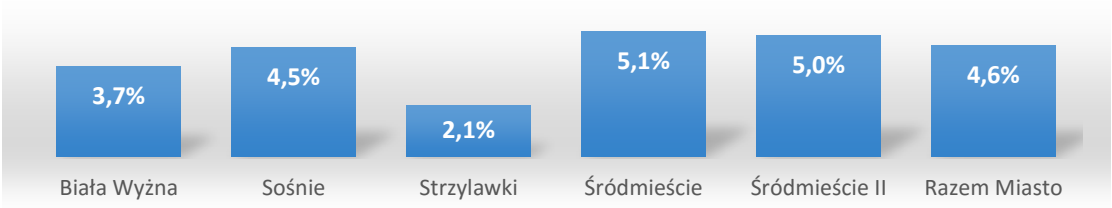

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

Spośród 281 osób bezrobotnych w 2015 r. aż 185 to były kobiety, co stanowiło 65,8% zarejestrowanych w Grybowie osób bezrobotnych. Najwięcej ich, bo aż 88 zamieszkiwało na osiedlu Śródmieście.

Wykres 7. Liczba bezrobotnych kobiet w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów wg stanu na dzień 31.12.2015 r.

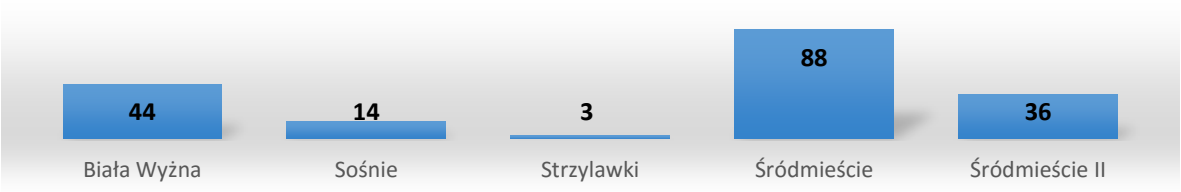

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

Największy udział bezrobotnych kobiet w liczbie bezrobotnych ogółem na koniec roku 2015 odnotowano w osiedlach Śródmieście II, Sośnie i Biała Wyżna.

Wykres 8. Udział kobiet w liczbie bezrobotnych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów wg stanu na dzień 31.12.2015

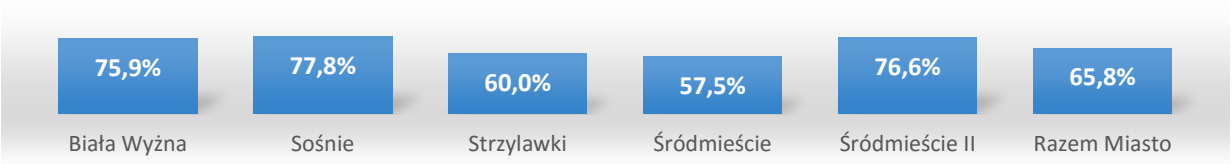

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

Osoby pozostające bez pracy powyżej 12 m-cy na koniec 2015 roku stanowiły prawie 41% liczby bezrobotnych z całego miasta, tj. 114 osób. Zdecydowanie najwięcej zamieszkiwało na osiedlu Śródmieście – 65 osób, które stanowiły 57% ogółu długotrwale bezrobotnych. Sumarycznie w porównaniu z rokiem 2013 liczba bezrobotnych w tej grupie wzrosła w 2,7%; spadek odnotowano jedynie na osiedlach: Strzylawki i Biała Wyżna – po 2 osoby.

Tabela 19. Osoby pozostające bez pracy powyżej 12 m-cy w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013 – 2015.

	2013				2015				
	liczba	% bezrobotnych w osiedlu	% bezrobotnych w mieście	udział w ogólnej liczbie mieszkańców osiedla	liczba	% bezrobotnych w osiedlu	% bezrobotnych w mieście	udział w ogólnej liczbie mieszkańców osiedla	dynamika w roku 2015 w stosunku do 2013 roku
Biała Wyżna	25	32,1%	22,5%	1,6%	23	39,7%	20,2%	1,5%	-8,0%
Sośnie	5	38,5%	4,5%	1,3%	7	38,9%	6,1%	1,7%	40,0%
Strzylawki	3	42,9%	2,7%	1,3%	1	20,0%	0,9%	0,4%	-66,7%
Śródmieście	62	36,3%	55,9%	2,0%	65	42,5%	57,0%	2,2%	4,8%
Śródmieście II	16	29,6%	14,4%	1,7%	18	38,3%	15,8%	1,9%	12,5%
Razem Miasto	111	34,4%	100,0%	1,8%	114	40,6%	100,0%	1,9%	2,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

Liczba osób bezrobotnych poniżej 25 r. ż. w 2015 r. w Grybowie była mniejsza o 36% niż w roku 2013 a było to 48 osób, które stanowiły 17% ogółu bezrobotnych w mieście. Na koniec roku 2015 najwięcej osób bezrobotnych poniżej 25 r. ż. pochodziło z osiedla Śródmieście (45,8%) a

najmniej z os. Strzylawki – 2 osoby, które jednak stanowiły 40% ogółu bezrobotnych stąd pochodzących.

Tabela 20. Liczba osób bezrobotnych poniżej 25 roku życia w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)

	2013				2015				
	liczba	% bezrobotnych w osiedlu	% bezrobotnych w mieście	udział w ogólnej liczbie mieszkańców osiedla	liczba	% bezrobotnych w osiedlu	% bezrobotnych w mieście	udział w ogólnej liczbie mieszkańców osiedla	dynamika w roku 2015 w stosunku do 2013 roku
Biała Wyżna	23	29,5%	30,7%	1,5%	11	19,0%	22,9%	0,7%	-52,2%
Sośnie	5	38,5%	6,7%	1,3%	5	27,8%	10,4%	1,2%	0,0%
Strzylawki	1	14,3%	1,3%	0,4%	2	40,0%	4,2%	0,8%	100,0%
Śródmieście	34	19,9%	45,3%	1,1%	22	14,4%	45,8%	0,7%	-35,3%
Śródmieście II	12	22,2%	16,0%	1,3%	8	17,0%	16,7%	0,8%	-33,3%
Razem Miasto	75	23,2%	100,0%	1,2%	48	17,1%	100,0%	0,8%	-36,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

Na koniec roku 2015 problem bezrobocia w Grybowie dotyczył 77 osób w wieku powyżej 45 r. ż., tj. 27,4% ogółu bezrobotnych, z czego najwięcej ich pochodziło ze Śródmieścia (49 osób). W porównaniu z rokiem 2013 w całym mieście ubyło bezrobotnych w tej kategorii wiekowej o 10,5%, z czego w Białej Wyżnej było to 8 osób a w Śródmieściu 6 osób. Z kolei w pozostałych osiedlach odnotowano wzrost o 1 do 3 osób.

Tabela 21. Liczba osób bezrobotnych powyżej 45 roku życia w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)

	2013				2015				
	liczba	% bezrobotnych w osiedlu	% bezrobotnych w mieście	udział w ogólnej liczbie mieszkańców osiedla	liczba	% bezrobotnych w osiedlu	% bezrobotnych w mieście	udział w ogólnej liczbie mieszkańców osiedla	dynamika w roku 2015 w stosunku do 2013 roku
Biała Wyżna	20	25,6%	23,3%	1,3%	12	20,7%	15,6%	0,8%	-40,0%
Sośnie	2	15,4%	2,3%	0,5%	3	16,7%	3,9%	0,7%	50,0%
Strzylawki	0	0,0%	0,0%	0,0%	1	20,0%	1,3%	0,4%	100,0%
Śródmieście	55	32,2%	64,0%	1,8%	49	32,0%	63,6%	1,6%	-10,9%
Śródmieście II	9	16,7%	10,5%	1,0%	12	25,5%	15,6%	1,3%	33,3%
Razem Miasto	86	26,6%	100,0%	1,4%	77	27,4%	100,0%	1,3%	-10,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

Liczba osób bez wykształcenia średniego na koniec roku 2015 wyniosła 111 osób (tj. 39,5% ogółu bezrobotnych)i była niższa o 20,7% niż w 2013 r. Zdecydowanie najwięcej tych osób

pochodziło ze Śródmieścia (66 os.), Białej Wyżnej (20 os.) i Śródmieścia II (16 os.) Tylko na osiedlu Sośnie liczba osób bezrobotnych w porównaniu z 2013 r. w tej kategorii była wyższa o 3 osoby, co stanowiło 60% wzrost.

Tabela 22. Liczba osób bezrobotnych bez wykształcenia średniego w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)

	2013				2015				
	liczba	% bezrobotnych w osiedlu	% bezrobotnych w mieście	udział w ogólnej liczbie mieszkańców osiedla	liczba	% bezrobotnych w osiedlu	% bezrobotnych w mieście	udział w ogólnej liczbie mieszkańców osiedla	dynamika w roku 2015 w stosunku do 2013 roku
Biała Wyżna	36	46,2%	25,7%	2,3%	20	34,5%	18,0%	1,3%	-44,4%
Sośnie	5	38,5%	3,6%	1,3%	8	44,4%	7,2%	2,0%	60,0%
Strzylawki	3	42,9%	2,1%	1,3%	1	20,0%	0,9%	0,4%	-66,7%
Śródmieście	72	42,1%	51,4%	2,3%	66	43,1%	59,5%	2,2%	-8,3%
Śródmieście II	24	44,4%	17,1%	2,6%	16	34,0%	14,4%	1,7%	-33,3%
Razem Miasto	140	43,3%	100,0%	2,3%	111	39,5%	100,0%	1,8%	-20,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

Osoby bezrobotne bez stażu pracy w Grybowie na koniec 2015 r. stanowiły 17,1% ogółu bezrobotnych, tj. 48 osób, z czego najwięcej ich pochodziło z os. Śródmieście (27 os.) oraz Biała Wyżna i Śródmieście II (po 8 os.). W porównaniu z rokiem 2013 odnotowano w mieście spadek liczby bezrobotnych bez stażu pracy na poziomie 43,5% - najwięcej ich ubyło w Śródmieciu (18 os.) i Białej Wyżnej (12 os.).

Tabela 23. Liczba osób bezrobotnych bez stażu w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)

	2013				2015				
	liczba	% bezrobotnych w osiedlu	% bezrobotnych w mieście	udział w ogólnej liczbie mieszkańców osiedla	liczba	% bezrobotnych w osiedlu	% bezrobotnych w mieście	udział w ogólnej liczbie mieszkańców osiedla	dynamika w roku 2015 w stosunku do 2013 roku
Biała Wyżna	20	25,6%	23,5%	1,3%	8	13,8%	16,7%	0,5%	-60,0%
Sośnie	5	38,5%	5,9%	1,3%	4	22,2%	8,3%	1,0%	-20,0%
Strzylawki	2	28,6%	2,4%	0,9%	1	20,0%	2,1%	0,4%	-50,0%
Śródmieście	45	26,3%	52,9%	1,4%	27	17,6%	56,3%	0,9%	-40,0%
Śródmieście II	13	24,1%	15,3%	1,4%	8	17,0%	16,7%	0,8%	-38,5%
Razem Miasto	85	26,3%	100,0%	1,4%	48	17,1%	100,0%	0,8%	-43,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

2.5 Pomoc społeczna

Identyfikacja problemów społecznych Miasta Grybowa i jego poszczególnych osiedli została dokonana w oparciu o dane z Ośrodka Pomocy Społecznej. Obejmują one informacje o liczbie osób

korzystających z pomocy OPS z uwzględnieniem powodów takich jak: ubóstwo, alkoholizm, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, oraz niepełnosprawność.

Z danych zawartych w Internetowym Obserwatorze Statystyk Społecznych wynika, że w 2014 r. na 1 zatrudnionego tu pracownika socjalnego przypadało 2021 mieszkańców.

W roku 2015 beneficjentami pomocy społecznej było 6,3% mieszkańców miasta, co w porównaniu z 2013 r. stanowiło 8,7% spadek. Najwięcej osób objętych pomocą OPS pochodzi z osiedli Śródmieście i Biała Wyżna. W strukturze mieszkańców osiedli udział ten jest w miarę wyrównany i wynosi od 3,9% do 8,3%. W mieście objętych pomocą społeczną jest:

- 25% rodzin niepełnych,
- 27,9% rodzin wielodzietnych,
- 17,05% rodzin emerytów i rencistów.

Wskaźnik pomocy w zakresie dożywiania wynosił w 2014 r. 60 osób na 1000 mieszkańców. Wśród wszystkich osób objętych tą formą pomocy 15% stanowiły dzieci, a 40% uczniowie. [*http://www.obserwator.rops.krakow.pl/portraitcommune/data , data emisji 14.06.2016 r.*]

Tabela 24. Liczba osób objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan na 31.XII)

	2013			2014			2015			
	liczba	% mieszkańców osiedla	% osób objętych pomocą OPS w mieście	liczba	% mieszkańców osiedla	% osób objętych pomocą OPS w mieście	liczba	% mieszkańców osiedla	% osób objętych pomocą OPS w mieście	dynamika w porównaniu z rokiem 2013
Biała Wyżna	110	7,04%	25,76%	100	6,35%	27,55%	131	8,31%	33,59%	19,09%
Sośnie	29	7,36%	6,79%	24	6,02%	6,61%	23	5,69%	5,90%	-20,69%
Strzylawki	15	6,55%	3,51%	11	4,78%	3,03%	11	4,64%	2,82%	-26,67%
Śródmieście	230	7,41%	53,86%	198	6,49%	54,55%	188	6,28%	48,21%	-18,26%
Śródmieście II	43	4,68%	10,07%	30	3,23%	8,26%	37	3,91%	9,49%	-13,95%
Razem Miasto	427	6,88%	100,00%	363	5,87%	100,00%	390	6,33%	100,00%	-8,67%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Grybowie

Wykres 9. Liczba osób objętych pomocą OPS w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów wg stanu na dzień 31.12.2015

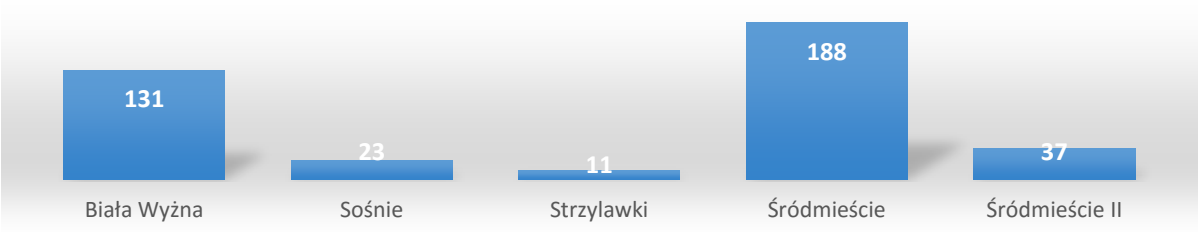

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

UBÓSTWO

W 2015 roku 54,4% powodem objęcia pomocą OPS było ubóstwo. Najwięcej tych osób pochodziło z os. Śródmieście (50%). W porównaniu z rokiem 2013 odnotowano 11,3% spadek w liczbie osób, które z powodu ubóstwa szukały pomocy. Tylko na osiedlu Sośnie liczba ta nie uległa zmianie.

Tabela 25. Liczba osób objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na ubóstwo w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)

	2013			2014			2015			
	liczba	% mieszkańców osiedla	% w mieście	liczba	% mieszkańców osiedla	% w mieście	liczba	% mieszkańców osiedla	% w mieście	dynamika w porównaniu z rokiem 2013
Biała Wyżna	73	4,67%	30,54%	71	4,51%	33,02%	64	4,06%	30,19%	-12,33%
Sośnie	13	3,30%	5,44%	16	4,01%	7,44%	13	3,22%	6,13%	0,00%
Strzylawki	10	4,37%	4,18%	8	3,48%	3,72%	9	3,80%	4,25%	-10,00%
Śródmieście	114	3,67%	47,70%	103	3,37%	47,91%	106	3,54%	50,00%	-7,02%
Śródmieście II	29	3,16%	12,13%	17	1,83%	7,91%	20	2,11%	9,43%	-31,03%
Razem Miasto	239	3,85%	100,00%	215	3,47%	100,00%	212	3,44%	100,00%	-11,30%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Grybowie

Wykres 10. Liczba osób objętych pomocą OPS ze względu na ubóstwo w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów wg stanu na dzień 31.12.2015

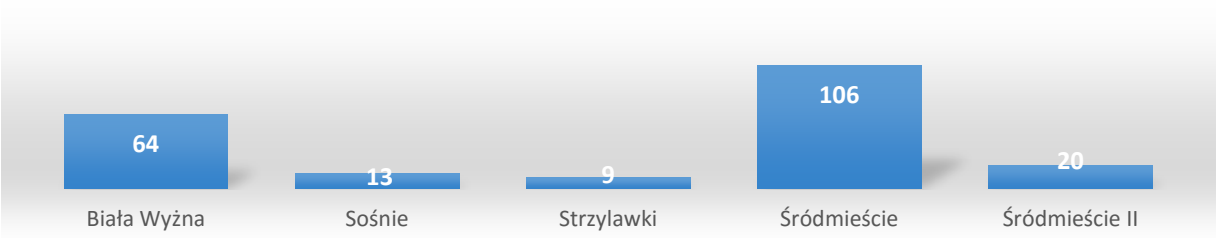

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

212 osób objętych w 2015 r. pomocą OPS z powodu ubóstwa pochodziło ze 111 rodzin, których liczba ogółem na przestrzeni ostatnich dwóch lat nie uległa zmianie. Podobnie jak w przypadku osób tak i najwięcej rodzin objętych pomocą pochodziło z osiedla Śródmieście.

Tabela 26. Liczba rodzin objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na ubóstwo w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII) wraz z dynamiką zmian w stosunku do roku 2013

	2013		2014		2015	
	liczba	dynamika	liczba	dynamika	liczba	dynamika
Biała Wyżna	30	0,00%	30	0,00%	35	16,67%
Sośnie	7	0,00%	7	0,00%	7	0,00%
Strzylawki	5	0,00%	3	-40,00%	3	-40,00%
Śródmieście	57	0,00%	56	-1,75%	56	-1,75%
Śródmieście II	12	0,00%	12	0,00%	10	-16,67%
Razem Miasto	111	0,00%	108	-2,70%	111	0,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Grybowie

Wykres 11. Liczba rodzin objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na ubóstwo w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w 2015 r.

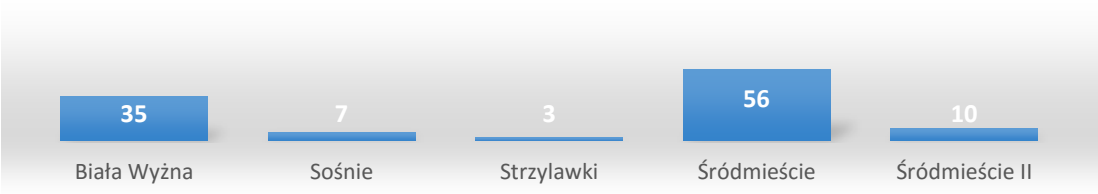

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH

Spośród 45 osób objętych pomocą OPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych 42% pochodziło z os. Śródmieście a 31% z Białej Wyżnej. Udział tych osób w liczbie mieszkańców os. nie przekraczał 1%. Na przestrzeni analizowanych dwóch lat wyraźny spadek (o 10 os.) odnotowano w 2014 r. a w 2015 r. przybyło takich osób 7.

Tabela 27. Liczba osób objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo -wychowawczych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)

	2013			2014			2015			
	liczba	% mieszkańców osiedla	% w mieście	liczba	% mieszkańców osiedla	% w mieście	liczba	% mieszkańców osiedla	% w mieście	dynamika w porównaniu z rokiem 2013
Biała Wyżna	5	0,32%	10,42%	4	0,25%	10,53%	14	0,89%	31,11%	180,00%
Sośnie	3	0,76%	6,25%	3	0,75%	7,89%	2	0,50%	4,44%	-33,33%
Strzylawki	1	0,44%	2,08%	0	0,00%	0,00%	1	0,42%	2,22%	0,00%
Śródmieście	31	1,00%	64,58%	23	0,75%	60,53%	19	0,63%	42,22%	-38,71%
Śródmieście II	8	0,87%	16,67%	8	0,86%	21,05%	9	0,95%	20,00%	12,50%
Razem Miasto	48	0,77%	100,00%	38	0,61%	100,00%	45	0,73%	100,00%	-6,25%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Grybowie

Wykres 12. Liczba osób objętych pomocą OPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów wg stanu na dzień 31.12.2015

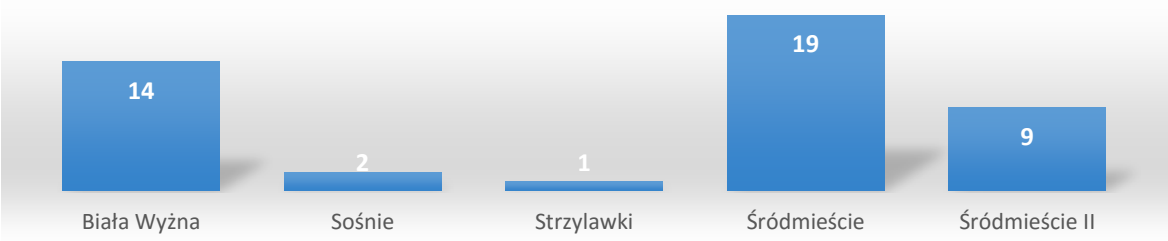

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

Największa liczba rodzin korzystająca z pomocy OPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zamieszkiwała w latach 2013 – 2015 osiedle Śródmieście i tu też

nastąpiła największa redukcja w porównaniu z 2013 r., bo o 8 rodzin. Sytuacja W tym zakresie nie zmieniła się na osiedlach Strzylawki i Śródmieście II.

Tabela 28. Liczba rodzin objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII) wraz z dynamiką zmian w stosunku do roku 2013

	2013		2014		2015	
	liczba	dynamika	liczba	dynamika	liczba	dynamika
Biała Wyżna	5	0,00%	2	-60,00%	4	-20,00%
Sośnie	2	0,00%	1	-50,00%	1	-50,00%
Strzylawki	1	0,00%	0	-100,00%	1	0,00%
Śródmieście	15	0,00%	9	-40,00%	7	-53,33%
Śródmieście II	4	0,00%	4	0,00%	4	0,00%
Razem Miasto	27	0,00%	16	-40,74%	17	-37,04%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Grybowie

Wykres 13. Liczba rodzin objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w 2015 r.

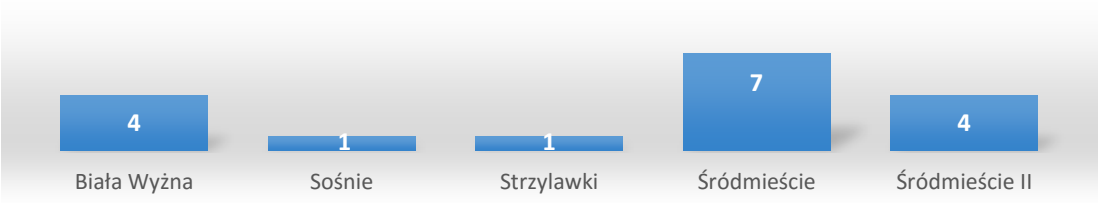

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

ALKOHOLIZM

Z powodu alkoholizmu wsparciem OPS objętych było w Grybowie w 2015 roku 16 osób, co stanowiło wzrost o 33,3% w porównaniu z 2013 rokiem. W Białej Wyżnej liczba takich osób zmalała o 4 a na os. Sośnie o 1 osobę. W Śródmieściu przybyło 9 takich os. co stanowi wzrost o 180% w skali osiedla. Na pozostałych osiedlach sytuacja pozostała bez zmian, tj. brak było osób objętych pomocą OPS ze względu na alkoholizm.

Tabela 29. Liczba osób objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na alkoholizm w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)

	2013			2014			2015			
	liczba	% mieszkańców osiedla	% w mieście	liczba	% mieszkańców osiedla	% w mieście	liczba	% mieszkańców osiedla	% w mieście	dynamika w porównaniu z rokiem 2013
Biała Wyżna	5	0,32%	41,67%	0	0,00%	0,00%	1	0,06%	6,25%	-80,00%
Sośnie	2	0,51%	16,67%	1	0,25%	12,50%	1	0,25%	6,25%	-50,00%
Strzylawki	0	0,00%	0,00%	0	0,00%	0,00%	0	0,00%	0,00%	0,00%
Śródmieście	5	0,16%	41,67%	7	0,23%	87,50%	14	0,47%	87,50%	180,00%
Śródmieście II	0	0,00%	0,00%	0	0,00%	0,00%	0	0,00%	0,00%	0,00%
Razem Miasto	12	0,19%	100,00%	8	0,13%	100,00%	16	0,26%	100,00%	33,33%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Grybowie

Wykres 14. Liczba osób objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na alkoholizm w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w 2015 roku

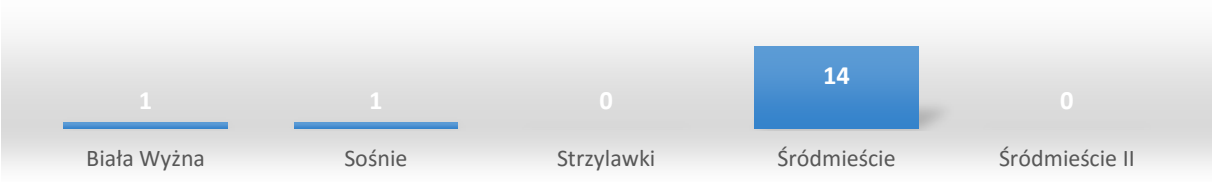

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Grybowie

Na 10 rodzin objętych pomocą OPS ze względu na alkoholizm w mieście 7 pochodzi ze Śródmieścia, 2 z os. Sośnie i 1 z Białej Wyżnej.

Tabela 30. Liczba rodzin objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na alkoholizm w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII) wraz z dynamiką zmian w stosunku do roku 2013

	2013		2014		2015	
	liczba	dynamika	liczba	dynamika	liczba	dynamika
Biała Wyżna	2	0,00%	0	-100,00%	1	-50,00%
Sośnie	3	0,00%	2	-33,33%	2	-33,33%
Strzylawki	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Śródmieście	3	0,00%	4	33,33%	7	133,33%
Śródmieście II	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Razem Miasto	8	0,00%	6	-25,00%	10	25,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Grybowie

Wykres 15. Liczba rodzin objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na alkoholizm w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w roku 2015.

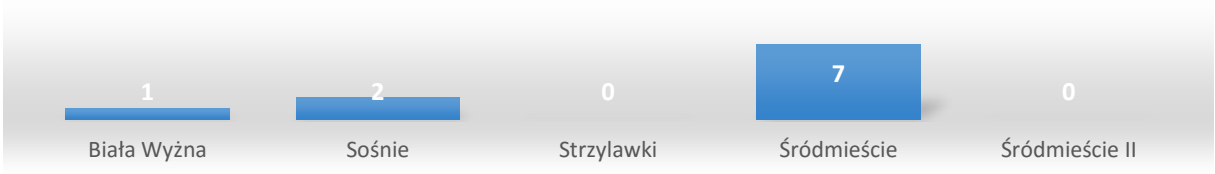

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

NIEPEŁNOSPRAWNOSĆ

Niepełnosprawność jest podobnie jak ubóstwo bardzo częstym powodem udzielania pomocy OPS – w 2015 roku przyznana została ona 110 osobom niepełnosprawnym, z czego najwięcej ich pochodziło ze Śródmieścia a następnie z Białej Wyżnej. Na przestrzeni ostatnich dwóch lat ich liczba spadła w mieście o 17,3% i tylko na os. Strzylawki przybyła 1 osoba.

Tabela 31. Liczba osób objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)

	2013			2014			2015			
	liczba	% mieszkańców osiedla	% w mieście	liczba	% mieszkańców osiedla	% w mieście	liczba	% mieszkańców osiedla	% w mieście	dynamika w porównaniu z rokiem 2013
Biała Wyżna	33	2,11%	24,81%	31	1,97%	29,52%	28	1,78%	25,45%	-15,15%
Sośnie	9	2,28%	6,77%	7	1,75%	6,67%	5	1,24%	4,55%	-44,44%
Strzylawki	7	3,06%	5,26%	7	3,04%	6,67%	8	3,38%	7,27%	14,29%
Śródmieście	74	2,38%	55,64%	55	1,80%	52,38%	63	2,10%	57,27%	-14,86%
Śródmieście II	10	1,09%	7,52%	5	0,54%	4,76%	6	0,63%	5,45%	-40,00%
Razem Miasto	133	2,14%	100,00%	105	1,70%	100,00%	110	1,79%	100,00%	-17,29%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Grybowie

Wykres 16. Liczba osób objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w 2015 r.

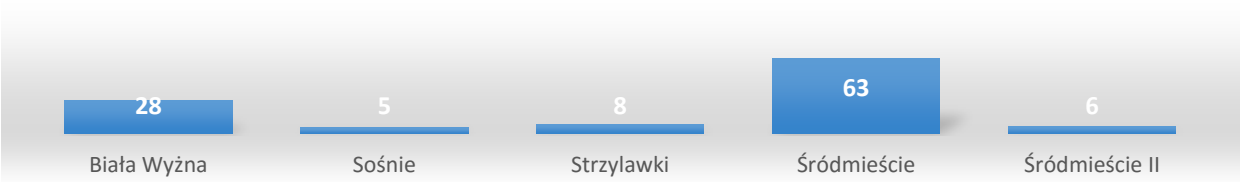

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

2.6 Edukacja i wychowanie przedszkolne

Na terenie Miasta Grybów funkcjonują następujące placówki oświatowe będące jednostkami organizacyjnymi Miasta Grybów:

- Szkoły podstawowe i gimnazjalne:
  - ✓ Szkoła Podstawowa nr 1 im. Kazimierza Wielkiego
  - ✓ Szkoła Podstawowa nr 2
  - ✓ Gimnazjum im. Księdza Stanisława Konarskiego

- Przedszkola Samorządowe:
  - ✓ Przedszkole Samorządowe „Pod Topolą”

Spośród placówek edukacyjnych, dla których organem prowadzącym jest Miasto Grybów najliczniejsza jest Szkoła Podstawowa nr 1.

Tabela 32. Liczba dzieci i młodzieży uczęszczających do placówek oświatowych, zlokalizowanych na terenie Miasta Grybów

Szkoła	Rok szkolny	
	2014/2015	2015/2016
Gimnazjum im. Ks. Stanisława Konarskiego w Grybowie	285	278
Szkoła Podstawowa nr 1 im. Kazimierza Wielkiego w Grybowie	392	401
Szkoła Podstawowa nr 2 w Grybowie	78	77
Razem	**755**	**756**

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

W zakresie wychowania przedszkolnego w Grybowie funkcjonuje 1 przedszkole z 92 dostępnymi miejscami. Jak pokazuje poniższa tabela dzieci w wieku 3-5 lat jest obecni 211 więc na chwilę obecną zapotrzebowanie na miejsca w przedszkolu nie jest zabezpieczone nawet w 50%.

Tabela 33. Liczba dzieci wg roczników urodzenia w Mieście Grybów wg stanu na 31.03.2016 r.

Miejscowość	Liczba dzieci wg poszczególnych roczników							Liczba dzieci w wieku	
	0	1	2	3	4	5	6	0-2 lat	3-5 lat
Grybów	78	64	74	82	69	60	74	216	211

Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/tablica , data emisji 14.06.2016

Analizując wyposażenie placówek edukacyjnych w sprzęt komputerowy najtrudniejsza sytuacja jest Szkole Podstawowej nr 1, gdzie 1 komputer przypada na 21 uczniów.

Tabela 34. Ilość uczniów przypadających na 1 komputer w poszczególnych szkołach w Mieście Grybów wg stanu na dzień 31.12.2015

Szkoła	Ilość uczniów na 1 komputer
SP nr 1	21
SP nr 2	6,42
Gimnazjum	12

Źródło: Urząd Miejski w Grybowie

W Grybowie funkcjonuje Miejska Biblioteka Publiczna oraz biblioteki szkolne. Łączny zbiór tych bibliotek zawiera 68 692 vol., w tym:

- Miejska Biblioteka Publiczna w Grybowie – 42.000 vol.,
- Szkoła Podstawowa nr 1 – 16.203 vol.,
- Szkoła Podstawowa nr 2 – 4.388 vol.,
- Gimnazjum – 6.101 vol.

Łączny nakład księgozbioru w bibliotekach szkolnych w Mieście Grybów wynosi 26 692, co daje około 35 książek na każde dziecko uczęszczające do szkoły (nie wliczając dzieci z oddziałów przedszkolnych).

Z uwagi na lokalizację szkół na osiedlach Biała Wyżna oraz Śródmieście, to właśnie tutaj jest dostępna dla dzieci i młodzieży oferta zajęć pozaszkolnych.

Z powyższych danych wynika, że obszar edukacji wymaga interwencji i wsparcia w szczególności w zakresie edukacji przedszkolnej – dostępność do przedszkoli, oraz wyposażenia szkół

w sprzęt komputerowy i inny niezbędny do prowadzenia kształcenia na poziomie umożliwiającym wyrównanie szans edukacyjnych tutejszych uczniów w porównaniu z uczniami z większych miast.

2.7 Struktura organizacji pozarządowych

Organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie Grybowa przedstawia poniższa tabela:

Tabela 35. Organizacja pozarządowe w Mieście Grybów wg stanu na dzień 15.06.2016

Lp.	Nazwa	Miejscowość	Organizacja Pożytku Publicznego
1.	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W GRYBOWIE - BIAŁEJ WYŻNEJ	GRYBÓW	NIE
2.	STOWARZYSZENIE NA RZECZ ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH "ZIEMIA SĄDECKA"	GRYBÓW	NIE
3.	GRYBOWSKI KLUB ABSTYNENTA "STARA PLEBANIA" W GRYBOWIE	GRYBÓW	NIE
4.	ZAKŁADOWA OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA PRZY ZAKŁADACH STOLARKI BUDOWLANEJ "STOLBUD - GRYBÓW" W GRYBOWIE	GRYBÓW	NIE
5.	NIEZALEŻNY SAMORZADNY ZWIĄZEK ZAWODOWY PRACOWNIKÓW SPÓŁDZIELNI HANDLOWO-PRODUKCYJNEJ "SKŁADNICA" W GRYBOWIE	GRYBÓW	NIE
6.	TOWARZYSTWO WSPIERANIA LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO IM. ARTURA GROTTGERA W GRYBOWIE	GRYBÓW	NIE
7.	FUNDACJA ROZWOJU ZIEMI GRYBOWSKIEJ W LIKWIDACJI	GRYBÓW	NIE
8.	LUDOWY KLUB SPORTOWY "GRYBOVIA"	GRYBÓW	NIE
9.	STOWARZYSZENIE "NASZA ZIEMIA GRYBOWSKA"	GRYBÓW	NIE
10.	STOWARZYSZENIE PRYWATNEGO HANDLU-USŁUG I RZEMIOSŁA "GRYBÓW 2003"	GRYBÓW	NIE
11.	STOWARZYSZENIE WSPIERANIA INICJATYW LOKALNYCH - SOKÓŁ	GRYBÓW	NIE
12.	STOWARZYSZENIE NA RZECZ ROZWOJU AKTYWNOŚCI LOKALNYCH ARSENAŁ	GRYBÓW	NIE

Źródło: https://ems.ms.gov.pl/krs/wyszukiwaniepodmiotu?t:lb=t , data emisji 15.06.2016

2.8 Bezpieczeństwo Miasta

STRAŻ POŻARNA

Na terenie Grybowa funkcjonuje Ochotnicza Straż Pożarna Grybów – Biała z siedzibą zlokalizowaną na Osiedlu Biała Wyżna. Posiada ona dwa samochody – **GBARt i GBA –** wyposażone w **zestawy ratownicze oraz samochód SLRR.**

Do OSP Grybów – Biała należy

[*http://www.grybow.osp.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=82&Itemid=42 , data emisji 13.06.2016 r.*]**:**

- **63 czynnych członków**
- **7 członków honorowych**
- **11 członków MDP OSP Grybów – Biała**
- **8 członków KDP OSP Grybów – Biała**

- **11 kobiet wspierających OSP**

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Odnotowane w policyjnych statystykach przestępstwa w Grybowie w latach 2013 – 2015 miały miejsce jedynie na osiedlach Śródmieście i Śródmieście II. Najwięcej było bójek, pobić i rozbojów w 2013 roku – wszystkie na osiedlu Śródmieście.

Tabela 36. Liczba przestępstw w zakresie kradzieży, kradzieży z włamaniem i kradzieży pojazdów w poszczególnych osiedlach w Mieście Grybów w latach 2013-2015

Rok	Biała Wyżna	Sośnie	Strzylawki	Śródmieście	Śródmieście II
2013	0	0	0	1	1
2014	0	0	0	2	1
2015	0	0	0	0	0

Źródło: Komenda Miejska Policji w Nowym Sączu

Tabela 37. Liczba przestępstw tj. bójki, pobicia, rozboje w poszczególnych osiedlach w Mieście Grybów w latach 2013-2015

Rok	Biała Wyżna	Sośnie	Strzylawki	Śródmieście	Śródmieście II
2013	0	0	0	4	0
2014	0	0	0	1	0
2015	0	0	0	0	0

Źródło: Komenda Miejska Policji w Nowym Sączu

Tabela 38. Liczba przestępstw w zakresie przemocy domowej w poszczególnych osiedlach w Mieście Grybów w latach 2013-2015

Rok	Biała Wyżna	Sośnie	Strzylawki	Śródmieście	Śródmieście II
2013	0	0	0	0	0
2014	0	0	0	0	0
2015	1	0	0	2	0

Źródło: Komenda Miejska Policji w Nowym Sączu

OPIEKA ZDROWOTNA

Ochrona zdrowia jest dobrze zabezpieczona i realizowana poprzez liczne placówki tj.:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „KROMED" s.c,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „BOMED" sp. o.o.,
- Prywatny Gabinet Lekarski „ADMA",
- Podstację Pogotowia Ratunkowego,
- Pracownię Radiologiczną,
- Zakład Opiekuńczo – Leczniczy „CARITAS" Diecezji Tarnowskiej.
- Pięć prywatnych aptek.

Samorząd Miasta Grybowa powierzył Samodzielnemu Niepublicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej „BOMED" Sp. z o.o., prowadzenie pełnego zakresu zadań własnych związanych z zabezpieczeniem usług zdrowotnych dla mieszkańców miasta Grybowa. Działalność ochrony zdrowia obejmuje podstawową opiekę zdrowotną, ambulatoryjną opiekę specjalistyczną, stomatologię, ratownictwo medyczne oraz opiekę nad przewlekle chorymi.

Bazę dla realizacji tych zadań stanowi nieruchomość położona w Grybowie, przy ulicy Kościuszki 17, będąca mieniem komunalnym Miasta Grybowa - dzierżawiona przez SNZOZ „BOMED". Zakład opiekuje się pacjentami z miasta i całej gminy Grybów, Nowego Sącza, Ropy, Wysowej, Uścia Gorlickiego.

Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Grybowie jest własnością Caritas Diecezji Tarnowskiej w Tarnowie. Zakład przyjmuje pacjentów głównie z terenu Regionalnej Małopolskiej Kasy Chorych, ale również z innych rejonów. W Zakładzie przebywa średnio 100 pacjentów, którym zapewniona zostaje stacjonarna opieka.

Dla mieszkańców miasta realizowana jest pełna opieka ambulatoryjna. Opieka szpitalna realizowana jest przy pomocy sąsiednich placówek szpitalnych w Nowym Sączu, Krynicy i Gorlicach. *[Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Grybów na lata 2005-2010]*

2.9 Identyfikacja problemów w obszarze społecznym

1. Stałe ubożenie społeczeństwa.
2. Niedostateczny rozwój gospodarczy w miejscowości powodujący konieczność podejmowania pracy poza nią i związane z tym negatywne zjawiska społeczne.
3. Niezadowalająca pod względem ilościowym i jakościowym oferta miejsc pracy w stosunku do potrzeb.
4. Niewykorzystany potencjał organizacji społecznych z terenu miasta, które nie posiadają odpowiedniej wiedzy z zakresu pozyskiwania środków zewnętrznych.
5. Odpływ młodzieży (w szczególności wykształconej) do większych ośrodków miejskich i za granice kraju.
6. Deficyt mieszkań socjalnych.
7. Bariery architektoniczne w miejscach użyteczności publicznej.
8. Niedostateczna dbałość o czystość i estetykę otoczenia.
9. Mała liczba miejsca, które spełniałoby w miejscowości funkcje integracyjne dla mieszkańców.
10. Duża ilość osób korzystających z pomocy społecznej w miejscowości.
11. Starzejące się społeczeństwo.
12. Mała liczba działań skierowanych do osób młodych.
13. Rosnące zagrożenie występowania patologii społecznych.
14. Wzrost zagrożenia bezpieczeństwa publicznego.
15. Niski poziom bezpieczeństwa drogowego zwłaszcza dotyczących pieszych przy drogach o wysokim natężeniu ruchu.
16. Brak wysokiej jakości przestrzeni do organizacji projektów kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych.

Analiza problemów w strefie społecznej z punktu widzenia poszczególnych osiedli:

1. Najwięcej osób bezrobotnych w mieście Grybów zamieszkuje osiedla Biała Wyżna oraz Śródmieście
2. Największy odsetek osób bezrobotnych w stosunku do liczby mieszkańców poszczególnych osiedli jest w osiedlu Sośnie, Śródmieście i Śródmieście II
3. Największy udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych zamieszkujących poszczególne osiedla jest w Śródmieściu (powyżej średniej dla miasta)
4. Najwięcej osób długotrwale bezrobotnych zamieszkuje osiedla Biała Wyżna, Śródmieście i Śródmieście II.
5. Z danych Komendy Miejskiej Policji wynika, że przestępstwa odnotowywane były w analizowanym okresie na osiedlach Biała Wyżna i Śródmieście.

6. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla jest na poziomie wyższym niż średnia dla miasta w osiedlach Biała Wyżna, Strzylawki i Śródmieście.
7. Najwięcej osób korzystających z pomocy OPS ze względu na ubóstwo zamieszkuje osiedla Biała Wyżna i Śródmieście.
8. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla jest na poziomie wyższym niż średnia dla miasta w osiedlach Biała Wyżna, Strzylawki i Śródmieście II.
9. Najwięcej osób korzystających z pomocy OPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zamieszkuje osiedla Biała Wyżna, Śródmieście i Śródmieście II.
10. Osoby korzystające z pomocy OPS ze względu na alkohol zamieszkują głównie na osiedlach Biała Wyżna i Śródmieście.
11. Osoby korzystające z pomocy OPS ze względu na niepełnosprawność zamieszkują głównie na osiedlach Biała Wyżna, Strzylawki i Śródmieście.
12. W ciągu ostatnich lat liczba ludności zmniejszyła się na osiedlu Śródmieście.
13. Zdecydowanie najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkuje na osiedlu Śródmieście.
14. Na osiedlu śródmieście zamieszkują osoby narodowości innej niż polska.
15. Na osiedlach Sośnie, Strzylawki i Śródmieście II nie są organizowane żadne wydarzenia kulturalne, a na Białej Wyżnej zaledwie 1 w ciągu roku.
16. Z uwagi na lokalizację szkół na osiedlach Biała Wyżna i Śródmieście tylko tutaj jest dostępna oferta zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży.
17. Żadne z osiedli poza Śródmieściem nie posiada do dyspozycji publicznych obiektów kultury.

3. PODSUMOWANIE DIAGNOZY PROBLEMÓW W RAMACH POSZCZEGÓLNYCH STREF DLA MIASTA GRYBÓW- DELIMITACJA OBSZARÓW KRYZYSOWYCH

3.1 Analiza wskaźnikowa

Delimitacja (delimitation), to metoda podziału obszaru problemowego miasta dla realizacji zadań inwestycyjnych i społecznych w latach 2016 – 2022, przeprowadzona na podstawie analizy dokumentów strategicznych miasta, oceny aktualnej sytuacji społeczno – gospodarczej obejmującej zagospodarowanie przestrzenne, infrastrukturę techniczną, gospodarkę, środowisko i sferę społeczną oraz wskazania możliwości finansowych budżetu miasta i dostępnych funduszy zewnętrznych, w tym UE i EOG.

Delimitacja obszarów kryzysowych dokonana została przy wykorzystaniu kryteriów społecznych, technicznych, przestrzenno-funkcjonalnych gospodarczych i środowiskowych wskazanych w poniższej tabeli.

Tabela 39. Wartości wskaźników opracowanych na podstawie diagnozy ilościowej dla poszczególnych osiedli Miasta Grybów (wg danych za 2014 - 2015)

Wskaźnik	Biała Wyżna	Sośnie	Strzylawki	Śródmieście	Śródmieście II	Razem miasto
CZYNNIKI SPOŁECZNE						
Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców poszczególnych osiedli w Mieście Grybów	3,70%	4,50%	2,10%	5,10%	5,00%	4,60%
Poziom długotrwałego bezrobocia (liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby bezrobotnych obszaru osiedla) - dane za 2015 r.	39,70%	6,10%	20,00%	42,50%	38,30%	40,60%
odsetek osób długotrwale bezrobotnych zamieszkujących poszczególne osiedla miasta Grybów	20,20%	6,10%	0,90%	57,00%	15,80%	100
Poziom przestępczości (liczba przestępstw w stosunku do liczby ludności miasta) - dane za 2015 r.	0,02%	0,00%	0,00%	0,03%	0,00%	0,05%
Udział osób objetych pomocą OPS ze względu na ubóstwo w poszczególnych osiedlach miasta - dane za 2015 r.	30,20%	6,10%	4,30%	50,00%	9,40%	100
poziom bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (osoby korzystające z pomocy społecznej ze względu na bezradność w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla) - dane za 2015 r.	0,89%	0,50%	0,42%	0,63%	0,95%	0,73%
Odsetek osób objętych w poszczególnych osiedlach pomocą OPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych - dane za 2015 r.	31,10%	4,40%	2,20%	42,20%	20,00%	100
poziom uzależnienia od alkoholu (osoby korzystające z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla) - dane za 2015 r.	0,10%	0,30%	0,00%	0,50%	0,00%	0,30%
Odsetek osób objętych w poszczególnych osiedlach pomocą OPS ze względu na alkohol - dane za 2015 r.	6,30%	6,30%	0,00%	87,50%	0,00%	100
Odsetek osób objętych w poszczególnych osiedlach pomocą OPS ze względu na niepełnosprawność - dane za 2015 r.	25,50%	4,60%	7,30%	57,30%	5,50%	
wskaźnik depopulacji obszaru zdegradowanego (roczny ubytek liczby ludności w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla – średnia z przestrzeni ostatnich trzech lat, liczba ludności na początku roku bazowego = 100%)	0,80%	2,50%	3,50%	-3,50%	3,00%	-0,80%
liczba ludności w wieku poprodukcyjnym - dane za 2014 r.	214	59	32	659	133	1097
udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności osiedla-dane za 2014 r.	13,60%	14,80%	13,90%	21,60%	14,30%	17,70%

liczba mieszkańców narodowości innej niż polska w stosunku do liczby ludności danego osiedla	0,00%	0,00%	0,00%	0,40%	0,10%	0,20%
Odsetek wszystkich cudzoziemców w mieście zamieszkujący poszczególne osiedla	0,00%	0,00%	0,00%	92,90%	7,10%	100
ilość wydarzeń kulturalnych (festyny, jarmarki, koncerty, inne) w roku w poszczególnych osiedlach	1	0	0	15	0	16
oferta zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży (0-brak oferty, 1-są zajęcia)	1	0	0	1	0	2
liczba publicznych obiektów kultury w poszczególnych osiedlach	0	0	0	1	0	1
Suma negatywnych czynników społecznych w poszczególnych osiedlach	**7**	**4**	**3**	**14**	**8**	
Wskaźnik	**Biała Wyżna**	**Sośnie**	**Strzylawki**	**Śródmieście**	**Śródmieście II**	**Razem miasto**
CZYNNIKI TECHNICZNE						
liczba budynków wybudowanych przed 1989r	130	53	26	379	80	668
- w skali osiedla	33,80%	48,20%	38,80%	61,00%	38,50%	48,00%
- w skali miasta	19,50%	7,90%	3,90%	56,70%	12,00%	100
liczba budynków wybudowanych po 1989 r.	255	57	41	242	128	723
- w skali osiedla	66,20%	51,80%	61,20%	39,00%	61,50%	52,00%
- w skali miasta	35,30%	7,90%	5,70%	33,50%	17,70%	100
liczba obiektów użyteczności publicznej wymagających termomodernizacji (1- występuje potrzeba; 0- brak potrzeby)	0	0	0	1	1	2
liczba mieszkań niewyposażonych w wodociąg	385	110	67	248	135	945
- w skali miasta	40,70%	11,60%	7,10%	26,20%	14,30%	100
liczba mieszkań niewyposażonych w kanalizację	335	110	67	144	83	744
- w skali miasta	45,00%	14,80%	9,00%	19,40%	11,20%	100
Suma negatywnych czynników technicznych w poszczególnych osiedlach	**2**	**4**	**1**	**6**	**2**	
Wskaźnik	**Biała Wyżna**	**Sośnie**	**Strzylawki**	**Śródmieście**	**Śródmieście II**	**Razem miasto**
CZYNNIKI PRZESTRZENNO - FUNKCJONALNE						
Ilość świetlic z poszczególnych osiedlach	0	0	0	1	0	1
Ilość/dostępność pomieszczeń publicznych przeznaczonych na działalność społeczną	0	0	0	1 (tymczasowo w piwnicy Urzędu Miejskiego)	0	1

Ilość klubów sportowych w poszczególnych osiedlach	0	0	0	4	0	4
Ilość bibliotek w poszczególnych osiedlach	0	0	0	1	0	1
Ilość boisk sportowych w poszczególnych osiedlach z podziałam na dobry /zły stan techniczny	0	0	0	1	1	2
Ilość publicznych placów zabaw w poszczególnych osiedlach	0	0	0	1	0	1
Suma negatywnych czynników przestrzenno-funkcjonalnych w poszczególnych osiedlach	**6**	**6**	**6**	**1**	**5**	**24**
Wskaźnik	**Biała Wyżna**	**Sośnie**	**Strzylawki**	**Śródmieście**	**Śródmieście II**	**Razem miasto**
CZYNNIKI GOSPODARCZE						
wskaźnik aktywności gospodarczej (zarejestrowana aktywna działalność gosp. ogółem w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla) - dane za 2014 r.	3,87	6,02	3,48	4,16	6,77	4,57
Odsetek podmiotów gospodarczych z terenu Miasta Grybów zarejestrowanych w poszczególnych osiedlach - dane za 2014 r.	21,6%	8,5%	2,8%	44,9%	22,3%	100
wskaźnik aktywności gospodarczej (zarejestrowana nowa działalność gospodarcza w danym roku na 100 mieszkańców danego osiedla)	1,00	1,30	0,90	1,30	3,40	1,50
odsetek nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w poszczególnych osiedlach	16,00%	5,30%	2,10%	42,60%	34,00%	100
liczba terenów inwestycyjnych występujących w poszczególnych osiedlach	0	0	0	0	0	0
liczba terenów mogących pełnić funkcje terenów pod inwestycje (1- występuje; 0- brak)	0	0	0	0	1	1
Suma negatywnych czynników gospodarczych w poszczególnych osiedlach	**5**	**5**	**6**	**4**	**1**	
Wskaźnik	**Biała Wyżna**	**Sośnie**	**Strzylawki**	**Śródmieście**	**Śródmieście II**	**Razem miasto**
CZYNNIKI ŚRODOWISKOWE						
występowanie zagrożenia przekroczeń dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń powietrza	1	1	1	1	1	1
Suma negatywnych czynników środowiskowych w poszczególnych osiedlach	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**
SUMA NEGATYWNYCH CZYNNIKÓW W POSZCZEGÓLNYCH OSIEDLACH MIASTA GRYBÓW	**21**	**20**	**17**	**26**	**17**	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Grybów i PUP dla Powiatu Nowosądeckiego

Na każdym osiedlu Miasta Grybów występują problemy społeczne wskazujące na konieczność podjęcia działań rewitalizacyjnych, przy czym najwięcej negatywnych czynników społecznych występuje na osiedlach Śródmieście i Śródmieście II. Ponadto na obszarze miasta występują liczne problemy gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, a także techniczne i środowiskowe. Potwierdzają to przekroczone dla poszczególnych osiedli wartości referencyjne analizowanych wyżej wskaźników. Konieczne jest zatem podjęcie odpowiednich działań przez władze miasta by nie dochodziło do dalszej degradacji opisywanych tu stref, co realnie może się przełożyć na jakość życia mieszkańców. Oprócz czynników negatywnych w Mieście Grybów występuje szereg zjawisk, które należy postrzegać jako pozytywne lub jako szanse. Opisane zostały one w poniższym podrozdziale.

3.2 Analiza SWOT dla poszczególnych sfer życia miasta – przestrzennej, gospodarczej i społecznej

SWOT to jedna z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych, służąca do porządkowania informacji. Bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego, jako uniwersalne narzędzie pierwszego etapu analizy strategicznej. Np. w naukach ekonomicznych jest stosowana do analizy wewnętrznego i zewnętrznego środowiska danej organizacji (np. przedsiębiorstwa), analizy danego projektu, rozwiązania biznesowego itp. Technika analityczna SWOT polega na posegregowaniu posiadanych informacji o danej sprawie na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych).

STRENGTHS - mocne strony miasta, które należycie wykorzystane będą sprzyjać jego rozwojowi, a w chwili obecnej pozytywnie wyróżniające miasto w otoczeniu; są przewagą w stosunku do „konkurencji".

WEAKNESSES - słabe strony miasta, których nie wyeliminowanie bądź nie zniwelowanie siły ich oddziaływania będzie hamować rozwój miasta; mogą nimi być: być brak wystarczających kwalifikacji, podziału zadań, złej organizacji pracy lub brak innych zasobów.

OPPORTUNITIES - szanse – uwarunkowania, które przy umiejętnym wykorzystaniu mogą wpływać pozytywnie na rozwój miasta.

THREATS - zagrożenia – czynniki obecnie nie paraliżujące funkcjonowania miasta, ale mogące być zagrożeniem w przyszłości dla sprawności miasta.

Strenghts	**Silne strony**	**Atuty**	**Zasoby miasta**
Weaknesses	**Słabe strony**	**Wady/Słabości**	**Zasoby miasta**
Oportunities	**Szanse**	**Okazje/ Możliwości**	**Otoczenie miasta**
Threats	**Zagrożenia**	**Trudności**	**Otoczenie miasta**

Pierwszym elementem **analizy SWOT** jest **ocena zasobów miasta**, która pozwala na identyfikację jego mocnych i słabych stron. Ważnym aspektem tego typu analizy jest określenie **zasobów charakterystycznych dla miasta**.

Poznanie **szans i zagrożeń** płynących z otoczenia stanowi drugi etap analizy SWOT. Późniejsza ich konfrontacja z wynikami zasobów danego obszaru prowadzi do określenia kierunków rozwoju.

Analizę SWOT najlepiej przeprowadzić strukturalnie, analizując poszczególne czynniki mające kluczowe znaczenie dla rozwoju miasta.

Tabela 40. Analiza SWOT Miasta Grybów

CZYNNIKI WEWNĘTRZNE	
SILNE STRONY	**SŁABE STRONY**
SFERA PRZESTRZENNA	
1. Sąsiedztwo dużego ośrodka miejskiego (Nowy Sącz); **2. Położenie na ważnych szlakach komunikacyjnych o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym;** **3. Położenie w terenie o dużych walorach przyrodniczych - Beskid Sądecki i Niski;** **4. Predyspozycje środowiska przyrodniczego i kulturowego do rozwoju turystyki i rekreacji;** **5. Duży obszar terenów zielonych;** **6. Wysokie walory zespołów i obiektów o dużej wartości kulturowej;** **7. Zespół staromiejski;** **8. Poprawa estetyki terenów zabudowanych;** **9. Sukcesywne dozbrajanie terenów w infrastrukturę techniczną;** **10. Stała rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz opadowej;** **11. Dobry stan infrastruktury w zakresie łączności, zaopatrzenia w energię elektryczną gaz;** **12. Niewielki stopień zanieczyszczenia powietrza;**	1. Peryferyjne położenie względem stolicy województwa – długi czas dojazdu; 2. Pogłębianie się uciążliwości komunikacyjnych w związku z brakiem nowych inwestycji ponadlokalnego układu komunikacyjnego; 3. Niska przepustowość głównych drogowych ciągów komunikacyjnych; 4. Zły stan istniejącej infrastruktury drogowej; 5. Duże natężenie ruchu samochodowego w centrum miasta; 6. Brak infrastruktury drogowej w ciągach pieszych dla niektórych rejonów miasta; 7. Brak nowych inicjatyw w zakresie wielorodzinnego budownictwa mieszkaniowego; 8. Niedostateczne wyposażenie w sieci infrastruktury wodno - kanalizacyjnej, teletechnicznej i energetycznej; 9. Częściowo zły stan istniejącej infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej; 10. Niezadowalający stan niektórych obiektów oświaty, kultury, zdrowia; 11. Degradacja zabytkowej architektury (Urząd Miejski, MDK); 12. Brak dbałości ze strony wielu właścicieli o detale architektoniczne budynków i jakości małej architektury; 13. Degradacja zasobów mieszkaniowych zwłaszcza w obiektach o nieuregulowanym stanie prawnym; 14. Degradacja terenów niezagospodarowanych i przemysłowych; 15. Brak odnawialnych źródeł energii jako alternatywy dla tradycyjnych mediów grzewczych; 16. Degradacja terenów predysponowanych do rozwoju rekreacji; 17. Słaby rozwój infrastruktury turystycznej, kulturalnej i sportowej;
CZYNNIKI WEWNĘTRZNE	
SILNE STRONY	**SŁABE STRONY**

SFERA GOSPODARCZA	
1. Dobry potencjał dla rozwoju różnych form turystyki (w tym agroturystyka) i związanych z nią usług; **2. Wysoki potencjał środowiska przyrodniczego i kulturowego dla rozwoju agroturystyki i turystyki kwalifikowanej;** **3. Silnie zakorzenione tradycje historyczne w rzemiośle;** **4. Potencjalne tereny do zainwestowania pod przyszłe strefy aktywności gospodarczej – także prywatne;** **5. Duża liczba podmiotów gospodarczych w tym jednoosobowych prowadzących działalność gospodarczą;**	1. Osłabienie gospodarcze miasta po rozdziale administracyjnym przy jednoczesnym utrzymaniu kosztów infrastruktury zbudowanej na potrzeby miejsko-gminnej jednostki; 2. Brak przygotowanych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych; 3. Duża stopa bezrobocia wśród młodzieży; 4. Utrudnienia w dostępie do Instytucji Otoczenia Biznesu; 5. Niski poziom infrastruktury turystycznej; 6. Niski poziom integracji środowiska gospodarczego; 7. Brak Strefy Aktywności Gospodarczej; 8. Brak odnawialnych źródeł energii;
CZYNNIKI WEWNĘTRZNE	
SILNE STRONY	**SŁABE STRONY**
SFERA SPOŁECZNA	
1. Bogata oferta edukacyjna placówek oświatowych; **2. Dostępność do szkolnictwa wyższego za sprawą sąsiedztwa ośrodków akademickich;** **3. Dobrze zabezpieczona i realizowana opieka zdrowotna;** **4. Działalność klubów sportowych;** **5. Działalność domu kultury i biblioteki;** **6. Korzystna struktura demograficzna;** **7. Dodatni przyrost naturalny;** **8. Wzrost liczy mieszkańców w wieku produkcyjnym;** **9. Królewskie Miasto Grybów jako potencjał obfitujący w bogactwo historyczno – kulturowe;** **10. Racjonalnie prowadzona gospodarka mieszkaniowa na ternie miasta;** **11. Rozwój ruchu pielgrzymkowego w związku z utworzeniem Bazyliki Mniejszej w Grybowie;**	1. Małe zainteresowanie mieszkańców uczestnictwem w procesie decyzyjnym; 2. Niewielki udział lokalnych organizacji pozarządowych w wykorzystywaniu funduszy unijnych; 3. Utrzymujące się wysokie bezrobocie wśród osób o niskich kwalifikacjach; 4. Mało atrakcyjna oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży; 5. Niski poziom bezpieczeństwa drogowego, zwłaszcza dotyczący pieszych przy drogach o wysokim natężeniu ruchu; 6. Zmniejszająca się liczba stałych mieszkańców miasta; 7. Starzenie się społeczeństwa; 8. Stosunkowo duże bezrobocie; 9. Obniżanie się standardów życia na terenach zabudowanych a nieuzbrojonych; 10. Mała liczba instytucji integrujących środowisko społeczne i mogących stanowić organizacyjne wsparcie procesu rozwoju;
CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE	
SZANSE ROZWOJOWE	**ZAGROŻENIA**
SFERA PRZESTRZENNA	
1. Realizacja inwestycji drogowych odciążających ruch w centrum miasta; **2. Rosnący udział turystki w gospodarce europejskiej i w Polsce;** **3. Rozwój informatyzacji i telekomunikacji;** **4. Rozwój infrastruktury i usług turystycznych (ścieżki rowerowe, szlaki konne itp.);** **5. Duże zainteresowanie terenami pod jednorodzinne budownictwo mieszkaniowe;** **6. Dogodna lokalizacja w pobliżu dużych**	1. Duża konkurencja w regionie przy pozyskiwaniu funduszy unijnych na realizację projektów w zakresie infrastruktury; 2. Wysoki koszt prowadzenia działalności gospodarczej; 3. Trudny dostęp do preferencyjnych kredytów dla przedsiębiorstw chcących rozwijać działalność; 4. Migracje młodych mieszkańców gminy do dużych ośrodków aglomeracyjnych oraz za granicę;

miast Nowy Sącz, Krynica Zdrój;	5. Brak odpowiednich środków finansowych na realizację zadań inwestycyjnych; 6. Zmiana przepisów dotyczących gospodarowania odpadami;
CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE	
SZANSE ROZWOJOWE	**ZAGROŻENIA**
SFERA GOSPODARCZA	
1. Rozwój instytucji otoczenia biznesu; **2. Szkolenia przygotowujące do podjęcia działalności na własny rachunek;** **3. Utworzenia Strefy Aktywności Gospodarczej;** **4. Wykorzystanie marki i wizerunku miasta dla zwiększenia ruchu turystycznego na terenie miasta i gminy Grybów;** **5. Możliwość uzyskania środków finansowych z funduszy Unii Europejskiej w nowej perspektywie 2015 – 2020;**	1. Spadek liczby istniejących podmiotów gospodarczych; 2. Brak terenów inwestycyjnych; 3. Niski poziom konkurencyjności przedsiębiorców i brak współpracy pomiędzy nimi;
CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE	
SZANSE ROZWOJOWE	**ZAGROŻENIA**
SFERA SPOŁECZNA	
1. Współpraca z sektorem prywatnym w zakresie tworzenia stref aktywności gospodarczej; **2. Współpraca i współdziałanie pomiędzy mieszkańcami;** **3. Wykorzystanie dziedzictwa historycznego do rozwoju i promocji miasta;** **4. Moda i zapotrzebowanie na wypoczynek, turystykę oparte na naturalnych zasobach przyrodniczych i bogatych zasobach historycznych;** **5. Wprowadzenie nowoczesnych technik promocji miasta – Grybów miasto Królewskie poprzez organizacje imprezy wizerunkowej, wystawy, targi, imprezy promocyjne;** **6. Doradztwo i konsultacje w sprawach związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, w tym przedsiębiorstwa społecznego;** **7. Podnoszenie standardu i poziomu kształcenia;**	1. Starzenie się społeczeństwa; 2. Emigracja ludzi młodych do większych ośrodków miejskich i za granicę; 3. Poszerzanie się sfery ubóstwa; 4. Brak miejsc pracy; 5. Wykluczenia i patologie społeczne; 6. Mała aktywność społeczna mieszkańców Grybowa;

3.3 Wyznaczenie obszarów problemowych

W celu wyznaczenia obszarów problemowych wzięto pod uwagę wskaźniki wybrane wcześniej do delimitacji. Analizując wartości wskaźników z Tabeli 39 określono brak lub występowanie problemu (wraz z jego nasileniem) według klucza: 0 – brak problemu, 1 – jest problem o słabym nasileniu, 2 – jest problem o dużym nasileniu. Wartość „0" przyznano jednostkom referencyjnym (osiedlom) gdzie wartość danego wskaźnika była na poziomie lepszym niż średnia dla całej gminy. Następnie określono średnią wartość danego wskaźnika dla jednostek referencyjnych, gdzie stwierdzono występowanie problemu. Wartości na gorszym poziomie pozwoliły zidentyfikować problem o dużym nasileniu, a na lepszym poziomie – problem o słabym nasileniu. Po konsultacjach z pracownikami Urzędu Miejskiego przyznano (w ostatniej kolumnie poniższej tabeli) wagi punktowe poszczególnym wskaźnikom. Mnożąc te wagi przez wcześniej uzyskaną wartość nasilenia problemu uzyskano ostateczną wartość badanych wskaźników co obrazuje poniższa Tabela.

Tabela 41. Skumulowana ilość obszarów problemowych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów z uwzględnieniem ich skali i wag

Wskaźnik	Biała Wyżna	Sośnie	Strzylawki	Śródmieście	Śródmieście II	WAGA
CZYNNIKI SPOŁECZNE						
Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców poszczególnych osiedli w Mieście Grybów	0	4	0	8	8	4
Poziom długotrwałego bezrobocia (liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby bezrobotnych obszaru osiedla) - dane za 2015 r.	0	0	0	8	0	4
odsetek osób długotrwale bezrobotnych zamieszkujących poszczególne osiedla miasta Grybów	4	0	0	8	4	4
Poziom przestępczości (liczba przestępstw w stosunku do liczby ludności miasta) - dane za 2015 r.	1	0	0	1	0	1
Udział osób objetych pomocą OPS ze względu na ubóstwo w poszczególnych osiedlach miasta - dane za 2015 r.	2	0	0	4	0	2
poziom bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (osoby korzystające z pomocy społecznej ze względu na bezradność w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla) - dane za 2015 r.	3	0	0	0	6	3
Odsetek osób objętych w poszczególnych osiedlach pomocą OPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych - dane za 2015 r.	3	0	0	6	3	3
poziom uzależnienia od alkoholu (osoby korzystające z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla) - dane za 2015 r.	0	0	0	6	0	3

Odsetek osób objętych w poszczególnych osiedlach pomocą OPS ze względu na alkohol - dane za 2015 r.	0	0	0	6	0	3
Odsetek osób objętych w poszczególnych osiedlach pomocą OPS ze względu na niepełnosprawność - dane za 2015 r.	3	0	0	6	0	3
wskaźnik depopulacji obszaru zdegradowanego (roczny ubytek liczby ludności w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla – średnia z przestrzeni ostatnich trzech lat, liczba ludności na początku roku bazowego = 100%)	0	0	0	1	0	1
liczba ludności w wieku poprodukcyjnym - dane za 2014 r.	0	0	0	1	0	1
udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności osiedla-dane za 2014 r.	0	0	0	1	0	1
liczba mieszkańców narodowości innej niż polska w stosunku do liczby ludności danego osiedla	0	0	0	1	0	1
Odsetek wszystkich cudzoziemców w mieście zamieszkujący poszczególne osiedla	0	0	0	2	1	1
ilość wydarzeń kulturalnych (festyny, jarmarki, koncerty, inne) w roku w poszczególnych osiedlach	0	5	5	0	5	5
oferta zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży (0-brak oferty, 1-są zajęcia)	0	5	5	0	5	5
liczba publicznych obiektów kultury w poszczególnych osiedlach	5	5	5	0	5	5
Suma negatywnych czynników społecznych w poszczególnych osiedlach	**21**	**19**	**15**	**59**	**37**	**50**
Wskaźnik	**Biała Wyżna**	**Sośnie**	**Strzylawki**	**Śródmieście**	**Śródmieście II**	**Razem miasto**
CZYNNIKI TECHNICZNE						
liczba budynków wybudowanych przed 1989r	0	0	0	0	0	0
- w skali osiedla	0	2	0	4	0	2
- w skali miasta	0	0	0	2	0	2
liczba budynków wybudowanych po 1989 r.	0	0	0	0	0	0
- w skali osiedla	0	2	0	4	0	2
- w skali miasta	0	2	2	0	4	2
liczba obiektów użyteczności publicznej wymagających termomodernizacji (1- występuje potrzeba; 0- brak potrzeby)	0	0	0	3	3	3
liczba mieszkań niewyposażonych w wodociąg	0	0	0	0	0	0
- w skali miasta	4	0	0	2	0	2
liczba mieszkań niewyposażonych w kanalizację	0	0	0	0	0	0

- w skali miasta	4	2	0	2	0	2
Suma negatywnych czynników technicznych w poszczególnych osiedlach	**8**	**8**	**2**	**17**	**7**	**15**
Wskaźnik	**Biała Wyżna**	**Sośnie**	**Strzylawki**	**Śródmieście**	**Śródmieście II**	**Razem miasto**
CZYNNIKI PRZESTRZENNO - FUNKCJONALNE						
Ilość świetlic z poszczególnych osiedlach	2	2	2	0	2	2
Ilość/dostępność pomieszczeń publicznych przeznaczonych na działalność społeczną	2	2	2	2	2	2
Ilość klubów sportowych w poszczególnych osiedlach	2	2	2	0	2	2
Ilość bibliotek w poszczególnych osiedlach	2	2	2	0	2	2
Ilość boisk sportowych w poszczególnych osiedlach z podziałam na dobry /zły stan techniczny	2	2	2	0	0	2
Ilość publicznych placów zabaw w poszczególnych osiedlach	2	2	2	0	2	2
Suma negatywnych czynników przestrzenno-funkcjonalnych w poszczególnych osiedlach	**12**	**12**	**12**	**2**	**10**	**12**
Wskaźnik	**Biała Wyżna**	**Sośnie**	**Strzylawki**	**Śródmieście**	**Śródmieście II**	**Razem miasto**
CZYNNIKI GOSPODARCZE						
wskaźnik aktywności gospodarczej (zarejestrowana aktywna działalność gosp. ogółem w stosunku do liczby ludności obszaru osiedla) - dane za 2014 r.	2	0	4	2	0	2
Odsetek podmiotów gospodarczych z terenu Miasta Grybów zarejestrowanych w poszczególnych osiedlach - dane za 2014 r.	0	2	2	0	0	2
wskaźnik aktywności gospodarczej (zarejestrowana nowa działalność gospodarcza w danym roku na 100 mieszkańców danego osiedla)	4	2	4	2	0	2
odsetek nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w poszczególnych osiedlach	2	4	4	0	0	2
liczba terenów inwestycyjnych występujących w poszczególnych osiedlach	2	2	2	2	2	2
liczba terenów mogących pełnić funkcje terenów pod inwestycje (1- występuje; 0- brak)	2	2	2	2	0	2
Suma negatywnych czynników gospodarczych w poszczególnych osiedlach	**12**	**12**	**18**	**8**	**2**	**12**
Wskaźnik	**Biała Wyżna**	**Sośnie**	**Strzylawki**	**Śródmieście**	**Śródmieście II**	**Razem miasto**
CZYNNIKI ŚRODOWISKOWE						

występowanie zagrożenia przekroczeń dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń powietrza	2	2	2	2	2	2
Suma negatywnych czynników środowiskowych w poszczególnych osiedlach	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**
SUMA NEGATYWNYCH CZYNNIKÓW W POSZCZEGÓLNYCH OSIEDLACH MIASTA GRYBÓW	55	53	49	88	58	91

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Grybowie, Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego, KMP w Nowym Sączu

Jak wynika z powyższych zbiorczych danych statystycznych kumulacja negatywnych zjawisk w strefach: społecznej, technicznej, przestrzenno – funkcjonalnej i środowiskowej występuje na dwóch osiedlach Miasta Grybów tj. Osiedle Śródmieście i Śródmieście II. Dlatego też obszar rewitalizacji znajdować będzie się na tych dwóch osiedlach, zaś ulice jakie będą wskazane do rewitalizacji wynikać będą z przedsięwzięć koniecznych do realizacji aby wyprowadzić dany obszar ze stanu kryzysu.

Wyznaczony obszar spełnia warunki określone w Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777) co do powierzchni obszaru objętego rewitalizacją oraz liczby zamieszkującej go ludności, co przedstawia poniższa Tabela.

Tabela 42. Wskaźniki Gminnego Programu Rewitalizacji

Wyszczególnienie	**miasta ogółem**	**dopuszczalna wartość z ustawy o rewitalizacji**			**wartość w obszarze rewitalizacji**	
Powierzchnia	**[km²]**	**%**	**km²**	**ha**	**ha**	**Mb**
	17	20	3,4	340	12,62	41839,30
w tym os. Śródmieście					9,56	
w tym os. Śródmieście II					3,06	
Ludność	**Liczba**	**%**	**liczba**		**Liczba**	
	6160	30	1848		1313	
w tym os. Śródmieście					1063	
w tym os. Śródmieście II					250	

3.4 Pogłębiona analiza obszarów rewitalizacji

Obszar Śródmieście

Ze względu na rodzaj zabudowy, liczbę ludności oraz infrastrukturę, która się tu znajduje, jednostka ta pełni dwie funkcje: mieszkaniowo-usługową oraz administracyjno- gospodarczą.

Powyższa jednostka w większości to obszar mieszkalny. Panuje tu zabudowa wielorodzinna i jednorodzinna z przewagą wielorodzinnej (bloki). Zabudowa jest dość zwarta, niska oraz wysoka (w większości czynszowa). W wskazanej jednostce urbanistycznej prócz budynków mieszkalnych znajdują się także: szkoła ponadgimnazjalna; kościół; urząd miejski; biblioteka miejska; liczne sklepy i restauracje; obiekt Caritasu; park miejski; zabytkowe obiekty kultury; przedszkole publiczne; obiekty usługowe.

Jest to obszar cechujący się największą kumulację negatywnych zjawisk społecznych w skali całego miasta. Na najwyższym poziomie w mieście jest tu udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców osiedla. Również najwyższy jest tu poziom długotrwałego bezrobocia liczony jako liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby bezrobotnych mieszkańców osiedla. Fakt występowania bezrobocia w tak dużej skali pociąga za sobą kolejne problemy społeczne w postaci dużej liczby klientów pomocy społecznej głównie właśnie ze względu na ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, ale również ze względu na niepełnosprawność czy alkohol.

Osiedle Śródmieście stanowi centrum życia miasta. Tu znajduje się Urząd Miejski, szkoły, Bazylika, rynek, większość sklepów i główne skupisko podmiotów gospodarczych z miasta.

Ponieważ jest to najludniejsze osiedle to właśnie tutaj zamieszkuje największa liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Zarówno oni jak i pozostali mieszkańcy całego miasta maja do swojej dyspozycji zaledwie 1 świetlicę i 1 tymczasowe pomieszczenie, które może być wykorzystywane pod działalność społeczną mieszkańców (pomieszczenie znajdujące się w piwnicach Urzędu Miejskiego).

Obszar Śródmieście II

Jest to kolejne zaraz po Śródmieściu osiedle z największą kumulacją negatywnych zjawisk społecznych, które w głównej mierze są konsekwencją wysokiego poziomu bezrobocia wśród zamieszkujących tu osób. Dodatkowe zidentyfikowane problemy społeczne dotyczą braku stałych wydarzeń kulturalnych w ciągu roku, czy też braku oferty zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży. Odczuwalny jest brak publicznych obiektów kultury, odpowiedniej infrastruktury sportowej, czy rekreacyjnej np. w postaci placu zabaw dla dzieci.

Wskazana jednostka pełni funkcję mieszkaniowo-usługową oraz turystyczno- rekreacyjną.

Omawiany teren przylega do rzeki Biała, co pozwala na rozwój na jej obszarze usług turystyczno- rekreacyjnych. Przeważa tu zabudowa zwarta, czynszowa i wielorodzinna. Biorąc pod uwagę intensywność pionową występuje tu zabudowa niska. Mieszkańcy traktują ten obszar jako obszar rekreacyjno- wypoczynkowy. Występują tu usługi podstawowe, w tym obiekty związane z handlem. Jednostka ta w swoich granicach zawiera: teren sportowy z boiskiem do gry w piłkę, ośrodki zdrowia, obiekty usługowe oraz handlowe, obiekt szkoły oraz obiekty turystyczne.

Spis Map

Mapa 1. Położenie Miasta Grybów w Powiecie Nowosądeckim
Mapa 2. Sieć komunikacyjna okolic Grybowa
Mapa 3. Sieć komunikacyjna Miasta Grybowa

Spis Tabel

Tabela 1. Urządzenia sieciowe w Mieście Grybów wg danych GUS w 2014 r.
Tabela 2. Liczba budynków wg kategorii: wybudowanych przed 1989r. oraz od 1990r. w poszczególnych osiedlach w Mieście Grybów (stan w dniu 31.XII.2014r.)
Tabela 3. Średnia liczba osób zamieszkujących w mieszkaniu, w poszczególnych osiedlach Miasta Grybowa w 2014 roku
Tabela 4. Liczba budynków wg kategorii: niewyposażonych w wodociąg, niewyposażonych w kanalizację w poszczególnych osiedlach Miasta Grybowa (stan w dniu 31.XII.2014r.)
Tabela 5. Struktura gruntów w Mieście Grybów
Tabela 6. Liczba podmiotów gospodarczych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w 2014 r.
Tabela 7. Liczba nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2012-2014 (stan w dniu 31.XII)
Tabela 8. Podmioty gospodarki narodowej w Mieście Grybów w latach 2009 - 2014
Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej wyrejestrowane z rejestru w Mieście Grybów w latach 2009 - 2014
Tabela 10. Ilość podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych gminach Powiatu Nowosądeckiego w latach 2013 – 2014.
Tabela 11. Wskaźnik przedsiębiorczości dla gmin z terenu Powiatu Nowosądeckiego – stan na koniec 2014 r.
Tabela 12. Liczba ludności zameldowanej w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan na 31.XII)
Tabela 13. Ilość mieszkańców Powiatu Nowosądeckiego wg gmin w latach 2009 - 2014
Tabela 14. Zmiana liczby ludności zameldowanej w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII) w porównaniu z rokiem 2013
Tabela 15. Liczba cudzoziemców zamieszkujących w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów wg stanu na 31.12.2015 r.
Tabela 16. Ruch naturalny w poszczególnych gminach Powiatu Nowosądeckiego w 2014 r.
Tabela 17. Struktura ekonomiczna ludności wg wieku w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w 2014 roku (stan w dniu 31.XII)
Tabela 18. Liczba osób bezrobotnych ogółem w poszczególnych osiedlach Grybowa w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)
Tabela 19. Osoby pozostające bez pracy powyżej 12 m-cy w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013 – 2015.
Tabela 20. Liczba osób bezrobotnych poniżej 25 roku życia w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)
Tabela 21. Liczba osób bezrobotnych powyżej 45 roku życia w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)

Tabela 22. Liczba osób bezrobotnych bez wykształcenia średniego w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)
Tabela 23. Liczba osób bezrobotnych bez stażu w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)
Tabela 24. Liczba osób objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan na 31.XII)
Tabela 25. Liczba osób objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na ubóstwo w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)
Tabela 26. Liczba rodzin objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na ubóstwo w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII) wraz z dynamiką zmian w stosunku do roku 2013
Tabela 27. Liczba osób objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo -wychowawczych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)
Tabela 28. Liczba rodzin objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII) wraz z dynamiką zmian w stosunku do roku 2013
Tabela 29. Liczba osób objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na alkoholizm w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)
Tabela 30. Liczba rodzin objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na alkoholizm w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII) wraz z dynamiką zmian w stosunku do roku 2013
Tabela 31. Liczba osób objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013-2015 (stan w dniu 31.XII)
Tabela 32. Liczba dzieci i młodzieży uczęszczających do placówek oświatowych, zlokalizowanych na terenie Miasta Grybów
Tabela 33. Liczba dzieci wg roczników urodzenia w Mieście Grybów wg stanu na 31.03.2016 r.
Tabela 34. Ilość uczniów przypadających na 1 komputer w poszczególnych szkołach w Mieście Grybów wg stanu na dzień 31.12.2015
Tabela 35. Organizacja pozarządowe w Mieście Grybów wg stanu na dzień 15.06.2016
Tabela 36. Liczba przestępstw w zakresie kradzieży, kradzieży z włamaniem i kradzieży pojazdów w poszczególnych osiedlach w Mieście Grybów w latach 2013-2015
Tabela 37. Liczba przestępstw tj. bójki, pobicia, rozboje w poszczególnych osiedlach w Mieście Grybów w latach 2013-2015
Tabela 38. Liczba przestępstw w zakresie przemocy domowej w poszczególnych osiedlach w Mieście Grybów w latach 2013-2015
Tabela 39. Wartości wskaźników opracowanych na podstawie diagnozy ilościowej dla poszczególnych osiedli Miasta Grybów (wg danych za 2014 - 2015)
Tabela 40. Analiza SWOT Miasta Grybów
Tabela 41. Skumulowana ilość obszarów problemowych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów z uwzględnieniem ich skali i wag
Tabela 42. Wskaźniki Gminnego Programu Rewitalizacji

Spis Wykresów

Wykres 1. Liczba budynków wg kategorii: wybudowanych przed 1989r. oraz od 1990r. w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów (stan w dniu 31.XII.2014r.)
Wykres 2. Liczba budynków wg kategorii: niewyposażonych w wodociąg, kanalizację, łazienkę i ubikację w poszczególnych osiedlach w Mieście Grybów (stan w dniu 31.XII.2014r.)
Wykres 3. Zmiana liczby ludności w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w latach 2013 – 2015 w stosunku do roku 2013.
Wykres 4. Udział ekonomicznych grup ludności wg wieku w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów wg stanu na dzień 31.12.2014 r.
Wykres 5. Udział bezrobotnych z poszczególnych osiedli Miasta Grybów w ogólnej liczbie bezrobotnych z Grybowa wg stanu na dzień 31.12.2015
Wykres 6. Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców poszczególnych osiedli Miasta Grybów wg stanu na 31.12.2015 r.
Wykres 7. Liczba bezrobotnych kobiet w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów wg stanu na dzień 31.12.2015 r.
Wykres 8. Udział kobiet w liczbie bezrobotnych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów wg stanu na dzień 31.12.2015
Wykres 9. Liczba osób objętych pomocą OPS w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów wg stanu na dzień 31.12.2015
Wykres 10. Liczba osób objętych pomocą OPS ze względu na ubóstwo w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów wg stanu na dzień 31.12.2015
Wykres 11. Liczba rodzin objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na ubóstwo w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w 2015 r.
Wykres 12. Liczba osób objętych pomocą OPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów wg stanu na dzień 31.12.2015
Wykres 13. Liczba rodzin objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w 2015 r.
Wykres 14. Liczba osób objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na alkoholizm w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w 2015 roku
Wykres 15. Liczba rodzin objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na alkoholizm w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w roku 2015.
Wykres 16. Liczba osób objętych pomocą ośrodka pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w poszczególnych osiedlach Miasta Grybów w 2015 r.

Spis Fotografii

Fot. 1. Kazimierz Wielki ”Kopia XV-wiecznego dokumentu lokacyjnego” (15 maja 1340 rok)
Fot. 2. Zygmunt I Stary ”Targ mięsny cotygodniowy zwany wolnicą” (1546)
Fot. 3. Grybowski rynek (koniec XIX wieku)
Fot. 4. Budowa nowego kościoła (22 września 1911 roku)
Fot. 5. Jarmark w Grybowie (początek XX wieku)
Fot. 6. Szkoła ZSZ (okres międzywojenny)
Fot. 7. Kamienny most kolejowy na rzece Białej (okres międzywojenny)
Fot. 8. Widok na grybowskie mosty (okres międzywojenny)
Fot. 9. Ruiny kamiennego mostu kolejowego (styczeń 1945 rok)

Fot. 10. Tymczasowy most kolejowy (koniec lat 40-tych XX wieku)
Fot. 11. Widok na Rynek (początek XX wieku)
Fot. 12. Widok na Rynek (2008 rok)
Fot. 13. Widok na ul. Jakubowskiego (lata 60-te XX wieku)
Fot. 14. Widok na ul. Jakubowskiego (2008 rok)
Fot. 15. Rynek (lata 50-te XX wieku)
Fot. 16. Rynek (2008 rok)
Fot. 17. Przedszkole Samorządowe „Pod Topolą"
Fot. 18. Szkoła Podstawowa nr 2 w Grybowie
Fot. 19. Szkoła Podstawowa nr 2 w Grybowie
Fot. 20. Kino "BIAŁA" (koniec lat 60-tych XX w.)
Fot. 21. Budynek Miejskiego Domu Kultury w Grybowie (2012)
Fot. 22. Miejska Biblioteka Publiczna w Grybowie
Fot. 23. Miejska Biblioteka Publiczna w Grybowie
Fot. 24. Stadion Miejski w Grybowie

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
Unia Europejska Fundusz Spójności

Dokument powstał w ramach projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

MIASTO GRYBÓW
OBSZAR REWITALIZACJI

Miasto Grybów

SKALA 1:5000

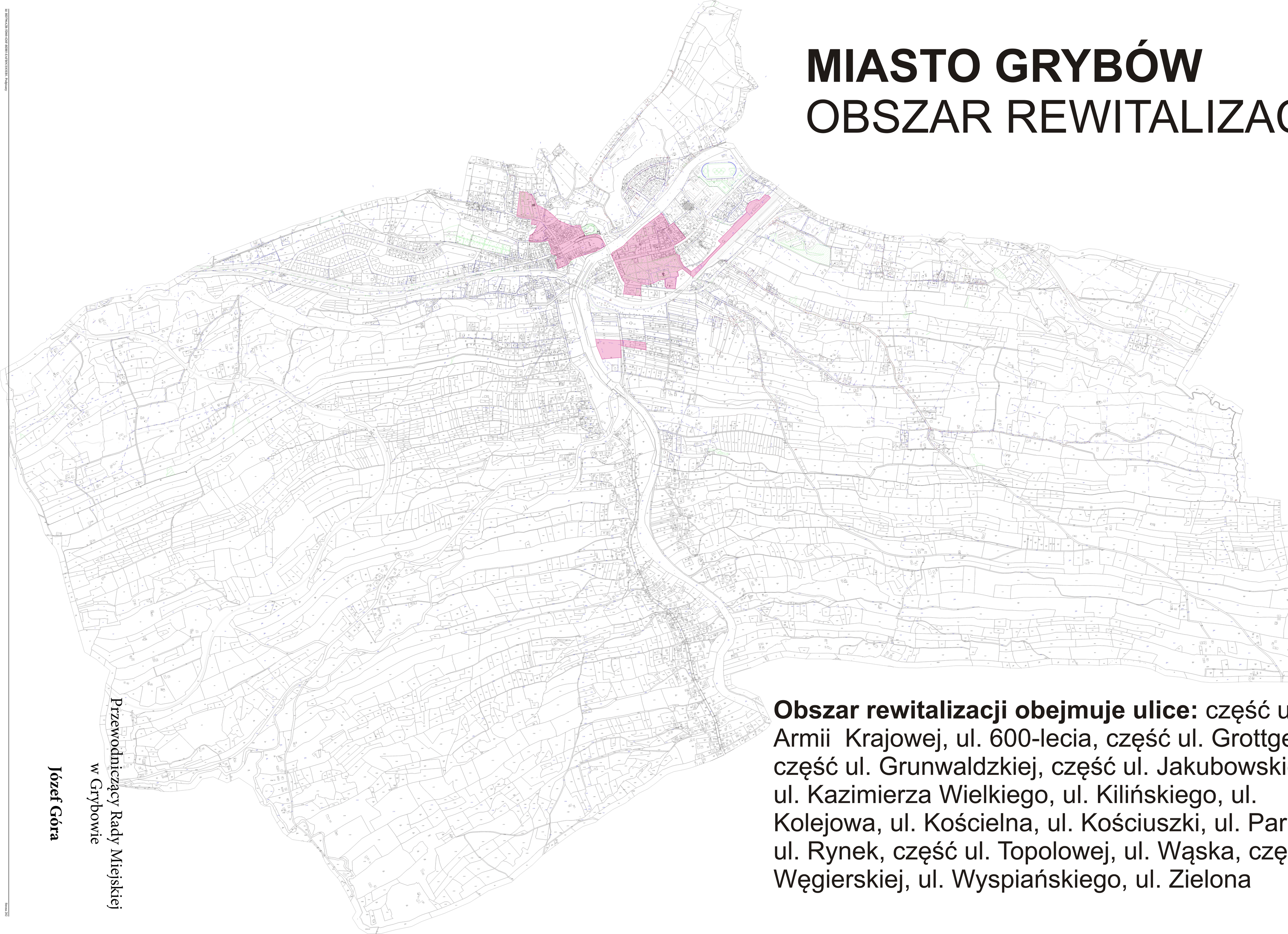

Obszar rewitalizacji obejmuje ulice: część ul. Armii Krajowej, ul. 600-lecia, część ul. Grottgera, część ul. Grunwaldzkiej, część ul. Jakubowskiego, ul. Kazimierza Wielkiego, ul. Kilińskiego, ul. Kolejowa, ul. Kościelna, ul. Kościuszki, ul. Parkowa, ul. Rynek, część ul. Topolowej, ul. Wąska, część ul. Węgierskiej, ul. Wyspiańskiego, ul. Zielona

Załącznik nr 2
do Gminnego Programu Rewitalizacji
dla Miasta Grybów na lata 2016-2022

Przewodniczący Rady Miejskiej
w Grybowie

Józef Góra